GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 16 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2019/32928 28.11.2024
OSMAN TOPÇU

002 2019/35586 28.11.2024
YALÇIN KESKİN

003 2019/38072 28.11.2024
TİMUR DEMİR (2)

004 2020/4375 28.11.2024
TOLGAHAN YENİCE

005 2020/15735 28.11.2024
ALİ ÜNLÜ

006 2020/19316 28.11.2024
TURAŞ GAZ ARMATÜRLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

007 2020/23803 28.11.2024
TURAN ÖZTÜRK

008 2020/25992 28.11.2024
HÜSAMETTİN FERİT GÜROL VE VERDA GÜROL

009 2020/26421 28.11.2024
GÖKSAL YEĞİN

010 2020/27652 28.11.2024
KADİR SAĞDIÇ (2)

011 2020/28369 28.11.2024
M.Y.

012 2020/29044 28.11.2024
MUSTAFA NAZLI

013 2020/32205 28.11.2024
B.A.

014 2020/32671 28.11.2024
HAKAN DAĞ

015 2020/35243 28.11.2024
MUSTAFA ERDEM

016 2020/37364 28.11.2024
CUMA ÖZDEMİR

017 2020/37553 28.11.2024
NADİR FİLOĞLU

İçindekiler - devam

018 2020/39775 28.11.2024
GÖNÜL AYDAN

019 2020/39903 28.11.2024
UFUK SÜĞÜRTİN

020 2020/39991 28.11.2024
BÜLENT YALÇIN

021 2021/6601 28.11.2024
İSMAİL OKUT

022 2021/10481 28.11.2024
REŞAT DOĞAN

023 2021/10879 28.11.2024
ŞABAN ÖZTÜRK

024 2021/17465 28.11.2024
NİMET ÖZDEMİR

025 2021/19736 28.11.2024
BAYRAM DÜŞME VE DİĞERLERİ

026 2021/26309 28.11.2024
SITKI DEMİRAY

027 2021/26632 28.11.2024
İSMAİL ZEKİ ALEGÖZ

028 2021/27624 28.11.2024
KERİM SANDIKÇI

029 2021/28305 28.11.2024
GUNAY NAHMADOVA VE DİĞERLERİ

030 2021/33943 28.11.2024
AHMET SALDA

031 2021/49220 28.11.2024
MEHMET ORHAN UĞUROĞLU

032 2021/53158 28.11.2024
ATAKAN GÖKTÜRK

033 2021/61126 28.11.2024
ALİ GÜNDÜZ

034 2021/65390 28.11.2024
ERAY KILIÇARSLAN

İçindekiler - devam

035 2022/1471 28.11.2024
ERKAN KARADAŞ

036 2022/15111 28.11.2024
ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (4)

037 2022/15209 28.11.2024
ÖMER GÜRLER

038 2022/15663 28.11.2024
ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (5)

039 2022/18523 28.11.2024
ORHAN ERSOY (17)

040 2022/19234 28.11.2024
ÖZCAN ŞAHANOĞLU

041 2022/23039 28.11.2024
FAZLI BİBER VE HÜSEYİN ODABAŞ

042 2022/28933 28.11.2024
FATMA YILIKYILMAZ

043 2022/34331 28.11.2024
ABDURRAHMAN AKYILDIZ

044 2022/36982 28.11.2024
HÜSEYİN TAŞ VE DİĞERLERİ

045 2022/37957 28.11.2024
NECMETTİN TUZLALI VE DİĞERLERİ

046 2022/42510 28.11.2024
ALİ ÖĞÜTEN VE ÖMER RIZA ÖĞÜTEN

047 2022/43084 28.11.2024
YAŞAR KARA VE DİĞERLERİ

048 2022/43909 28.11.2024
FERİDE CANITEZ

049 2022/46333 28.11.2024
ABDULLAH ÇINAR VE DİĞERLERİ

050 2022/49620 28.11.2024
CEMİLE YİĞİT

051 2022/55372 28.11.2024
RAMAZAN DURMAZ

İçindekiler - devam

052 2022/58081 28.11.2024
ZEHRA KOZAN VE ABDURRAHMAN KOÇAK

053 2022/73511 28.11.2024
AHMET KASIM ÖZKAN

054 2022/77805 28.11.2024
BEKİR ÇEPER VE DİĞERLERİ (2)

055 2022/82421 28.11.2024
ASLAN GÜNAY VE DİĞERLERİ

056 2022/82847 28.11.2024
ZİYA TOYOĞLU VE MELTEM ÇOLAK

057 2022/100687 28.11.2024
ABDULAZİZ FARİS

058 2023/84809 28.11.2024
NEJDET ÇELEBİ

059 2023/106852 28.11.2024
HACI KESKİN

060 2018/23477 10.12.2024
ŞERİFE BİNBİR

061 2019/3226 10.12.2024
ZAFER FEHMİ YÖRÜK

062 2019/13250 10.12.2024
KENT KATI ATIK TEMİZLİK TİCARET LTD. ŞTİ.

063 2019/18391 10.12.2024
SEVAL GENÇ

064 2019/24622 10.12.2024
ADEM AYDİL

065 2019/25843 10.12.2024
MEHMET ARSLAN VE DİĞERLERİ

066 2020/5133 10.12.2024
ALİ ÖZ

067 2020/6471 10.12.2024
NİYAZİ ALTINDAL

068 2020/6524 10.12.2024
FARUK AVCI

İçindekiler - devam

069 2020/9307 10.12.2024
MUHAMMET ALİ SERTTAŞ

070 2020/18989 10.12.2024
RUHSAR KESENLİ

071 2020/27548 10.12.2024
MEHMET GÜNEY

072 2020/28090 10.12.2024
MEHDİN DERNEK

073 2020/32865 10.12.2024
ESİN KAVRUK

074 2020/34479 10.12.2024
BURAK GÜNDOĞAN

075 2020/38274 10.12.2024
ASEF KOÇ

076 2020/39768 10.12.2024
ENVER BAYSAL

077 2021/443 10.12.2024
HAYRİ BORA

078 2021/4057 10.12.2024
MEHMET ALİ GÜLŞEN

079 2021/9937 10.12.2024
ABDULBAHRİ ÜYSAL VE DİĞERLERİ

080 2021/10961 10.12.2024
SÜLEYMAN TUNA BÜYÜKAKIN

081 2021/14208 10.12.2024
SAVAŞ KUBAT

082 2021/14663 10.12.2024
RIDVAN BİLEN VE DİĞERLERİ

083 2021/15837 10.12.2024
HAYRİ BAŞAR

084 2021/17364 10.12.2024
AGİT ERGÜN

085 2021/17601 10.12.2024
ÖZGÜR ÖZMEN

İçindekiler - devam

086 2021/19541 10.12.2024
MEHMET TOPRAK VE NAFİYE TOPRAK

087 2021/20445 10.12.2024
AVNİ CUMHUR YAMANOK

088 2021/25295 10.12.2024
İSMAİL YAMAN VE DİĞERLERİ

089 2021/25844 10.12.2024
SALİH BAYRAK

090 2021/26254 10.12.2024
SALİH MURAT ERTEN

091 2021/29473 10.12.2024
MEHMET ÖZBAĞ

092 2021/29520 10.12.2024
GÖKSEL SOYUGÜZEL VE KADİRİYE SOYUGÜZEL

093 2021/29532 10.12.2024
AYDIN ÖZYURT

094 2021/32759 10.12.2024
NACİYE KUTLU VE ÖMER FARUK KUTLU

095 2021/34421 10.12.2024
HÜSEYİN TÜRK

096 2021/35217 10.12.2024
MEHMET EMİN SUNGUR VE DİĞERLERİ

097 2021/36290 10.12.2024
CİHAT ÜNAL

098 2021/36601 10.12.2024
HALİL POLAT

099 2021/40549 10.12.2024
STEFAN JOHANNES BRAUER

100 2021/46829 10.12.2024
İSA ÖZER

OSMAN TOPÇU

B. No: 2019/32928 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN TOPÇU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32928)

Karar Tarihi: 28/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Osman TOPÇU

Vekili : Av. Mehmet ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bölge adliye mahkemesi kararının kesin olması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının, ıslah edilen miktarın üzerinde tazminata hükmedilmesi ve istinaf sebeplerinin dışına çıkılarak inceleme yapılması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/9/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, geçimini günlü kişlerle sağladığını belirten davacı ile bir kamyonda yüklü olan kiremidin indirilmesi için anlaşmıştır. Kamyon kapağındaki desteğin kayması sonucunda kapak, davacının ayağına çarpmış ve ayağı kırılmıştır. Davacı 22/7/2003 tarihinde başvurucu aleyhinde Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, kamyon şoförü olan diğer davalı Y.P. aleyhinde ise Tekirdağ İş Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Başvurucuya yöneltilen davanın dilekçesinde davacı, ayağında oluşan kırık sebebiyle bir ay çalışamadığını, yaşadığı kazanın kendisinde acı ve ızdıraba sebep olduğunu belirterek iş göremediği otuz günlük süre için günlüğü 20.000.000 eski TL üzerinden hesaplanmak kaydıyla 600.000.000 eski TL maddi tazminat, 500.000.000 eski TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesince 7/4/2005 tarihinde görevsizlik kararı tesis etmiştir; gerekçeli kararda, meydana gelen olayın iş kazası olduğu tespitine yer vererek davaya bakmakla görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiş ve dosya, görevli olduğu tayin edilen iş mahkemesine gönderilmiştir.

9. Tekirdağ İş Mahkemesi Y.P. aleyhindeki dava ile başvurucu hakkındaki dava arasında hukuki ve fiilî irtibat olduğu tespitiyle 27/12/2007 tarihinde her iki davayı birleştirerek görmeye karar vermiştir. Mahkeme, tarafların bir yükün taşınması için anlaştıkları hamaliye işinin yerleşik Yargıtay içtihadı da dikkate alınarak hizmet akdinin konusu olmayacağı gerekçesiyle 15/10/2010 tarihinde karşı görevsizlik kararı vermiştir. Davacı, kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 7/5/2012 tarihli kararla Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararını onamıştır.

10. Yargılamaya Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından devam edilmiştir.

11. Yargılamada kusur durumunun tespiti yönünden iki bilirkişi raporu alınmıştır. İş sağlığı ve güvenliği uzmanı iş müfettişi olan O.G. tarafından hazırlanan ilk raporda davalı başvurucunun %40, davacının ise %60 oranında kusurlu olduğu tespit edilmiştir. İkinci bilirkişi raporunda ise Mahkeme, yargılamada daha önce alınan bilirkişi ve Adli Tıp Kurumu raporlarının değerlendirmeye alındığı yeni bir rapor tanzim edilmesini istemiştir. 20/3/2018 tarihinde makine mühendisi ve iş güvenliği uzmanı bilirkişi heyeti tarafından tanzim edilen ikinci bilirkişi raporunda; kazanın meydana gelmesinde davacının %50, davalı kamyon sürücüsü Y.P.nin %50 oranında kusurlu olduğu, başvurucunun ise kusurunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

12. 30/3/2018 tarihinde ise aktüerya bilirkişisi tarafından tanzim edilen rapor dosyaya sunulmuş ve davacı ilgili raporda yapılan belirlemeleri dikkate alarak 17/4/2018 tarihinde maddi tazminat için talep miktarını başvurucu yönünden 33.813,49 TL, diğer davalı yönünden ise 42.391,87 TL olarak ıslah etmiştir.

13. Mahkeme 17/4/2018 tarihinde başvurucu yönünden davanın reddine, diğer davalı yönünden ise kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda kusur

tespiti yönünden 20/3/2018 havale tarihli raporda yapılan belirlemeyi esas aldığını belirten Mahkeme, meydana gelen kazada başvurucunun kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaştığını belirtmiştir. Kararda, istinaf kanun yolunun açık olduğuna işaret etmiştir.

14. Davacı 17/4/2018 tarihli karara karşı 23/5/2018 havale tarihli dilekçesiyle istinaf talebinde bulunmuştur. Davacı; istinaf dilekçesinde, başvurucunun meydana gelen kaza yönünden kusurlu olduğunun uzman bilirkişi raporları ile tespit edildiğini, bu sebeple davalı başvurucunun kusuru olmadığından hareketle ret kararı tesis edilmesinin hatalı olduğunu, davalının hakkındaki ceza davasından beraat etmesinin kusursuz olduğunu göstermeyeceğini, taraflar arasındaki sözleşmenin hukuki nitelendirmesi ne olursa olsun işin sahibi olduğundan başvurucunun kusurunun olmadığı yolundaki tespitin kabul edilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, davacının istinaf dilekçesine karşı cevap sunmamıştır.

15. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi (istinaf mercii) tarafından yapılan inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve 42.391,87 TL maddi tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacıya verilmesine miktar itibarıyla kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; davacı tarafından haksız fiil sorumluluğuna dayalı olarak maddi ve manevi tazminat davası açıldığı, Y.P. ile başvurucu arasında kurulan nakil sözleşmesinden dolayı Y.P.nin başvurucunun çalışanı olduğu ve bu bağlamda başvurucunun olaydaki sorumluluğunun kusur sorumluluğu değil bir kusursuz sorumluluk hâli olan adam çalıştıranın sorumluluğu olduğu belirtilmiştir.

16. İstinaf kararı başvurucu vekiline 12/8/2019 tarihinde elektronik tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. Başvurucu 11/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurucu, kesin olduğu belirtilen karara karşı kararın hatalı olarak temyiz kanun yolu kapalı olarak verildiğini belirterek temyiz isteminde bulunmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 361. maddesinin birinci fıkrası kapsamında Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri tarafından verilen kararların kesin mahiyette olduğunu belirterek temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Başvurucu, temyiz isteminin reddi kararına karşı da temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 1/12/2020 tarihinde temyiz isteminin reddi kararının onanmasına karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" üst başlıklı "Genel olarak" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

19. 6098 sayılı Kanun'un "Zararın ve kusurun ispatı" kenar başlıklı50. maddesi şöyledir:

"Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır.

Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan

akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler."

20. 6098 sayılı Kanun'un "Tazminat" üst başlıklı "Belirlenmesi" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.

Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür."

21. 6098 sayılı Kanun'un "Sebeplerin yarışması" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

" Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabiliyorsa hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir."

22. 6098 sayılı Kanun'un "Adam çalıştıranın sorumluluğu" kenar başlıklı 66. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

" Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, hakkındaki yargılamaya 18/6/1927 tarihli ve mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde 22/7/2003 tarihinde Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde başlandığını ve yargılamada esasa geçilmesinin ardından Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından iş mahkemelerinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı verildiğini belirtmiştir. Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından da karşı görevsizlik kararı tesis edildiğini ifade eden başvurucu, Yargıtay 21. Hukuk Dairesince yapılan inceleme neticesinde karşı görevsizlik kararının onandığını ve yargılamaya Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından devam edilmesine karar verildiğine işaret etmiştir. Yargılamaya mülga 1086 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu tarihte başlandığını, yargılamada esasa geçildikten sonra ve 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce temyiz incelemesi yapıldığını ileri süren başvurucu, Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen 17/4/2018 tarihli kararda kanun yolunun temyiz olarak gösterilmesi gerekirken istinaf olarak gösterilmesinin hatalı olduğunu, istinaf kararının -kararın öncesinde Yargıtay denetiminden geçtiği dikkate alınarak- temyizi mümkün şekilde verilmesi gerekirken kesin olarak verilmesi sebebi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca 2003 yılında açılan bir davada 2019 olan karar tarihine göre temyiz sınırı belirlenmesinin kararın temyiz sınırının altında kaldığından bahisle kesin olarak verilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iki farklı şikâyeti bulunmaktadır. Başvurucunun şikâyetlerinden ilki, karara karşı doğrudan temyiz kanun yolunun açık olmasına rağmen kararın hatalı olarak istinafa tabi kılınmasına ilişkindir. İlk derece mahkemesi tarafından tesis edilen 17/4/2018 tarihli kararın başvurucunun lehine olduğu gözetildiğinde kanun yolunun yanlış gösterilmesi sebebi ile başvurucunun karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması beklenemez. Bununla birlikte anılan kararın davacı tarafından istinaf kanun yoluna başvurulduğu ancak başvurucunun davacının istinaf dilekçesine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle başvurucu, karara karşı doğrudan temyiz kanun yolunun açık bırakılması gerektiğine yönelik iddiasını istinaf aşamasında ileri sürmemiştir. Bu tespit ışığında başvurucunun anılan imkânı kullanmadan ilgili şikâyeti doğrudan bireysel başvuruya konu ettiği anlaşıldığından ilgili iddianın incelenmesine gerek görülmemiştir.

26. Başvurucu ayrıca 2013 tarihinde açılan bir davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle 2019 olan karar tarihine göre temyiz sınırının belirlenmesinden ve kararın temyiz sınırının altında kaldığından bahisle kesin olarak verilmesinden şikâyet etmektedir.

27. Anayasa Mahkemesi, somut norm denetiminde verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığını belirtmiştir.

28. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

29. Anayasa Mahkemesi, Ömer Şanlı (B. No: 2015/7304, 22/1/2019) kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikteSözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller, medeni hak yükümlülüklere ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediğini belirtmiştir. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı, bu nedenle anılan hakka dair bir ihlal iddiasının incelenebilmesi için yargılamanın ceza hukuku alanına ilişkin olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edildiği belirtilmiştir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996; Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. D.M.Ç, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018).

30. 6100 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde temyizde kesinlik sınırının belirlenmesi bakımından karar tarihinin esas alınacağına ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Kanun koyucunun temyize tabi kararlarda miktar belirlemenin karar tarihine göre yapılacağına

ilişkin açık düzenleme yaptığı ve karar tarihi itibarıyla temyize tabi uyuşmazlıklar yönünden miktar sınırının 47.530 TL olarak tespit edildiği görülmüştür. Suç isnadı dışında kalan yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına müracaat hakkı ancak kanunlar tarafından açıkça öngörüldüğü takdirde mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenebilir. Somut uyuşmazlık kapsamında başvurucu kendisine iç hukuk tarafından tanınmış olan kanun yoluna başvuru hakkının varlığını ortaya koyabilmiş değildir.

31. Bu bağlamda başvurucunun istinaf kararına karşı temyiz kanun yolunun kapalı olmasına dair şikâyetinin hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında olduğu, anılan hakkın ise Anayasa, Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Tüm bu değerlendirme ışığındabu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışındadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; dava dilekçesinde davacının otuz günlük gelir kaybı sebebi ile 600 TL maddi, 500 TL manevi tazminat talep ettiğini belirtmiştir. İlk derece mahkemesinin taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi istisna akdi olarak tespit ettiğini ve kusur sorumluluğu ilkelerinden yola çıkarak davanın reddine karar verdiğini belirten başvurucu, istinaf merciinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymadan ilk derece mahkemesi tarafından kusur sorumluluğuna dayanılarak yapılan tespiti kusursuz sorumluluğa dönüştürdüğünü ileri sürmüştür. Davacının dava dilekçesinde iş göremezlik tazminatı talep etmemesine rağmen istinaf mercii tarafından taleple bağlılık kuralına aykırılık teşkil edecek şekilde aleyhinde 42.391,87 TL iş göremezlik tazminatına ve 500 TL manevi tazminata hükmedildiğini belirten başvurucu, bu tespit yönünden de istinaf mercii tarafından gerekçe sunulmadığını belirtmiştir. Başvurucu; tazminata konu kaza meydana geldiği sırada olay yerinde olmadığının tanık beyanları, ceza mahkemesi kararı ve bilirkişi raporu ile ortada olduğunu belirterek tüm bu delillerin gerekçede tartışılmadığını vurgulamıştır.

34. Başvurucu ayrıca Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından görevsizlik kararı tesis edilmeden önce taraflara delillerini sunmak için süre verildiğini, davacının tanık listesi de dâhil olmak üzere delillerini sunduğunu belirtmiştir. Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7/4/2005 tarihli görevsizlik kararının ardından Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından da davacıya delillerini sunmak için süre verildiğini, davacının verilen bu sürede ikinci tanık listesini sunduğunu ve tanıklarının da dinlendiğini belirten başvurucu, bu durumun usul kurallarına aykırılık teşkil ederek silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; istinaf mercii tarafından başvurucunun 6098 sayılı Kanun'un 66. maddesinde düzenlenen "Adam Çalıştıranın Sorumluluğu" kapsamında sorumlu tutulmasına ilişkin hükümlerinin yorumlanışı ve uygulanışının hak ihlaline sebebiyet verdiğinden şikâyette bulunduğu belirtilerek istinaf mercii tarafından yapılan tespit ve değerlendirmeler yönünden başvurucunun bu şikâyetinin öncelikle kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İlk derece mahkemesi tarafından aynı vakıaya ilişkin ceza davası dosyalarının celbedildiği, kusur ve yaralanma durumuna ilişkin

bilirkişi raporlarının aldırıldığı vurgulanmış; toplanan deliller kapsamında karar verildiği, istinaf merciinin ise yine aynı delillerle fakat farklı bir hukuki yorumla başka yönde karar verdiği ifade edilmiştir. Gerekçeli karar hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı niteliğini taşıyan bir kısım karara atıf yapılan Bakanlık görüşünde, Anayasa hükümlerinin ilgili içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

36. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki ifadelerinden farklı olarak davacının kısmi ıslahla talep sonucunu 33.813,49 TL olarak düzelttiğini, bununla birlikte istinaf merciinin talep sonucunu aşarak 42.391,78 TL tazminata hükmettiğini belirtmiş ve taleple bağlılık kuralının aşıldığını vurgulamıştır. Başvurucu ayrıca ıslah dilekçesine karşı itirazlarının da istinaf mercii tarafından dikkate alınmadığını ileri sürmüş. Başvurucu istinaf incelemesinde, istinaf sebepleri ile bağlı yargılama yapılması gerekirken istinaf sebeplerinin dışına çıkıldığına da dikkat çekerek delil değerlendirmesinde hata yapıldığını iddia etmiştir. Hakkındaki ceza yargılamasında beraat kararı verildiğini belirterek, istinaf merciinin beraat kararı ile bağlı olmasına rağmen kararı görmezden geldiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Başvurucunun şikâyetinin özünde, davanın kusur sorumluluğuna dayalı olarak açılmasına rağmen istinaf mercii tarafından kusursuz sorumluluk ilkesi işletilerek hüküm tesis edilmesi ve ıslahla düzeltilen talep miktarının aşılması olduğu görülmüştür. Bireysel başvuruya konu kararın ilk elden istinaf mercii tarafından tesis edildiği, başvurucuya ilgili itirazlarını ileri sürebilmesi için yargılamada imkân sağlanmadığı dikkate alınarak şikâyetin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

40. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

41. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme

fırsatına sahip olması ve tarafların yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, § 18).

42. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Somut olayda başvurucu, kendisine karşı kusur sorumluluğuna dayanılarak dava açılmasına rağmen gerekçesiz olarak kusursuz sorumluluk ilkesine dayalı olarak karar verilmesinden, kendisine yönelik açılan davada istinaf mercii tarafından herhangi bir gerekçe ortaya konulmadan ıslah edilen miktarın aşılmasıyla taleple bağlılık kuralının ihlal edildiğinden ve davacıya usul kurallarına aykırı şekilde ikinci tanık listesi sunma imkânı sağlandığından şikâyet etmektedir. İlk derece mahkemesi tarafından kusur sorumluluğu ilkeleri esas alınarak başvurucu yönünden davanın reddine karar verilmiş, istinaf mercii ise ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak uyuşmazlığı ilk elden karara bağlamış ve davanın kabulüne karar vermiştir. Bu bağlamda inceleme istinaf mercii kararı kapsamında yapılacaktır.

44. Başvurucu, yargılamanın karşı tarafı olan davacıya usul kurallarına aykırılık teşkil edecek şekilde ikinci tanık listesi sunma imkânı sağlandığını belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu denetlemek değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini yargılamanın bütünü ışığında denetlemektir (Fazlı Celep, B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

45. İstinaf mercii tarafından ortaya konulan gerekçeye bakıldığında uyuşmazlığa konu olayın aydınlatılması bakımından tanık delilinden faydalanılmadığı görülmüştür. Uyuşmazlığın çözümünde esas unsur olarak rol oynamayan bir delil yönünden yargılama makamı tarafından usul kuralının eksik ya da yanlış uygulanması başlı başına silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine aykırılık teşkil etmez. İhlal sonucunun doğabilmesi bakımından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin bir unsuru olan usule ilişkin haklarda başvurucunun davacı karşısında zayıf duruma düştüğünün de ortaya konulabilmesi gerekir. Bu değerlendirmeler ışığında başvurucunun davacı karşısında dezavantajlı bir duruma düşürülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Başvurucunun diğer şikâyetlerinin ise istinaf mercii tarafından herhangi bir gerekçe ortaya konulmadan ıslah edilen miktarın aşılması vekusur sorumluluğuna dayanılarakdava açılmasına rağmen gerekçesiz şekilde kusursuz sorumluluk ilkesinden hareket edilerek taleple bağlılık kuralına aykırı karar verilmesine yönelik olduğu görülmüştür.

47. Dava dilekçesi incelendiğinde davacının dava konusu uyuşmazlığı dile getirirken kusur sorumluluğu yahut kusursuz sorumluluk hâllerine ilişkin herhangi bir tercihte bulunmadığı, yaşadığı kaza nedeniyle uğradığı zararı dava konusu ettiği anlaşılmıştır. Yargılama sırasında ilk derece mahkemesi uyuşmazlığı kusur sorumluluğu çerçevesinde ele almış ve yapılan

bilirkişi incelemeleri ile kusur tespitine gitmiştir. Önemle belirtmek gerekir ki ilk derece mahkemesince bu tespit, taraf tercihlerine göre değil hâkimin hukuku resen uygulaması ilkesi kapsamında yapılmış olup uyuşmazlığın bu tespit kapsamında çözüme ulaştırılmaya çalışıldığı görülmüştür.

48. Zira 6098 sayılı Kanun'un 60. maddesi gereği hâkim, zarar gören aksini istemedikçe yahut kanunda aksi öngörülmedikçe zarar görene en iyi giderim imkânını sağlayan sorumluluk kuralını uyuşmazlığın çözümüne tatbik etmekle yükümlüdür. Bu bağlamda ilk derece aşamasında yargılama kusur sorumluluğu çerçevesinde ele alınmıştır. Davacı, Mahkeme tarafından yapılan bu değerlendirmeye yönelik herhangi bir itirazda yahut seçimlik hak talebinde bulunmamıştır. Bu kapsamda kusur ve aktüerya hesabı yönünden dosyaya sunulan bilirkişi raporları dikkate alınarak 17/4/2018 tarihli ıslah dilekçesi ile talep miktarı başvurucu yönünden 33.813,49 TL'ye, diğer davalı yönünden ise 42.391,87 TL'ye yükseltilmiştir.

49. Başvurucuya yönelik açılan dava yönünden ret kararı tesis edilmesi üzerine karara karşı davacı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Davacı istinaf dilekçesinde, mahkemenin başvurucu yönünden yapmış olduğu kusur tespitine itiraz etmiş, başvurucunun olayın meydana gelişi yönünden kusurlu olduğunu ileri sürmüştür. İstinaf mercii, davacının istinaf isteminin kabulüne karar vererek ilk derece mahkemesi tarafından tesis edilen kararı kaldırmış ve uyuşmazlığı ilk elden çözüme bağlamıştır. İstinaf mercii, yaptığı değerlendirmede taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünün kusursuz sorumluluk hâllerinden olan adam çalıştıranın sorumluluğu ilkelerine göre karara bağlanması gerektiğini belirterek başvurucuyu ve diğer davalıyı 42.391,87 TL üzerinden maddi tazminata müştereken ve müteselsilen mahkûm etmiştir.

50. Somut olay ele alındığında davacının yargılama sırasında sunduğu ıslah dilekçesinde belirttiği miktar ve istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü sebepler dikkate alınmaksızın istinaf mercii tarafından davanın -davacının lehine olacak şekilde- 42.391,87 TL üzerinden kusursuz sorumluluğuna dayalı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kararın tesis edildiği aşama itibarıyla başvurucu, gerek ıslahla talep edilen miktarın üzerinde kabul kararı verildiğini gerekse davacının istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü istinaf nedenlerinin dışına çıkılarak karar tesis edildiğini istinaf mercii kararının kendisine tebliğ edilmesiyle öğrenmiştir. Kararın kesin olması nedeniyle tebliğden sonra iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına da sahip olamamış, bu durum sonucunda ortaya çıkan taraflar arası dengesizlik ve adaletsizlik yargılamada telafi edilememiştir. Başvurucu, davacı karşısında zayıf bir duruma düşürülmüştür.

51. Bu bağlamda istinaf mercii tarafından illiyet bağı ve tazminat miktarı bakımından yapılan belirlemeler yönünden -kararın kesin olduğu da dikkate alınarak- başvurucunun savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olmadığı ve başvurucunun özellikle illiyet bağı ve kusur tespitine yönelik ispat külfeti gibi yargılamanın esasına yönelik bir konuda davacı karşısında dezavantajlı hâle getirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile başvurucuya istinaf aşamasında ıslah miktarı vekusursuz sorumluluğa yönelik itirazlarını sunma imkânı tanınmamış ve başvurucunun istinafta hakkında ilk elden tesis edilen karara karşı savunma hakkında meydana gelen kısıtlama telafi edilmemiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucu, hakkında 22/7/2003 tarihinde açılan davanın 12/7/2019 tarihinde sona erdiğini belirterek yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde; makul süre şikâyeti yönünden başvurucunun yargılamadaki tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin dikkate alınması gereken belirleyici unsurlar arasında olduğuna vurgu yapılarak yargılamanın devam ettiği sırada ülke genelinde vuku bulan olağanüstü hâl ve pandemi koşullarının da gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

55. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta yargılamanın on altı yılı aşkın süredevam ettiğini, yargılamanın uzun sürmesi sebebi ile hak kayıplarına uğratıldığını, COVID salgınının yargılamanın bitmesinin ardından 2020 yılında patlak verdiğini, olağanüstü hâl ilanından ise yargılamanın etkilenmediğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

56. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

58. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını ve 50.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

59. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

60. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterligiderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi

gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesine (E.2018/1973, K.2019/1692) iletilmek üzere Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/146, K.2018/233) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN KESKİN

B. No: 2019/35586 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35586

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35586)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Yalçın KESKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda fiziksel şiddete uğranması ve olay hakkında etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının, ziyaretçi kabulünden men etme disiplin cezası nedeniyle de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/2/1998 tarihli hükmü uyarınca devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Hüküm, temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay tarafından 27/4/1999 tarihinde onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu, anılan cezanın infazı için Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tutulduğu dönemde diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) yazdığı 2/1/2017 tarihli dilekçeyle, nakil tarihi olan 28/12/2016'dan itibaren sayımlar sırasında infaz koruma memurlarının fiziksel şiddetine uğradığını belirterek şikâyetçi olmuştur. İddiaya göre başvurucu ve diğer tutuklu ve hükümlüler her gün duvara çarpılmış, yerlerde sürüklenmiş, tekmelenmiş, yumruklanmış, çekilip itilmiş, fırlatılmış, hakaret ve tehdide uğramıştır. Bunun neticesinde vücutlarında şişme, morarma, çizik ve

kanama meydana gelmiştir. Şikâyet dilekçesinde kimin neresinden nasıl yaralandığı belirtilmemiş, genel bir biçimde olaylar aktarılmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucu ile diğer tutuklu ve hükümlülerin şikâyeti üzerine başlatılan ceza soruşturmasında 6/1/2017 tarihinde yazdığı yazıyla Ceza İnfaz Kurumundan şikâyetçilerin adli muayene raporlarının aldırılmasını, olaya ilişkin tutanakların gönderilmesini, ilgililer hakkında disiplin soruşturması bulunuyorsa bu hususta bilgi verilmesini istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu, cevabi yazısıyla başvurucunun ve diğer şikâyetçilerin adli muayene raporları ile şikâyet tarihinden sonrasına ilişkin olarak 4/1/2017 tarihinde sayım sırasında meydana gelen olaylara dair disiplin soruşturmasına ilişkin belgeleri göndermiştir.

4. Başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumu hekimi tarafından 10/1/2017 tarihinde düzenlenen sağlık raporunda başvurucunun sağ kaşı üzerinde 0,25 mm çizik bulunduğu ve yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği belirtilmiştir.

5. Başvurucu 13/1/2017 tarihli dilekçesiyle 31/12/2016 tarihinde sabah sayımı sırasında Ceza İnfaz Kurumu personelinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, ensesine yumrukla vurulduğunu, boğazının sıkıldığını, sandalye ile kaşından yaralandığını belirterek şikâyetçi olmuştur. Başsavcılığın dilekçe üzerine başlattığı soruşturma ile ilk soruşturmayı birleştirmiştir.

6. Başsavcılık, olay tarihlerini kapsayan görüntü kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Çözümleyici bilirkişi tarafından hazırlanan 20/2/2017 tarihli raporda 28/12/2016-5/1/2017 tarihleri arasındaki görüntü kayıtlarının incelendiği, bazı kayıtlarda sayım için yerden kalkmayan tutuklu ve hükümlülerin infaz koruma memurlarınca kollarına girilerek kaldırılması sırasında itiş kakış meydana geldiğinin görüldüğü belirtilmiştir.

7. Başvurucu ve diğer şikâyetçilerin iddialarına ilişkin olarak idari yönden inceleme başlatılması için soruşturma kapsamında Başsavcılığın Ceza İnfaz Kurumuna yazdığı yazıya verilen cevapta, yapılan değerlendirme neticesinde iddialar kapsamında Kurum personelinin kasıt, kusur veya ihmali tespit edilemediğinden idari soruşturma başlatılmasına yer olmadığı kanaati bildirilmiştir.

8. Yürütülen ceza soruşturması neticesinde başvurucunun da aralarında bulunduğu 20 şikâyetçinin 2016-2017 yılları arasında gerçekleştiğini ileri sürdüğü olaylar nedeniyle Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında kasten yaralama, hakaret, görevi kötüye kullanma suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda özetle şikâyetçilerin nakledilerek geldikleri Ceza İnfaz Kurumunda giriş işlemleri sırasında zorla soyularak şiddete uğradıklarını, eşyalarına zarar verildiğini, koğuşların inşaat hâlinde olduğunu, sayımlarda şiddete maruz kaldıklarını ileri sürdükleri, farklı tarihlerde yapılan şikâyetler üzerine başlatılan soruşturmaların birleştirildiği belirtilmiştir. Kararda şikâyetçiler hakkında olaylar nedeniyle 3 ay ziyaretçi kabulünden men disiplin cezası uygulandığı, görüntü kayıtlarının incelenmesi neticesinde sayım için oturdukları yerden kalkmayan şikâyetçilerin infaz koruma memurları tarafından kollarına girilerek kaldırılması sırasında itiş kakış meydana geldiğinin anlaşıldığı, mevzuattan kaynaklanan zor kullanma yetkisinin kullanılması nedeniyle müdahalenin kötü muamele niteliğinde olmadığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucunun karara itirazı Elazığ Sulh Ceza Hâkimliğince 27/12/2019 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu 21/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu 29/12/2016 tarihinde naklen geldiği Ceza İnfaz Kurumunda siyasi düşünceleri nedeniyle fiziksel şiddete uğradığını, bu durumun görüntü kayıtlarıyla tespit edildiğini, yaralarının iyileşmesinin beklendiğini, suç duyurusu üzerine revire götürülerek infaz koruma memurları eşliğinde rapor alındığını, şikâyete ilişkin belgelerinin aramalar sırasında kaybedilerek itiraz hakkının engellendiğini, ceza soruşturması 2 yıl 9 ay devam etmesine rağmen olumlu sonuç alamadığını belirterek kötü muamele yasağının, eşitlik ilkesinin, dilekçe hakkının, etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, özetle ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarıyla aynı yönde beyanda bulunmuştur.

14. Başvurunun bu kısmı kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptığı itirazın neticelenmesini beklemeden bireysel başvuruda bulunmuş ise de bireysel başvurudan sonra itirazın reddine karar verildiği anlaşıldığından başvuruda kabul edilebilirlik bakımından başvuru yollarının tüketilmesi bağlamında eksiklik bulunmadığı değerlendirilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

17. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

18. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda 31/12/2016 tarihinde sabah sayımı sırasında fiziksel şiddete uğradığını, ensesine vurularak boğazının sıkıldığını, infaz koruma memurlarınca savrulan sandalyenin çarpması neticesinde kaşından yaralandığını, yaralarının iyileşmesinin beklendiğini, yaptığı şikâyet üzerine revire götürüldüğünü ileri sürmüştür.

19. Somut olayda başvurucu hakkında 10/1/2017 tarihinde düzenlenen raporda başvurucunun sağ kaşının üzerinde 0,25 mm çizik bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda 31/12/2016 tarihinde uğradığı şiddet neticesinde yaralandığı

iddiasıyla yaptığı şikâyet üzerine yürütülen soruşturmada Başsavcılık, yaralanmanın tarihi belirtilmeyen sayım sırasında yaşanan itiş kakış neticesinde meydana geldiği ve infaz koruma memurlarının orantılı müdahalede bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

20. Başvurucu 2/1/2017 tarihli dilekçe ile 28/12/2016 tarihinden sonraki sayım sırasında kötü muamele niteliğinde bazı davranışlara uğradığını iddia etmiştir. Kamera kayıtlarına göre başvurucu ve arkadaşları sayım vermek istememeleri nedeniyle infaz koruma memurlarıyla itiş kakış yaşamıştır. Bunun ötesinde başvurucu ve arkadaşlarının iddia ettiği gibi duvara çarpma, yerlerde sürükleme, tekmeleme, yumruklama, çekip itme ve savurup fırlatma gibi bir eylemde bulunulmadığı anlaşılmaktadır. 10/1/2017 tarihli raporda tariflenen çizik miminal düzeydedir ve sayıma itiraz nedeniyle sayımı yapmak için uygulanması mümkün zor kullanmanın ötesinde bir güç kullanımına işaret etmemektedir. Başvurucu, rapor düzenlenmesinden sonra Başsavcılığa dilekçe vererek çiziğin infaz koruma memurunun sandalye savurmasından ileri geldiğini iddia etmiştir ancak 2/1/2017 tarihinde bu hususta bir iddia yoktur. Bu bakımdan başvurucunun iddiaları birbiriyle tutarlı değildir ve Başsavcılıkça varılan sonuçtan ayrılmayı mümkün kılan bir veriye başvuru dosyasında rastlanmamıştır. Bu bakımdan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D.,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

22. Başsavcılık olay tarihlerini kapsayan dönemi içeren kamera görüntülerini bilirkişiye inceletmiştir. Bu bakımdan raporun gecikmeyle alınması sonuca etkili değildir. Maddi boyutla ilgili değerlendirme de dikkate alındığında somut olayın koşullarında Başsavcılığın olayı aydınlatma isteğinden ve vardığı sonuçtan şüphe edilmesini gerektiren bir neden bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu bakımdan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele maddi ve usul boyutlarının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucunun ziyaretçi kabulünden men etme disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının İsmail Solmaz (B. No: 2017/15251, 12/2/2020, §§ 102, 106) kararı doğrutusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi başvurucunun mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TİMUR DEMİR (2)

B. No: 2019/38072 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38072

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TİMUR DEMİR BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/38072)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Timur DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mahpusa AİHM tarafından gönderilen mektupların okunması, savcılık mütalaasının tebliğ edilmemesi, mahpusun ödüllerden faydalandırılmaması ve telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı, adil yargılanma hakkı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Ereğli (Konya) T Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunan başvurucu, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle 31/8/2021 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucunun okul çağında iki kızı bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 28/1/2019 tarihinde tutuklu ve hükümlülerin hafta sonu kullandıkları telefonla görüşme haklarının hafta içi belirlenen günlerde kullandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Kurul, Kurumda görev yapan infaz memuru sayısının yetersiz olduğu, bu durumun tutuklu ve hükümlü sayısı nazara alındığında kurum içi güvenliğini tehlikeye düşürdüğü belirtilmiştir.

4. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) 25/7/2019 tarihinde tüm ceza infaz kurumlarına, mahpusların telefon görüşmelerinin düzenlenmesine ilişkin birgörüş yazısı göndermiştir. Anılan yazıda öğrenimlerine devam eden çocukların mesai saatleri içinde ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü olarak bulunan aile bireyleri ile görüşme yapamadıkları vurgulanmıştır. Bu nedenle, ailelerinden kopmadan yaşamlarını devam ettirmelerinin çocuğun yüksek menfaatine olduğu dikkate alınarak telefon görüşmelerinin hafta sonu gerçekleşmesinin yararlı olacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda kurumun kapasitesi, personel durumu, hükümlü ve tutuklu profili ile kurumların mevcut düzen ve güvenlik durumu gözönünde bulundurularak, telefonla görüşme günlerinin Kurul kararı ile hafta sonu olacak şekilde düzenlenebileceği belirtilmiştir.

5. Anılan yazı da gözetilerek Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Eğitim Kurulu Başkanlığı 5/8/2019 tarihinde Kurulun 28/1/2019 tarihli kararında belirtildiği şekilde telefon görüşmelerinin hafta içi yapılmasına devam edilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Kurum mevcudunun kapasitesinin üzerinde olduğu ve Kurumun bir bölümünün yüksek güvenlikli olduğu hatırlatılmıştır. Bu durumla birlikte personelin de yetersizliği gözönüne alındığında görüşmelerin hafta sonu yaptırılmasının güvenlik açısından risk doğuracağı vurgulanmıştır. Ayrıca karara karşı hükümlü ve tutukluların yasal süreler içinde itiraz kanun yoluna başvurabilecekleri belirtilmiştir.

6. Başvurucu 15/8/2019 tarihinde Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurarak çocuklarının okul saatlerinin mesai saatleriyle uyuşmaması nedeniyle haftalık telefonla görüşme günlerinin hafta sonu yapılacak şekilde düzenlenmesini talep etmiştir.

7. Başvurucunun talebini İnfaz Hâkimliği 9/9/2019 tarihli kararıyla reddetmiştir. Kararın gerekçesinde telefon görüşmelerinin belirlenmesinin kurumun iç işleyişi, disiplini ve güvenliği ile ilgili olduğu, bu kapsamda her ceza infaz kurumunun kendi iç işleyişine yönelik düzenleme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Başvurucuya tebliğ edilen genelge uyarınca telefon görüşmelerinin hafta içi yaptırılmasına ilişkin düzenlemenin devam ettirildiği, bu hâli ile Kurum tarafından alınan karar ve yapılan uygulamada kanuna aykırılık bulunmadığı değerlendirmesine yer verilmiştir. İnfaz Hâkimliği kararına karşı yapılan itirazı ise kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi 30/9/2019 tarihli kararıyla reddetmiştir.

8. Nihai karar 17/10/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 14/11/2019 tarihindebireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Haberleşme Hürriyeti ile Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkına İlişkin İddialar

11. Başvurucu AİHM'den gelen mektupların idarece okunup denetlendikten sonra kendisine teslim edildiğini ve teşvik esaslı sosyal faaliyetler çerçevesinde sohbet amaçlı bir araya gelme imkânından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) tutuklu/hükümlülerinin bireyselleştirme yapılmadan kategorik olarak yararlandırılmadığını

belirtmiştir. Başvurucu; bu iddialarla ilgili olarak ayrı ayrı İnfaz Hâkimliğine başvuru yaptığını, başvurularının reddedildiğini ifade etmiştir.

12. Başvurucu birinci iddiasıyla ilgili olarak Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine 3/10/2017 tarihinde başvurmuş, İnfaz Hâkimliğinin ret kararına karşı yaptığı itirazı Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi 13/11/2017 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. Başvurucuya bu karar 13/12/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, ikinci iddiasıyla ilgili olarak Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine 9/1/2019 tarihinde başvurmuş; İnfaz Hâkimliğinin ret kararına karşı yaptığı itirazı Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi 20/2/2019 tarihinde reddetmiştir. Başvurucuya bu karar 8/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Yukarıda belirtilen iddialara ilişkin nihai kararların başvurucuya tebliğ tarihleri dikkate alındığında 14/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunan başvurucunun söz konusu iddialarına ilişkin süresinde bireysel başvuruda bulunmadığı anlaşılmıştır. Başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; okul saatleri nedeniyle çocuklarıyla hafta sonu görüşme talebinin reddedildiğini, somut bir değerlendirme yapılmaksızın güvenlik gerekçesine dayanıldığını, personel veya fiziki yetersizliğin bu tür başvurularda mazeret sayılamayacağını, devletin aile yaşantısının devamının sağlanması için çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkiyi sürdürecek tedbirleri alması ve yetersizliği gidermesi gerektiğini belirtmiştir.Ayrıca savcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini de belirten başvurucu, somut bir olay ya da neden gösterilmeden güvenlik gerekçesiyle talebinin reddedilmesinin keyfî bir uygulama olduğunu ifade etmiş ve haberleşme hürriyeti, aile hayatına saygı hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Kurulun 28/1/2019 tarihli kararında, hafta sonu da yaptırılan telefon görüşmelerinin kapasite fazlalığı nedeniyle sadece hafta içi yaptırılmasına karar verildiğini, Bakanlık, CTE'nin 25/7/2019 tarihinde tüm ceza infaz kurumlarına bir yazı göndererek öğrenimlerine devam eden çocukların telefonla görüşme günlerinin Kurul kararı ile hafta sonu olacak şekilde düzenlenebileceğinin belirtildiğine değinmiştir. Bakanlık, Kurulun 5/8/2019 tarihinde haftalık telefon görüşmelerinin hafta içi yaptırılmasının devamı yönünde karar aldığı belirtmiştir.

17. AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yazısında yer veren Bakanlık, iddia olunan müdahalenin amacının; ceza infaz kurumunun düzenini ve güvenliğini sağlama ve suç işlenmesini önlenmesi olup olmadığı, ceza infaz kurumu idaresi ve Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarındaki tespit ve sonuçların, kanunların uygulanması niteliğinde olup olmadığı; bu anlamda Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükleri ihlal eder nitelikte olup olmadığı veya açık bir keyfîlik içerip içermediği; müdahalenin var olduğuna kanaat getirildiği takdirde yapıldığı iddia olunan müdahale ile meşru amacın temelindeki kamu yararı arasındaki dengenin gözetilip gözetilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddialarının özünün telefonla görüşme hakkını kullanma günlerinin çocuklarıyla iletişimini sağlayacak şekilde düzenlenmemesine ilişkin olduğu anlaşılmakla başvurunun bu kısmı bir bütün hâlinde aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Somut olayda başvurucunun ortaöğretime devam eden iki çocuğunun olduğu ve çocuklarının hafta içi eğitim görmesi nedeniyle başvurucunun çocuklarıyla telefonla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

22. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da cezaevi idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayata saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır.

23. Somut olayda Bakanlığın İnfaz Kurumuna gönderdiği yazıda (Yeliz Erten, § 11)çocuğun üstün yararı ilkesi de hatırlatılarak öğrenim gören çocuklar yönünden, kurumun şartları ölçüsünde, telefon görüşmelerinin hafta sonu yaptırılması gerektiği belirtilmiştir. İnfaz Hâkimliğinin dayandığı Kurul kararında ise Kurumda kapasitesinin üzerinde mahpus bulunduğu, personel sayısının az olduğu, bu nedenle Kurumda güvenlik sorunu yaşanabileceği ifade edilmiştir. Buna karşılık hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş, yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözeten ilgili ve yeterli bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir veri ortaya konulamamıştır.

24. Bu bağlamda idarenin uygulaması ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun taleplerinin neden karşılanamadığı hususunda ilgili kararlarda somut ve yeterli bir şekilde gerekçe sunulmadığı kanaatine varılarak aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye edildiği gözetildiğinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde aile hayatına saygı

hakkına yönelik ihlalin ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Haberleşme hürriyeti ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliği (E.2019/1175, K.2019/1253) ve Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi (2019/1290 D.İş) ile Adalet BakanlığınaGÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

TOLGAHAN YENİCE

B. No: 2020/4375 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4375

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TOLGAHAN YENİCE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4375)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Tolgahan YENİCE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık/kapalı görüş ve telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocukla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan Marmara 7 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) cezasını infaz etmekte iken 17/6/2021 tarihinde denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmak suretiyle tahliye edilmiştir. Başvurucu, ceza infaz kurumundayken okul çağında bir çocuğu bulunmaktadır.

3. Kurumun İç Yönetmeliğinde ziyaret gün ve saatleri kapalı ve açık görüşler için hafta içi 09.00-16.30 saatleri arası olacak olacak şekilde düzenlenmiştir. Kurum, İdare ve Gözlem Kurulunun 20/9/2019 tarihli kararıyla da mahpusların telefon görüşmelerinin hafta içi sabah 09.00-12.00 ve öğleden sonra 13.30-17.00 saatleri arasında yapılmasına karar vermiştir. Başvurucunun bu kararlara karşı yaptığı şikâyet başvurularını Silivri 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hakimliği) 23/10/2019 tarihinde reddetmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği kararlarında;

i. Kurumda kapasite üstü mahpus barındırıldığı, personel atamaları ve geçici görevlendirmeler gibi nedenlerle personel sayısındaki bariz azalma oluştuğu belirtilmiş; revir, hastane, duruşmalar, açık ve kapalı ziyaretler, ziyaretçileri kabul ve kontrol işlemleri, oda ve koğuşlarda yapılan genel ve kısmi aramalar ve avukat ziyaretleri yapılmasının yoğunluğu artırdığı ifade edilmiştir.

ii. Mahpusların sevk işlemleri, koğuşlarda meydana gelen asayişi bozucu olaylara ve örgütsel toplu hareketlere müdahale, mahpusların sağlık kuruluşlarına sevki, psikiyatri ilaçlarının (huzurda) kullandırılması, güvenlik kameralarının takibi, süreli ve süresiz yayınlar ile iletilerin kontrolü, kuruma intikal ettirilen koliler ve ziyaretçilerin refakatlerinde getirdikleri eşyaların kontrolü ve mahpusların kabulü ile ilgili işlemler gibi kurum içi işlem ve faaliyetlerin yetersiz sayıdaki personel ile yerine getirildiğine dikkat çekilmiştir.

iii. Hafta sonları açık ve kapalı görüş ile telefon görüşü yaptırılması hâlinde aynı personelin hafta sonları da göreve gelmelerini gerektireceği, bu durumun ise hafta sonları çalıştırılan personele hafta içi izin verilmesine yol açacağı ve bu durumun asayiş ve güvenliği tehlikeye düşürebileceği vurgulanmıştır. İlgili mevzuat hükümlerine göre ziyaret günleri ve saatleri ile bir hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısının, kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak belirleneceğinin, yine hükümlülerin telefonla görüşme gün ve saatleri, kurumda bulunan telefon adedi, başvuru sırası, kurumun asayiş ve güvenliği dikkate alınarak idare tarafından belirleneceğinin öngörüldüğü belirtilmiştir.

iv. Kurumda mevcut mahpus ve personel sayısı, mahpusların suç türlerinin çeşitliliği itibarıyla ziyaret ve telefonla görüş saat ve günlerinin çakıştırılmamaya çalışılması, mahpusların öğrenim gören çocukları için haftalık ziyaret ve telefon görüşlerinin hafta sonuna alınması durumunda toplam personel sayısı, hafta sonu çalıştırılabilecek personel sayısı, özellikle hafta sonu avukat görüşlerinin olması, barındırılan mahpus profili ile bunların risk düzeyleri birlikte değerlendirildiğinde, Kurum güvenliğinin ve kişi güvenliğinin tehlikeye düşebileceği, kurum düzeninin bozulabileceği belirtilerek Kurumun takdir hakkını kullanmasında mevzuata aykırı bir yön bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Anılan kararlara karşı başvurucunun itirazları da Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 26/11/2019 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu ve verilen kararın gerekçesinde herhangi bir isabetsizliğin bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir. Nihai kararlar başvurucuya 12/12/2019 ve 6/1/2020 tarihlerinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu 10/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; çocuğunun ilkokula devam etmesi nedeniyle hafta içi açık/kapalı görüşlere gelemediğini ve telefon görüşmesi yapamadığını, çocuğuyla iletişiminin zayıfladığını, çocuğun psikolojisinin ve eğitim hayatının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bakanlık, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün çocuğu örgün eğitimedevam edenlerin hafta sonu görüş yapabileceklerine dair yazısına rağmen idare ile mahkemelerin taleplerini reddettiğini belirten başvurucu, uygulamanın Anayasa Mahkemesi kararlarına ve uluslararası düzenlemelere aykırı olduğuna dikkat çekmiştir. Başvurucu taleplerinin reddedilmesi

nedeniyle eğitim- öğretim hakkı, aile hayatına saygı hakkı ve anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun, aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da cezaevi idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayata saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir (Aynı yönde bkz. Kenan Gülbay, B. No: 2020/9239, 8/6/2023, § 10; Enes Akelma ve diğerleri, B. No: 2020/37466, 8/2/2024, § 10; Şaban Cinoğlu, B. No: 2020/8674, 8/6/2023, § 9).

13. Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan Yeliz Erten ve aynı yöndeki diğer kararlarında (Yeliz Erten,§ 43, Kenan Gülbay, § 12; Enes Akelma ve diğerleri, § 12; Şaban Cinoğlu, § 11), çocuğun üstün yararının da gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, telefonla görüşme ve ziyaret gününün hafta sonu olacak şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceğinin ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmadığı belirtilerek aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Başvurucunun çocuğunun örgün eğitime devam ettiği ve açık/kapalı görüş ile telefonla görüşme hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuğuyla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

15. Somut başvuruda, yukarıda değinilen kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye edildiği gözetildiğinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı olarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/5156, K.2019/5297; E.2019/5157, K.2019/5298), Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2019/2932 ve 2019/2933 D.iş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ALİ ÜNLÜ

B. No: 2020/15735 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15735

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÜNLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15735)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Ali ÜNLÜ

Vekilleri : Av. Mehmet SAĞLAM

Av. Ece BÜYÜKYAVAŞ TENEKECİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Polis Meslek Yüksek Okulundan mezuniyet sonrasında aday memur olarak atanmak için sonradan getirilen sözlü sınav şartını düzenleyen yönetmelik hükmü ile bu hükme dayalı olarak yapılan sözlü sınavda başarısız sayılmaya ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Polis Meslek Yüksek Okulundan mezun olan başvurucu, polis memuru rütbesine aday memur olarak atanması amacıyla yapılan sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlem ile bu işlemin dayanağı olan 3/6/2015 tarihli ve 29375 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Genel Müdürlüğü Kadrolarına Polis Memuru ve Komiser Yardımcısı Rütbelerine Aday Memur Olarak Atanacaklara Uygulanacak Sınav Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 8. maddesinin iptali talebiyle ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay nezdinde dava açmıştır.

3. Danıştay 12. Dairesi (Daire) davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde;

i. İptali istenen Yönetmelik'in dayanağı olan 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 6638 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle anılan Kanun'un Ek 1. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrasında yer alan "...öğrenimine devam edenler dâhil..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla açılan davada, Anayasa Mahkemesinin 4/5/2017 tarihli ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararıyla; öğrencilerin memuriyet hakkını kazanılmış bir hak olarak elde etmedikleri, zira bunların henüz memuriyete atanmadıkları ve memuriyetin bunlar yönünden bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş kişisel bir hakka dönüşmediği, kanun koyucunun Anayasa'da öngörülen kurallar çerçevesinde diğer alanlarda olduğu gibi kamu görevine giriş şartlarıyla ilgili olarak da kamu yararı amacıyla bazı değişiklikler yapabileceği, bu değişikliklerin kişilerin beklentilerini etkileyebileceği, kişilerin meşru beklentileri aleyhine bir düzenleme yapılması söz konusu olmadığından kuralın kişilerin çalışma hürriyeti ve haklarına yönelik hukuki güvenliklerini ihlal eden bir yönü bulunmadığı ve anılan düzenleme emniyet hizmetlerinin daha iyi işlemesi amacıyla yapıldığından Anayasa'ya aykırı olmadığı gerekçesiyle iptal talebinin reddine karar verildiği,

ii. Sözlü sınav şartının adayların yeterliliklerini tespit etmek amacıyla düzenlendiği, kamu hizmetinin etkin ve verimli bir şekilde işleyebilmesini sağlamak üzere kamu görevine alınacak kişilerin yeterliliklerini tespit etmek amacıyla sınav aracına başvurulmasının anılan amaca ulaşılması yönünden uygun bir araç olduğu,

iii. Dava konusu düzenlemede adayların mesleki bilgi düzeyi, bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade yeteneği ve muhakeme gücü, özgüveni, ikna kabiliyeti ve inandırıcılığı, liyakati, temsil kabiliyeti, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu açısından değerlendirileceğinin belirtildiği, idare tarafından üst hukuk normlarına uygun olarak hazırlanan Yönetmelik hükmü ile davalı idare bünyesinde çalışacak personelin seçiminde objektif kriterlerin esas alındığı, buna göre dava konusu Yönetmelik'in sınav esasını ve şeklini düzenleyen 8. maddesinde üst hukuk normlarına aykırılık bulunmadığı,

iv. Dava konusu işlemin dayanağı olan sözlü sınav komisyonu başkanı ve üyelerince verilmiş puanlara ilişkin tutanak ve sınav sonuçlarına dair tüm bilgi ve belgelerin incelenmesinden, sözlü sınavın nesnel olarak yapıldığı ve yargısal denetim için aranan bütün şartları sağladığı hususlarına yer verilmiştir.

4. Bu karara karşı taraflarca temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (Kurul) anılan kararın esas ve vekâlet ücreti yönünden açıklama ile onanmasına kesin olarak karar vermiştir. Buna göre esas yönünden 3201 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinde belirtilen sınavın yazılı olması gerektiği yolunda bir kurala yer verilmediği, öğrenimi öncesinde yapılan sınavları geçen ve öğrenimini başarıyla bitirenler yönünden idarece anılan kural uyarınca yapılması gereken sınavın Yönetmelik'te sözlü sınav olarak belirlenmesinde ve uygulanmasında hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca soru hazırlama komisyonunda bulunacak rütbeli personel sayısının Yönetmelik'te öngörülen sayıdan daha az olmasının ihmal edilebilir nitelikte olduğu ve bu durumun komisyonda yer alan uzmanlar tarafından hazırlanan sınav sorularını hukuka aykırı hâle getirmeyeceği vurgulanmıştır. Vekâlet ücreti yönünden ise Daire tarafından davalı idareler lehine hükmedilen miktar hukuka uygun bulunmuştur.

5. Başvurucu nihai hükmü 9/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde

olduğu anlaşılmıştır.

6. Başvurucu bireysel başvuru yaptıktan sonra 2/10/2023 tarihinde ek beyan dilekçesi sunmuştur. Ek beyan dilekçesi ile sözlü sınav komisyonunun tüm üyeleri tarafından her bir değerlendirme kriteri için kendisine aynı puanın verildiğini, kendisi ile aynı durumda olan kişilerin sözlü sınavlarının yargı kararı ile iptal edilmesi üzerine yeniden sözlü sınava alındığını, dolayısıyla kendisinin açtığı davanın aleyhine sonuçlanmasının kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğunu belirtmiştir.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, 3201 sayılı Kanun'da öngörülen sınav şartının Yönetmelik ile sadece sözlü sınav olarak düzenlenmesinin hukuki dayanağının bulunmadığını, sınavın temel ilke ve esaslarının Yönetmelik ile belirlenmesinin yasama yetkisinin devredilmezliği, yasallık ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Yönetmelik'in sözlü sınavın objektifliğini sağlayacak unsurlardan yoksun olması nedeniyle belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini içermediğine değinmiştir. Yargılamada bariz takdir hatası yapıldığını ve açık keyfîlik bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuyla ilgili İçişleri Bakanlığından temin edilen belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. İçişleri Bakanlığının görüşünde ise başvurucunun eğitim gördüğü Polis Meslek Yüksek Okulunda Yönetmelik gereğince dönem sonunda yapılan sözlü sınavda başarısız olduğu dile getirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Somut olayda başvurucunun Polis Meslek Yüksek Okulundan mezuniyeti sonrasında yapılan sözlü sınavda başarısız olması nedeniyle polis memuru rütbesine aday memur olarak ataması yapılmamıştır. Bunun üzerine başvurucunun Yönetmelik'in ilgili maddesi ile sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı dava Daire tarafından reddedilmiştir. Söz konusu karar, Kurul tarafından da açıklama ile onanarak kesinleşmiştir.

13. Belirli bir kadroya atanma şartlarının neler olduğunu değerlendirmek ve bu şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan yargı mercilerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi yargı mercilerinin

yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

14. Başvurucunun iddialarının esas itibarıyla yargılama makamınca verilen kararda isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Maddi olay ve olguların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bakımından Daire ve Kurul kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Diğer taraftan başvurucu ek beyan dilekçesi ile aynı maddi olaya dayalı idari yargıda verilen iki iptal kararını emsal olarak ibraz etmiş, bireysel başvuruya konu davanın reddedilmesinin eşitlik ilkesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. İdare Mahkemesi anılan kararlarda sözlü sınav komisyon üyeleri tarafından ayrı ayrı değerlendirme yapılmasına rağmen aynı puanın takdir edilmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğunu ve bu durumun takdir yetkisinin objektif kullanılmadığı anlamına geldiğini belirtmiştir. Buna göre sözlü sınav neticesinde başarısız sayılma işlemi hukuka aykırı bulunarak idarece usulüne uygun olarak ilgilinin yeniden sözlü sınava alınmasının gerektiği ifade edilmiştir. Ancak başvurucu dava açtığı tarih itibarıyla sözlü sınav komisyon üyelerinin aynı puanı takdir etmesi nedeniyle ilgililerin tekrar sözlü sınava alınması gerektiğine dair bir yargısal içtihat sunmamıştır.

16. Bir uyuşmazlığa ilişkin farklı içtihatların varlığı, tek başına belirsizlik ve öngörülemezlik oluştuğu yargısına ulaşmayı gerektirmez. İçtihat farklılığının hukuki belirliliği etkilediğinden söz edilebilmesi için uzun yıllardan beri devam etmesi ve sonraki dönemlerde sürdürülmeyeceğine ilişkin bir emarenin de bulunmaması gerekir. Zira içtihat farklılığının yeknesaklığın sağlanması bakımından geçmesi gereken makul süreden sonra da varlığını sürdürmesi hâlinde bu farklılık, hukukun bireyin davranışını yönlendirebilme gücünü zayıflatacak ve kamu düzenininin ciddi bir biçimde sarsılmasına yol açabilecektir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 84). Bununla birlikte spesifik bir uyuşmazlığa ilişkin olarak ortaya çıktığı ve sonraki yıllarda da devam etmeyeceği anlaşılan içtihat farklılığının kamu düzeni üzerindeki etkileri sınırlı kalacağından bu nitelikteki içtihat farklılıkları, Anayasa Mahkemesinin müdahalesini gerekli kılmamaktadır. Bu gibi hâllerde içtihat farklılığı birtakım bireysel mağduriyetlere yol açsa da bu mağduriyetlerin, Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin hukuku yorumlama yetkilerine müdahalesini haklı gösterecek bir boyuta ulaştığından söz edilemez.

17. Bu itibarla, belirli bir dönemde ortaya çıkan ve biten, sürekli, genel ve yaygın bir mahiyet taşımayan, spesifik bir uyuşmazlıkla ilgili olarak verilen kararlardaki bu içtihat farklılığının kamu düzenini bozucu bir etkisinin bulunmadığı ve dolayısıyla hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecek şekilde bireylerin hukuka duyduğu güveni sarsıcı bir nitelik arz etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, aynı konuyla ilgili açılan bütün davalarda matbu gerekçe kullanıldığını, sözlü sınav ile ilgili yeterli değerlendirme yapılmadan karar verildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüş yazısında; konuyla ilgili İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

22. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

23. Dolayısıyla hem Daire hem de Kurul tarafından başvurucunun iddia ve itirazları ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak hukukun genel ilkeleri ve ilgili mevzuat yorumlanmak suretiyle davanın reddine karar verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, idarenin tek taraflı olarak düzenlediği tutanaklar esas alınarak yargılamanın sonuçlandırıldığını, iddiaları dikkate alınmadan neticeye varıldığını belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüş yazısında; konuyla ilgili İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu,

Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

27. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ilkesi ışığında taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma, inceletme noktasında uygun imkânların tanınması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsiz olma iddiaları da yargılamanın bütünü kapsamında değerlendirilecektir (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19). Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

28. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

29. Daire tarafından yargılama esnasında ara kararı ile başvurucunun sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işleme yönelik olarak idareden tüm bilgi ve belgeler talep edilmiştir. İdarece ara kararı cevabı ekinde gönderilen eğitim sonu sınavına giren aday listesi, eğitim sonu sınavında başarılı aday listesi, sınav komisyon isim listesi ve oluru, soru hazırlama komisyonu ve oluru, sorular ve cevaplar, başarılı adaylara ait puan değerlendirme karar formu ve başarısız adaylara ait puan değerlendirme karar formu Dairece değerlendirilmiş ve başvurucunun iddiaları hakkında inceleme yapılmıştır.

30. Dolayısıyla başvuruya konu olayda idarenin sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili başvurucunun bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme, delillerini ve iddialarını sunma konusunda uygun imkânların sağlanmadığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi Dairece gerekli araştırma yapılmak suretiyle başvurucunun ileri sürdüğü iddialar değerlendirilerek bir karar verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAŞ GAZ ARMATÜRLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/19316 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19316

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAŞ GAZ ARMATÜRLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19316)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Turaş Gaz Armatürleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Hüseyin TUZCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, alacağın tahsili amacıyla borçlular aleyhine başlatılan icra takibi sırasında tahsil edilen bedelin nemasının alacaklıya ödenmesi yerine Hazineye irat olarak kaydedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun da aralarında olduğu alacaklılarca başlatılan icra takibinde borçlulara ait bir kısım taşınmaz haczedilerek satılmıştır. Sıra cetveline itiraz davası açılması üzerine Kayseri 3. İcra Dairesi (İcra Dairesi) satış bedelini nemalandırılmak üzere bir bankaya yatırmıştır.

3. Sıra cetveline itiraz davasının sonuçlanmasının ardından İcra Dairesi, satış bedelini sıra cetvelindeki alacaklılara paylaştırmıştır. Bunun yanında İcra Dairesi, dava süreci boyunca satış bedeline işleyen nema bedelini icra dosyasına giren yeni bir tahsilat olarak kabul ederek sıradaki diğer alacaklılara ödemiştir.

4. Sıra cetveline göre nemalandırmaya konu satış bedelini alan bir kısım alacaklı asıl alacağın neması olan faiz gelirinin de sıradaki alacaklılar yerine kendilerine ödenmesini talep etmiştir. İcra Dairesi, sıra cetveline göre sıradaki diğer alacaklıların da alacağına kavuşması gerektiğini belirterek talebi reddetmiştir. İcra Dairesi işleminin iptali ve nemanın ödenmesi için dava açılmıştır. Davalı sıfatıyla yargılamada yer alan başvurucu, davanın reddini talep etmiştir. Diğer davalılar TEB A.Ş. ve E.Y. de davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

5. Kayseri 3. İcra Hukuk Mahkemesi, nemalandırma sonucu elde edilen faizi dosyada yeni bir tahsilat kabul ederek sıradaki diğer alacaklılara ödenmesinin önünde kanuni engel bulunmadığını ve asıl olanın borçlunun borcundan kurtulup alacaklının alacağına kavuşması olduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Davacılar istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) istinafa konu kararı kaldırmış ve İcra Dairesinin işleminin iptaline karar vermiş; kararda nemalandırma sonucu elde edilen bedelin hak sahiplerine ve sıradaki alacaklılara ödenmesinin kanuni dayanağı olmadığını, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 36. maddesi uyarınca söz konusu nemanın Hazineye ait olduğunu belirtmiştir.

7. Kararı temyiz eden başvurucu, nemalandırılan paradan elde edilen nemanın hak sahibi alacaklılara ödenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

8. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) kararın davalılar TEB A.Ş. ile E.Y. tarafından temyiz edildiğini kaydetmiş, temyize konu kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek onanmasına hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 12/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 5/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'la COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, Yargıtay Dairesinin temyiz başvurusunu incelemediğini belirtmiştir. Sıra cetveline itiraz davası sürecinde satış bedelinin nemalandırılmasının Anayasa Mahkemesinin Fatma Yıldırım (B. No: 2014/6577, 16/2/2017) kararında belirtildiği üzere devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğunu kaydeden başvurucu, nemalandırmadan elde edilen paranın Hazineye bırakılmasının alacaklılar ve borçluları zarara uğrattığını açıklamıştır. Başvurucu bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde satış bedelinin nemalandırılması hâlinde faiz gelirinin alacaklıya ödenmesinin yasal dayanağının bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı çıkarak başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesiyle bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, nemalandırılan bedelin Hazineye gelir kaydedilmesi ile temyiz itirazlarının incelenmediğinden yakınmaktadır. Başvurucunun temyiz itirazının incelenmediği şikâyetinin mülkiyet hakkının korunmasının usulü güvenceleri kapsamında değerlendirilebilecek olması

ve söz konusu şikâyetinin temelinde de nemalandırılan alacağın Hazineye gelir kaydedilmesi nedeniyle başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsar (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallarla bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Somut olayda başvurucunun borçlu aleyhine başlattığı icra takibi sonucunda alacağın varlığı kesinleşmiştir. Kesinleşmiş alacaklar icra edilebilir nitelik kazandığından Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fatma Yıldırım, § 45).

15. Anayasa Mahkemesi icra iflas dairelerinin borçlulardan tahsil ettiği paranın durumunu incelediği Fatma Yıldırım kararında borçludan tahsil edilen bedelin alacaklıya ödendiği ana kadar borçlunun veya alacaklının para üzerinde tasarrufta bulunma, parayı kullanma ya da paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı olmadığına dikkat çekmiştir. Borçludan tahsil edilen bedelin bu süreçte henüz icra müdürlüğünün kontrolü altında olduğunu, dolayısıyla bu paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olanın da para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra dairesi olduğunu belirtmiş; tahsil edilen paranın alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolunun bunun nemalandırılması olduğunu ifade etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60, 61). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak cebri icra organlarının tahsil ettiği parayı bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit bir tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin borçlu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememesinin mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğurduğunu kabul etmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 60-63).

16. Anayasa Mahkemesi 492 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci fıkrasının iptali talebi hakkındaki norm denetimi kararında yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunu tespit etmiş ve hükmün iptaline karar vermiştir. Kararda borçludan tahsil edilen paranın enflasyon karşısında değer yitirmesini önlemeye yönelik bir tedbir olarak vadeli mevduat hesabına yatırılması neticesinde elde edilen nemanın Hazineye irat olarak kaydedilmesinin karşılıksız yararlanma hükmünde olduğunu ve herhangi bir haklı temelinin bulunmadığını vurgulamıştır. Kararda ifade edildiği üzere devletin zorlayıcı nedenler olmaksızın özel bir kişinin mal varlığından karşılıksız yararlanması düşünülemez. Devletin sunduğu yargı ve takip hizmetleri karşılığında zaten harç alınmakta, yapılan yargılama ve takip giderleri de taraflardan tahsil edilmektedir. Bu durumda bankaya yatırılan paranın nemasının Hazineye irat kaydedilmesinin sunulan yargı ve takip hizmetlerinin giderinin kısmen ilgililere yükletilmesi amacı taşıdığı da söylenemez. Kararda netice itibarıyla icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığı belirtilmiş. İtiraz

konusu kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğundan iptaline hükmedilmiştir (AYM, E.2023/48, K.2023/72, 5/4/2023, § 19).

17. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Muharrem Pınarbaşı (B. No: 2020/91, 4/10/2023) kararında incelemiş ve başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan karara konu olayda başvurucunun alacaklı olduğu icra dosyasına borçlu tarafından yatırılan paranın bankada nemalandırılması sonucu elde edilen faiz geliri 492 sayılı Kanun'un 36. maddesi uyarınca Hazineye aktarılmıştır. Anayasa Mahkemesi, yoruma açık olmayan ve borçludan tahsil edilen bedelin nemasının Hazineye intikalini öngören bu hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunun tespit edildiğini ve hükmün iptaline karar verildiğini belirtmiştir. İptal kararında icra iflas dairelerine tevdi edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmadığını açıklamıştır (Muharrem Pınarbaşı, § 43). Sonuç olarak borçludan tahsil edilen paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin meşru bir amacı olmadığından bu durumun Anayasa'nın 35. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir (Muharrem Pınarbaşı, § 46).

18. Somut olayda sıra cetveline itiraz sürecinde borçludan tahsil edilen bedelin nemalandırılmasından elde edilen faiz tutarı başvurucunun da aralarında olduğu, sıra cetvelinde yer alan alacaklılar yerine 492 sayılı Kanun'un 36. maddesi uyarınca Hazineye aktarılmıştır. Başvurucu, nema gelirinin hak sahiplerine ödenmesi gerektiği iddiasıyla İstinaf Mahkemesi kararını temyiz etmiştir. Buna karşılık Yargıtay Dairesi, İstinaf Mahkemesi kararının başka iki davalı tarafından temyiz edildiğini kaydetmiş ve bu davalılar yönünden bir temyiz incelemesi yaparak kararı onamıştır.

19. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43). Bu kapsamda başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Somut olayda Yargıtay Dairesi başvurucunun temyizini incelememiş; bunun yanında başvurucunun da itiraz ettiği İstinaf Mahkemesi kararına karşı diğer iki davalının yaptığı temyiz başvurusunu reddederek kararı onamıştır. Bu hâliyle başvurucunun esasa ilişkin temel iddialarının temyiz aşamasında incelenmemesi mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usuli güvencelerden başvurucuyu mahrum bırakmıştır. Öte yandan İstinaf Mahkemesi kararına karşı diğer davalılarca yapılan temyiz başvurusunun esas yönünden incelenerek reddedilmesi karşısında başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği iddiaların temyiz yolu aşamasında başarıya ulaşmasının mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

20. Başvuruya konu olayda yargılama süreci sonucunda borçluların taşınmazlarının satışından elde edilen paranın sıra cetveline itiraz davası sürecinde nemalandırılması sonucunda elde edilen faiz geliri 492 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye gelir olarak kaydedilmiştir. Yukarıda yer verilen ilkeler dikkate alındığında borçludan tahsil edilen paranın nemasının Hazineye intikal ettirilmesinin meşru bir amacı olmadığından bu durumun Anayasa'nın 35. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya hükmedilmesini talep etmiştir.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesine (E.2018/1796, K.2018/1528) iletilmek üzere Kayseri 3. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/38, K.2018/243) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAN ÖZTÜRK

B. No: 2020/23803 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23803)

Karar Tarihi: 28/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 5/6/2025 - 32921

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Turan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Tarık ÇAĞLAYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yürütülen adli soruşturma gerekçe gösterilerek tesis edilen bilirkişi listesinden çıkarma işlemi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mali müşavir olan başvurucu, aynı zamanda Antalya Adalet Komisyonu Başkanlığının 2017 yılı hukuk ve ceza bilirkişi listesinde kayıtlı olarak bilirkişilik yapmaktayken Antalya Bilirkişilik Bölge Kurulu Başkanlığının (Başkanlık) 12/4/2017 tarihli kararıyla hukuk ve ceza bilirkişi listelerinden çıkarılmıştır. Kararda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan devam eden adli soruşturma olduğu gerekçesiyle 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi ile 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca bilirkişilik sicilinden ve kayıtlı olduğu 2017 yılı hukuk ve ceza bilirkişi listelerinden çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı Başkanlığa itirazda bulunmuştur. Başkanlık 14/6/2017 tarihinde itirazın reddine karar vermiş; kararda667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde belirtildiği üzere terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ve aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütüldüğü tespit edilen bilirkişilerin mevcut bilirkişi listesinden çıkarılabileceğini, başvurucu hakkındaki ceza soruşturmasının devam ettiğini vurgulamıştır.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi ve işlem nedeniyle yoksun kalacağı parasal haklarının yasal faiziyle birlikte tazmin edilmesi talebiyle Antalya 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; Anayasa'da suçta ve cezada kanunilik ilkesinin yer aldığını, düzenleyici işlem ile kanunda suç sayılmayan fiil için ceza verildiğini, dokuz yıllık bilirkişilik görevi boyunca adli ve idari bir ceza almadığını belirterek işlemin hukuki temelden yoksun olduğunu ileri sürmüştür.

5. Mahkeme 31/5/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiş; kararın gerekçesinde, başvurucu hakkında bir kısım emare nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçunu soruşturma başlatılması karşısında idare tarafından suçun sübuta ermesi aranması gerekmediğini belirtmiştir. Bunun yanında bilirkişilerin yargılama faaliyetine katkıda bulunduğunu ve yargılama faaliyetinin her türlü şüpheden uzak olması gerektiğini ifade ederek idare tarafından en azından irtibat düzeyinde bir bağlantının olabileceği yönünde değerlendirme yapılarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvuru dilekçesinde olağanüstü hâl uygulamasının sona erdiği ve başvurucu hakkında verilmiş bir adli veya idari ceza bulunmadığı vurgulanmıştır.

7. Konya Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (Daire) 12/12/2018 tarihli kararıyla istinaf talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun hakkındaki idari işlemin iptali ile birlikte bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal hakların yasal faiziyle tazmin edilmesi talebinde bulunduğu ancak Mahkemece sadece dava konusu yapılan işlemler hakkında karar verildiği, bu işlemler nedeniyle başvurucunun yoksun kalacağı parasal haklarının tazmini talebi hakkında inceleme yapılmadığından başvurucunun tüm talepleri karşılanmaksızın eksik inceleme suretiyle verilen kararın usul hükümlerine uygun olmadığı belirtilmiştir.

8. Dairenin kaldırma kararı sonrasında yapılan yargılama sonucunda 30/1/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda idari işlemin iptali talebi bakımından 31/5/2018 tarihli kardaki gerekçeye aynen yer verilmiştir. Böylelikle başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılması nedeniyle idare tarafından en azından irtibat düzeyinde bir bağlantı olabileceği yönünde değerlendirme yapılarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, varılan bu sonuca göre de idarece tazmini gereken bir zarar oluşmadığı vurgulanmıştır.

9. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup Daire oyçokluğuyla 24/2/2020 tarihinde mahkeme kararında kaldırma nedenlerinin bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Azlık oyunda başvurucu hakkındaki beraat kararının kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması sonucunda esas hakkında bir karar verilmesi gerektiği kanaatini belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı öğrendikten sonra 13/7/2020 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

12. Öte yandan Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yapılan yargılama sonucunda 28/11/2019 tarihinde beraat kararı verilmiştir. Kararın gerekçesinde; tanık beyanlarının geçmişe dönük, soyut ve subjektif ifadeler içerdiği, başvurucunun örgütün finans kaynağı olan bankada bulunan hesabında bakiye artırıcı işlemler yapması, örgüte müzahir kurumlarda çalışması ve 667 sayılı KHK ile kapatılan dernekte yönetim kurulu yedek üyesi olması gibi tespitlerin atılı suçun sübutu bakımından yeterli mahiyette olmadığı belirtilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun örgütle organik bağ kurup bir hiyerarşi içinde emir ve talimat aldığına, verilen emir ve talimatları yerine getirmeye hazır olduğuna, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylem ve faaliyetlerde bulunduğuna ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığından beraat kararı verildiği ifade edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; ilk derece mahkemesince hakkında soruşturma olduğu gerekçesiyle davanın reddedildiğini, istinaf aşamasında hakkında verilen beraat kararının değerlendirilmediğini, olağanüstü hâlin sona ermesi nedeniyle anılan döneme ilişkin mevzuatın tarafına uygulanmasının mümkün olmadığını belirterek yapılan yargılamada adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, özel hayata saygı hakkının, çalışma hakkının, ifade hürriyeti ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu ileri sürdüğü iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığı, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir husus olup olmadığının Anayasa Mahkemesince dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanında insan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda durumun gereklerine uygun olarak temel hak ve özgürlüklerin olağan döneme nazaran daha fazla kısıtlanabilmesine imkân tanındığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda başvurucu hakkındaki tedbirlerin OHAL döneminde alınması nedeniyle yapılacak incelemede Anayasanın 15. maddesinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun iddialarının bilirkişi listesinden kaydının silinmesi işleminin iptaline ve yoksun kalacağı parasal hakların tazminine yönelik açtığı davanın reddedilmesine, dolayısıyla bilirkişilik faaliyetinin engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82; Mehmet Zile, B. No: 2019/8391, 15/3/2023, § 27).

16. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene

dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun bilirkişi listesinden çıkarılması kararının özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine ve itibarına olumsuz şekilde etki ettiği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru, özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Zile, § 28). Ayrıca başvuruya konu olayın meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) şartlarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. Mehmet Zile, §§ 5-7).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi Mehmet Zile kararına konu benzer somut olayda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca, müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı bir inceleme yapılacağını kabul etmiştir (Mehmet Zile, §§ 30-33). Anılan kararda başvurucunun bilirkişi listesinden isminin çıkarılmasına ilişkin tedbirin ve bu kapsamda yargılama makamlarınca sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması ve söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette Türkiye'de OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan şartların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Mehmet Zile, § 34).

19. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, yargılama makamları tarafından başvurucu hakkında devam eden bir ceza yargılaması olması terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olduğunun kabul edilebilmesi açısından bir şüpheye neden olsa da bunun başkaca somut eylem, olay ya da olgularla desteklenmediği durumda bu türden bir şüpheye dayanılarak bilirkişi listesinden isminin çıkarılmasının kamusal makamlardan beklenen ikna edici nitelikte gerekçe ortaya konulması yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğunu Mehmet Zile kararında kabul etmiştir. Kararda, irtibatlı ya da iltisaklı olarak kabul edilmek için kişi hakkında yalnızca kovuşturma bulunmasının yeterli kabul edilmesinin söz konusu kavramların kapsam ve sınırlarının yargı kararlarıyla belirlenmesi konusunda yargısal makamlara tanınan takdir yetkisinin öngörülen yükümlülüklere uygun şekilde kullanılmaması anlamına geleceği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun terör örgütleriyle irtibat ya da iltisak içinde bulunduğunun kabulü açısından hakkında derdest bir ceza davasının bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü ve söz konusu işlem ya da kararın gerekçesinin bu tespit üzerinden oluşturulduğu durumda ilgili kişinin beraatine karar verilmesinin söz konusu gerekçeyi tamamen dayanaksız duruma getireceği ifade edilmiştir (Mehmet Zile, § 45).

20. Başvuru konusu olayda ise başvurucu hakkında devam eden bir ceza soruşturması bulunması, başvurucunun terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olduğu yönünde yeterli görülerek bilirkişi listesinden isminin çıkarılmasına gerekçe yapılmıştır. Kaldı ki, anılan ceza

soruşturması sonucunda açılan kamu davasında başvurucu hakkında beraat kararı verilmiştir. Açıklanan gerekçelerle somut olayda da anılan ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

21. Sonuç olarak mevcut başvuruya özgü şartlarda, mali müşavir olan ve bilirkişilik yapan başvurucu hakkında terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu hususunda verilen idari ve yargısal kararlarda ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulduğundan söz edilmesi mümkün görünmemektedir. Bunun yanında başvurucunun ilave tedbirlere maruz bırakılmasına ilişkin gerekliliğin söz konusu kavramların kapsamını gösterecek şekilde somut olgulara dayalı olarak ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanamadığı değerlendirilmiştir. Uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL şartlarında da yerine getirilmesi gerektiği açık olmasına rağmen mevcut başvurunun şartlarında anılan yükümlülüğe uygun şekilde hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

22. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyeceğinden OHAL döneminde Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 3.000.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlalin tespitinin ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. İdare Mahkemesine (E.2019/26, K.2019/80) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSAMETTİN FERİT GÜROL VE VERDA GÜROL

B. No: 2020/25992 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSAMETTİN FERİT GÜROL VE VERDA GÜROL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25992)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucular : 1. Hüsamettin Ferit GÜROL

2. Verda GÜROL

Vekili : Av. Canan ÖZEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması ve kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının, bedelinin geç ödenmesi nedeniyle de kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 9/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucular; taşınmaza kamulaştırmasız şekilde el atıldığını ve kamulaştırmasız el atma bedelinin makul süre geçmesine karşın ödenmediğini, bu nedenle bedelin değer kaybına uğradığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ek beyan dilekçelerinde

ödemelerin yapıldığını ancak geç ödeme nedeniyle zarara uğradıklarını belirtmiştir.

3. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculara asıl alacak ve ferîleri bakımından ödeme yapılmasının başvurucuların mağdur sıfatının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği, esas bakımından inceleme yapılması durumunda ise Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

4. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı ödemenin geç yapılması nedeniyle mağdur sıfatlarının devam ettiğini belirterek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuruyla benzer nitelikte olan Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015), İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) ile Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Geç Ödenmesi Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular, kamulaştırmasız el atma bedelinin ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkını ihlal ettiğini öne sürmüştür. Bireysel başvurudan sonra bedelin ödendiği anlaşılmıştır. Başvuruculaın temel şikâyetinin kendileri için ekonomik değer ifade eden ve kesinleşmiş yargı kararına dayanan alacağın geç ödenmesi olduğu dikkate alındığında başvuruculaın belirttiği ihlal iddiasının mülkiyet hakkının güvencelerinden olan kararın icrası hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliğiyle bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumdayargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de aynı sonuca varılması gerekir.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden

incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile ödemenin yapıldığı tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara aşırı külfet yüklendiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da yargılama süresinde kamulaştırma bedelinin yaklaşık %11 oranında değer kaybettiği tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

12. Başvurucular, ihlallerin tespiti ve bedelin değer kaybına uğratılması yönünden maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda bedelin değer kaybına uğratılması yönünden mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma ve bedelin değer kaybına uğraması yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma ve bedelin değer kaybına uğraması yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 24. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/162, K.2017/201) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKSAL YEĞİN

B. No: 2020/26421 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26421

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKSAL YEĞİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26421)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Göksal YEĞİN

Vekili : Av. Ömer Birol ERDİM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarılmanın ardından yürürlüğe giren bir af kanunu kapsamında yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada verilen kararın yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Adli Soruşturma Süreci

2. Başvurucu hakkında 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan 12/3/1996 tarihinde hazırlık soruşturması başlatılmıştır. Hazırlık soruşturması sonucunda İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı 2/4/1996 tarihinde başvurucuya yönelik olarak takipsizlik kararı vermiştir. Takipsizlik kararında özetle başvurucunun evinde yapılan aramada Marksist-Leninist Komünist Parti (MLKP) örgütünün propagandasını içeren yazılar bulunan ve mahkemelerce toplatılmasına karar verilen gazete ve dergilerin ele geçirildiği, örgütün propagandasını yapma amacına yönelik olarak yayınları başkasına verip okumasını sağlayarak veya bizzat kendisinin bu yönde konuşmak suretiyle

propaganda yapmadığı, yayınları piyasadan alarak kendisinin okuduğu belirtilmiştir. Ayrıca örgüte yardım olabilecek veya faaliyet olarak nitelendirilecek bir fiiline rastlanmadığı, sadece toplatma kararı bulunan yayın bulundurmanın ise suç teşkil etmediğinden hakkında kamu adına takibata mahal olmadığına karar verilmiştir. Takipsizlik kararı aynı tarihte başvurucunun görev yaptığı Marmaris Askerlik Şube Başkanlığına bildirilmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

3. Niğde Askerlik Şube Başkanlığında sivil memur olarak görev yapmaktayken devlet memurluğundan çıkarılan başvurucu 22/6/2006 tarihli ve 5525 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun'a 6495 sayılı Kanun'un 43. maddesi ile eklenen Ek Madde 1'den yararlanarak eski görevine iadesi talebiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılma disiplin cezası işlemine yönelik olarak açtığı dava reddedildiğinden eski görevine iade talebinin açıktan atama şartları bakımından incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Takdir yetkisi açıktan atamaya ilişkin bir işlemde kullanılmış ise bunun kadro, ihtiyaç, hizmet gerekleri ve atama talebinde bulunan kişinin kişisel konumu ve memuriyet dönemindeki sicil ve disiplin durumu gibi unsurlar dikkate alınarak kullanılıp kullanılmadığının hukuka uygunluğunun yargı mercilerince denetlenmesinin gerekliliğini ifade etmiştir. Bu bağlamda açıktan bir kamu görevine atama hususunda takdir yetkisine sahip olan idarenin daha önceki memuriyeti disiplin cezası ile sonlandırılan başvurucuyu tekrar atama konusunda yargı kararı ile zorlanamayacağını vurgulamıştır.

5. Başvurucunun bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Danıştay 12. Daire (Daire) anılan kararı onamıştır. Başvurucu, onama kararına yönelik karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Daire karar düzeltme talebini kabul ederek onama kararını kaldırmış, Mahkeme kararının gerekçeli onanmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 5525 sayılı Kanun'da yer alan Ek Madde 1'in (1) numaralı fıkrası uyarınca yeniden atanma başvurusu yapabilmek için Kanun'da belirtilen tarihler arasında gerçekleştirmiş olduğu fiiller sonucunda aldığı disiplin cezası nedeniyle memuriyetten çıkarılmış olan memur veya diğer kamu görevlisinin 28/8/1999 tarihli ve 4455 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun veya 5525 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanma şartlarına sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Devlet memurluğundan çıkarılan başvurucunun 4455 sayılı Kanun uyarınca eski görevine iade talebinde bulunduğunu, bu talebin reddi üzerine açılan davanın reddedildiğini ifade etmiştir. Başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına neden olan disiplin cezasının 4455 sayılı Kanun'da af kapsamı için öngörülen süreler içinde gerçekleştiği, ancak Kanundaki istisna suçlar içinde bulunması sebebiyle 4455 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanamayacağına işaret etmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 29/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Daire kararında memuriyetten çıkarılmasına esas alınan fiillerin 4455 sayılı Kanun'daki hangi istisna suç kapsamında bulunduğuna dair gerekçe gösterilmediğini, Millî Savunma Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu kararında belirtilen yasa dışı örgüt sempatizanı olduğu ve çeşitli sendikaların düzenlediği toplantı ve yürüyüşlere katılıp aktif rol aldığı yönündeki fiillerin istisna suçlar kapsamında olmadığına ve hakkında verilmiş herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmadığına ilişkin sunduğu delillerin değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Millî Savunma Bakanlığının 13/9/2013 tarihli yazısı ile Mahkeme ve Daire kararlarında suçlu olarak kabul edildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden yakınmıştır. Göreve iade talebinin reddi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; konuyla ilgili Millî Savunma Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Millî Savunma Bakanlığının görüşünde ise başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasının yargı kararıyla hukuka uygun bulunduğuna, başvuru formunda yargılamanın esasına dair yeni bir iddia ortaya konulmadığına değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucunun şikâyetinin özünün, devlet memurluğundan çıkarılmasına sebep olarak gösterilen fiillerin disiplin affından yararlanılamayacak suçlardan hangisinin kapsamında olduğuna ilişkin Daire kararında gerekçe bulunmamasına yönelik olduğu anlaşıldığından başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri,

§ 39).

13. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

14. Millî Savunma Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 15/12/1998 tarihli kararıyla yasa dışı sol örgüt mensubu ve sempatizanı olmak, çeşitli memur sendikalarının düzenlediği izinsiz toplantı ve yürüyüşlere katılmak ve evinde sol içerikli yasak yayın ve doküman bulundurmak fiillerini işlediğinden bahisle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E maddesinin (l) bendinden sonra gelen (3) numaralı fıkrası ile Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurları Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği'nin 14. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmiştir.

15. Başvurucunun işlediği belirtilen fiiller Yüksek Disiplin Kurulu kararında şöyle ifade edilmiştir:

"15 Mayıs 1991 tarihinde Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinde yasadışı TDKP/GKB isimli örgüte üye olmak suçundan 16 (onaltı) kişiyle birlikte yargılanan ablasının oğlu İ.Y.nin duruşmasına izleyici olarak katıldığı, 12-13 Mart 1996 tarihinde Ankara'da EĞİTSEN adlı memur sendikasının düzenlediği gösteri ile eş zamanlı olarak o tarihte görev yaptığı Marmaris As. Ş. Bşk.lığından iki gün izin alarak, bu gösteriye katılmak üzere Marmaris'ten Ankara'ya gidecek memurları taşımak üzere söz konusu sendika tarafından kiralanan otobüse hiçbir kaygı ve endişe gözetmeksizin Ankara'ya gitmek üzere bindiği, söz konusu otobüs ile eroin taşınacağına dair Marmaris İlçe Emniyet Müdürlüğüne yapılan bir ihbar sonucu, Emniyet Müdürlüğüne bağlı ekiplerce otobüste yapılan aramada oturduğu koltuğun altında daha sonra karbonat olduğu anlaşılan naylon bir poşet içerisinde beyaz bir toz bulunması üzerine gözaltına alındığı, evinde yapılan aramada çeşitli sol örgütlerin yayın kollarına ait toplatılmasına karar verilen dokümanlar ele geçirildiği, bunun üzerine Marmaris İlçe Emniyet Müdürlüğünce alınan ve daha sonra baskı altında alındığını ifade ile reddettiği ve hakkında İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesince beraatle sonuçlanan davanın açılmasına neden teşkil eden ifadesinde; Marksist ve Leninist ideoloji vasıtasıyla Türkiye'de komünist rejimin kurulması fikrini benimsediği, bu amaçla yasadışı MLKP ve TDKP adlı örgüt sempatizanı olduğunu ifade ettiği, 12 Kasım 1996 tarihinde Niğde As. Ş. Bşk.lığına ziyarete gelen Per. Bnb. A.A.nın ifadesine ek Sarız İlçe Jandarma Komutanlığının yazısında kendisinin ve ailesinin sabıka kayıtlarına ilişkin bilgiler bulunan sol bir örgüte mensup Sarız nüfusuna kayıtlı yoklama kaçağı olarak aranan K.Y. ile oldukça samimi bir şekilde görüştüğü, 23 Kasım 1996 tarihinde annesini götürmek için o tarihte ve hâlen görev yaptığı Niğde As. Ş. Bşk.lığından izin alarak Kamu Emekçileri Sendikası Konfederasyonu (KESK) tarafından Ankara'da düzenlenen yürüyüşe katıldığı, 22 Mart 1997 günlü EĞİTİM-SEN eyleminde, "Söz, Yetki, Karar Çalışanlara" yazılı pankartı taşırken yürüyüş sırasında ve basın bildirisi okurken video kaset üzerinde bulunan saate göre 13.31 ile 13.33 de net görüntülerinin mevcut olduğu, 29 Mart 1997 günü yapılan KESK'e bağlı Niğde Sendika Şubelerinin yaptıkları eylemde yine video üzerindeki saate göre 13.22'de belediye binasından çıkarken, saat 13.28'de yürüyüşün başlangıcında, saat 13.35'de yürüyüş

esnasında alkışlı protesto yaparken ve 13.42'de basın bildirisi okunurken görüntülerinin mevcut olduğu, 25 Ekim 1997 günü EĞİTİM-SEN Niğde Şubesi tarafından düzenlenen ve konuşmacı olarak ülkede gündem gazetesi köşe yazarı T.D.nin katıldığı "YENİ DÜNYA DÜZENİ VE TÜRKİYE" konulu konferansa katıldığı, 22 Kasım 1997 günü EĞİTİM-SEN Niğde Şubesi tarafından yapılan ve Basın Bildirisi okumalarıyla sonuçlanan eyleme katıldığı, 11 Aralık 1997 günü EĞİTİM-SEN Niğde Şubesi tarafından yapılan ve öğretmenler parkından başlayarak Cumhuriyet meydanında son bulan yürüyüş eylemi ve basın bildirisi okunmasına katıldığı, 15 Ocak 1998 günü EĞİTİM-SEN Niğde Şubesi tarafından düzenlenen maaşları protesto ve bordro yakma eylemine katıldığı, 17 Ocak 1998 günü EĞİTİM-SEN Niğde Şubesi tarafından düzenlenen "TANIŞMA VE DAYANIŞMA GECESİ"ne katıldığı; ses ve görüntü kasetleri, memurun savunması, tanık ifadeleri, tutanaklar ve diğer dosya münderecaatı belgelerden anlaşılmıştır."

16. Başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına yönelik işlemin iptali talebiyle açtığı dava 30/11/1999 tarihinde Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesince reddedilmiştir. Daha sonra başvurucunun 4455 sayılı Kanun kapsamında yaptığı eski görevine iade talebi reddedilmiş, bu işlemin iptali talebiyle açtığı dava 17/1/2001 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesince reddedilmiş ve kesinleşmiştir. Başvurucu 5525 sayılı Kanun kapsamında da eski görevine iade talebinde bulunmuş, anılan talebin reddi üzerine açtığı dava 27/11/2008 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesince ret ile sonuçlanmıştır.

17. 5525 sayılı Kanun'a 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 43. maddesi ile Ek Madde 1'in eklenmesi üzerine başvurucu 1998 yılında devlet memurluğundan çıkarıldığını, söz konusu düzenlemeden yararlanmak istediğini belirterek eski görevine yeniden atanma talebiyle 22/8/2013 tarihinde Millî Savunma Bakanlığına başvurmuştur. Bu başvuruya istinaden 13/9/2013 tarihinde verilen cevapta başvurucunun memuriyetten çıkarılmasına esas olan disiplin cezasının 4455 sayılı Kanun kapsamına girmediğinden dolayı 5525 sayılı Kanun'un Ek Madde 1'inden yararlanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

18. Mahkeme başvurucunun göreve iade talebini devlet memurluğundan çıkarılması işlemine karşı açtığı davanın reddine karar verildiğinden hareketle memuriyete açıktan atama şartları bağlamında değerlendirmiş, bu konuda idarenin takdir yetkisinin bulunduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Daire ise başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına neden olan disiplin cezasının 4455 sayılı Kanunda yer alan istisna suçlar kapsamında bulunduğu gerekçesiyle Mahkeme ile aynı sonuca ulaşmıştır.

19. 4455 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "23 Nisan 1999 tarihinden önce işlenmiş, Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit veya nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçlar veya istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçları sebebiyle kurumla sürekli olarak ilişik kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ile 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 68 inci maddesinin (e) ve (f) bentlerine ve 69 uncu maddesinin bir ilâ dördüncü fıkralarına göre verilmiş yer değiştirme veya meslekten çıkarma, mülga 2556 sayılı Hâkimler Kanunu'nun 92 nci maddesinin bir, iki, dört ve altıncı fıkralarına göre verilmiş meslekten çıkarma cezaları hariç olmak üzere; kanun, tüzük ve yönetmelikler gereğince memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bu görevlerde bulunmuş olanlar hakkında verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçları ile affedilmiştir." hükmüne yer verilmiştir.

20. 5525 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan disiplin affından yararlanamayacak suçların kapsamı da 4455 sayılı Kanun'un kapsamı ile benzer olarak düzenlenmiş, sadece disiplin affından yararlanılacak tarih farklı belirlenmiştir.

21. 6495 sayılı Kanun'un 43. maddesi ile 5525 sayılı Kanun'a eklenen Ek Madde 1'in (1) numaralı fıkrasında ise "28/2/1997 tarihinden sonra verilen disiplin cezaları nedeniyle memuriyetten çıkarılanlardan 28/8/1999 tarihli ve 4455 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun veya bu Kanun hükümlerinden yararlanmış olanların;

a) Memuriyete giriş şartlarını kaybetmemiş olmaları,

b) Durumlarına uygun boş kadro veya pozisyon bulunması,

c) Bu kadro ve pozisyonlara ait nitelikleri taşımaları,

ç) Üç ay içinde müracaat etmeleri,

kaydıyla yeniden göreve alınmalarında 20/12/2012 tarihli ve 6363 sayılı 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun eki (İ) Cetvelinde yer alan atama sayısı sınırlaması uygulanmaz." kuralına yer verilmiştir.

22. Başvurucu yargılama süresince, devlet memurluğundan çıkarılmasına sebep olarak gösterilen fiillerin disiplin affı kapsamı dışında bırakılan suçlardan olmadığını, bu fiiller nedeniyle hakkında herhangi bir dava açılmadığı gibi kesinleşmiş bir mahkûmiyet ya da beraat kararının bulunmadığını ileri sürmüştür.

23. Yargılama mercilerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması şartı da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken; mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

24. Bu bağlamda başvurucunun disiplin affına ilişkin düzenlemeden yararlanmak amacıyla yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davada hangi fiilinin disiplin affı kapsamı dışında kalmasına sebebiyet verdiğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Başka bir deyişle yargılama mercilerinin kararlarında başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasının sebep unsurunu oluşturan fiillerinin disiplin affı kapsamı dışında tutulan eylemlerden hangisine karşılık geldiğinin somutlaştırılması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; Yüksek Disiplin Kurulu kararında yer alan yasa dışı sol örgüt mensubu ve sempatizanı olmak, çeşitli memur sendikalarının düzenlediği izinsiz toplantı ve yürüyüşlere katılmak, evinde sol içerikli yasak yayın ve doküman bulundurmak fiillerinin 4455 sayılı Kanun'daki istisna suçlar ile doğrudan bağlantısının ortaya konulabilmesidir. Yine bu noktada yargılama mercilerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi beklenir.

25. Dolayısıyla başvurucunun işlediği fiillerin disiplin affından yararlanmasını engellemediği iddiasına rağmen hangi fiilinin ve/veya fiillerinin istisna suç kapsamında olup olmadığı yargılama mercilerince değerlendirilmemiş, açık bir tespitte bulunulmamıştır.

Başvurucunun öne sürdüğü iddianın uyuşmazlığın sonucu ile doğrudan ilgili olduğu dikkate alındığında bu iddianın yargılama mercileri tarafından incelenmesi ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Bu itibarla başvurucunun uyuşmazlığın sonucu ile ilgili iddiasının konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, davanın esasıyla ilgili ve yeterli gerekçenin varlığını ve yargılama sırasında tarafların ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

28. Başvurucu, eski görevine iade talebinin gerekçesiz olarak reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekle birlikte söz konusu iddianın disiplin affından yararlanmak için yaptığı başvurunun reddine dair işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedilmesinin sonuçlarını ifade etmek için dile getirildiği anlaşıldığından bu iddia yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir. Ayrıca başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına esas olan fiiller disiplin affı kapsamında olmasına rağmen idare ve yargılama mercilerince suçlu olarak kabul edildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte gerekçeli karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiası yönünden de inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2013/1547, K.2014/409) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Niğde Askerlik Şube Başkanlığında sivil memur olarak görev yapan başvurucunun, yasadışı bir örgüt mensubu ve sempatizanı olduğunun tespit edilmesi üzerine 657 sayılı Kanun’un 125/E maddesi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurları Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği uyarınca görevine son verilmiştir.

2. Başvurucu ilk olarak 4455 sayılı Kanun uyarınca göreve iade talebinde bulunmuş, talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava Ankara 1. İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu ikinci olarak 5525 sayılı Kanun uyarınca göreve iade talebiyle idareye başvurmuş, talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava Ankara 14. İdare Mahkemesince reddedilmiştir.

3. Başvurucunun son olarak 5525 sayılı Kanun'a 6495 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle eklenen Ek 1. maddesi kapsamında göreve iade istemiyle yaptığı başvurusunun reddi üzerine açılan davanın reddine karar verilmiş, anılan karar Danıştay Onikinci Dairesi tarafından onamıştır. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme istemi aynı daire tarafından gerekçesi değiştirilmek suretiyle reddedilmiştir.

4. Danıştay Onikinci Dairesinin söz konusu kararında "…5525 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinin 1.fıkrası uyarınca yeniden atanma başvurusu yapabilmek için Kanun'da belirtilen tarihler arasında gerçekleştirmiş olduğu fiiller sonucunda almış olduğu disiplin cezası nedeniyle memuriyetten çıkarılmış olan memur veya diğer kamu görevlisinin, 4455 sayılı Kanun veya 5525 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanma şartlarına sahip olması gerekmektedir. Bu şartlara sahip olan kimse Ek 1. maddenin birinci fıkrası uyarınca yeniden atanma başvurusunda bulunabilir. Yeniden atanma başvurusunu öncelikle yukarıda saydığımız başvuru şartları yönünden inceleyen idare, ardından, başvurucunun müracaatının süresinde olup olmadığı, memuriyete giriş şartlarını kaybedip kaybetmediği, durumuna uygun boş kadro veya pozisyon bulunup bulunmadığı ve boş kadro ve pozisyon var ise başvurucunun bu kadro ve pozisyonlara ait nitelikleri taşıyıp taşımadığı hususlarını irdeler. 657 sayılı Kanunun 125/E maddesi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurları Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği uyarınca görevine son verilen davacının4455 sayılı Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun uyarınca göreve iade talebinde bulunduğu, bu talebinin reddi üzerine bu işlemin iptali istemiyle açtığı davanın Ankara 1. İdare Mahkemesince reddedildiği, memurluktan çıkarılmasına neden olan disiplin suçunun, 4455 sayılı Kanun'da af kapsamı için öngörülen süreler içinde gerçekleştiği ancak bu Kanun'da yer alan istisna suçlar içerisinde yer aldığı anlaşıldığından, 4455 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanamadığı açıktır…" gerekçesine yer vermiştir.

5. Çoğunluk görüşünde; başvurucunun işlediği fiillerin disiplin affından yararlanmasını engellemediği iddiasına rağmen hangi fiilinin ve/veya fiillerinin istisna suç kapsamında olup olmadığının yargılama mercilerince değerlendirilmediği, başvurucunun uyuşmazlığın sonucu ile ilgili iddiasının konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı bu nedenle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Öncelikle başvurucunun göreve iade istemiyle yaptığı başvuruların reddine ilişkin işlemlerin sebep unsurunu oluşturan mevzuat hükümlerinin hukuka uygun bir şekilde yorumlanması daha sonra Danıştay Onikinci Dairesinin kararında yeterli ve makul gerekçenin olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

7. Hem 4455 sayılı Kanun'un hem de 5525 sayılı Kanun'un niteliği itibarıyla af kanunu olduğu, ancak bu kanunların tarih ve kapsamlarının farklı olduğu izahtan varestedir.

8. Bununla beraber 5525 sayılı Kanun'a 6495 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle eklenen Ek 1. maddenin yeni bir af kanunu veya af kapsamını genişleten bir hüküm olmadığını belirtmek gerekir.

9. 5525 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinde "28/2/1997 tarihinden sonra verilen disiplin cezaları nedeniyle memuriyetten çıkarılanlardan 28/8/1999 tarihli ve 4455 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun veya bu Kanun hükümlerinden yararlanmış olanların;

a) Memuriyete giriş şartlarını kaybetmemiş olmaları,

b) Durumlarına uygun boş kadro veya pozisyon bulunması,

c) Bu kadro ve pozisyonlara ait nitelikleri taşımaları,

ç) Üç ay içinde müracaat etmeleri,

kaydıyla yeniden göreve alınmalarında 20/12/2012 tarihli ve 6363 sayılı 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun eki (İ) Cetvelinde yer alan atama sayısı sınırlaması uygulanmaz" denilmektedir. Söz konusu bu hüküm yorumlandığında daha önce 4455 veya 5525 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmış olanların a, b, c ve ç bentlerinde belirtilen koşulları bulundurmaları kaydıyla bütçe kanunundaki kadro düzenlemesinde atama sınırlamasının bu kişiler yönünden uygulanmayacağı öngörülmektedir.

10. Dolayısıyla 5525 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesindeki bütçede öngörülen kadrolara bakılmaksızın kişilerin yeniden göreve alınması için birinci koşul; 4455 veya 5525 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmış olmalarıdır.

11. Somut olayda başvurucunun hem 4455 sayılı Kanundan, hem de 5525 sayılı Kanundan yararlanmak için yapmış olduğu başvurular daha önce reddedilmiş ve bu ret işlemlerine karşı açmış olduğu davalar da reddedilerek kararlar kesinleşmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucu hem 4455 sayılı Kanun hem de 5525 sayılı Kanundan yararlanamamıştır.

12. Buna rağmen başvurucu 5525 sayılı Kanuna eklenen Ek 1. maddeden yararlanmak için başvuruda bulunmuştur. 5525 sayılı Kanun'un Ek 1.maddesi yeni bir af hükmü olmadığı gibi başvurucu Ek 1. maddede belirtilen 4455 ve 5525 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmış olma ana koşulunu sağlayamamıştır. Bu nedenle idareye yapmış olduğu başvuru reddedilmiş, açmış olduğu dava da reddedilmiştir. Danıştay Onikinci Dairesinin karar düzeltme kararında da bu durumlar gözetilerek ve gerekçesinde açıklanarak makul ve yeterli gerekçe ile talebin reddine karar verilmiştir. Başvurucunun hangi istisna suç kapsamında kaldığı veya kalmadığı hususları ise söz konusu açılan bu davada incelenecek hususlar değildir. Bu davada incelenmesi gereken husus, başvurucunun talep etmiş olduğu 5525 sayılı Kanun kapsamında Ek 1. maddesinin uygulanması istemine ilişkin olarak söz konusu Ek 1. maddenin koşullarının başvurucu yönünden gerçekleşip gerçekleşmediği ile sınırlıdır. Nitekim Danıştay Onikinci Dairesi de Ek 1. maddenin koşullarının başvurucu tarafından sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmesini yaparak sonuca ulaşmıştır.

13. Bu itibarla Danıştay Onikinci Dairesinin somut olaya ilişkin yapmış olduğu hukuki değerlendirmenin hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu ve söz konusu kararda makul ve yeterli gerekçe bulunduğu kanaatine vardığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Yılmaz AKÇİL

KADİR SAĞDIÇ (2)

B. No: 2020/27652 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27652

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR SAĞDIÇ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/27652)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Kadir SAĞDIÇ

Vekili : Av. Murat ERGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadeler nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Kuvvetleri Komutanlığından koramiral rütbesi ile emekli olmuş bir subaydır.

3. Ulusal bir gazetenin 28/1/2011 tarihli sayısında yazar N.I.nın hazırladığı "Balyoz 'karartma eylemi' mi?" başlıklı bir köşe yazısı yayımlanmıştır. Yazıda başvurucunun ismi verilerek bazı tespitler yapılmıştır. Köşe yazısında şu ifadeler kullanılmıştır:

"Gölcük'te sadece Balyoz belgeleri değil, başka davalarla ilgili bilgiler de ortaya çıktı. İşte bunlardan bazıları.

Bir Tuğamiral'in ıslak imzasını taşıyan ve [D.Ç.ye] 'İrtica ile Mücadele Eylem Planı'nı hazırlamasını söyleyen talimat yazısı.

Law silâhları ve diğer silâhların Türkiye'nin değişik yerlerinden getirilerek Poyrazköy

arazisine gömülmesini talep eden ve Koramiral Kadir Sağdıç ile Albay [A.T.nin] imzalarının bulunduğu belge.

Poyrazköy'deki bir cephaneliğin yerini gösteren kroki. (Nitekim bu krokiye göre kazı yapıldı ve cephanelik işaret edilen yerde ele geçirildi.)

Kara Kuvvetleri ve Jandarma'da görev yapan MİT mensuplarının listesi. Bu listelerin ilgili komutanlıklara kriptolu olarak ulaştırıldığı tespit edildi.

Gölcük Donanma Komutanlığı'nın merkezi üs seçildiği, İzmir ve Çanakkale'nin de yapılanmanın alt birimleri olduğuna dair belgeler de ortaya çıktı.

Gölcük'teki belgelerin de sahte olduğu iddiaları gündemde. [D.Ç.] imzalı İrtica ile Mücadele Eylem Planı, avukat [S.Ö.nün] bürosunda ele geçirildikten sonra da benzer iddialar ortaya atılmıştı. [S.Ö.], 'Polis bunu benim büroma yerleştirdi. Avukatım yoktu' demişti...

İrtica ile Mücadele Eylem Planı'nın sahte olduğu iddialarının kaynağı sadece [S.Ö.] değildi. Askeri Savcılık da, 'Belgenin, Genelkurmay Başkanlığı'nın herhangi bir biriminde hazırlanmadığı kanaatine varılmıştır' diyerek, kovuşturmaya gerek olmadığı kararını vermişti. Sonra da, Genelkurmay Başkanı [İ.B.], 'Bu bir kâğıt parçası' demişti.

...

Gölcük Donanma Komutanlığı'nda, hem Balyoz'a, hem de başka faaliyetlere delil teşkil edecek çok sayıda vesikanın ortaya çıkmasından sonra, İrtica ile Mücadele Eylem Planı'nda gözlenen 'karartma eyleminin' bir benzerinin uygulandığını görüyoruz. Teknik teferruat ön plana çıkartılıyor, işin esası gözden kaçırılıyor. Konu yargıya intikal ettiğine göre, hâkimlerin kararı beklenmeli."

4. Başvurucu, hakkında sarf edilen ifadelerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu iddiasıyla yazar N.I. ve gazete aleyhine Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 10.000 TL talebiyle manevi tazminat davası açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde "Balyoz 'karartma eylemi' mi?" başlıklı köşe yazısında yer verilen "Gölcük'te sadece Balyoz belgeleri değil, başka davalarla ilgili bilgiler de ortaya çıktı. İşte bunlardan bazıları... Law silahları ve diğer silahların Türkiye'nin değişik yerlerinden getirilerek Poyrazköy arazisine gömülmesini talep eden ve Koramiral Kadir Sağdıç ile Albay [A.T.nin] imzalarının bulunduğu belge..." şeklindeki ifadenin gerçeği yansıtmadığını belirtmiştir. Buna ek olarak yazının kendisiyle ilgili olarak kurgulandığını ve okuyucuyu olumsuz bir kanaate yönlendirdiğini, muvazzaf bir subay olarak yazıda geçen ağır ve asılsız ithamlardan dolayı müteessir olduğunu açıklamıştır. Ayrıca yazının objektif kriterlere bağlı kalınarak kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanmadığını ve yayımlanmasında kamu yararı olmadığını ileri sürmüştür.

5. Davalı ise uyuşmazlığın esasına ilişkin beyanında, yazının daha önce çeşitli basın ve yayın organlarında yer verilen haberlerdeki bilgi ve iddialara dayanılarak oluşturulduğunu belirtmiştir. Yazıdaki bilgileri kamuoyuna kendisinin açıklamadığını, yazının daha önceki tarihlerde yapılan haberlerin değerlendirilmesi ve sorgulanması amacıyla hazırlandığını, bu kapsamda haberin konusu itibarıyla kamuyu yakından ilgilendirdiğini, haberin veriliş tarzında basın yayın ilkelerine uyulduğunu savunmuştur. Ayrıca dava konusu yazıyı hazırlarken esas aldığını iddia ettiği haberlerin görsellerini delil olarak Asliye Hukuk Mahkemesine sunmuştur.

6. Davalının Asliye Hukuk Mahkemesine sunduğu evraka göre 18/12/2010 tarihinde TRT

Haber adlı haber sitesinde yayımlanan "Payrazköy'de Yeni Cephanelik" başlıklı haberde, "İddiaya göre, Donanma Komutanlığında yapılan aramada krokilerin yanı sıra Poyrazköy Davası sanıklarından Eski Güney Deniz Saha Komutanı Koramiral Kadir Sağdıç'ın dört ayrı bölgedeki askeri mühimmatın toplanarak gömülmesine yönelik talimatı bulundu." şeklindeki bilgi kamuoyuyla paylaşılmıştır. Buna ek olarak "liberalses.com", "Patronlar Dünyası", "Haber Vakti" adlı haber sitelerinde sırasıyla 11/12/2010, 12/12/2010 ve 14/1/2011 tarihlerinde konuyla ilgili haberler yayımlanmıştır. Bu haberlerde, yapılan aramada Türkiye'nin değişik yerlerinden getirilen silahların Poyrazköy'e gömülmesiyle ilgili olarak başvurucunun imzasını taşıyan belgenin ele geçirildiği iddia edilmiştir.

7. Asliye Hukuk Mahkemesi, yayımlanan köşe yazısıyla ilgili olabilecek evrakı başvurucunun sanığı olduğu ceza davasındaki dosyadan temin etmiş ve çözümlenmesi talebiyle bilirkişiye göndermiştir. Bilirkişi raporunda; başvurucunun aleyhine delil olarak kabul edilen bir belgede Anadolu Kavağı, Poyrazköy ve Riva mevkilerinde arazi yapısına ilişkin etüt çalışması yapılması talimatı verdiği belirtilmiştir. Anılan raporda, bazı belgelerde mühimmatlar için en uygun yerin Keçilik mevkii olarak tespit edildiğine, ayrıca diğer bölgeler için de etüt çalışmalarının bulunduğuna dair ifadelerin yer aldığı belirlenmiştir.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi 1/4/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, köşe yazısının başvurucunun sanığı olduğu dava dosyasına delil olarak sunulan ve kamuoyuna yansıyan belgelerin esas alınarak hazırlandığına vurgu yapmıştır. Buna ek olarak Mahkeme, yazıda yer alan ifadenin yayımlandığı andaki biçimine uygun olduğunu ifade ederek yayımlanmasından sonra anılan ifadenin gerçeğe uygun olmadığının ya da ilgili belgenin başvurucunun imzasını taşımadığının anlaşılmasının bu kabulü etkilemeyeceğini değerlendirmiştir. Son olarak köşe yazının ceza davası dosyasına sunulan delillere dayanılarak hazırlandığını ve bu hâli ile habercilik ilkelerine uygun olduğunu kabul etmiştir.

9. Başvurucunun temyiz ettiği karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 1/7/2020 tarihinde onanarak kesinleşmiştir. Yargıtayın onama kararı 9/8/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 28/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, söz konusu köşe yazısında gerçekte var olmayan belge ve imzadan bahsedilerek kendisinin yasa dışı ilişkiler kurduğu izlenimi verildiğini iddia etmiştir. Anılan köşe yazısının arama kapsamında elde edilen bilgilerin sanığı olduğu dava dosyasına sunulmasından yaklaşık iki hafta önce yayımlandığını ileri süren başvurucu, yazıda soruşturmanın gizliliği ilkesine göre açıklanmaması gereken ve aleniyet kazanmamış belgelerin çarpıtılarak asılsız isnatlarda bulunulduğunu ileri sürmüştür. Buna ek olarak yazının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY)'nin hedefleri çerçevesinde planlı olarak yayımlandığını ve tutuklanmasına temel hazırladığını belirterek gerekçeli karardan davanın neden reddedildiğinin anlaşılamadığını, özellikle kendisiyle ilgili olarak kurgulanan köşe yazısıyla hedef gösterildiğini vurgulamıştır. Başvurucuya göre yargılama sürecinde adil yargılanma hakkının bazı güvenceleri, masumiyet karinesi ve özel hayata saygı hakkı ihlal edilmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması

hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

13. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen kişinin şeref ve itibarının korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde bir pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33). Diğer yandan demokratik bir toplumda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınmalıdır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 43; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

15. Somut olayda başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurulmalıdır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin çözümlemesi gereken mesele, yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadeler nedeniyle açılan tazminat davasının reddedildiği somut olayda başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını belirlemek olacaktır. Başvurucu, esas olarak köşe yazısında kullanılan ifadelerin gerçekle ilgisi olmadığını ileri sürmektedir. O hâlde ihtilaflı ifadelerin gerçekle ilişkisini belirlemek için ele alınması gereken ölçüt, başvuruya konu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesidir (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkının dengelenmesinde dikkate alınacak kriterlere ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14). Çünkü maddi olgu olarak değerlendirilen ifadelerin kanıtlanması beklenirken değer yargısı sayılan ifadeler için ise belli bir olgusal temelin varlığı şartı aranmalıdır (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 57; İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 64).

16. Köşe yazısında yer verilen ve adli bir soruşturma kapsamında gerçekleştirilen aramada başvurucunun imzasını taşıyan bir belgenin ele geçirildiği iddiası olgusal isnat niteliğindedir. Davalının köşe yazısında ileri sürdüğü olgusal isnatlar yönünden bir gazeteci olarak üzerine düşen ödev ve sorumlulukları yerine getirip getirmediği aydınlığa kavuşturulmalıdır. Bu bağlamda basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği, gazetenin ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 63; Mehmet Doğan ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54).

17. Başvurucu, Asliye Hukuk Mahkemesine sunduğu cevabında köşe yazısının daha önce yayımlanan haberlerdeki bilgi ve iddialara dayanılarak hazırlandığını belirtmiş ve yazıyı hazırlarken esas aldığını iddia ettiği haberlerin görsellerini sunmuştur (bkz. § 5). Gerçekten Donanma Komutanlığında yapılan aramada silahların gömülmesiyle ilgili olarak başvurucunun imzasını taşıyan belgenin ele geçirildiği iddiası, başvuruya konu köşe yazısının yayımlanmasından önce "TRT Haber", "liberalses.com", "Patronlar Dünyası" ve "Haber Vakti" adlı haber sitelerinde okuyucunun bilgisine sunulmuştur (bkz. § 6).

18. Yayımlanması sorunlu bilgilerin içeriğinin bir kez bilinir hâle geldikten sonra bu bilgileri çarpıtmadan yayan bir gazeteciye uygulanan yaptırımların meşruiyetinin tartışmalı hâle

geldiğini kabul etmek gerekir (Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 56). Buna karşılık daha önce bir konuda bazı bilgilerin kamuya açıklanması daha sonra aynı konuda yapılan her türlü yayını otomatik olarak bir meşruiyet şemsiyesi altına da almaz. Bunun için sonraki yayında yer alan bilgiler zaten halka açıklanmış, somut olaydaki gibi vakalarda kişilerin itibarlarının korunmasına ilişkin amaç önemli ölçüde ortadan kalkmış ve ifade özgürlüğüne yönelik sınırlama ile engellenmek istenen zarar önceden vuku bulmuş olmalıdır (Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 48).

19. Köşe yazısında kullanılan ifadenin aralarında TRT'nin de bulunduğu birden fazla haber sitesinde yayımlanan bilgiye dayandırıldığı ortaya konulmuştur. Buna ek olarak adli bir aramada imzasını taşıyan belge bulunduğu ileri sürülen başvurucu, yazının yayımlandığı tarihte ilişkili bir suçtan yürütülen davanın sanığıdır. Zaten anılan aramada elde edilen belgelerin başvurucunun sanığı olduğu dava dosyasına delil olarak sunulduğu da belirlenmiştir (bkz. § 7). Ayrıca kullanılan ifadelerle, dayanıldığı ifade edilen kaynaklarda yer alan olguların çarpıtıldığı söylenemez. Bu noktada ileri sürülen olgusal isnatların kamunun bilgisine ilk defa anılan köşe yazısıyla sunulmadığı dikkate alındığında devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı, basın özgürlüğüne müdahaleyi meşru kılan herhangi bir toplumsal ihtiyacın mevcut olmadığı değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Y.

B. No: 2020/28369 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28369

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28369)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : M.Y.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda aile ile telefonla görüşmeye izin verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Silivri 6 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucu 21/5/2020 tarihinde Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde annesinin koronavirüs (COVID-19) nedeniyle hastanede yattığını öğrenmesi üzerine 30/4/2020 tarihli dilekçesiyle İnfaz Kurumundan ek telefon görüşmesi hakkı tanınması için talepte bulunduğunu ancak dilekçesine herhangi bir cevap verilmediğini belirtmiştir. 6/5/2020 tarihinde ise annesinin vefatını öğrenmesi üzerine telefon görüşmesi için tekrar dilekçe yazdığını ancak İnfaz Kurumunun kendisinden ölüm belgesi talep ettiğini beyan etmiştir.

3. İnfaz Hâkimliğince 4/6/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararda başvurucununşikâyeti COVID-19 nedeniyle getirilen haftalık yirmi dakika telefon görüşmesi

hakkının iki ayrı günde yaptırılmasına ilişkin bir talep olarak değerlendirilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı itirazı, Silivri Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) anılan kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 28/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; mevzuatta hükümlülerin alt soy, üst soy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık, salgın hastalık veya doğal afet hâllerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılacağına ilişkin hüküm bulunmasına rağmen COVID-19 hastalığına yakalandığında annesi ile annesinin vefatından sonra ise diğer aile bireyleri ile telefonla görüşme hakkından yararlandırılmadığını belirtmiştir. İnfaz Hâkimliğinin ise kendisini duruşmada dinlemediğini, verilen kararın kendi şikâyetiyle ilgili olmadığını ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ceza infaz kurumlarında tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak kamu düzeninin korunmasına ve suç işlenmesinin önlenmesine yönelik kabul edilebilir ve makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları hakların sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Görüşte ayrıca başvurucunun her hafta yirmi dakikalık telefon görüşmelerini düzenli şekilde yapabildiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanları tekrarlamıştır.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkı bağlamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruda uygulanacak ilkeleri başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren Berrin Baran Eker (aynı kararda bkz. §§ 53-60) kararında belirlemiştir. Anılan kararda ifade edildiği üzere demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir (Berrin Baran Eker, § 55).

12. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığı karara bağlarken taraflardan birinin iddia ve savunmasına bağlı kalarak buna karşı diğer tarafın öne sürdüğü esaslı itirazları tartışmadan yargılamayı sonuçlandırması hâlinde -ortada şeklî anlamda bir karar bulunsa bile- gerçek anlamda bir yargılama yapıldığından bahsedilemeyecektir. Bu durumda uyuşmazlığa karşı yargı yolunun teorik olarak açık olması pratikte bir anlam ifade etmeyecek, böylece mahkeme hakkı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı bir yanılsamadan ibaret kalacaktır (Berrin Baran Eker, § 56).

13. Hükümlülerin telefon ile görüşmesi 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz Hakkında Kanun'un 66. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Anılan Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında hükümlülerin alt soy, üst soy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık, salgın hastalık veya doğal afet hâllerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılacağı belirtilmiştir. Başvurucu, bu kapsamda önce COVID-19 nedeniyle hastanede kaldığı dönemde annesi ile annesinin vefatından sonra diğer aile bireyleri ile telefon görüşmesi yapmak istemiştir. İnfaz Hâkimliğinin değerlendirmesini şikâyet konusu kapsamında yapmadığı anlaşılmıştır. Kararda başvurucunun annesinin sağlık durumu ve vefatından söz edilmemiş, başvurucunun haftalık yirmi dakika olan telefon görüşmesini iki ayrı günde yapmak istediğine dair şikâyet dilekçesiyle ilgisi olmayan değerlendirme yapılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi de anılan kararın usule ve kanuna uygun olduğuna hükmetmiştir.

14. Somut olayda başvurucunun hastalık nedeniyle annesiyle görüşme talebinin İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından değerlendirilmediği anlaşılmıştır. Mahkemeler, yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevini yerine getirmemiş; gerçek anlamda bir yargısal faaliyet icra etmemiştir. Bu durumda başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır (İsmail İçer, B. No: 2018/20321, 2/3/2022, § 43) .

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 2.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvurucunun annesinin 28/4/2020 tarihinde vefat ettiği gözönüne alındığında yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA NAZLI

B. No: 2020/29044 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA NAZLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29044)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Mustafa NAZLI

Vekili : Av. Gökhan MARAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Kırşehir İl Emniyet Müdürlüğü içindeki Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) mensup kişilerin ortaya çıkarılması amacıyla soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında bazı tanıkların beyanları alınmıştır.

6. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıyla 15/11/2016 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede; FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra tanıklar H.A., C.K. ve S.K.nın başvurucu aleyhine verdiği, başvurucunun sohbet isimli örgütsel toplantılara katıldığı ve himmet adı altında para topladığı yönündeki beyanlarına dayanılarak başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçunu işlediği iddia edilmiştir.

7. Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde açılan kamu davasında 5/12/2016 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda Kırşehir İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazılmak suretiyle başvurucunun ByLock kaydının olup olmadığının tespit edilerek düzenlenecek evrakın gönderilmesine, soruşturma evresinde başvurucu aleyhinde beyanda bulunan H.A., C.K. ve S.K.nın tanık olarak dinlenmesine ve duruşmanın 6/3/2017 ile 10/3/2017 tarihleri arasında yapılmasına karar verilmiştir.

8. Duruşma tarihinden önceKırşehir İl Emniyet Müdürlüğü başvurucunun Bylock programını kullandığına yönelik tespiti içeren tutanağı Mahkemeye göndermiştir. Tutanakta başvurucunun 0 505...66 numaralı GSM hattı üzerinden ByLock programını kullandığının tespit edildiği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, müdafiinin de hazır bulunmasıyla duruşmanın 8/3/2017 tarihli celsesinde savunma yapmıştır. Başvurucu; savunmasında tanık beyanlarının çelişkili olduğunu, bu beyanları kabul etmediğini, ayrıca ByLock kullanıcısı olmadığını ileri sürmüştür.

10. Duruşmanın 10/3/2017 tarihli celsesinde başvurucunun örgüt içi gizli haberleşme programı olan ByLock programını kullandığının tespit edilmesinin başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğini gösteren kuvvetli bir delil olduğu belirtilerek tutuklanmasına karar verilmiştir.

11. Öte yandan tanıklar H.A., C.K. ve S.K. hakkında daha önce verilen zorla getirme kararları hakkında işlem yapan kolluk birimleri; tanıkların Kırşehir'deki ikamet adreslerinden taşınmaları nedeniyle duruşmada hazır edilemediklerini Mahkemeye bildirmiştir. Bunun üzerine Mahkeme ikamet adresleri yargı yetkisinin dışında olduğu tanıkların beyanlarının alınabilmesi için istinabe mahkemelerine talimat yazılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda istinabe mahkemelerince beyanları alınan tanıklar H.A., C.K. ve S.K. soruşturma evresinde başvurucu aleyhine verdikleri beyanları tekrar etmiştir. Buna göre tanık H.A. beyanında özetle kendisinin de katıldığı sohbetlerin bazılarında başvurucunun da bulunduğunu ifade etmiştir. Diğer tanık C.K. 2012 yılı Kadir Gecesi'nde düzenlenen örgütsel toplantıya başvurucunun da katıldığını beyan etmiştir. Diğer tanık S.K. ise istanabe mahkemesince alınan beyanında özetle başvurucunun örgütün grup sorumlusu olduğunu belirtmiştir.

12. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu duruşmanın 10/3/2017 tarihli celsesinde S.T.A. tanık olarak dinlenmiştir. S.T.A. katıldığı bir sohbette başvurucuyu bir kez gördüğünü beyan etmiştir.

13. Mahkeme, duruşmanın 21/6/2017 tarihli celsesinde başvurucunun kullanımında olduğunu beyan ettiği GSM numarasına ilişkin olarak 2014 Ocak ayından 2016 Eylül ayına kadar arayan, aranan ve mesajlaşılan numaraları içeren baz istasyonlu HTS kayıtlarının BTK'dan istenmesi yönünde müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Bu müzekkere üzerine BTK'dan gönderilen HTS kayıtları duruşmanın başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu 9/8/2017 tarihli celsesinde okunmuştur. Mahkeme HTS kayıtları üzerinden inceleme yapılarak rapor düzenlenmesi için Kırşehir İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar vererek duruşmayı ertelemiştir. Bununla birlikte başvurucunun kullanımındaki hat üzerinden ByLock kullanan kişinin başvurucu olup olmadığını tespit etmek üzere bahsi geçen cep telefonu hattına ilişkin HTS kayıtları ile BTK tarafından gönderilen kayıtların karşılaştırılması suretiyle hazırlanan teknik bilirkişi raporunun Mahkemece alındığına dair herhangi bir bilgi veya belgeye dava dosyasında rastlanmamıştır.

14. Duruşmanın takip eden celselerinde dosya arasına alınan tüm bilgi ve belgeler başvurucu ve müdafiine okunarak başvurucu ve müdafiinin bunlara karşı beyanları alınmıştır. Bu kapsamda başka dosya sanığı A.Ç.nin tanık sıfatıyla başvurucu aleyhine verdiği "Mustafa Nazlı da Valilikte Vali Bey'in korumasıydı. O da fetöcüdür. Onu da defalarca gördüm toplantılarda. Yüksek de himmet verirdi." şeklindeki beyanı da dosyaya alınmıştır.

15. Duruşmanın tamamlanması sonucu Mahkeme başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına hükmetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık hakkındaki [ByLock] kayıtlarında adına kayıtlı olan ve kendisi tarafından kullanıldığını beyan ettiği [0505..66] GSM numarası üzerinde, [...] IMEİ numarası ile 12/11/2014 tespit tarihli [ByLock] kaydının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bylock kaydında belirtilen GSM numarası ve İmei numarasının BTK'dan gelen sanığa ait(aranan-arayan-baz-imei kayıtlı) HTS kayıtlarında belirtilen 0505 [...] 3466 GSM numarası ve [...] imei numarasının birebir aynı olduğunun anlaşıldığı ve Sanığın [ByLock] kaydında belirtilen GSM numarası ve IMEI bilgilerinin BTK'dan gelen HTS kayıtlarındaki numara ve imei ile birebir örtüşmesi, uyumlu olması, [0505... 3466] hatta ait olduğu tespit edilmiş ByLock Baz bilgilerinden de sanığın kullanmış olduğu hat ve IMEI numarasından ByLock programına defalarca giriş yapıldığı, IP çakışmasının bulunmadığı, BTK'dan gelen ve KOM şube'den gelen resmi kayıtlarla da değerlendirildiğinde sanığın Bylock isimli programı kullandığı anlaşılmış ve sanığın ByLock kullanmadığı yönündeki savunmasına itibar edilmemiştir.

... sanığın, sıradan bir vatandaşın temin edip kullanma imkanı olmayan ve sadece Fetö/PDY örgütü mensuplarınca haberleşme amacıyla kullanıldığı bilinen Bylock isimli programını GSM hattı üzerinden kullanması, HTS kayıtlarında mahkememizde hakkında Fetö terör örgütü üyeliğinden iddianame düzenlenen şahıslarla yoğun telefon irtibatının bulunması, tanık beyanlarına göre FETÖ toplantılarına katıldığı ve himmet adı altında örgüte para verdiği, para topladığı dikkate alındığında sanığın örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu ve böylelikle üzerine atılı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılmıştır. ..."

16. İstinaf talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesinin 29/3/2019 tarihli kararı ile esastan reddedilmiştir.

17. Başvurucu, temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra ByLock kullanıcısı olduğunun

şüpheye yer vermeyecek şekilde somut delillerle ispat edilemediğini, tanıkların beyanlarının istinabe yoluyla alındığını, beyanlardaki çelişkilerin giderilmesi yönündeki iddia ve itirazlarının karşılanmadığını ileri sürmüş; temyiz talebinde bulunmuştur.

18. Yargıtay 16. Ceza Dairesince 18/6/2020 tarihinde karar onanmıştır. Yargıtay kararında dosyadaki mevcut diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olması nedeniyle ayrıntılı ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya gelmesi beklenmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığı belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili ulusal mevzuat için bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, §§ 17-22

20. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock iletişim sisteminde bağlantı tarihinin, bağlantıyı yapan IP adresinin, hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının, haberleşmelerin kimlerle gerçekleştirildiğinin ve içeriğinin tespiti mümkündür. Bu kapsamda, bağlantı tarihi ve bağlantıyı yapan IP adresi ile hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının belirlenmesi durumunda, somut olayın koşullarına göre kişinin bu özel iletişim sisteminin bir parçası olduğu kabul edilecek, ayrıca bu ağa dahil olan kişilerin ağ içinde başka kişi ya da kişilerle yaptıkları görüşme içeriklerinin olması da aranmayacaktır. Haberleşmelerin kimlerle yapıldığının ve içeriklerinin tespiti ise, kişinin terör örgütü içindeki hiyerarşik konumunun (örgüt yöneticisi/örgüt üyesi) belirlenmesinde yol gösterici olacaktır.

ByLock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu terör örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti, kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacaktır..."

21. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/5/2018 tarihli ve E.2018/395, K.2018/1566 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26.09.2017 tarih, 2017/16.MD-956 E.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen Dairemizin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği 24.04.2017 tarih, 2015/3 Esas, 2017/3 sayılı kararında da belirtildiği üzere, By[L]ock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacağının kabul edildiği gözetilerek; ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen ve aleyhine başka yeterli delil de bulunmayan sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, [ByLock] kullanıcı[sı] olduğuna dair delilin suç vasfının tayini açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı olarak ByLock tesbit ve değerlendirme raporu ile HIS (CGNAT) sorgu kayıtları getirtilip değerlendirilerek, duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra bir karar verilmesi

gerekirken, sanığın [ByLock] kullanıcısı olduğuna dair yetersiz belgelere dayanılarak eksik araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

22. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 28/6/2018 tarihli ve E.2018/1279, K.2018/2142 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde ByLock kullanıcısı olduğuna dair delilin suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı getirtilip değerlendirilerek duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra bir karar verilmesi gerekirken, EGM KOM Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen yetersiz By[L]ock CBS sorgu tutanağına dayanılarak eksik araştırmayla yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

23. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 22/12/2020 tarihli ve E.2020/4706, K.2020/6676 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, ByLock kullanıcısı olduğuna dair delilin atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme raporunun ilgili birimlerden getirtilmesi, tespit ve değerlendirme raporunun temin edilememesi halinde sanığın teknik olarak bu programı kullandığının tespiti açısından HİS (CGNAT) ve HTS kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması [bozmayı gerektirmiştir.]"

24. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dairemizin 20.02.2018 tarih 2017/3618 Esas 2018/705 sayılı kararı ile 'ByLock iletişim sisteminin' FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde, kişinin örgütle ağlantısını gösteren delil olduğunun kabul edildiği dikkate alınarak, somut dosyada sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında; 'ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, değerlendirme ve tespit tutanağının temin edilememesi halinde, operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçları karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak yargılamaya devamla bir hüküm kurulması gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

B. Uluslararası Hukuk

25. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili uluslararası hukuk için bkz. Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıklar H.A., C.K. ve S.K.nın istinabe yoluyla alınan beyanlarının duruşmada başvurucuya okunarak tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafiinin diyeceklerinin sorulduğu, bu suretle başvurucunun beyanlardan haberdar olduğu belirtilmiş; genel olarak başvurunun kabul edilemez olduğu ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

31. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

32. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek

veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Nitekim Mahkeme, tanık H.A.nın kendisinin de katıldığı sohbet toplantılarının bazılarında başvurucunun da bulunduğunu yönündeki beyanını hükme esas almıştır. Mahkeme mahkûmiyet hükmünü kurarken bir diğer tanık C.K.nın 2012 yılı Kadir Gecesi'nde düzenlenen sohbetlere başvurucunun da katıldığı yönündeki beyanına dayanmıştır. Yine duruşmada sorgulanmayan tanık S.K.nın başvurucu hakkında verdiği başvurucunun örgütün grup sorumlusu olduğuna dair beyanı da delil olarak değerlendirilmiştir. Başka soruşturmalarda başvurucu hakkında açıklamalarda bulunan bir diğer tanık A.Ç.nin tanık sıfatıyla başvurucu aleyhine verdiği "Mustafa Nazlı da Valilikte Vali Bey’in korumasıydı. O da fetöcüdür. Onu da defalarca gördüm toplantılarda. Yüksek de himmet verirdi." şeklindeki beyanı da dosyaya alınarak bunun duruşmada okunmasıyla yetinilmiştir. Beyanları hükme esas alınan tanıklardan sadece biri duruşmada dinlenmiş, diğer dört tanık ise dinlenmemiştir (bkz §§ 11, 12).

34. Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanıkların salt konutlarının yargı çevresi dışında olmasını istinabe yoluyla dinlenmeleri için geçerli sebep saymıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

35. Somut olayda başvurucu; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock programını kullandığına yönelik kolluk birimlerince düzenlenen tutanağa (sorgu tutanağına) ve duruşmada dinlenmeyen tanıklar H.A., C.K., S.K. ile A.Ç.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdiği beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

36. FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan haklarında soruşturma ve/veya kovuşturma yürütülen kişilerin ByLock kullanıcısı oldukları yönündeki iddialara ilişkin olarak ileri sürdükleri itiraz ve şikâyetlerin de soruşturma mercileri ve yargı organlarınca değerlendirmeye alındığı, bu çerçevede kişilerin anılan uygulamayı kullanıp kullanmadığının tespiti amacıyla bazı teknik

araştırma ve incelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargıtay ile bölge adliye mahkemelerinin kararlarında bu araştırma ve incelemelerin nasıl yapılacağına, hangi tespitlerin varlığı hâlinde kişilerin ByLock programını kullandıklarının kabul edilmesi gerektiğine dair esaslar belirlenmiştir (anılan kararların bir kısmı için bkz. Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, §§ 91-104).

37. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından önemli ağırlıkta bir delil olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir (bkz. §§ 20-24). Başvuru konusu olayda başvurucu, ByLock kullanıcısı olmadığı yönünde savunma yapmasına rağmen Mahkemece ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında belirlenen standartlarda teknik bilirkişi raporu da temin etmemiştir. Buna göre Mahkemenin ByLock kullanımıyla ilgili yeterli araştırma ve inceleme yaptığını söylemek mümkün gözükmemektedir.

38. Yargıtay, ByLock deliliyle ilgili ayrıntılı şekilde araştırma yapılmaması hususunu değerlendirmiştir. Yargıtay kararında ''Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulanmamıştır.'' şeklinde gerekçe gösterilerek diğer delillerin mahkûmiyete yeter nitelikte olduğu kanaatiyle onama kararı verilmiştir. Bu durumda başvurucunun ByLock programını kullandığının teknik verilerle ispat edilmesi noktasında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya gelmesinin beklenmemesi ve CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılarak başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunun belirlenmesi için Yargıtayın istediği standartlarda teknik bilirkişi raporu alınmaması karşısında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

39. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna

ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

41. Başvurucu, Bylock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı olmadığı hâlde yerleşik yargı içtihadına aykırı olmak üzere eksik incelemeyle karar verildiğini ve kendisine isnat edilen eylemlerin yasal faaliyetler olup gerçekleştirildiği zaman bunların suç olmadığını belirtip bu eylemlere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyeti ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği şikâyeti hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/202, K.2017/490) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.A.

B. No: 2020/32205 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32205

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32205)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : B.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya gönderilen fotoğraflardan bazılarının teslim edilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçundan hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunmaktayken ailesi tarafından kendisine gönderilen fotoğrafların teslim edilmemesi nedeniyle İdare ve Gözlem Kuruluna (Kurul) başvuruda bulunmuştur. Kurulun 10/8/2020 tarihli kararında hükümlü başvurucuya, posta içinde gönderilen beş fotoğraftan üç tanesinin aile fertlerinin fotoğrafları olmadığı ve "yaprak şeklinde metal eşya, metal kolye uçları ve cüzdana dair fotoğraflar" olduğu belirtilmiştir. Böylelikle 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinde yer alan ''Her hükümlünün kendisine ayrılan yattığı yer veya dolabında, aile fertlerinin fotoğraflarına ait albüm bulundurmasına izin verilir.'' hükmü gereğince aile fertlerine ait olmayan üç fotoğrafın başvurucuya verilmeyerek tahliyesinde ve istedikleri takdirde ailesine teslim edilmek üzere emanet eşya

deposuna alınmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu tarafından Kurul kararına karşı Samsun İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yapılan şikâyet, kararda herhangi bir aykırılığın bulunmadığı ve kararın yerinde olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu karara yönelik itirazın incelenmesinde ise; Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kararın usule ve kanuna uygun olduğu belirtilerek itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 8/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

7. Başvurucu; kendisine gönderilen fotoğraflara el konulması nedeniyle ceza infaz kurumuna birçok defa sözlü ve yazılı başvuruda bulunduğunu ancak bu konudaki taleplerinin ve itirazlarının değerlendirilmediğini beyan etmiştir. Ayrıca anılan Yönetmelik hükümlerinin uygulanması nedeniyle mağduriyet doğduğunu, tarafına gönderilen fotoğrafların kurum güvenliği açısından risk teşkil etmediğini belirterek dilekçe hakkının, hak arama hürriyetinin ve adil yargılanma hakkı bağlamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğini vurgulayarak idarenin fotoğrafların verilmemesi şeklindeki uygulamasının Anayasa'ya aykırı olduğunu ve söz konusu yasağın sadece belirli kişilere uygulanarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde; haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetler incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddiasının haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş ve başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Enis Korkmaz, B. No: 2018/25945, 11/5/2022, § 11; Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 23; Özkan Kart (2), B. No: 2013/1201, 20/5/2015, § 22).

10. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

11. Somut olayda başvurucuya gönderilen fotoğrafların bir kısmının alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Bununla birlikte disiplin kurulu ve yargılama makamlarının kararlarında sakıncalı görülen kısmın aile fotoğrafı olmadığı tespit edilmekle birlikte, yaprak şeklinde metal eşya, metal kolye uçları ve

cüzdan gibi içerikleri olan fotoğrafların neden sakıncalı olduğuna dair bir değerlendirme yapılmadığı görüldüğünden fotoğrafların alıkonulmasına dair mektupla ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Enis Korkmaz, § 13).

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 500.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

14. Başvurucu, tahliye edilmiş olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

15. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarının giderilmesi bakımından manevi zararı karşılığında başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2342, K.2020/2336), Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1812 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN DAĞ

B. No: 2020/32671 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32671

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN DAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32671)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Hakan DAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Bölge Adliye Mahkemesi kararının sanığa tebliğ edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/10/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasının gerekmesi nedeniyle kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan, şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına 25/4/2024 tarihinde karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

9. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/4/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun ardışık aranmaya ilişkin HTS kayıtları ve tanıkların anlatımları neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

10. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

11. Mahkeme 6/3/2020 tarihli celsede başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile mahkûmiyetine ve hükmen tutuklanmasına karar vermiştir.

12. Başvurucu müdafiinin bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin (Daire) 10/6/2020 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

13. Dairenin kararı başvurucu müdafii adına tebliğe çıkarılmış olup, anılan tebligat "Dağıtım saatinde iş yeri yetkilisi hazır bulunmadığından aynı iş yerinde daimi işçisi olduğunu beyan eden [S.Ö.] imzasına tebliğ yapıldı." şerhiyle 1/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu müdafii, Daire kararına karşı 29/7/2020 tarihli dilekçesiyle temyiz talebinde bulunmuştur.

15. Temyiz başvurusu, Dairenin 10/8/2020 tarihli kararı ve "söz konusu kararın 1/7/2020 tarihinde sanık müdafi Av. [N.A.]ya bizzat kendi imzasıyla tebliğ edildiği, sanık müdafi tarafından verilen 29/7/2020 tarihli dilekçeyle Dairemiz kararına yönelik 15 günlük yasal süreden sonra temyiz isteminde bulunulduğu" gerekçesiyle on beş günlük yasal süresi içinde yapılmadığı belirtilerek reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan sanık Hakan DAĞ hakkında Karsı 2. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda sanığın mahkumiyetine ilişkin verilen 6/3/2020 tarih 2018/574 esas, 2020/161 karar sayılı hükmün, sanık müdafi tarafından istinaf edilmesi üzerine dosyanın incelemesini yapan Dairemizin 10/6/2020 tarih ve 2020/374 esas, 2020/1096 karar sayılı ilamıyla istinaf isteminin esastan reddine karar verildiği, sözkonusu kararın 1/72020 tarihinde sanık müdafi Av. [N.A.ya] bizzat kendi imzasıyla tebliğ edildiği, sanık müdafi tarafından verilen 29/7/2020 tarihli dilekçeyle Dairemiz kararına yönelik 15 günlük yasal süreden sonra temyiz isteminde bulunulduğu anlaşılmakla,

5271 Sayılı CMK'nın 291/1.maddesindeki onbeş günlük yasal süresi içinde yapılmayan temyiz isteminin aynı Kanunun 296/1.maddesi uyarınca REDDİNE..."

16. Başvurucu müdafii, Dairenin 10/6/2020 tarihinde verdiği esastan ret kararının yöntemince tebliğ edilmediğini yapılan tebligat ile temyiz talebinin reddi kararının içeriğinin de çelişkili olduğunu belirterek 17/8/2020 tarihinde eski hâle getirme talebinde bulunmuştur. Başvurucu müdafii yine aynı gerekçelerle bu kez Dairenin verdiği temyiz talebinin reddi kararına karşı 27/8/2020 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu da bulunduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla verdiği 16/9/2020 ve 22/9/2020

tarihli dilekçeleriyle temyiz kanun yoluna başvuru için gerekçeli kararla birlikte dosya içeriğinin kendisine tebliğini talep etmiştir.

17. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 9/3/2021 tarihinde yaptığı incelemeyle temyiz talebinin reddi kararının onanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Erzurum Bölge Adliye Mahkemesinin 10.6.2020 tarih 2020/374 Esas, 2020/1096 sayılı gerekçeli kararının 1.7.2020 tarihinde sanık müdafinin daimi işçisi olduğunu beyan eden kişinin imzasına tebliğ edildiği, sanık müdafinin yasal süresinden sonra 29.7.2020 tarihinde söz konusu kararı temyiz ettiği, Bölge Adliye Mahkemesince 10.8.2020 tarihinde verilen ek karar ile temyiz talebinin reddine karar verildiği, sanık müdafiinin 24.8.2020 tarihinde kendisine tebliğ edilen bu kararı 27.8.2020 tarihinde temyiz ettiği anlaşılmakla, sanık müdafinin temyiz istemlerinin CMK'nın 296/1 maddesi gereğince reddine dair ek kararın usul ve yasaya uygun bulunduğundan ONANMASINA,"

18. Başvurucu; hakkında verilen mahkûmiyet hükmüyle ilgili düzenlenen müddetnamenin kendisine 10/9/2020 tarihinde tebliğ edildiğini belirterek 9/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Kararların açıklanması ve tebliği" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Kanun yollarına başvurma hakkı" kenar başlıklı 260. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Avukatın başvurma hakkı" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir."

22. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun "Vekile ve kanuni mümesile tebligat" kenar başlıklı 11. maddesinin 6/6/1985 tarihli ve 3220 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile değiştirilen (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu

Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır."

2. Yargıtay Kararları

23. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (Genel Kurul) 29/5/2024 tarihli ve E.2024/2-209, K.2024/168 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Nitelikli hırsızlık suçundan sanığın mahkûmiyetine ilişkin Kayseri 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 17.02.2021 tarihli ve 1441-396 sayılı hükmün, sanık ve müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda, sanık ve müdafiinin yokluğunda 19.04.2021 tarih ve 1025-1048 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği,

Gerekçeli kararın sanık müdafiine 26.04.2021 tarihinde tebliğ edildiği, müdafiin temyiz isteminde bulunmadığı,

İncelemeye konu suç yanında başkaca suçlardan da ceza infaz kurumunda bulunan sanığın 24.05.2021 tarihinde gerekçeli kararın kendisine tebliği üzerine 26.05.2021 tarihli dilekçesi ile hükmü temyiz ettiği anlaşılmaktadır.

V. GEREKÇE

Uyuşmazlık konusuyla ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için ilgili yasal düzenlemelerin tarihi süreç içindeki görünümüne değinmek gerekmektedir.

Bu bağlamda mülga [4/4/1929 tarihli ve] 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 'Kararın tefhim ve tebliği' başlıklı 33. maddesi;

'Alakadar tarafın yüzüne karşı ittihaz edilen kararlar kendisine tefhim olunur ve isterse kararın bir sureti de verilir.

Diğer kararlar tebliğ olunur.

Alakadar olan taraf mevkuf ise tebliğ edilen varaka talebi halinde kendisine okunup anlatılır.',

'Tebligat usulleri' başlığını taşıyan 35. maddesi ise; 'Hukuk muhakeme usullerinin tebligata dair olan hükümleri ceza işlerinin tebligatında dahi caridir.'

Şeklinde düzenlenmiştir.

Konuya ilişkin mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 124. maddesinin ilk hâlinde de; 'Vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile yapılır.' hükmüne yer verilmiştir.

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'nda da; 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun tebligata dair hükümlerinin kaldırılmış ve tebligatın bu kanuna göre yapılmasının hükme bağlanmış bulunması sebebiyle CMUK'un 35. maddesinin değiştirildiği ve tebligatın bahse konu kanun hükümlerine göre yapılacağı ifade olunmuştur.

Bu doğrultuda CMUK'un 21.05.1985 tarihli ve 3206 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile değiştirilen 35. maddesi; 'Tebligat, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.' hükmüne yer vermiştir.

7201 sayılı Kanun'un 'Vekile ve kanuni mümessile tebligat' başlıklı 11. maddesinin değişiklikten önceki hâli; 'Vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligat vekile yapılır. Kanuni

mümessilleri bulunanlara veya bulunması gerekenlere yapılacak tebligat kanunlara göre bizzat kendilerine yapılması icabetmedikçe bu mümessillere yapılır.' olarak düzenlenmiş,

Tebligat Kanunu Lâyihası ve Muvakkat Encümen Mazbatası (1/105) Esbabı Mucîbesi'nin ilgili bölümünde ise; ' ... Lâyihanın 11 nci maddesinin birinci fıkrası, vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligatın vekile yapılmasını âmirdir. Ancak buradaki (vekil) tâbiri, münhasıran avukatları değil, bunlar ve müvekkili namına işi takip salâhiyetini haiz olan kimseleri de şümulü içine almaktadır. Bu fıkranın mukabili halen, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 124 ncü maddesidir.

Maddenin ikinci fıkrası, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 120 nci maddesinin birinci cümlesinin, maksada uygun hale getirilmiş ve vuzuh verilmiş şeklidir. Bu fıkradaki (Kanuni mümessil) tâbiri, veli, vasi, kayyım gibi kimseleri ifade eder. Fıkra metninde üç ihtimal derpiş edilmiştir: 1. Tebligat kanuni mümessili bulunanların şahıslarına değil, mümessillerine yapılacaktır. 2. Kanuni mümessili olmayıp da bulunması gerekenlere, meselâ, velisi bulunmıyan bir küçüğün vasisinin olması gerektiğine göre, evvelâ usulü dairesinde kanuni mümessil tâyini cihetine gidilecek ve tebligat kanuni mümessile yapılacaktır. 3. Eğer tebligat; kanunlara göre, mümessili bulunan bizzat şahsına yapılması icabederse, meselâ, temyiz kudretini haiz küçük veya mahcurların münhasıran şahsa merbut hakların istimali mevzuu bahsolursa, tebligat mümessile değil, onun temsil ettiği kimsenin adresine çıkarılır.' açıklamalarına yer verilmiştir.

15.06.1985 tarihli ve 18785 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 06.06.1985 tarihli ve 3220 sayılı 11.2.1959 Tarih ve 7201 Sayılı Tebligat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun'un 5.maddesi ile7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrası; 'Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.' şekilde değiştirilmiş,

Değişikliğe ilişkin madde gerekçesi ise; '...Ceza 'Muhakemeleri Usulü Kanununun' Kararların tefhim ve tebliği' başlığını taşıyan 33 üncü maddesinde, ilgililerin yüzüne karşı verilen kararların tefhim olunacağı ve diğer kararların tebliğ edileceği esası kabul edilmiştir.

Görülüyor ki, her hükmün ilgiliye bildirilmesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun ana ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Kanun koyucu bu konuda çok hassas davranmış, ilgililerin kanunî haklarını kullanabilmeleri için sanıkların karar ve hükümlerden haberdar edilmelerini öngörmüştür. Hal böyleyken, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun eski 124 üncü maddesinin mukabili olan Tebligat Kanununun 11 inci maddesinde geçen 'Vekil' kavramı çoğu zaman müdafi kavramıyla aynı mahiyette telâkki edilmekte, bu sebeple ceza yargılamasında, tebligat bakımından birbirinden farklı uygulamalara ve hatalı sonuçlar doğmasına sebep olmaktadır.

Bilindiği gibi, hukuk yargılamasındaki 'Vekil' ile ceza yargılamasındaki 'Müdafi' kavramları birbirinden farklıdır.

Vekil, müvekkilden ayrı ve bağımsız bir statüye sahip değildir, bağımlıdır. Temsil ettiği kişinin talimatıyla hareket eder ve onun yokluğunda onun yerine geçer. Müdafi ise, sadece ceza davasında söz konusudur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.12.1978 gün ve 427/507 sayılı kararında da belirtildiği üzere, duruşma vekil için değil sanık için yapılmaktadır. Akıbeti de sanığın özgürlüğü veya malî durumu ile kısacası şahsı ile ilgili bulunmaktadır.

Bu itibarla, ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görmemek, müdafiine yapılan tebliği geçerli saymak adalet ilkeleriyle bağdaştırılamıyacak bir durumdur.

İşte, yukarıda 'belirtilen görüşlerin ışığı altında uygulamaya açıklık getirmek için 11 inci maddenin birinci fıkrası yeniden düzenlenmiş ve ... Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmesine ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur.' olarak açıklanmıştır.

CMK'nın 'Kararların Açıklanması ve Tebliği' başlıklı 35. maddesi;

'(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır',

'Tebligat usulleri' başlığını taşıyan 37. maddesi ise; '(1) Tebligat, bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır. ...'

Biçiminde düzenlenmiştir.

Gerek yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler gerek bu düzenlemelerin tarihi süreç içinde geçirdiği değişiklikler ve gerekse anılan kanunların madde gerekçeleri birlikte değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

1. Hem CMUK hem de CMK'da kararların tebliği usulüne dair doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemiş ve fakat bu hususta önce hukuk muhakeme usullerinin tebligata dair olan hükümlerine, bilahare de 7201 sayılı Kanun hükümlerine atıf yapılmakla yetinilmiştir.

2. 7201 sayılı Kanunu yürürlüğe girene dek 1086 sayılı Kanun'un tebligata dair 124. maddesi gereğince 'vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile' yapılmıştır.

3. 19.02.1959tarihli ve 10139 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7201 sayılı Kanun'un 62. maddesi ile 1086 sayılı Kanun'un 81. maddesinin ikinci fıkrası ile 10. faslının birinci kısmı yürürlükten kaldırılmıştır.

4. 7201 sayılı Kanun'un meriyet kazandığı 19.02.1959 tarihinden, anılan Kanun'un 11. maddesini de değiştiren 3220 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 15.06.1985 tarihine (CMUK'un 35. maddesini değiştiren 3206 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 21.05.1985 tarihi itibarıyla) kadar da 7201 sayılı Tebligat Kanun'unun 11. maddesinin ilk hâli gereğince 'vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligat vekile' yapılmıştır.

5. Böylece;

a. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesini de değiştiren 3220 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 15.06.1985 tarihinden itibaren anılan madde, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağına dair genel kuralın istisnasını; 'Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulü

Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.' şeklinde sarahatle belirtmesine, işbu değişiklikle ilgili madde gerekçesinde de vekil/müdafi kurumlarının farkına da işaret edilerek; '... Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.12.1978 gün ve 427/507 sayılı kararında da belirtildiği üzere, duruşma vekil için değil sanık için yapılmaktadır. Akıbeti de sanığın özgürlüğü veya malî durumu ile kısacası şahsı ile ilgili bulunmaktadır.

Bu itibarla, ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görmemek, müdafiine yapılan tebliği "geçerli saymak adalet ilkeleriyle bağdaştırılamıyacak bir durumdur.

İşte, yukarıda 'belirtilen görüşlerin ışığı altında uygulamaya açıklık getirmek için 11 inci maddenin birinci fıkrası yeniden düzenlenmiş ve ...Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmesine ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur.' denilmesine,

b. CMUK'un 'Kararın tefhim ve tebliği' kenar başlıklı 33. maddesinin, alakadar tarafın gıyabında ittihaz edilen kararlarla ilgili; 'Diğer kararlar tebliğ olunur.' şeklindeki tebligatın muhatabının işaret edilmesi bakımından daha muğlak ve genel olduğu söylenebilecek ikinci fıkrasına karşılık gelen CMK'nın 'Kararların Açıklanması ve Tebliği' başlıklı 35. maddesinin 2. fıkrasının; 'Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.' hükmünün apaçıklığına, kararların öncelikle ve doğrudan 'ilgili'sinin sanık olduğunda ve müdafii olsa bile aynı Kanun'un 260. maddesinin 1. fıkrası gereğince ayrıca kanun yoluna başvuru hakkını kullanabileceğinde kuşku ve tartışma bulunmamasına, Hukuk Genel Kurulunun 10.07.1940 tarihli ve 7-75 sayılı İçtihadı Birleştirme kararının 1086 sayılı Kanun'un tebligata dair 124. maddesinin tatbik edildiği döneme ilişkin olarak alınmasına rağmen anılan maddede öngörülen; 'vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile yapılır.' amir hükmüne istinaden oluşan uygulama, zikredilen yasal değişiklikler göz ardı edilerek sürdürüle gelmiştir.

6. a. Somut olay yönünden yargılama ve hüküm tarihi itibarıyla Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairelerce, gıyapta verilen hükmün kendisini bir müdafi aracılığıyla temsil ettiren sanığa da ayrıca tebliğinin zorunlu olmadığı kabul edilmekte iken Ceza Genel Kurulu 24.02.2022 tarihli ve 573-119 sayılı, 17.05.2023 tarihli ve 49-277 sayılı, 27.09.2023 tarihli ve 336-483 sayılı kararlarında, uygulamanın kanuni temelleri ile örtüşmeyen problemli yönüne işaret ederek sonuçları itibarıyla iş bu içtihatla aynı düşünceyi benimsemekle birlikte, gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeyen sanığın, süresinde kanun yoluna başvurmayan müdafiine yapılan tebligat tarihine göre süresinden sonra verdiği kanun yolu başvuru dilekçesinin; CMK'nın 'Eski hâle getirme' kenar başlıklı 40. maddesi kapsamında, kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişinin, eski hâle getirme isteminde bulunabileceğine (1.fıkra), kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmemesi hâlinde de kişinin kusursuz sayılacağına (2.fıkra) ilişkin düzenleme gereğince eski hâle getirme talebi olarak kabul edilmesi gerektiği gerekçesine dayanmıştır. Oysa esasen yukarıda yapılan açıklamalar muvacehesinde kanun yoluna etkin başvuru hakkını kullanabilme bağlamında, kanunun amir hükmüne rağmen gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmediği için süresinde kanun yoluna müracaat edemeyen sanığın, kanun yolu süresini kaçırdığından bahsetme imkânı yoktur. Zira temyiz istemi süresi, CMK'nın 291. maddesinin 1. fıkrası uyarınca hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten başlayacağından, başlamayan sürenin kaçırılması mevzubahis olamaz. Gerekçeli kararın -sadece- müdafie tebliğ edilmiş olması da bu gerçeği değiştirmez.

b. Bir ceza yargılaması kurumu olarak müdafiin, ceza usul hukukumuz içindeki yerinin vekillikten farklı bir statü olarak belirlenmesi ve yargılama faaliyetinin doğası ile ilgili düzenlemeler itibarıyla savunmayı/sanığı temsil fonksiyonuna nazaran yardımcı rolünün baskın olması gerçeği de nazara alındığında, gerekçeli kararın sanığa tebliğinin sadece bilgilendirme amaçlı olduğuna ve buna başkaca anlam ve hukuki sonuç yüklenemeyeceğine dair bir yorum ve kabulün kanun yoluna etkin başvuru hakkının özüne yargı mercilerince yapılmış bir müdahale sonucunu doğuracağı açıktır.

7. Temyiz mahkemesi, karardaki tüm hukuka aykırılıkların bir defada tespit edilmesi suretiyle hukuk güvenliği ve kesin hükmün otoritesinin korunmasını teminen temyiz davasına konu kararın ilgililerine bildirilip bildirilmediğini denetlemekle yükümlüdür. Ancak Anayasa'nın 36 ve AİHS'nin 6. maddeleri ile Ek 7 numaralı Protokol'ün 'Cezai Konularda Temyiz Hakkı' başlıklı 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince kanun yoluna etkin başvuru hakkı bağlamında, 'mahkeme tarafından ceza gerektiren bir suç nedeniyle mahkûm edilen herkese, mahkûmiyetinin veya hükmolunan cezanın yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlamak...' , devletin/yargı mercilerinin pozitif yükümlülüğü arasındadır. Bu cümleden olarak, usul hükümleri yorumlanırken, esas itibarıyla maddi gerçeğe ve adalete etkin ve makul sürede erişmekte bir vasıta olan normlara, bir değer olarak adalete ve nihayet mahkemeye erişim hakkının özüne müdahale oluşturacak bir anlam yüklemek kabul edilebilir bir yaklaşım olamaz. Yargılama faaliyetinin -bir bütün halinde- çatışan haklar arasında adil bir denge kurma sanatı olduğu da gözetilerek, yasada öngörülen usul ve şartlara uygun olarak müdafi tarafından yapılan kanun yolu başvurusu bulunan durumlarda, kural olarak makul sürede yargılanma ve/veya devletin davaları makul sürede ve en az masrafla sonuçlandırma görev ve hakları birlikte değerlendirildiğinde gerekçeli kararın sanığa da tebliğ edilmemesinin bir tevdi-mahalline iade sebebi yapılmasının maksada uygun düşmeyeceği açıktır. Burada belirleyici kriter, kanun yoluna başvuru hakkının olaysal olarak doğrudan ya da müdafii marifetiyle etkin biçimde kullanılıp kullanılmadığıdır.

8. Şu hâle göre, ceza yargılaması neticesinde verilen (gerekçeli) kararın, kural olarak hem ilgilisine/sanığa, hem de varsa müdafie ayrı ayrı tebliğ edilmesi gerekir. Müdafie tebliğ, her hâlükârda yasal zorunluluktur. Yasada öngörülen usul ve şartlara uygun olarak müdafi tarafından yapılan kanun yolu başvurusu bulunan durumlarda, kanun yoluna başvuru hakkının etkin biçimde kullanılmadığına dair yasal ve olgusal temellere dayanan bir itiraz bulunmadıkça ayrıca sanığa da tebliğe ihtiyaç yoktur. Ancak somut olayda da vuku bulduğu üzere, gerekçeli karar tebliğ edilen müdafiin, öngörülen usul ve şartlara uygun olarak kanun yolu başvurusunda bulunmadığı hâllerde gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeyen sanığa da tebliğ mazbatası çıkarılarak kanun yolu süresinin, tebliğ tarihinden ya da kararı öğrendiğini beyan ettiği tarihten itibaren başlatılması gerekir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki, 15.06.1949 tarihli ve 4-11 sayılı içtihadı birleştirme kararı da gözetildiğinde, yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında kalan içtihat değişikliklerinin kural olarak geriye yürümeyeceği, henüz kesin hükümle neticelenmemiş, devam eden yargılamalarda uygulanabileceği yönünde istikrar kazanan uygulamanın süreceğinde bir tereddüt bulunmamalıdır.

Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde;

Nitelikli hırsızlık suçundan sanığın mahkûmiyetine ilişkin Kayseri 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 17.02.2021 tarihli ve 1441-396 sayılı hükmün, sanık ve müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince

19.04.2021 tarih ve 1025-1048 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, gıyapta verilen hükmün yalnızca sanık müdafiine 26.04.2021 tarihinde tebliğ edildiği, müdafiin temyiz isteminde bulunmadığı, karar tarihi itibarıyla incelemeye konu suç yanında başkaca suçlardan da ceza infaz kurumunda bulunan sanığın bu kez 24.05.2021 tarihinde gerekçeli kararın kendisine tebliği üzerine 26.05.2021 tarihli dilekçesi ile hükmü temyiz ettiği, inceleme yapan Özel Dairece, sanığın temyiz isteminin süre yönünden reddine karar verildiği anlaşılan olayda sanığın 26.05.2021 tarihli temyiz isteminin süresinde olduğunun kabulü gerekir."

24. Genel Kurulun 14/9/2021 tarihli ve E.2021/6-13, K.2021/392 sayılı; 29/3/2023 tarihli ve E.2022/6-599, K.2023/192 sayılı; 27/9/2023 tarihli ve E.2023/6-336, K.2023/483 sayılı; 29/11/2023 tarihli ve E.2023/10-234, K.2023/633 sayılı ile 26/12/2023 tarihli ve E.2023/10-380, K.2023/707 sayılı kararlarının yanı sıra, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/3/2023 tarihli ve E.2022/13460, K.2023/1061 sayılı 13/7/2023 tarihli ve E.2023/1486, K.2023/5066 sayılı kararları ile Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/6/2022 tarihli ve E.2022/13891, K.2022/3692 sayılı ve 5/10/2022 tarihli ve E.2022/23751, K.2022/5542 sayılı kararlarında da temyiz kanun yoluna başvuru süresinin başladığı tarihin belirlenmesi açısından somut olaylarda kararın sanıklara da tebliğ edilmesi veya bu tarihin kararın sanıklar tarafından öğrenildiğinin beyan edildiği tarih olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.)

B. Uluslararası Hukuk

25. İlgili uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Hüseyin Volkan Kurt [GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023, §§ 23-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

27. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu; istinaf dairesi kararının talep etmesine rağmen kendisine ve hatta müdafisine de tebliğ edilmediğini, temyiz hakkını kullanamadığını belirterek bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde, başvuruda öncelikle 6216 sayılı Kanun ve İçtüzükte belirtilen kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiğini, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede ise Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir.

30. Bakanlık görüşü başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

31. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

34. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

35. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

36. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

37. İstinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddine ilişkin Daire kararının o tarihte hükme bağlı tutma kapsamında ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya tebliğ edilmemesi ve

başvurucu müdafiinin Dairenin temyiz talebinin reddine ilişkin karara yönelik 17/8/2020 tarihli eski hâle getirme talebine ilişkin olarak Yargıtay ilamında herhangi bir değerlendirme yapılmamış olmasının mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

39. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

40. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

41. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

42. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

43. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

44. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının

sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

45. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Somut olayda istinaf dairesi, ilk derece mahkemesinin kararını istinafa taşıyan başvurucu müdafii adına tebligat çıkartmış olup ayrıca başvurucu(sanığa) adına kararı tebliğ etmemiştir. Ceza Dairesi, 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca temyiz süresinin Dairenin esastan ret kararının başvurucu müdafiine tebliğ edildiği 1/7/2020 tarihinde işlemeye başladığını değerlendirmiş, dolayısıyla başvurucu müdafiinin Daire kararına karşı 29/7/2020 tarihinde yaptığı temyiz talebini süre yönünden reddetmiştir (bkz. § 15).

47. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle o tarihte yürürlükte olan 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun, kararların sanıklara tebliğ edilmesine dair hükümlerinin hangi nedenle tebligatın vekile yapılmasına dair genel kuraldan saklı tutulduğu hususuna, anılan Kanun'un Genel Kurul kararlarında da aktarılan gerekçesinde yer verilmiş, buna göre 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik gerekçesinde de ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görülmeyerek müdafiine yapılan tebligatı geçerli saymanın adalet ilkeleriyle bağdaşmayacağı vurgulanmıştır (bkz. § 23). Buradan hareketle 1412 sayılı Kanun'dan sonra yürürlüğe giren 5271 sayılı Kanun'da da 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan genel kuralın aksine, kanun yolu başvuruları açısından kararların ilgililere de tebliğini öngören kurallar bulunduğuna dikkat çekilmelidir (bkz. § 19). Öte yandan, kararların sadece müdafiye tebliğ edilip müdafinin yasal süre içerisinde temyiz kanun yoluna başvurmadığı ve sanıkların sonradan temyiz talebinde bulundukları durumlarda Yargıtay da içtihadında 3220 sayılı Kanun'un gerekçesiyle uyumlu olarak temyiz kanun yoluna başvuru süresinin başladığı tarihin kararın sanık tarafından öğrenildiği tarih olduğunu, bu bağlamda kararın sanığa da tebliğ edilmesi gerektiğini değerlendirmektedir (bkz. §§ 23-24).

48. Gelinen noktada, 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesinde vekâletle takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtilmişse de aynı fıkranın dördüncü cümlesinde bu kuralın istisnası olarak kararların sanıklara tebliğini öngören 1412 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmuştur. Ayrıca anılan istisnanın getirildiği 3220 sayılı Kanun'un gerekçesinde kararların sanıklar yerine vekile tebliğiyle yetinilmeyeceği vurgulanmıştır. Buna ek olarak 1412 sayılı Kanun'dan sonra yürürlüğe

giren, somut olaya dair muhakeme sürecinde ve hâlen yürürlükte olan 5271 sayılı Kanun'da da kararların ilgilisine tebliğini öngören düzenlemelere yer verilmiş, 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin 3220 sayılı Kanun'un gerekçesiyle uyumlu olarak yorumlanıp kanun yolu başvurularına ilişkin süreler açısından kararların taraflara da tebliğ edilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

49. Öte yandan Daire tarafından yapılan tebligat belgesi incelendiğinde "Dağıtım saatinde iş yeri yetkilisi hazır bulunmadığından aynı iş yerinde daimi işçisi olduğunu beyan eden S.Ö. imzasına tebliğ yapıldı." şerhiyle 1/7/2020 tarihinde tebliğ edildiği belirtilmiştir(bkz. § 13). Dairenin 10/8/2020 tarihli kararında ise "söz konusu kararın 1/7/2020 tarihinde sanık müdafi Av.[N.Y.ye] bizzat kendi imzasıyla tebliğ edildiği, sanık müdafi tarafından verilen 29/7/2020 tarihli dilekçeyle Dairemiz kararına yönelik 15 günlük yasal süreden sonra temyiz isteminde bulunulduğu" ifade edilerek müdafinin temyiz talebi on beş günlük yasal süresi içinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir(bkz. § 15). Daire, temyiz talebine ilişkin kararın gerekçesinde tebligat belgesinin içeriğiyle ilgili çelişkiye düşmüştür. Başka bir anlatımla tebligat belgesine göre müdafinin işyeri adresine çıkarılan tebligatta daimi çalışan ismine tebliğ edildiğinin belirtilmesine karşın, kararda bizzat müdafii imzasına tebliğ edildiği gerekçelendirilmiştir. Ayrıca anılan kararla, tebligatın yapıldığı kişi hususunda oluşturulan çelişki nedeniyle oluşan bu durumla ilgili müdafiinin eski hâle getirme talebine(bkz. § 16) yönelik Yargıtay ilamında(bkz. § 17) bir değerlendirme de yapılmamıştır.

50. Dolayısıyla 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesi, 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin gerekçesi ile 5271 sayılı Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, ceza davalarında istinaf ve temyiz kanun yollarına başvuru sürelerinin başladığı tarihin belirlenmesi açısından kanun koyucunun iradesinin bu başvurulara konu kararı varsa müdafiinin/vekilin yanı sıra asıl olarak ilgili tarafın da öğrendiği tarihin dikkate alınması yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık somut olayda kanun yollarına başvuruyla ilgili kuralın Ceza Dairesince yapılan yorumunun, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olmadığı ve kanunun lafzıyla çeliştiği görülmektedir. Bu durumda açık kanunî düzenleme ve kanun gerekçesine rağmen Ceza Dairesinin 29/7/2020 tarihli temyiz talebinin -16/9/2020 tarihli talebine karşın başvurucuya bu karar anılan tarihte tebliğ edilmediği için- kararın başvurucu müdafiine tebliğ edildiği 1/7/2020 tarihinde temyiz süresinin başladığına dair değerlendirmesi sonucu başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucu ayrıca avukatı hazır olmadan duruşmaların yapıldığını ve talep ettiği belgelerin kendisine verilmediğini belirterek savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir. Ayrıca başvurucu; mahkeme kararı olmaksızın telefon görüşmelerinin dinlenilerek kayıt altına alındığını, bu tape kayıtları nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun temyiz hakkını kullanamaması nedeniyle yukarıda mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucuna ulaşılmış olduğundan hukuka aykırı delillerin değerlendirildiği iddiasına yönelik bu şikâyetlerinin uygun görülen giderim olan yeniden yargılanma aşamasında Mahkemece değerlendirilebileceği anlaşılmakla bu aşamada ayrıca bir incelenmesine gerek

görülmemiştir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine (E.2020/377, K.2020/1096) iletilmek üzere Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/574, K.2020/161) GÖNDERİLMESİNE,

F. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ERDEM

B. No: 2020/35243 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35243

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35243)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Mustafa ERDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama esnasında ve gözaltında kolluk görevlilerinin fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kalınması ve bu olaylarla ilgili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

3. 29/3/2018 tarihinde Kosova'da gözaltına alınarak Türk kamu görevlilerine teslim edilen başvurucu, aynı gün Türkiye'ye getirilmiş ve gözaltına alınmıştır. Resmî kayıtlara göre başvurucu 31/3/2018 ve 1/4/2018 tarihlerinde müdafii ile görüşmüştür. İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 11/4/2018 tarihli kararı ile tutuklanan başvurucu hakkında gözaltında alıkonulduğu süre boyunca düzenlenen, ilki 29/3/2018 sonuncusu 10/4/2018 tarihli olan on ayrı genel adli muayene raporunda darp ve cebir izine rastlanmadığı tespit edilmiştir.

4. Başvurucu; İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) hitaben yazdığı 29/8/2019 tarihli dilekçeyle, gözaltına alınması sürecinde ve gözaltında tutulduğu sürede kendisine karşı fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğinde eylemlerde bulunan kolluk görevlilerinin

cezalandırılmasını talep etmiştir. 29/3/2018 tarihinde ailesiyle ikamet ettiği Kosova'da gözaltına alındığını beyan eden başvurucu, havaalanında teslim edildiği Türk yetkililerin cüzdan ve telefonuna zorla el koyduğunu, hukuka aykırı şekilde alıkonulduğunu, bindirildiği uçağın girişinde bekleyen görevlinin ağzını ve gözlerini bağladıktan sonra başına çuval geçirip "Dediklerimi yap yoksa deşerim." dediğini, uçakta kamu görevlilerinin hakaretlerine maruz kaldığını, elleri arkasından kelepçeli olarak uzun süre bekletildiğini ileri sürmüştür. Uçaktan indirildikten sonra çekilen fotoğraflarının basın ve yayın organlarıyla paylaşıldığını belirten başvurucu; alıkonulduğu nezarethanede kendisine su verilmediğini, iki kişilik odada dört beş kişi tutulduğunu, ışığın sürekli açık tutulması nedeniyle uyuma problemi yaşadığını da ifade etmiştir. Ayrıca muayene edilmek için kelepçeli olarak her gün yaklaşık on dakika kadar yürütüldüğünü dile getirmiş; nezarethanede kaldığı sürede bir görevlinin belirli şekilde ifade vermesi için iki üç kez telkinde bulunduğunu da iddia etmiştir.

5. Başsavcılık 11/9/2019 tarihinde İstanbul Valiliğinden (Valilik) ilgili kolluk görevlileri hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesi talebinde bulunmuştur.

6. Valilik 30/12/2019 tarihinde kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Valilik kararında 29/3/2018 tarihinde gözaltına alınan başvurucunun 31/3/2018 ve 1/4/2018 tarihlerinde müdafii ile görüştüğünü ve gözaltında bulunduğu sürede düzenlenen genel adli muayene raporlarına göre vücudunda darp ve cebir izi bulunmadığının tespit edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Valilik, resmî kayıtlara göre başvurucunun yalnızca sağlık muayenesi için nezarethaneden çıkarıldığını, genel uygulamaya göre gözaltındaki kişilerin sağlık muayenesine araçla götürülüp getirildiklerini, başvurucunun ayrı ve özel bir uygulamaya tabi tutulduğuna dair bir belge ya da bilgiye ulaşılamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak Valilik şikâyetin kötü muamele iddiasının araştırılması için gerekli bilgiyi içermediğini ve soyut nitelikte olduğunu değerlendirmiştir.

7. Başsavcılık söz konusu karara itiraz etmemiştir. Başvurucunun karara karşı itirazını inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 16/9/2020 tarihinde "...yapılan ön inceleme sonucunda, soruşturma izni verilmeyen ilgililer hakkında hazırlık soruşturması yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibariyle mevcut olmadığı anlaşıldığı..." gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

8. Bölge Adliye Mahkemesinin kararını 7/10/2020 tarihinde tebliğ alan başvurucu 2/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başsavcılık, Valiliğin soruşturma izni vermemesi ve Bölge Adliye Mahkemesinin itirazın reddi kararlarına dayanarak 5/1/2021 tarihinde soruşturma dosyasının işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yakalama Anında ve Gözaltında Kamu Görevlilerinin Eylemleri Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; şikâyet dilekçesindeki anlatımını (bkz. § 4) tekrarlayarak Kosova'da

yakalandığında, Türkiye'ye getirildiği uçakta ve Türkiye'de gözaltında tutulduğu süre içinde kolluk görevlilerinin fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kaldığını, siyasilerin kendisinin yakalanması ile ilgili olarak kullandıkları "paketleme" ifadesinin aşağılayıcı nitelikte olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Millî İstihbarat Teşkilatında görevli memurlardan da şikâyetçi olmasına rağmen sadece polis memurları hakkında işlem yapıldığını, soruşturma izni verilmemesi nedeniyle maruz kaldığı kötü muamele eylemlerinin soruşturulmadığını da belirtmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun gözaltındayken iki kez müdafii ile görüştüğü vurgulanarak dikkat ve özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, yaklaşık 1 yıl 5 ay sonra suç duyurusunda bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları tekrarlamıştır.

13. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

14. Somut olayda başvurucu, Kosova'da yakalanması esnasında, Türkiye'ye getirilirken ve Türkiye'de gözaltında alıkonulduğu süre içinde kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürmüştür. Buna rağmen gözaltındayken müdafii ile iki kez görüşen ve Hâkimlikçe sorgusu yapılan başvurucunun bu aşamalarda kötü muamele iddialarını dile getirdiğine dair bir açıklaması yoktur. Başvurucunun yaşandığını iddia ettiği olayların üstünden yaklaşık 1 yıl 5 ay geçtikten sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu görülmüştür (bkz. §§ 3, 4). Ayrıca yakalandığı andan tutuklandığı ana kadar hakkında düzenlenen on ayrı genel adli muayene raporunda da başvurucunun vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığı tespit edilmiştir. Hakkında düzenlenen raporların gerçekliğine ya da güvenilirliğine karşı herhangi bir itirazı bulunmayan başvurucu, kötü muamelede bulunduğunu iddia ettiği kamu görevlilerinin tespitine yarayabilecek herhangi bir bilgi ya da belge de paylaşmamıştır. Buna ek olarak dosya kapsamında başvurucun sözlü ve psikolojik şiddet iddialarını destekleyen bir veri de yoktur. Tüm bu tespitlere göre başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Uluslararası hukuka aykırı şekilde Türkiye'ye getirilmesine bağlı olarak haksız şekilde tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Hikmet Kopar ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) Hidayet Karaca ([GK], B.

No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64) ve İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, (B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47), gözaltında tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Nebahat Baysal Gül, (B. No: 2016/14634, 28/5/2019, §§ 17-31) ve Tuncay Gürsen, (B. No: 2016/35379, 15/1/2020, §§ 17-23), şüphelinin eşyasına hukuka aykırı şekilde elkonulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Nuray Işık (B. No: 2014/7561, 28/9/20169), Sinan Aydın Aygün (2) (B. No: 2014/922, 16/6/2016) ve Mehmet Ali Aslan (B. No: 2013/2429, 30/3/2016) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan müdafi yardımından yararlanma ve suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkının ihlal edildiği iddialarının mükerrer başvuru olması (Başvurucunun 2022/44247 numaralı bireysel başvuru dosyasında diğer ihlal iddiaları kapsamında incelenmiştir) nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yakalama anında ve gözaltındayken kamu görevlilerinin eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği ile mülkiyet hakkı ve gözaltında tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Müdafi yardımından yararlanma ve suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CUMA ÖZDEMİR

B. No: 2020/37364 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CUMA ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37364)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Cuma ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetim serbestlik tedbirlerinde faydalanma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, mahkûm olduğu 6 yıl 3 ay hapis cezasının infazı içinİzmir 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunduğu sırada 27/4/2020 ve 7/5/2020 tarihlerinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinde bulunmuştur.İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 11/5/2020 tarihinde başvurucunun örgütten ayrıldığına dair beyanının samimi olmadığını, beyanının denetimli serbestlik tedbirlerinden faydalanmaya yönelik olduğunu, hükümlünün örgütten ayrıldığına dair beyanı, açık ceza infaz kuruma ayrılma ve denetimli serbestlik tedbirlerinden faydalanma tarihine denk getirdiğini, dolayısıyla hükümlünün bu tavrının samimi olmadığını değerlendirmiş ve talebin reddine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara karşı itirazları yargısal mercilerin denetimlerden geçerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebini 29/9/2020 tarihinde yenilemesi üzerine İdare ve Gözlem Kurulu 30/9/2020 tarihinde başvurucunun, terör suçundan

hükümlü olduğunu, mensup olduğu örgütten ayrıldığına dair tespitin bulunmadığını, açık ceza infaz kurumuna ayrılma hakkından vedenetimli serbetlik tedbirlerinden yararlanamayacağını değerlendirmiş ve başvurucunun bakiye kalan cezasına kapalı ceza infaz kurumunda devam etmesine karar vermiştir.

4. Bu karara karşı yapılan şikâyet başvurusu üzerine İzmir 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 1/10/2020 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Denetimli serbestlik tedbiri kararının verilmesinin, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğunu, 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi ile öngörülenin, infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamak olup anılan kural uyarınca hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkiminin tedbirin uygulanması talebini reddedebileceğini belirten Anayasa Mahkemesinin 29/11/2018 tarihli 2015/17595 başvuru numaralı Halis Yurtsever kararı da nazara alınarak, her ne kadar infaz dosyasının incelenmesinde hükümlünün disiplin cezasının bulunmaması ve süre yönünden kanunun 105/A maddesinde öngörülen şartlara haiz olduğu belirtilmiş ise de;

Kanun koyucunun 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 3. maddesi ile ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amacı belirlerken hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmasının yanında genel ve özel önlemeyi sağlamak ve bu anlamda hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirerek toplumu suça karşı korumak olduğunu açıkça düzenleme altına aldığı, bu kapsamda yapılan değerlendirmede;

Hükümlünün mevcut durumu ve hakkında kurum tarafından alınan kararda denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanmasının uygun olmadığının bildirildiğinden talebinin reddine karar vermek gerekmiştir. "

5. İtiraz üzerine İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/10/2020 tarihinde kararda usul ve kanuna aykırılık görülmediği gerekçesi ile itirazın reddine karar vermiştir.

6. Kararın 10/11/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra, İzmir 2. İnfaz Hâkimliğinin koşullu salıverilmesine dair kararına istinaden başvurucu 13/4/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

10. Başvurucu, kendisinin denetimli serbestlik kararı verilerek topluma kazandırılmasının önündeki engellerin açıklanmadığını, kanunun özel hükümlerinin uygulanmadığını, belge gösterilmeksizin örgüt üyeliğinin devam ettiğine dair karar verildiğini belirterek kişi

özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi Halis Yurtsever ([1.B], B. No: 2015/17595, 29/11/2018) ve Ercan Tunç ([1.B], B. No: 2018/15196, 3/12/2020) kararlarında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için hapis cezasının süresi ve açığa ayrılmış olma koşulu yerine getirildikten sonra ceza infaz kurumu idaresinin iyi hâl raporu üzerine başvurulan infaz hâkiminin tedbirin uygulanması yönünde karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Kararlarda ayrıca denetimli serbestlik tedbiri kararı, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğundan Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmadığı vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına dair şikâyetlerinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal olmadığı kararı vermiştir (Halis Yurtsever, §§ 35, 36; Ercan Tunç,§§ 31, 32). Somut olayda başvuruya konu kararlar, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgilidir. Başvurucu hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ceza infaz kurumunun iyi hâl raporu ve infaz hâkimliğinin karar vermesiyle söz konusu olabilir. Başka bir ifadeyle denetimli serbestlik tedbiri yetkili mercilerin takdiri dışında mahkemeler için doğrudan uygulanan bir tedbir niteliğinde değildir. Dolayısıyla yetkili mercilerin takdirine bağlı olarak uygulanabilen tedbirin reddedilmesi nedeniyle infazın şekline yönelik öne sürülen şikâyetler kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında değerlendirilemez. Bu nedenle başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle açık ve görünür bir ihlal olmadığı anlaşılmakla başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiği İddiası

13. Başvurucu, denetimli serbestlik hakkından mahrum edilmesi nedeniyle ailesine kavuşamadığını ve aile bütünlüğünün temin edilemediğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

14. Somut olayda, İdare ve Gözlem Kurulu ile yargısal mercilerin süreç içerisindeki gerekçeleri birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırılmamasına ilişkin kabulün keyfî olduğuna ilişkin bir verinin bulunmadığı, yargısal mercilerin yetkileri dâhilinde kullanıkları takdirleri neticesinde başvurucunun ailesi ile bütünlüğünün tüm sonuçları ile ortadan kalktığına dair başvurucunun bir iddiasının da mevcut olmadığı, mahkûmiyetin neticesi olarak cezanın infaz edildiği kapalı ceza infaz kurumunda da çeşitli iletişim araçları ile ailesiyle irtibatın devam ettirilmesine olanak sağlayan araçların varlığı ve başvurucunun açık veya kapalı görüş yapamadığı, ailesiyle telefonla görüşemediğine ilişkin bir iddiasının var olmadığı da gözetildiğinde mahpusun ailesiyle ilişkilerini devam ettirme olanaklarının mevcut olduğu, infaz şekli ve şartlarının mahpus olmanın getirdiği katlanılması gereken külfetten öte olduğunun ortaya konulamadığı, netice olarak somut olayın kendine özgü koşulları içerisinde aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin ihlal teşkil etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiği İddiası

16. Başvurucu, pandemi şartlarında kalabalık koşullarda kalınması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

17. Somut olayda başvurucunun anılan ihlal iddialarına ilişkin olarak İnfaz Kurumu idaresine öncelikle taleplerini ilettiğine ve taleplerinin reddi hâlinde ise yargısal mercilere başvurduğuna böylece etkili yargısal yolları tükettiğine dair herhangi bir açıklamada bulunmaksızın bu iddialarını ilk kez bireysel başvuruda öne sürdüğü anlaşılmıştır.

18. Başvuruya konu olay ve şikâyetler dikkate alındığında mevcut başvuruda ileri sürülen iddialar ile tüketilmesi gereken yolun başvurucunun şikâyetleri açısından telafi imkânına sahip ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olmadığını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir sebep de bulunmadığından başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun da olmadığı görülmektedir (Didem Tütenk [1.B],B. No: 2013/7525, 10/6/2015, §§ 40, 41).

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

D. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiği İddiası

20. Başvurucu, ilgili mevzuatın herkese eşit bir şekilde uygulanmadığını, hükümlüler arasında farklı usullerle denetim serbestlik kararı verildiğini belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

21. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz [1.B], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

22. Somut olayda başvurucu kendisine ayrımcılık yapıldığını iddia etmiş ise de bu iddiasını somutlaştırmamış, diğer bir ifadeyle bu iddiasını temellendirmemiştir. Bu nedenle bu konudaki iddiaların temellendirilmemiş şikâyet mahiyetinde olduğu değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

24. Başvurucu, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddedilmesi nedeniyle aynı suçtan iki kez cezalandırıldığını, İdare ve Gözlem Kurulu kararının alınması sürecinde kendisinin beyanlarının veya savunmasının alınmadığını, İnfaz Kurumunun gerekçe göstermediğini ve kendisi hakkında yapılan değerlendirmelerde kullanılan ifadelerin hukuka aykırı olduğunu beyan ederek beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

25. Adalet Bakanlığı görüşünde, konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra mevcut başvuruda bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı özetle, kullanılan ifadeler nedeniyle tekrar suçlandığını, niyet okunarak ve gözlem yapılmaksızın karar verildiğini iddia etmiştir.

26. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi Mustafa Takyan kararında mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma şartlarının taşınıp taşınmadığı meselesinin doğrudan doğruya cezanın infaz edilme şekline ilişkin olduğunu,suçun esası ya da cezanın miktarı ile herhangi bir ilgisinin bulunmadığını, dolayısıyla suç isnadı altında bulunulmadığı bir dönemi ilgilendiren bu uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının cezai boyutu kapsamında kalmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen adil yargılanma hakkına dair şikâyetlerin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna varmış ve konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Mustafa Takyan [GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021, §§ 40-52; benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa Çabuk [1.B.], B. No: 2020/31607, 21/6/2023, § 20).

28. Somut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NADİR FİLOĞLU

B. No: 2020/37553 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37553

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NADİR FİLOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37553)

Karar Tarihi: 28/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 1/7/2025 - 32943

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Nadir FİLOĞLU

Vekili : Av. Ali Çağatay KARAAHMET

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle yapılan bir başvuruda tanık sorgulama talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların meydana geldiği tarihte Bilecik'te içki satışı da yapılan bir büfe işletmektedir.

3. Kolluk görevlileri 31/12/2019 tarihinde saat 22.00'den sonra bu işyerinde içki satışı yapıldığına ilişkin tutanak düzenlemiş; tutanakta 31/12/2019 tarihinde saat 23.45'te başvurucunun işlettiği büfeye bir kişinin elleri boş şekilde girdikten sonra elinde beyaz renkli poşet içinde R. ibareli şarapla çıktığını görmeleri üzerine onu durdurduklarını, kimlik kontrolünde Azerbaycan uyruklu A.M. olduğu anlaşılan kişiye bu şarabı nereden aldığını sorduklarında başvurucunun işlettiği büfeden aldığını söylediğini, büfeye girip başvurucuya bilgi verdiklerini, başvurucunun alkol satışı yapmadığını savunduğunu, üç kolluk görevlisi

ile A.M.nin imzaladığı tutanağı başvurucunun imzalamaktan imtina ettiğini belirtmiştir.

4. Bu tutanak, Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına (Daire Başkanlığı) gönderilmiş; Daire Başkanlığı işyeri sahibi olan başvurucu hakkında 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin beşinci fıkrasının son cümlesinde yer alan "Alkollü içkiler, 22.00 ila 06.00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz." hükmünün ihlal edildiği gerekçesiyle aynı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca 52.060 TL idari para cezası uygulamıştır.

5. Başvurucu, hakkındaki idari para cezasının ortadan kaldırılması için Bilecik Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) iptal başvurusunda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde;

i. Kolluk görevlileri büfeye geldiğinde yanlarında getirdikleri tutanağı gösterip yabancı uyruklu bir kişiye içki sattığından bahisle tutanağı imzalamasını istediklerini ancak bu kişiye saat 22.00'den sonra içki satmadığını,

ii. O sırada büfede bulunan eşi A.G.F. ile kendilerine yardım eden M.C.K.nın içki satışı yapmadığına tanık olduğunu söyleyip büfedeki güvenlik kamera kayıtlarını birlikte incelemeyi ve büfeden içki aldığı iddia edilen kişinin getirtilerek kendileriyle yüzleştirilmesini teklif ettiği hâlde kolluk görevlilerinin bunu reddettiğini,

iii. Sattığı iddia edilen şarap markasının tükenmiş olması nedeniyle bu ürünü satmasının mümkün olmadığını, bu yöndeki itirazlarının tutanağa aktarılmasını istemesine rağmen kolluk görevlilerinin bu hususları tutanağa yazmadığını,

iv. Olaydan sonra yaptığı araştırmada kolluk görevlilerinin A.M.yi durdurduklarında A.M. nin Türkçe bilmediğini fark ettiklerini, bunun üzerine onunla işaret diliyle konuşmaya çalıştıklarını ve tercüman olmaksızın aldıkları beyana dayanarak tutanak düzenlediklerini öğrendiğini,

v. Kendisinin A.M.yi bulup onunla tercüman aracılığıyla görüştüğünü, tercümanın aktardığına göre A.M.nin kolluk görevlilerinin dediklerinden bir şey anlamadığını, sivil kıyafetli bu kişilerin sigara alabilecekleri bir yer olup olmadığını sorduklarında onlara bu büfeyi işaret ettiğini, ona içkiyi nereden aldığını sorduğunda isekendi büfesi yerine başka yerden alıp belinde taşırken yakalandığını söylediğini, A.M. ile yaptığı konuşmaya M.C.K., Ü.Ç. ve tercüman olduğunu beyan ettiği C.H.nin de tanık olduğunu ileri sürmüştür.

vi. Söz konusu satışa ilişkin çelişkilerin giderilmesi için başvuru incelemesinin duruşma açılarak yapılmasını ve tercüman olduğunu söylediği kişi de dâhil olmak üzere başvuru dilekçesinde adları geçen kişilerin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasını talep etmiştir.

6. Hâkimlik; anılan başvuru üzerine incelemenin duruşma açılarak yapılmasına, anılan tutanağı düzenleyen üç kolluk görevlisinin duruşmada hazır edilmesine ve olay yerinde bulunan kameraların kolluk görevlileri tarafından tespit edilerek olay anına dair kayıtların getirtilmesine karar vermiştir. Kolluk görevlileri kamera kayıtlarının tespitine dair yaptıkları araştırma sonucunda olayın üzerinden geçen süre itibarıyla büfe ve çevresindeki yerlere ait kameralarda olay anına dair kayıtların bulunmadığını belirtmiştir. Daire Başkanlığı, Hâkimliğe gönderdiği yazı ekinde A.M.de bulunduğu belirtilen şarap şişesine dair fotoğrafları da sunmuştur.

7. Hâkimliğin 30/9/2020 tarihinde yaptığı duruşma sırasında, yıllık izinde olduğu belirtilen bir kolluk görevlisi haricinde tutanakta imzası bulunan iki kolluk görevlisi ile başvurucunun eşi A.G.F. ve olay günü büfede çalıştıklarını belirttiği M.C.K. ile Ü.Ç. hazır bulunmuştur.

Kolluk görevlileri tanık sıfatıyla alınan ifadelerinde birbirleriyle benzer şekilde tutanakta yazılan hususların doğru olduğunu ve içki alan kişinin Türkçeyi anlayıp konuşabildiğini söylemiştir.

8. Başvurucunun eşi A.G.F. tanık sıfatıyla verdiği ifadesinde; kolluk görevlileri büfeye geldiklerinde büfenin önünde kendisi, başvurucu, M.C.K. ve Ü.Ç. ile oturduklarını, içki satışı yapmadıklarını göstermek için birlikte kamera kayıtlarını izlemeyi teklif ettikleri hâlde kolluk görevlilerinin bunu kabul etmeyip, satışa dair belge sunmadıkları gibi içki aldığını iddia ettikleri kişiyi de büfeye getirmediklerini, M.C.K.nın olaydan sonra A.M.yi bulup büfeye bir tercümanla birlikte getirdiğini söylemiş ve A.M. ile konuştuklarında kolluk görevlilerinin kendisine söyledikleri arasında "sigara" kelimesini anladığını, nereden sigara alabileceklerini sorduklarını düşünüp büfeyi gösterdiğini, üzerinde yakalanan şarabı büfeden satın almadığını söylediğini, başvurucunun yanına M.C.K., Ü.Ç., A.M. ve tercüman olan kişiyi alıp A.M.yi yeniden ifadesi alınmak üzere karakola götürdükleri hâlde bu kişinin ifadesinin alınmadığını aktarmıştır.

9. Başvurucu; duruşma sırasında A.G.F.nin yanı sıra M.C.K., Ü.Ç., A.M. ve tercüman olduğunu ileri sürdüğü H.C.nin de tanık sıfatıyla beyanlarının alınmasını talep etmiş; Hâkimlik ise Duruşma Tutanağı'na M.C.K. ile Ü.Ç.nin büfede sigortalı çalışan olmadıklarının beyan edildiğini aktardıktan sonra bu nedenle olay tarihinde büfede çalışıp çalışmadıkları konusunda çelişki olduğundan bahisle tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına dair talebi reddetmiştir. Diğer yandan A.M. ile C.H.nin de duruşmada hazır edilerek tanık sıfatıyla beyanlarının alınmasına dair talebin iptal başvurusu hakkında karar verileceği sırada değerlendirilmesine karar vererek duruşmayı sonlandırmıştır.

10. Hâkimlik, duruşma sonrası dosya üzerinden yaptığı inceleme sonunda 7/10/2020 tarihli kararla iptal başvurusunu reddetmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun savunmalarına, kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanak ile duruşmada beyanları alınan tanık beyanlarına atıfta bulunan Hâkimlik; olay anına ilişkin belirleyici delilin büfedeki kamera kaydı olduğunu vurgulamış ve başvurucunun aşamalarda büfesinin kamerasına ait kayıtları sunmamasının hayatın olağan akışına aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Hâkimlik ayrıca kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağın resmî belge niteliğinde ve aksi ispat edilene kadar içeriğinin gerçek olduğunu, kolluk görevlilerinin de tanık sıfatıyla alınan beyanlarında tutanağı doğruladıklarını, başvurucunun bu tutanağın aksini ispat etmeye yarayacak delil sunamadığını, talebi doğrultusunda diğer kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasının yargılamayı uzatacağını değerlendirmiş; bu nedenle anılan kişilerin dinlenmesi taleplerini reddetmiştir.

11. Başvurucu, iptal başvurusunda ileri sürdüğü itirazlarına ek olarak;

i. A.M.nin duruşma sırasında ifadesinin alınması suretiyle bu kişinin Türkçe bilip bilmediğinin ortaya çıkarılabileceğini, kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağın aksini bu suretle ispatlayabileceği hâlde başta A.M. olmak üzere başvurusunda ve duruşma sırasında dinlenmesini talep ettiği kişilerin dinlenmemesi nedeniyletutanağa etkili şekilde itiraz edemediğini,

ii. Büfeye gelen kolluk görevlilerinden kamera kayıtlarını incelemelerini istemesine rağmen görevlilerin bu incelemeyi yapmadıklarını, sonradan da görüntülerin silindiğini fark ettiğini, sonuç olarak Hâkimliğin delil toplama konusunda idareye ait olan görev ve sorumluluğu kayıtların sunulmaması nedeniyle hukuka aykırı olarak kendisine yüklediğini beyan ederek Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna müracaat etmiştir.

12. Başvurucunun itirazı, Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin (itiraz makamı) 26/10/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai kararı aynı tarihte öğrendikten sonra 24/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, kolluk görevlilerince düzenlenen tutanakta kendisinden içki satın aldığı belirtilen A.M.nin duruşmada hazır edilerek sorgulanmasına imkân sağlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara değinildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

19. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, duruşmada dinlenmeyen tanık A.M.nin duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Olayda başvurucu hakkında 22.00-06.00 saatleri arasında içki satışı yaptığı gerekçesiyle idari para cezası uygulanmıştır. Söz konusu idari para cezası, kolluk görevlilerinin A.M.nin saat 23.45'te içki aldığına ilişkin beyanı sonucu düzenledikleri tutanağa dayanmaktadır.

Başvurucu; içkinin A.M.ye kendi işlettiği büfeden satılmadığını, Azerbaycan vatandaşı olan bu kişinin Türkçe bilmediğini, bu nedenle kolluk görevlilerinin A.M.ye sordukları soruyu A.M.nin anlamadığını ve onlara içkiyi kendi büfesinden aldığını söylemediğini, bu kişiyi olaydan sonra tanık M.C.K.nın bulup dükkâna getirdiğini, onunla ancak yine M.C.K.nın yanında gelen tercüman C.H. aracılığıyla anlaştığını, aralarında geçen konuşmada da A.M.nin görevlilerin kendisinden sigara alabilecekleri bir yer olup olmadığını sorduklarını sanıp büfeyi gösterdiğini, içkiyi ise başka bir yerden aldığını söylediğini iddia ederek A.M.nin duruşmada dinlenmesi yönündeki talebini Hâkimliğe iletmiştir (bkz. §§ 5, 8). Hâkimlik ise tanık A.M.nin duruşmada dinlenmesi yönünde bir işlem yapmamıştır. Buna göre tanık A.M.nin duruşmada dinlenmesi için Hâkimlik makul bir çaba sergilememiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama hakkından yararlandırılmamasının geçerli bir nedene dayandığını söylemek mümkün gözükmemektedir.

20. İkinci olarak Hâkimlikçe verilen kararın tek veya belirleyici ölçüde, başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı tanık A.M. tarafından verilen ve tutanağa aktarılan ifadeye dayanıp dayanmadığına bakılmalıdır. Somut olayda uyuşmazlık, saat 22.00'den sonra içki satışı yapılıp yapılmadığına ilişkindir. Hâkimlik, başvurunun reddi kararında A.M.nin saat 23.45'te elindeki poşette bulunan içkiyi başvurucunun büfesinden aldığına dair kolluğa verdiği sözlü beyan neticesinde tutulan 31/12/2019 tarihli tutanağın yanı sıra başvurucunun büfedeki kameranın olay anına dair kayıtlarını sunmamasına da dayanmıştır (bkz. § 10). Başvurucu ve eşi olan tanık A.G.F. ise büfeye gelen kolluk görevlilerine kamera kayıtlarını birlikte incelemeyi teklif etmelerine rağmen görevlilerin A.M.nin beyanıyla yetinip inceleme yapmadıklarını söylemiş, başvurucu ayrıca aradan geçen sürede silinen kayıtları vaktinde temin etmenin idarenin görevi olduğu hâlde bu konuda kendisine sorumluluk yüklendiğini öne sürmüştür (bkz. §§ 8, 11). Bu noktada kolluk görevlilerinin tutanakta ve tanık sıfatıyla verdikleri ifadelerde büfeye girdikleri zaman içki satışına dair kamera kaydı olup olmadığı hususunda araştırma yaptıklarına ve başvurucunun -ayrıca tanık A.G.F.nin içki satışı yapılmadığına dair itirazını desteklemek için kamera kayıtlarını incelemeyi teklif ettiğine ilişkin itiraz yönünden herhangi bir açıklama yapmadıklarını da belirtmek gerekir.

21. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi kapsamında açıkça belirtilmemiş olmasına karşın susma hakkı ve kendini suçlamama hakkı (nemo tenetur ilkesi) adil yargılanma hakkının unsurlarındandır. Susma hakkı ve kendini suçlamama hakkı, öncelikle bir kişinin sorulara cevap vermeyi reddettiği için mahkûm edilemeyeceği anlamını taşır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında, her ne kadar Sözleşme’nin 6. maddesinde özellikle belirtilmemiş olsa da sessiz kalma ve bunun bir parçası olan- kendini suçlamama hakkının adil yargılanma kavramının esasını oluşturan ve genel olarak kabul edilen uluslararası kuralların özünde bulunan bir hak olduğu belirtilmiştir. Bu hakkın gerekçeleri arasında, sanığın yetkililerce uygunsuz bir şekilde zorlamaya maruz kalmaya karşı korunması yoluyla adaletin tecellisindeki hatalı uygulamaları önlemek ve 6. maddenin hedeflerini yerine getirmek bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu hak, masumiyet karinesiyle yakından bağlantılıdır (John Murray/Birleşik Krallık, B. No: 18731/91, 8/2/1996, § 45; Saunders/Birleşik Krallık, B. No: 19187/91, 17/12/1996, § 68, 69; Kolu/Türkiye, B. No: 35811/97, 2/8/2005, § 51). Kendini suçlamama hakkı, öncelikle suçlanan kişinin sessiz kalma iradesine saygı gösterilmesiyle ilgilidir ve bir ceza davasında iddia makamının sanığın iradesini hiçe sayarak zorlama veya baskıyla elde edilen delillere başvurmaksızın sanık aleyhindeki davayı kanıtlamaya çalışmasını gerektirir (Bykov/Rusya [BD], B. No: 4378/02, 10/3/2009, § 92).

22. Benzer şekilde Funke/Fransa (B. No: 10828/84, 25/2/1993) başvurusuna konu olayda, gümrük yetkililerince yurt dışındaki serveti konusunda beyanda bulunması talep edildiği hâlde cevap vermeyen, evinde yapılan aramada da delil niteliğinde belge ele geçirilemeyen başvurucu, söz konusu talep konusuyla ilgili beyanda bulunmaması nedeniyle para cezasıyla cezalandırılmıştır. AİHM, başvurucunun cezalandırılmasıyla gümrük idaresince var olduğuna inanılan belgelerin tedarik edilmesinin amaçlandığını değerlendirerek konuyu kendini suçlamama hakkı kapsamında ele almış ve gümrük mevzuatından kaynaklanan özel koşullar nedeniyle de olsa anılan hak doğrultusunda başvurucudan kendi aleyhinde olabilecek delili sunmasının talep edilemeyeceği gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Funke/Fransa, § 44).

23. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında da "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Sanık masumiyet karinesi gereği suçsuz sayıldığı için yargılama yapılmakta ve maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Maddi gerçeğe ulaşmak için suç isnadı altında olan kişiden masum olduğunu ispat etmesi istenemez. Çünkü suç isnadı altında da olsa kişi, hükmen sabit oluncaya kadar suçsuz kabul edilmektedir (Adem Hüseyinoğlu [2. B.], B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 35).

24. Bu durumda Hâkimliğin başvurucunun kamera kayıtlarını teslim etmemesini onun aleyhinde bir durum olarak değerlendirmesini masumiyet karinesinin görünümlerinden olan susma hakkı ve kendini suçlamama hakkıyla bağdaştırmak mümkün görünmemektedir.Dolayısıyla iki kolluk görevlisi tanığın içeriğini beyanlarıyla doğruladıkları tutanakta yer verilen A.M.ye ait sözlü ifadenin dolaylı olarak karara götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

25. Son olarak duruşmada sınanmayan tanık A.M.nin beyanının kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı zorlukları telafi eden dengeleyici güvencelerin başvurucuya tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama da sorgulanmamış tanığın beyanlarının incelemelere tabi tutularak güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla kabahatli olduğu iddia edilen kişiye telafi edici güvenceler sağlayan bir usulün izlenip izlenmediği ortaya çıkarılmalıdır. Bu kapsamda Hâkimlikçe karar verilirken sınanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir. Somut olayda Hâkimlik, gerekçeli kararında sorgulanmayan tanığın beyanına göre hazırlanan ve içeriği iki kolluk görevlisi tanığın beyanlarıyla doğrulanan tutanağa ağırlık vererek başvurucunun yasaklı saat diliminde içki satma kabahatini işlediği sonucuna ulaşmıştır. Hâkimlik kararında tanık beyanının doğruluğunun teyit edilmesi amacıyla yeterli ölçüde başka doğrulayıcı delile atıf yapıldığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Doğrulayıcı delil olarak içkiye ait fotoğraflar da (bkz.§6) kolluk görevlisi tanıkların beyanlarıyla birlikte değerlendirilmediğinde

başvurucuyla ilişkilendirilmesine elverişli değildir.

26. Sorgulanamayan tanıkların beyanlarının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise kabahatli olduğu iddia edilen kişiye olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmasıdır. Yargılama sırasında başvurucunun olayı kendi açısından Hâkimliğe açıklama, iddia ve delillerini sunma, tutanağın içeriğinin güvenilirliğine ve doğruluğuna şüphe düşürme imkânı bulduğu görülmüştür. Kamu görevlilerince düzenlenen tutanağın gerçekliği karinesi aksi ispat edilebilir nitelikte olup bu bağlamda başvurucu, tanık M.C.K.nın olaydan sonra A.M.yi büfeye getirdiğinde bu kişinin Azerbaycan uyruklu olması nedeniyle Türkçe bilmediğini öğrendiğini ve onunla tercüman C.H. aracılığıyla iletişim kurduğunu, aralarında geçen konuşma sırasında A.M.nin tutanağa yansıyan sözlü beyanını doğrulamadığını ileri sürerek tutanak içeriğindeki vakıayı inkâr etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık A.G.F.nin beyanıyla da desteklenen bu iddiası karşısında tutanağa yansıyan suçlayıcı beyanlarıyla ilgili olarak başvurucuya A.M.yi sorgulama imkânı sağlanmasının cezaya dayanak olan tutanağın aksini ispat edebilmesi açısından önem taşıdığı açıktır.

27. Ancak Hâkimlik, başvurucunun itiraz dilekçesinde ve yargılama aşamasında belirttiği bu iddialarla ilgili olarak bir değerlendirme yapmamıştır. Dahası A.M.nin Türkçeyi anlamadığı konusundaki itiraz açısından bu kişiye tercümanlık yaptığı ileri sürülen C.H. ile başvurucunun duruşmada hazır ettiği kişilerden özellikle olaydan sonra A.M.yi bulup büfeye getirdiğini ve aralarında geçen konuşmaya tanık olduğunu iddia ettiği M.C.K.nın dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden de ortaya koymamıştır. Nitekim Duruşma Tutanağı'nda M.C.K.nın büfede sigortalı çalışan olmamasının başvurucuya isnat edilen fiil hakkında bilgi verebilmesine hangi nedenle engel olacağına dair açıklama yoktur (bkz. § 9). Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık A.M.nin beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen tanık sorgulama hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun idari para cezasına dayanak olan kabahati işleyip işlemediği

yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, başvurucunun idari para cezasının ortadan kaldırılmasına ilişkin başvurusunun kabulü anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde başvurucunun başvurusunun kabul edilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Hâkimlikçe delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varılması mümkündür.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bilecik Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/1027 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖNÜL AYDAN

B. No: 2020/39775 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39775

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖNÜL AYDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39775)

Karar Tarihi: 28/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 1/7/2025 - 32943

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Gönül AYDAN

Vekili : Av. Emine BELOVACIKLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işe iade talebiyle açılan davanın arabulucuya başvurulmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, haksız olarak aleyhe yargılama giderleri ile vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

2. Başvurucu; özel bir firmada satış danışmanı olarak çalışmaktayken iş akdinin feshedilmesi üzerine Ankara 2. İş Mahkemesinde (Mahkeme) feshin geçersizliğinin tespiti ile işe iadesine karar verilmesi, işverence işe başlatılmaması hâlinde sekiz aylık ücreti tutarında tazminatın yasal faiziyle ödenmesi, kararın kesinleştirilmesine kadar çalıştırılmayan süreler için dört aylık ücret ve diğer tüm hakların yasal faiziyle ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde, maddi ve manevi tazminat, kıdem ve ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, sair tüm hak ve alacaklar için dava açma hakkını saklı

tuttuğunu belirtmiştir.

3. Mahkeme, davanın kabulüne karar vermiş; davalı işverence yapılan feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine, davalı işverence ödenmesi gereken tazminat miktarının başvurucunun dört aylık ücreti olan brüt 10.233,60 TL olarak tespitine, en çok dört aylık ücret ve diğer hakları için brüt 10.233,60 TL'nin başvurucuya ödenmesi gerektiğinin tespitine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun iş akdi feshedilirken açıkça bir fesih sebebi gösterilmediğini, davalı işveren tarafından feshin haklı ve geçerli nedenle yapıldığının ispat edilemediğini belirtmiştir. Başvurucunun usulüne uygun arabuluculuk şartını yerine getirdiğini, davalı işverene yapılan arabuluculuk tebligatındaki toplantı tarihi hatasının arabulucudan kaynaklandığını, bu eksikliğin dava şartının sağlanmadığı şeklinde yorumlanmasının hak arama özgürlüğünü aşırı şekilde zorlaştıran bir durum olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. İşçinin hak ve alacaklarını en kısa sürede ve en basit yoldan almasını sağlamaya yönelik getirildiği anlaşılan bir kurumun işçinin aleyhine yorumlanmasının doğru olmayacağı, zayıf konumda olan işçinin korunmasının esas olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur.

4. Davalı işverenin istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) davalının istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve dava şartı yokluğundan davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davalı işverene gönderilen ve arabulucu tarafından düzenlenen arabuluculuk davet mektubunda toplantı tarihinin 20/10/2019 olarak yazıldığını, davet mektubunun işverene 12/11/2019 tarihinde tebliğ edildiğini, toplantı tarihinin ise 20/11/2019 olduğunu belirtmiştir. Bu durumda davalı işverene gönderilen arabuluculuk davetinde toplantı tarihi yanlış yazıldığından ve tebligat ise yanlış yazım tarihinden sonra yapıldığından dolayı usulüne uygun arabuluculuk şartının gerçekleşmediğini ifade etmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreçte Açılan Davalar

7. Başvurucu, işe iade davası aleyhine kesinleştikten sonra 24/11/2020 tarihinde yeniden arabulucuya başvurmuş; söz konusu arabuluculuk görüşmeleri 7/12/2020 tarihinde tarafların anlaşamaması ile sonuçlanmıştır. Bunun üzerine başvurucu 19/12/2020 tarihinde ilk işe iade davasındaki aynı talepler ile Ankara 15. İş Mahkemesinde ikinci kez işe iade davası açmıştır.

8. Ankara 15. İş Mahkemesince 4/3/2021 tarihinde davanın kabulüne, davalı işverence yapılan feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine, davalı işverence ödenmesi gereken tazminat miktarının başvurucunun dört aylık ücreti olan brüt 10.233,60 TL olarak tespitine, en çok dört aylık ücret ve diğer hakları için brüt 10.233,60 TL'nin başvurucuya ödenmesi gerektiğinin tespitine karar verilmiştir. Bu karara karşı davalı işveren tarafından yapılan istinaf başvurusu Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 12/10/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

9. Daha sonra başvurucu 21/2/2022 tarihinde arabuluculuk faaliyeti sebebiyle uğradığını ileri sürdüğü 3.440 TL zararın (vekâlet ücreti ve yargılama gideri olmak üzere) tazmini talebiyle arabulucuya karşı Ankara 38. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk

Mahkemesi) tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi bilirkişi incelemesi yaptırması neticesinde düzenlenen rapor ve ek raporu değerlendirmek suretiyle arabulucunun görevin ifasında özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı ve başvurucunun maddi zarara uğradığı gerekçesiyle davanın kabulüne, 3.440 TL maddi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ilearabulucu tarafından başvurucuya ödenmesine kesin olarak karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; arabuluculuk davetinde toplantı tarihinin hatalı olarak yazılmasında bir kusuru olmadığını, Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade davasındaki aşırı şekilci yaklaşımının ve öngörülemez nitelikteki bu yorumunun arabulucuya zorunlu başvuru yolunun etkisiz hâle gelmesine neden olacağını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca yeniden arabulucuya başvurup ardından ikinci kez işe iade davası açmasının güçlüğünden ve bu sürecin başarıya ulaşma şansının bulunmadığından yakınmıştır.

12. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

15. İşe iade davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesi suretiyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir. Hak arama özgürlüğüne yapılan bu müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen dava şartı olan arabulucuya başvurulmadığı gerekçesiyle davanın usulden reddi kararı 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasına dayanılarak verildiğinden müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünün karşılandığı görülmüştür. Diğer yandan iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların daha kısa sürede, daha az masrafla ve işçi ile işverenin eşit bir düzeyde tatmini sağlanarak yargıya taşınmadan çözümlenmesi için arabuluculuğun dava şartı olarak düzenlenmesinin meşru bir amacının olduğu da açıktır. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. Somut olayda başvurucunun ihlal iddiasına konu işe iade davasının dava şartı yokluğundan usulden reddedilmesi üzerine yeniden arabuluculuğa başvurarak anlaşamama ile tamamlanan arabuluculuk görüşmeleri sonucunda ikinci kez açtığı işe iade davasının

kabulüne karar verildiği ve anılan kararın kesinleştiği anlaşılmıştır. Söz konusu karar ilk işe iade davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesi üzerine verildiğinden başvurucunun aynı olaya ilişkin olarak tekrar dava açmak zorunda kaldığı görülmüştür.

17. Bu çerçevede 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen dava şartı olarak arabuluculuğa başvuru zorunluluğunun gerçekleşmediğine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararı sonrasında başvurucu tekrar arabuluculuk sürecini başlatmış ve sonrasında tekrar işe iade davası açmak zorunda kalmıştır. Başvurucunun tekrar arabuluculuk sürecini başlatması ve bunun sonucunda tekrar işe iade davası açmak zorunda kalması arabulucunun hatasından kaynaklanmıştır. Nitekim başvurucunun arabulucuya karşı açtığı tazminat davası lehine sonuçlanmış, böylece Bölge Adliye Mahkemesince dava şartı yokluğundan ilk işe iade davasının reddedilmesinde arabulucunun kusurlu olduğu kabul edilmiştir.

18. Dolayısıyla arabulucunun hatası sonucu başvurucunun tekrar arabuluculuk sürecini başlatması ve tekrar işe iade davası açmak zorunda bırakılmasınınbaşvurucuyaağır bir külfet yüklediği ve bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda olduğu külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, ilk işe iade davasının aleyhine kesinleşmesi nedeniyle 271,30 TL yargılama gideri ve 3.400 TL vekâlet ücretinin üzerinde bırakıldığını, bu nedenle mal varlığında önemli bir azalmanın gerçekleştiğini belirtmiş; mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bölge Adliye Mahkemesinin dava şartı yokluğundan davanın reddine ilişkin kararı dolayısıyla başvurucunun aleyhine 3.400 TL vekâlet ücretine hükmedilmiş, istinaf aşamasında davalı işveren tarafından yapılan 40 TL yargılama giderinin başvurucudan alınarak davalı işverene verilmesine karar verilmiştir. Ancak başvurucunun arabuluculuk faaliyeti sebebiyle uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmini talebiyle açtığı davada Asliye Hukuk Mahkemesinin başvurucunun vekâlet ücreti ve yargılama gideri ödemek zorunda kalması nedeniyle uğradığı zarara karşılık başvurucu lehine toplam 3.440 TL maddi tazminata hükmettiği anlaşılmıştır. Nitekim başvurucu, Anayasa Mahkemesine sunduğu 19/7/2023 tarihli ek beyan dilekçesinde ilk işe iade davasının reddedilmesi nedeniyle aleyhine hükmedilen yargılama gideri ve vekâlet ücretine ilişkin uğradığı zararın karşılandığını belirtmiştir.

22. Başvurucunun ödediğini iddia ettiği kalan diğer yargılama gideri toplam tutarı 271,30 TL olup bu kısım bakımından anılan ihlal iddiasının kabul edilebilirlik kriterlerinden olan anayasal ve kişisel önemden yoksun olmama yönünden incelenmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi anayasal ve kişisel önem kriterini daha önce K.V. ([GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016) kararında incelemiş, temel ilkeleri belirlemiştir. Buna göre 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki şart öngörülmüştür: Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci şart başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem

taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci şart ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır.

24. Eldeki olayda başvurucunun yargılama giderinden sorumlu tutulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği şikâyetinin başvurucunun işçi, başvuruya konu davanın işe iade davası olduğu ve arabulucunun hatası nedeniyle başvurucunun yargılama gideri ödeme durumunda kaldığı gözetildiğinde söz konusu tutarın anayasal ve kişisel önem taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Öte yandan Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir.

26. Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun bu niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

27. Somut olayda başvurucu, arabuluculuk faaliyeti sebebiyle uğradığını ileri sürdüğü 3.440 TL zararın tazmini talebiyle dava açmış; Asliye Hukuk Mahkemesi de talep edilen tutarın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu, ödediğini iddia ettiği 271,30 TL yargılama giderinin tazminini ise talep etmemiştir. Başvurucu, Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada söz konusu yargılama gideri için neden tazminat talep etmediğini açıklamadığı gibi bu tutarın talep edilmesi durumunda anılan davanın etkisiz olduğunu da ileri sürmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun aleyhine 271,30 TL yargılama gideri hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak olağan başvuru yollarını tüketmediği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu, aleyhine kesinleşen ilk işe iade davasının sürdüğü bir yıllık sürenin ikinci işe iade davasındaki boşta geçen süre ücretinin hesaplanmasında dikkate alınamayacak olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekle birlikte söz konusu iddianın dava şartı yokluğundan davanın reddedilmesinin sonuçlarını ifade etmek için dile getirildiği anlaşıldığından bu iddia yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve toplam 34.372,10 TL maddi ile 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvurucunun dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunduğu ve bu arada ikinci kez açtığı işe iade davasının kabulüne karar verildiği anlaşıldığından mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla

birlikte ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için mahkemeye erişim hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesine (E.2020/2330, K.2020/1991) iletilmek üzere Ankara 2. İş Mahkemesine (E.2019/647, K.2020/123) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UFUK SÜĞÜRTİN

B. No: 2020/39903 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39903

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UFUK SÜĞÜRTİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39903)

Karar Tarihi: 28/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 26/3/2025 - 32853

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Ufuk SÜĞÜRTİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararıyla iptal edilen idari işlemden doğan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında memur olarak görev yapmaktayken Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) 2016/1 merkezî yerleştirme ile sözleşmeli personel olarak Türkiye Elektrik Üretim Anonim Şirketi (TEİAŞ) Genel Müdürlüğüne 14/7/2016 tarihinde yerleştirilmiştir.

3. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur.

4. Başvurucunun atamasının yapılması amacıyla görevinden ayrılma talebiyle yaptığı başvurusu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca OHAL nedeniyle kabul edilmemiştir. Başvurucu, bunun üzerine TEİAŞ Genel Müdürlüğünden OHAL boyunca haklarının saklı

kalmasını 4/11/2016 tarihli dilekçe ile talep etmiştir.

5. Başvurucunun bu talebi kabul görmeyerek atama kararı TEİAŞ tarafından 26/12/2016 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile iptal edilmiştir.

6. Başvurucu, söz konusu kararın kaldırılması talebiyle Kamu Denetçiliği Kurumuna 11/1/2017 tarihinde başvurmuştur. Kamu Denetçiliği Kurumu 11/7/2017 tarihinde başvurunun kabulü ile OHAL'in mücbir sebep olarak değerlendirilerek başvuranın işe başlamaya ilişkin yasal süresinin yeniden değerlendirilmesi yönünde Türkiye Elektrik İletim A.Ş. Genel Müdürlüğüne, TEİAŞ Genel Müdürlüğü tarafından işe başlama onayının verilmesi hâlinde mağduriyetin doğmaması adına başvuranın çekilme talebinin ivedilikle yeniden değerlendirilmesi hususunda da Çevre ve Şehircilik Bakanlığına tavsiyede bulunulması yönünde karar vermiştir.

7. Başvurucunun bunun üzerine TEİAŞ Yönetim Kurulunca alınan atama kararının iptali işlemine karşı 11/9/2017 tarihinde açtığı dava, Ankara 17. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 26/12/2018 tarihli kararla iptal edilmiştir. İdare Mahkemesi kararında, ülke genelinde ilan edilen OHAL'in kamusal düzeni korumak amacıyla alınmış mücbir bir sebep olduğu, başvurucunun da OHAL'e rağmen görev yaptığı kurumdan ayrılması hâlinde bir daha devlet memurluğuna alınmama riski ile karşı karşıya bulunduğu vurgulanmıştır. İdare Mahkemesi, dava konusu işlemle başvurucunun dışında gerçekleşmiş olan mücbir sebebin tüm külfetinin başvurucuya yükletilmesi sonucunun doğacağı kabulüyle tesis olunan dava konusu atama kararının iptaline ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varmış ve başvurucunun durumunun yeniden değerlendirilmek suretiyle yapılacak en yakın yerleştirmede süre verilmek suretiyle atamasının yapılmasının gerektiği belirtilmiştir.

8. İdare Mahkemesi kararına karşı TEİAŞ tarafından yapılan istinaf başvurusunu inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 30/1/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun kesin olarak reddine hükmetmiştir. Bu karar başvurucuya 2/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu, bu kesin karar üzerine 20/7/2020 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumuna bir kez daha başvuru yapmış ve kesinleşen yargı kararı üzerine hukuka aykırı olduğu tespit edilen atamasının iptaline ilişkin işlem nedeniyle uğradığı zararlara karşılık 5.000 TL'nin tazminat olarak kendisine ödenmesini talep etmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumu, yapılan başvurunun menfaat ihlali şartını taşımadığı gerekçesiyle 10/9/2020 tarihinde incelenemezlik kararı vermiştir.

10. Başvurucu, bunun üzerine hukuka aykırı olduğu tespit edilen işlem nedeniyle uğradığı zararlara karşılık 5.000 TL maddi tazminatın kendisine istemiyle 9/10/2020 tarihinde Ankara 23. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 10/1/2020 tarihli kararıyla davanın süre aşımı yönünden reddine kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, işlemin iptali yolundaki Ankara 17. İdare Mahkemesi kararının Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesince onanmasına ilişkin kararın davacıya tebliğ edildiği 2/7/2020 tarihinden itibaren altmış gün içinde parasal haklara ilişkin tam yargı davasının açılması ya da aynı altmış gün içinde en geç 3/9/2020 tarihinde davalı idareye müracaat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme bu tespitten hareketle belirttiği süre kaçırıldıktan sonra 9/10/2020 tarihinde açılan davanın süresinde olmadığını ve esasının incelenmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 24/11/2020 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 16/12/2020

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır. "

14. 2577 sayılı Kanun'un "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

15. 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunu oluşturmaktır."

16. 6328 sayılı Kanun'un "Başvuru ve usulü" kenar başlıklı 17. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Kuruma başvuruda bulunulabilmesi için, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir."

17. 6328 sayılı Kanun'un "Başvuru ve usulü" kenar başlıklı 17. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur."

III. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; nihai kararın 2/7/2020 tarihinde tebliğ edildiğini, 20/7/2020 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru yaptığını, 10/9/2020 tarihinde Kurum tarafından incelenmeksizin ret kararı verildiğini ve bu karar üzerine süresinde davasını açtığını savunmuştur. Başvurucu ayrıca 6328 sayılı Kanun'da belirtildiği üzere dava açma süresi içinde yapılan başvurunun işlemeye başlamış olan dava açma süresini durduracağını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucunda iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

23. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

27. Bu bakımdan öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

28. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

29. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

30. Kanunun varlığı kadar kanun metni ve uygulaması da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir. (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir. (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

31. Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak derece mahkemelerince geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişkili olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

32. Somut yargılama sürecinde Mahkeme; ret gerekçesini, nihai kararın başvurucuya tebliğ edildiği 2/7/2020 tarihinden itibaren altmış gün içinde parasal haklara ilişkin tam yargı davasının açılmadığı ya da aynı altmış gün süre içinde en geç 3/9/2020 tarihine kadar davalı idareye müracaat edilmediği yorumu üzerine kurmuştur. Bununla birlikte Mahkeme, Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurunun dava süresine etkisi olmadığını zımnen ifade etmiştir.

33. Olayda başvurucu, idare mahkemesinde tam yargı davası açma süresi içinde Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurmuştur. Yukarıda değinilen 6328 sayılı Kanun'un 17/8. Maddesinde dava açma süresi içinde Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru yapılmış ise sürenin duracağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvuru ile başvurucunun idari dava açma süresi durmuştur.

34. Dava açma süresinin başlangıcına ilişkin açık bir kanun hükmü bulunmaktadır ve bu hükme verilecek olağan anlam bellidir (bkz. § 18). Buna göre Kamu Denetçiliği Kurumunun 10/9/2020 tarihli incelenemezlik kararıyla yeniden süre işlemeye başlamış, başvurucu da 9/10/2020 tarihinde altmış günlük süre içinde davasını açmıştır. Bu hâle göre başvuruya konu davada, İdare Mahkemesi yorumunun kanunun açık lafzına göre öngörülebilir olmadığı değerlendirilmiştir.

35. Bu durumda açılan davanın açık kanun hükmünün öngörülemez bir biçimde yorumlanarak süre aşımı yönünden reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

37. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. İdare Mahkemesine(E.2020/1736, K.2020/1718) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT YALÇIN

B. No: 2020/39991 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39991

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39991

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Bülent YALÇIN

Vekili : Av. Buse Naz ALÜFTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesörler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör için 5800 ek gösterge rakamının uygulanmasının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 14/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Fatih Bulucu (B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden oluşturulan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun derece mahkemelerince yeterince ortaya konulamadığını ve derece

mahkemelerinin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadıklarını değerlendirmiştir. Bunun yanında başvuruculaların 11/10/1983 tarihli ve2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmalarını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığı da vurgulanarak başvurucunun asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyası ilk derece mahkemesinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2020/888, K.2020/3018) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuyaÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL OKUT

B. No: 2021/6601 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL OKUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6601)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : İsmail OKUT

Vekili : Av. Nazlı MERT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 5/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya aşırı külfet yüklediğini değerlendirerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Somut

başvuruda banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu bloke kararı kaldırıldığından olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

4. Başvurucu, tazminat isteminde bulunmadığından ihlalin tespitiyle yetinilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 7. İdare Mahkemesine (E.2019/2087, K.2020/860) GÖNDERİLMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞAT DOĞAN

B. No: 2021/10481 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞAT DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10481)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Reşat DOĞAN

Vekili : Av. Osman ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacağının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası Komisyon tarafından başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunduktan sonra başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvurucu, işçilik alacağının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, benzer iddialarla yapılan İsmail Avcı (B. No: 2019/12190, 22/2/2022) başvurusuna ilişkin kararında detaylı değerlendirmeler yapmıştır. Kararda öncelikle hak arama özgürlüğüne yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13.

maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir nedene dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edeceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda başvuru konusu olaya dair verilen dava şartı yokluğundan usule ilişkin ret kararları ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı ve mahkemelerin hukuken yarar elde edilemeyecek davalarla meşgul edilmesinin önlenmesi ve kişilerin medeni hakkıyla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması hususunda daha elverişli olan dava yoluna başvurmaya zorlanması şeklinde meşru bir amacı olduğu anlaşılmıştır (İsmail Avcı, §§ 37-56). Ölçülülük yönünden müdahale için seçilen aracın amaca ulaşılmasını sağlaması önemli olduğu kadar seçilen aracın son çare olması, diğer bir ifadeyle başvurucunun haklarını en az zedeleyen araç olması gerekir (İsmail Avcı, § 67). 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, usule aykırı olarak düzenlenen dava dilekçelerinin usulüne uygun hâle getirtilmesi için hâkime güçlü yetkiler vermektedir. Dolayısıyla hatalı olarak belirsiz alacak davası biçiminde açıldığının düşünülmesi hâlinde davanın genel eda davası olduğu kabul edilerek başvurucunun talep sonucunu netleştirmesi için başvurucuya süre verilmesinin davanın usulden reddi biçimindeki ağır bir müdahaleden kaçınılmasını sağlayacak bir araç olduğu anlaşılmaktadır (İsmail Avcı, §§ 69, 70). Anayasa Mahkemesi belirsiz alacak davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesinin -usul hukukundaki imkânlar gözetildiğinde- başvurulabilecek son çare olmadığı, medeni hakla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması yönünden en etkili olan davanın açılmasını sağlama amacına ulaşılması için daha hafif müdahale teşkil eden aracın seçilmesi yerine başvurucunun mahkemeye erişimini imkânsız kılan ağır bir aracın tercih edilmesinin gereklilik şartına uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır (İsmail Avcı, § 74). Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 30.000 TL tutarında manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 1. İş Mahkemesine (E.2019/587, K.2019/755) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞABAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/10879 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10879

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞABAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10879)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Şaban ÖZTÜRK

Vekili : Av. Turan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş kazasından kaynaklanan tazminat davasında ıslah talebinin zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlar. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25). Ayrıntıları Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında açıklandığı üzere nihai kararın öğrenilmesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracığıyla da olabileceği kabul edilmektedir. UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri

beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihlerden itibaren başlatılması gerekir. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede 11/11/2020 tarihli nihai kararın başvurucu vekili tarafından 7/1/2021 tarihinde saat 15.52'de açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 7/1/2021 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinin son günü olan 6/2/2021 tarihinin cumartesiye denk gelmesi nedeniyle 8/2/2021 tarihinden sonra 17/2/2021 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET ÖZDEMİR

B. No: 2021/17465 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17465

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17465)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Nimet ÖZDEMİR

Vekili : Av. İbrahim ÇELİKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin şartları taşımadığı gerekçesiyle reddedilmesi sonucunda iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/3/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Batman Belediye Başkanlığında (Belediye) taşeron işçisi olarak çalışırken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. madde kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

7. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığından bahisle, Belediye tarafından başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebi reddedilmiş ve iş sözleşmesi feshedilmiştir.

8. Başvurucunun, fesih işleminin iptali ve işe iade talebiyle 30/5/2018 tarihinde açtığı dava Batman 2. İş Mahkemesince (Mahkeme) 8/11/2018 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası aldığı, 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen şartları taşımadığı, bu nedenle kamu işçiliği başvurusunun reddedildiği ifade edilmiştir. Bu itibarla 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 24. madde kapsamında işçi statüsüne alınması için gerekli şartları taşımayan başvurucunun 696 sayılı KHK kapsamında iş sözleşmesinin feshedildiği vurgulanan kararda feshin geçerli nedene dayandığı belirtilmiştir.

9. Başvurucunun istinaf talebi, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından 3/3/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan infaz edilmiş cezasının bulunduğu ve 2000 yılında tahliye olduğu, geçerli nedenle iş sözleşmesinin feshedildiği ifade edilmiştir.

10. Nihai karar 21/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup başvurucu 24/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 657 sayılı Kanun'un "Genel ve özel şartlar" kenar başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

" Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

...

5. (Değişik altbent: 23/01/2008-5728 S.K./317.mad) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

...

B) Özel şartlar:

...

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

12. 696 sayılı KHK'nın 127. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 23. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

''5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a)657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b)Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak,

c)Bu kapsamda çalıştırılmalarına ilişkin olarak açtıkları davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edeceğine dair yazılı beyanda bulunmak,

ç) En son çalıştığı idare ile daha önce kamu kurum ve kuruluşlarında alt işveren işçisi olarak çalıştığı iş sözleşmelerinden dolayı bu madde ile tanınan haklar karşılığında herhangi bir hak ve alacak talebinde bulunmayacağını ve bu haklarından feragat ettiğine dair yazılı bir sulh sözleşmesi yapmayı kabul ettiğini yazılı olarak beyan etmek kaydıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde idaresinin hizmet alım sözleşmesinin yapıldığı birimine, sürekli işçi kadrolarında istihdam edilmek üzere yazılı olarak başvurabilirler. ..."

13. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı öncesindeki hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

''İl özel idareleri ve belediyeler ile bağlı kuruluşlarında ve bunların üyesi olduğu mahalli idare birliklerinde, birlikte veya ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlarına ait şirketlerde 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuat hükümleri uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak,

c) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

ç) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

kaydıyla bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde hizmet alım sözleşmesini yapan idareye veya şirkete, ek 20 nci madde kapsamındaki şirketlerinde işçi statüsünde çalıştırılmak üzere yazılı olarak başvurabilirler...''

14. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararıyla iptal edilen 375 sayılı KHK'nın geçici 24. Maddesinin (c) ve (ç) bentleri şöyledir:

c) Bu kapsamda çalıştırılmalarına ilişkin olarak açtıkları davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edeceğine dair yazılı beyanda bulunmak,

ç) En son çalıştığı idare veya şirket ile daha önce kamu kurum ve kuruluşlarında alt işveren işçisi olarak çalıştığı iş sözleşmelerinden dolayı bu madde ile tanınan haklar karşılığında herhangi bir hak ve alacak talebinde bulunmayacağını ve bu haklarından feragat ettiğine dair yazılı bir sulh sözleşmesi yapmayı kabul ettiğini yazılı olarak beyan etmek,

15. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir

"...

4. Geçici 23. Maddenin Birinci Fıkrasının (c) ve (ç) Bentleri

...

371. Dava konusu (c) bendinde yer alan kural ile sürekli işçi kadrosuna geçiş için başvuruda bulunacak işçilerden personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından çalıştırılmalarına ilişkin olarak idarelere karşı açtıkları davalardan ve/veya devam eden icra takiplerinden feragat edeceklerine dair yazılı beyan istenmektedir. Diğer dava konusu kural olan (ç) bendi ise ileride doğması muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçebilmek adına işçilerin en son çalıştığı idare ile daha önce kamu kurum ve kuruluşlarında alt işveren işçisi olarak çalıştığı iş sözleşmelerinden dolayı bu madde ile tanınan haklar karşılığında herhangi bir hak ve alacak talebinde bulunmayacağını ve bu haklarından feragat ettiğine dair yazılı bir sulh sözleşmesi yapmayı şart koşmaktadır. Kurallar bu yönleriyle hem karar hakkı ve mahkemeye erişim hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına hem de mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

372. Söz konusu kuralların idareler aleyhine açılacak davalardan hangi davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edileceğini ve yine sulh sözleşmesi imzalanacak hak ve alacakların hangileri olduğunu tereddüde yer yermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmadığı açıktır.

373. İşçilere sürekli işçi kadrolarına geçiş karşılığında idare aleyhine açılmış davalarından ve/veya icra takiplerinden vazgeçilmesinin ve ileride de geçmiş iş sözleşmelerinden kaynaklı hak ve alacak talebinde bulunulmamasının şart koşulması idarenin müteselsil veya doğrudan sorumlu olacağı söz konusu alacak ve hakları ödememek suretiyle avantaj elde etmesini sağlayacaktır. Söz konusu avantajın idare lehine oluşturacağı mali boyutu dikkate alındığında sınırlamanın kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu söylenebilecektir.

374. İşçilerin açtıkları davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edilmesinin ve ileride doğabilecek geçmişe yönelik taleplerinden de feragat edildiğine dair sulh sözleşmesi imzalanmasının şart koşulmasının söz konusu amaca ulaşmak bakımından elverişli ve gerekli olmadığı da söylenememektedir.

375. 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde öngörülen müteselsil sorumluluk ilişkisi gereği kamu (asıl) işvereni, alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak Kanun'dan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

376. 6098 sayılı Kanun'un 167. maddesi müteselsil borçlulukta iç ilişkiyi düzenlemektedir. Anılan maddede, aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça borçlulardan her birinin alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumlu olacakları belirtilmiştir. Yine maddede, kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ışığında asıl işveren, işçiye fazladan yaptığı ödeme kadar halefiyet ilkesi gereği işçinin yani alacaklının yerine geçecek ve alt işverene karşı rücu hakkı elde edecektir (AYM, E.2019/42, K.2019/73, 19/09/2019, § 17).

377. Dava konusu kuralların yer aldığı maddenin işçilere yasal haklarının ötesine geçen bir avantaj sunduğuna tereddüt bulunmamaktadır. İşçilerin bu imkân karşılığında vazgeçmesi öngörülen alacak ve haklar ise alt işveren işçisi olarak çalıştıkları dönemlere ilişkindir. Asıl işveren olan idarenin bu hak ve alacaklardan kaynaklı rücu imkânı da değerlendirildiğinde işçilere sunulan imkân karşılığında bu hak ve alacaklarından feragat etmelerinin istenmesi şeklinde mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğu söylenemez.

378. Öte yandan işçilerden dava açmış olanların davalardan feragat etmeleri koşulunun konulması, hak arama özgürlüğünü kullanarak dava açmış olanların davalarından vazgeçmemelerine bağlanan sonuçlar nedeniyle kuralın yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde caydırıcı nitelik taşıdığı açıktır. Bu yönüyle kuralın hak arama hürriyetine getirdiği sınırlamanın da orantılı olmadığı anlaşılmaktadır.

379. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

...

9. Geçici 24. Maddenin Birinci Fıkrasının (c) ve (ç) Bentleri

...

428. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca ilgisi nedeniyle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

429. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentlerine ilişkin Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine yönelik gerekçeler uygun olduğu ölçüde dava konusu kurallar yönünden de geçerlidir.

430. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; kendisi hakkında hiçbir araştırma yapılmadan gerekçesiz bir şekilde iş

sözleşmesinin feshedildiğini, istihbari bilgilerin kaynağı araştırılmadan ve fesih tarihinden sonra oluşturulan belgeye dayanılarak karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve başvurucunun daimî işçi kadrosuna geçişinin yapılmamasına yönelik işlem nedeniyle yargısal yolları tüketip tüketmediğinin gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte son olarak başvurucunun adil yargılanma ve özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat, [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Somut olayda başvurucu, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunmuştur. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığından bahisle Belediye başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebini reddetmiş ve iş sözleşmesini feshetmiştir. Bunun üzerine başvurucu, iş sözleşmesinin feshine dair işleme karşı tespit ve işe iade istemli dava açmıştır. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olmak suçundan infazı tamamlanmış bir mahkûmiyet kararının bulunduğu, başvurucunun bu nedenle sürekli işçi statüsüne geçiş talebinin reddedildiği, bu itibarla iş sözleşmesi feshinin de geçerli nedene dayandığı gerekçeleriyle davanın reddine karar vermiştir.

23. Başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebi, hakkında devlet memurluğuna engel nitelikte eski tarihli bir mahkûmiyet kararı bulunduğundan bahisle reddedilmiş olup başvurucunun bu işleme karşı başvuru yollarını tüketip tüketmediğine dair herhangi bir bilgi veya belgeye dosya kapsamında rastlanılmamıştır. Bununla birlikte başvurucu esasen

iş sözleşmesinin feshi işlemine yönelik başvuru yollarını tüketmiş ve bireysel başvuruda da bu fesih işleminin hukuka aykırı olduğundan yakınmıştır. Bu nedenle somut olayda fesih işlemi ile gerçekleştirilen müdahale ile sınırlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

24. Başvurucuya ait işten ayrılış bildirgesinde "696 sayılı KHK ile kamu işçiliğine geçilememesi sebebiyle çıkış" kodu yer aldığı görüldüğünden, iş sözleşmesinin sürekli işçi statüsüne geçiş talebinin reddedilmesi gerekçesiyle feshedildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu hakkında uygulandığı anlaşılan 375 sayılı KHK'nın Geçici 24. maddesinin, sürekli işçi statüsüne başvuru için birtakım haklardan feragat koşulu getiren(c) ve (ç) bentleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (bkz. §§ 13-15). Özellikle sürekli işçi statüsüne geçiş başvurusunda bulunmak için, kişilerin önceki iş sözleşmesine yönelik haklarından feragat etmiş sayılma koşulunu öngören 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin (ç) bendinin iptal edilmesiyle birlikte, sürekli işçi statüsüne geçiş için başvuruda bulunulduğu takdirde önceki iş sözleşmesinden doğan hak ve alacakların ortadan kalkması gibi bir durum artık söz konusu değildir.

25. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının ya da başvurucular hakkında verilmiş fesih tarihinden yıllar öncesine ait mahkûmiyet kararlarının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi gerektiğini kabul etmiştir (Süleyman Duman ve Diğerleri, B. No: 2019/14039, 20/9/2023, §§ 26-32).

26. Somut başvuruda da derece mahkemelerince başvurucu hakkında çok eski tarihli bir mahkûmiyet hükmünün bulunduğundan bahsedilmekle yetinilmiştir. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce 2000 yılında infazı tamamlandığı belirtilen bir mahkûmiyet kararının, başvurucunun terör örgütüyle irtibatlandırılmasına ne şekilde delil teşkil edebileceği tartışılmamıştır. Derece mahkemelerince başvurucu hakkında terör örgütüne üye olmak suçundan mahkûmiyet kararı bulunduğu ifade edilmekle yetinilmiş; anılan mahkûmiyet hükmüne konu olay ve olguların neler olduğuna, anılan kararın başvurucunun iş akdinin feshine nasıl etki ettiğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. İş Mahkemesine (E.2018/95, K.2018/489) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM DÜŞME VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/19736 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19736

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM DÜŞME VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19736)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Bayram DÜŞME

2. Songül DÜŞME

3. Zübeyde DÜŞME

Vekili : Av. Öykü ÇAKMAK USAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör olayı nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi istemiyle açılan tam yargı davalarında hukuk kurallarının açık bir biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai kararı 15/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/4/2021 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat

Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Anayasa Mahkemesi anılan kararında, devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72). Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

4. Somut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır1. İdare Mahkemesine (E.2019/407, K.2019/1905) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SITKI DEMİRAY

B. No: 2021/26309 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26309

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SITKI DEMİRAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26309)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Sıtkı DEMİRAY

Vekili : Av. Zayim BİLİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 14/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucunun beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiğini belirterek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi

nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 10.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Bakırköy 2. Aile Mahkemesine (E.2021/226 D.İş, K.2021/233) iletilmek üzere Bakırköy 1. Aile Mahkemesine (E.2021/1659 D.İş, K.2021/1641) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 6.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL ZEKİ ALEGÖZ

B. No: 2021/26632 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26632

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL ZEKİ ALEGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26632)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : İsmail Zeki ALEGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 23/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2021 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2020/295, K.2020/281) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KERİM SANDIKÇI

B. No: 2021/27624 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KERİM SANDIKÇI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27624)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Kerim SANDIKÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, birden fazla kişiye karşı açılan alacak davasında hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının; temyiz incelemesinde gerekçe bulunmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının; karar düzeltme talebinin her bir davalının payına düşen dava değeri miktarı dikkate alınarak usulden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun da aralarında bulunduğu davalılar aleyhine Sakarya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan alacak davası açılmıştır. Mahkeme 13/10/2015 tarihinde davanın kabulü ile 30.017,57 TL'lik alacağın miras hisseleri oranında davalılardan alınarak davacıya verilmesine karar vermiştir. Karar gerekçesinde davalıların murislerinin sözleşmeye dayalı alacağını tahsil etmek için davacı avukat ile avukatlık sözleşmesi imzalandığı, daha sonra avukatın davalılar tarafından azledilmesi üzerine davacı avukat tarafından sözleşmeye dayalı avukatlık ücretlerini almak amacıyla davanın açıldığı belirtilmiştir. Mahkeme, avukata atfı kabil mesleki bir kusur bulunmadığını belirterek avukatın azledilmesinde haklı bir neden bulunmadığı gerekçesiyle bilirkişi raporunca belirlenen miktarı da dikkate alıp 30.017,57 TL alacağın davacı avukata

ödenmesine karar vermiştir.

3. Başvurucunun da aralarında bulunduğu davalılar temyiz isteminde bulunmuş, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 9/5/2019 tarihinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, onama kararı vermiştir.

4. Davalılardan sadece başvurucu tarafından karar düzeltme isteminde bulunulmuştur. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 25/3/2021 tarihli kararla karar düzeltme talebini reddetmiştir. Karar gerekçesinde 19.680 TL'den az olan davalara ait hükümlerin onanması ya da bozulmasına ilişkin Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme yoluna gidilemeyeceği vurgulanmış, davada hüküm altına alınan miktarın karar düzeltme sınırının altında olduğu belirtilmiştir.

5. Nihai karar, başvurucu vekiline 19/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, temyiz kararında gerekçe bulunmadığını, Yagıtayın inceleme yapmadan karar verdiğini ileri sürmüştür.

8. Anayasa’nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

9. Somut olayda kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu derece mahkemesinin hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, dava değerinin otuz bin olduğunu karar düzeltme talebinin miktar yönüyle reddedilmesinin ve esas yönüyle inceleme yapılmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi Leyla Coşkun kararında (B. No: 2019/9077, 21/11/2023) birden fazla kişinin davacı veya davalı olarak yer aldığı davalarda, bu kişiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığı varsa kanun yolu incelemesinde, kesinlik sınırında dikkate alınacak dava değerinin kabule hükmedilen toplam tutarın değil her bir davacıya düşen miktarın ayrı ayrı dikkate alınarak tespit edilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediğine karar

vermiştir. Anılan kararda ihtiyari dava arkadaşlığına yer verilmiş, dava konusu vakıanın yahut hukuki sebebin aynı ya da benzer olması hâlinde, birden fazla kişi birlikte dava açabileceği gibi birden fazla kişiye karşı birlikte dava da açılabileceğinden bahsedilmiştir. İhtiyari dava arkadaşlığında her biri ayrı dava konusu edilebilecek taleplerin tek bir dava dilekçesiyle aynı dava çatısı altında ileri sürülebileceği vurgulanmış, davacıya sağlanan bu kolaylıkla yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesi ve çelişkili karar verilmesinin önlenmesi amaçlandığı ifade edilmiştir. Yargılamada her bir davacının ayrı dava açma hakkına sahip olduğu ve her bir davacı lehine ayrı ayrı hükmedilen tazminat miktarının kesinlik sınırının altında kaldığı gözetildiğinde, istinaf talebinin reddine dair kararın katı ve şekilci bir değerlendirmeye dayanmadığı kabul edilmiştir (Leyla Coşkun, §§ 33-40) .

13. Somut olay anılan hususlar bakımında değerlendirildiğinde, başvurucunun da aralarında bulunduğu davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının mevcut olduğu görülmektedir. Nitekim Mahkeme hükmünde de hükmedilen alacağın miras payları oranında davalılardan alınmasına karar verilmiştir.

14. Başvuruya konu olayda davalıların tamamı temyiz incelemesi talebinde bulunmuş, davalıların tamamı dikkate alınarak uyuşmazlığın kesinlik sınırında kalmadığı için temyiz incelemesi esastan yapılmış ve karar onanmıştır. Karar düzeltme aşamasında ise sadece başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuş, başvurucunun miras payı dikkat alınmış ve söz konusu bu miktara göre karar düzeltme talebi kesinlik sınırında kaldığından reddedilmiştir. Dolayısıyla karar düzeltme talebinin reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin, elde edilmek istenen kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında başvurucuya orantısız bir külfet yüklemediği, bu itibarla mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır..

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu; davacı avukatın iş takibi yapmak için sürekli para istediğini, paranın ödenmesine rağmen görevini ihmal ettiğini, mecburen kalan işleri kendisi yaptığını, avukat hakkında baroya ve savcılığa şikâyette bulunduğunu, Mahkemenin bu hususları dikkate almadan eksik incelemeyle hüküm kurduğunu, Mahkemece verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

18. Bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale iddiası içermeyen, yargılama aşamasında elde edilen delillerin takdiri ile bu deliller ışığında hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin somut başvuru, yukarıda belirtilen içtihat

kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup gerekçeli kararda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar (bkz. § 2) gözönünde bulundurulduğunda derece mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir. Bu itibarla ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GUNAY NAHMADOVA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/28305 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28305

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GUNAY NAHMADOVA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28305)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Gunay NAHMADOVA

2. Mekkedın MORINA

3. Mohammad AMIRY

Başvurucular Vekili : Av. Ahmet Çağrı ÇETİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yabancı uyruklu olan başvurucular, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde yabancı uyruklu kontenjanından tıpta uzmanlık öğrenimi görmektedir.

3. 4/1/1961 tarihli ve 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un 5. maddesi ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesi kapsamında tıpta uzmanlık öğrencilerine yapılan döner sermaye ek ödemesinden başvurucular

yararlandırılmamaktadır.

4. Başvurucular, çalıştıkları kuruma muhtelif tarihlerde başvurmuş; döner sermaye geliri olarak yapılan ek ödemeden kendilerinin de yararlandırılmasını talep etmiştir. İdare, başvuruları reddetmiştir.

5. Başvurucular, söz konusu ret işlemlerinin iptaliyle idareye başvuru tarihinden altmış gün öncesinden itibaren yararlandırılmaları gereken ek ödemelerin yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle muhtelif tarihlerde idare mahkemelerinde dava açmıştır. Yargılamalar sonucunda verilen nihai kararlarla davalar reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 33. maddesinde sadece nöbet ücretlerinin ödenmesine ilişkin hükümlerin bulunduğu ve söz konusu maddede yapılan değişikliğin ancak nöbet ücretini kapsadığı ifade edilmiştir. Kararlarda 209 sayılı Kanun'un 5. maddesinde ve 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesinde kimlerin döner sermaye gelirlerinden pay alacağının açıkça düzenlendiği, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin bu kapsamda yer almadığı vurgulanmış; yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine döner sermaye ek ödemesi yapılamayacağı belirtilmiş, ayrıca farklı kontenjanlar kapsamında uzmanlık eğitimine başlayan yabancı uyruklu öğrencilerin Türk uyruklu öğrenciler ile aynı statüde bulunmadıkları açıklanmıştır.

6. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

7. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 2021/31087 ve 2021/31089 numaralı başvuruların 2021/28305 numaralı başvuruyla birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular; döner sermaye gelirine eşit şekilde katkı sundukları hâlde döner sermaye gelirinden pay alamamalarının eşitlik ilkesini, adil ücret ilkesi ile çalışma hakkını, yabancı uyruklu asistan doktorlara döner sermaye ödemesi yapılamayacağını düzenleyen açık bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen bölge idare mahkemesinin uluslararası sözleşme hükümlerine aykırı olarak karar vermesinin adil yargılanma hakkını ve öngörülebilirlik ilkesini de ihlal ettiğini iddia etmiştir. 2547 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (e) fıkrasında uzmanlık kavramı tanımlanırken Türk vatandaşı-yabancı uyruklu ayrımının yapılmadığını belirten başvurucular, fiilen çalıştıkları hâlde döner sermaye ek ödemesinden mahrum kaldıklarından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleriyle somut olayın koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular iddialarını yinelemiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyeti Arif Huseynli ve diğerleri (B. No: 2019/39033, 28/6/2022) kararında incelemiş ve başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

12. Arif Huseynli ve diğerleri kararında, Türk vatandaşı tıpta uzmanlık öğrencileri döner sermaye ek ödemesinden yararlanırken yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin

bundan yararlanmamasının farklı muamele teşkil ettiği hususunun ilk bakışta anlaşılabilecek nitelikte olduğu belirtilmiş; durumları benzer olan tıpta uzmanlık öğrencileri arasında döner sermaye ek ödemesinden yararlanma yönünden uyrukluk temelinde farklılık yaratıldığı tespit edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, § 54). Anılan kararda başvuruculaların yabancı uyruklu olduğu için maruz kaldıkları farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temeli olduğunun ortaya konulamadığı vurgulanmış, farklı muamelenin ilgili mevzuatın anayasal hükümler gözetilmeden yorumlanmasından kaynaklandığına işaret edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 55, 56). Mahkemelerin önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyetinde olduğununaltının çizildiği kararda, ödeme yapılmasını öngören açık bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle başvuruculaların döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamasının haklılaştırılması yargı mercilerinin mevzuat hükümlerini anayasal güvenceler ışığında yorumlama yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 57, 58).

13. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Arif Huseynli ve diğerleri kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Tekirdağ 2. İdare Mahkemesine (E.2020/237, K.2021/18 ve E.2020/390, K.2021/19), İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Yedinci İdari Dava Dairesine (E.2020/1861, K.2021/62) iletilmek üzere Tekirdağ 1. İdare Mahkemesine (E.2020/229, K.2020/999) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcının başvuruculara AYRI AYRI, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET SALDA

B. No: 2021/33943 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33943

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET SALDA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33943)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Ahmet SALDA

Vekili : Av. Kürşad ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade davasında hatalı bir şekilde aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedildiğine yönelik iddianın istinaf mahkemesince karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir firmada güvenlik personeli olarak çalışmaktayken iş akdinin feshedilmesi üzerine Karacabey 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) (Mahkeme) iş akdinin geçerli bir neden olmaksızın feshi iddiasına bağlı olarak feshin geçersizliğinin tespiti ile işe iade davası açmıştır.

3. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; güvenlik personeli olan başvurucunun 25/5/2019 tarihinde görev yerini uzunca bir süre terk ettiği, görev yerinden ayrılırken bu durumu yetkili amirlerine bildirmeyerek görev yerine başkasının geçmesini sağlamadığının sabit olduğu belirtilmiştir. Buna göre davalı işveren tarafından iş sözleşmesinin feshedilmesinin haklı nedenlere dayandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kararın hüküm fıkrasında başvurucu aleyhine 54,40 TL harç, 680 TL arabuluculuk ücreti,

108,95 TL tanık ücreti, posta gideri ve diğer masraf ile 3.400 TL vekâlet ücretine hükmedilmiş, başvurucu tarafından yapılan yargılama gideri kendi üzerinde bırakılmıştır.

4. Başvurucu tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 12/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; Mahkeme tarafından 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası gereğince yargılama giderinin işverene yükletilmesi gerekirken söz konusu kural uygulanmayarak aleyhine yargılama giderine hükmedildiğini, yine hatalı olarak işveren lehine vekâlet ücretine hükmedildiğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu Bölge Adliye Mahkemesinin bu hususa yönelik iddiayı değerlendirmeden karar verdiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

10. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No:

2019/3589, 23/11/2021, § 30).

11. Eldeki olayda başvurucu iş akdinin haksız olarak feshedildiğini belirterek işe iade davası açmıştır. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda dava reddedilmiş, başvurucu aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu istinaf dilekçesinde, dava dilekçesinde de belirttiği üzere işverenin arabuluculuk ilk toplantısına katılmadığının son tutanak ile sabit olduğunu, 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca yargılama giderinin işverene yükletilmesi gerektiğini, ancak Mahkemenin söz konusu kural çerçevesinde herhangi bir değerlendirme yapmadan yargılama gideri ve vekâlet ücretini kendi üzerine yüklediğini ileri sürmüştür. Bölge Adliye Mahkemesi ise kararında istinaf sebepleri ile bağlı olarak inceleme yaptığını belirtmiş, istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

12. 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrasında taraflardan birinin geçerli bir mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmaması sebebiyle arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi durumunda toplantıya katılmayan tarafın son tutanakta belirtileceği ve bu tarafın davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulacağı, ayrıca bu taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmeyeceği, her iki tarafın da ilk toplantıya katılmaması sebebiyle sona eren arabuluculuk faaliyeti üzerine açılacak davalarda tarafların yaptıkları yargılama giderlerinin kendi üzerlerinde bırakılacağı kurala bağlanmıştır. Aynı maddenin (14) numaralı fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya iki saatten az süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamamaları hâllerinde, iki saatlik ücret tutarının Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin (Tarife) Birinci Kısmına göre Adalet Bakanlığı bütçesinden ödeneceği, iki saatten fazla süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamamaları hâlinde ise iki saati aşan kısma ilişkin ücretin aksi kararlaştırılmadıkça taraflarca eşit şekilde Tarifenin Birinci Kısmına göre karşılanacağı, Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenen ve taraflarca karşılanan arabuluculuk ücretinin yargılama giderlerinden sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

13. Taraflar arasındaki uyuşmazlık için arabulucu seçildikten sonra arabuluculuk görüşmeleri yürütülmüştür. Bu görüşmeler sonucunda başvurucu vekili ile arabulucu arasında imzalanan 9/7/2019 tarihli Hukuk Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Son Tutanağında (Son tutanak), arabuluculuk konusu uyuşmazlığın işçi-işveren uyuşmazlığı (işe iade talepli, maktu) olduğu, 26/6/2019 tarihinde arabuluculuk sürecinin başladığı, bu sürecin 9/7/2019 tarihinde bittiği, arabuluculuğun görüşme yapılmadan anlaşamama ile sonuçlandığı belirtilmiştir. Son tutanakta, taraflara usulüne uygun bir şekilde ilk oturuma/toplantıya davet bildirimi gönderilerek tebligat yapıldığı, ancak işverenin geçerli bir mazereti olmaksızın ilk oturuma katılmaması nedeniyle arabuluculuk faaliyetinin sona erdiği, işverenin ilk oturuma/arabuluculuk müzakerelerine katılmamasına dair mazeret de bildirmediği ifade edilmiştir.

14. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesince 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na 6/12/2018 tarihli ve 7155 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen 18/A maddesinin (11) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur." bölümünün ve ikinci cümlesinin Anayasaya aykırı olduklarına ve iptallerine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, haklılık durumu gözetilerek uygulanabilecek istisnalar ya da belli bir üst sınır öngörülmeden, özellikle yargılamada tamamen haklı çıkan, diğer bir ifadeyle aslında bütünüyle haksız bir sürece maruz kaldığı

yargılamanın sonucunda anlaşılan tarafın özel durumu da gözetilmeden, mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmayan tarafın yargılama giderlerinden tümüyle sorumlu tutulmasının ve vekâlet ücretinin tamamından yoksun bırakılmasının kişilere aşırı bir külfet yüklediğini belirtmiştir. Anılan kararda bu durumun kamu yararı ile mülkiyet hakkı ve mahkemeye erişim hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi kişi aleyhine bozduğu ve bu itibarla orantısız bir sınırlamaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2023/160, K.2024/77, 14/3/2024).

15. Hâl böyleyken Bölge Adliye Mahkemesi kararında, yargılama lehine sonuçlanan işverenin son tutanakta herhangi bir mazeret bildirmeksizin arabuluculuk ilk toplantısına katılmadığı belirtilmesine rağmen 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası kapsamında yargılama giderinden hangi tarafın sorumlu tutulacağına ve taraflardan birinin lehine vekâlet ücreti hükmedilip hükmedilmeyeceğine ilişkin bir gerekçeye yer verilmemiştir.

16. Oysaki yargılama gideri ve vekâlet ücretine yönelik başvurucu tarafından ileri sürülen iddianın Bölge Adliye Mahkemesince değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira Bölge Adliye Mahkemesinin anılan kural kapsamında yapacağı değerlendirmenin başvurucunun lehine sonuç doğurmayacağı söylenemez.

17. Dolayısıyla başvurucunun işverenin mazeret belirtmeksizin katılmaması sebebiyle sona eren arabuluculuk görüşmeleri üzerine açtığı işe iade davasında aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği iddiasıyla ilgili olarak Bölge Adliye Mahkemesi kararında açık bir gerekçeye yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2020/2902, K.2021/782) iletilmek üzere Karacabey 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/355, K.2020/262) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ORHAN UĞUROĞLU

B. No: 2021/49220 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49220

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ORHAN UĞUROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49220)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Mehmet Orhan UĞUROĞLU

Vekili : Av. Semih ECER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadelerden dolayı tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru konusu haberin yayımlandığı tarihte başvurucu Mehmet Orhan Uğuroğlu, Yeniçağ gazetesinde yazıları yayımlanan bir gazetecidir. Gazetenin 31/1/2019 tarihli sayısında, başvurucunun hazırladığı bir köşe yazısı yayımlanmıştır. T. Vakfı (davacı) köşe yazısında kullanılan ifadeler nedeniyle kişisel itibarının zedelendiğinden bahisle gazete ve başvurucu aleyhine 100.000 TL talebiyle manevi tazminat davası açmıştır.

3. Davaya bakan Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 26/2/2021 tarihinde davanın kısmen kabulüyle başvurucu ve yazının yayımlandığı gazete aleyhine müştereken ve müteselsilen 15.000 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar vermiştir. Başvurucu ve davacı Mahkemenin kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf talepleri İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) incelenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, davacının istinaf talebinin kabulüyle ilk derece mahkemesi

kararının kaldırılmasına, davanın kısmen kabulüyle 30.000 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu vekili Av. S.E. nihai kararın 11/10/2021 tarihinde öğrenildiğini belirterek 10/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

7. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiş (Hüseyin Aşkan, § 20); bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

8. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

9. Yargılama sürecinde nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesi ilamına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede kararın 8/3/2019 tarihli vekâletname ile başvurucunun avukatı olan Ö.Y. tarafından 5/10/2021 günü saat 14.00'te okunduğu tespit edilmiştir. Başvuruya konu dava süresince başvurucu adına tüm işlemler Ö.Y. tarafından yapılmıştır. Davalıyı temsile yetkili vekilin UYAP'tan kararı okurken nihai kararın sonucunu da öğrenmesi beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmalıdır.

10. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi ilamı başvurucunun avukatı tarafından UYAP'tan okunduğundan bu kapsamda 5/10/2021 tarihinde bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan haberdar olunduğunun, bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 5/10/2021 tarihinden işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

11. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 5/10/2021 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 10/11/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATAKAN GÖKTÜRK

B. No: 2021/53158 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53158

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATAKAN GÖKTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53158)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Atakan GÖKTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve açıköğretim fakültesinde öğrenci olan başvurucunun "e-kampüs" sisteminden yararlanma talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle eğitim hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/8/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Kayseri 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. Başvurucu ayrıca 2020-2021 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (AÖF/Fakülte) Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Bölümüne kaydolmuştur. Başvurucu, anılan programın bir açıköğretim programı olduğunu da açıklamıştır.

7. Başvurucunun öğrencisi olduğu AÖF 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren "Anadolum e-Kampüs" isimli bir elektronik öğrenme (e-öğrenme) sistemine geçmiş ve öğrencilere basılı kitap verme uygulamasından vazgeçmiştir. Bahse konu Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Açık Öğretim Fakültesi Dekanlığı Merkez Büro Yöneticiliğinin 26/2/2019 tarihli yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bilimsel bilginin sürekli güncellenmesi, var olan bilginin yeni gerçeklik karşısında doğruluğunun teyit edilmesi ihtiyacı ve ülkemizde yeni yönetim sistemine geçişin beraberinde getirdiği ve devam etmesi beklenen yoğun mevzuat değişiklikleri sebebiyle basılı malzemeler güncelliğini hızla yitirmektedir. Öğrencilerimize daha güncel ve doğru bilgiyi sunabilmek, kağıt ve baskı maliyetlerindeki yükselme ve bunların öğretim giderine yansıtılmasıyla ortaya çıkacak artışlardan öğrencilerimizi korumak ve her yıl milyonlarca kitap basılması nedeniyle doğaya verilen zararı en aza indirmek ve kamu kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanmak amacıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren öğrencilerimize basılı kitap vermek yerine Anadolum e-Kampüs Sistemi aracılığıyla sunulacak olan dijital kitaplar ve e-öğrenme malzemeleri kullanılacaktır."

8. Başvurucu, öğrenim gördüğü Fakültenin e-öğrenme sistemi olan "e-kampüs"ten yararlanma talebiyle Ceza İnfaz Kurumuna birden çok kez başvuru yaptığını ancak dilekçelerine herhangi bir şekilde cevap verilmediğini belirtmiştir. Başvurucu dilekçelerine cevap verilmemesi üzerine 21/12/2020 tarihinde infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Kayseri 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 24/12/2020 tarihinde "başvurucunun talebine ilişkin öncelikle idarece bir karar verilmesi gerektiği" gerekçesiyle başvurucunun talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu dilekçelerine cevap verilmemesi nedeniyle ilgililer hakkında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. Soruşturma devam ederken 15/6/2021 tarihinde, 23/11/2020 tarihli Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu kararı başvurucuya tebliğ edilmiştir. Anılan kararda "internet erişimli bilgisayarlardan yararlanma talebi bulunan tutuklu ve hükümlülerinin tamamının terör örgütü mensubu oldukları, talepte bulunan tutuklu ve hükümlü sayısının 10'dan fazla olduğu, güvenlik zaafiyeti oluşma riskinin yüksek olduğu ve tüm bu sebeplerle kurum güvenliğinin tehlikeye düşebileceği göz önüne alınarak terör örgütü mensubu tutuklu ve hükümlülere internet bağlantılı bilgisayar kullandırılmayacağı" belirtilmiştir.

10. Başvurucu, söz konusu karara karşı kararın geç tebliğ edildiğini ve anılan karar nedeniyle eğitiminden mahrum kaldığını belirterek İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 1/7/2021 tarihinde başvurucunun talebini kararın geç tebliğ edilmesi yönünden değerlendirmiş ve söz konusu talebin infaz hâkimliğinin görev alanına girmediği gerekçesiyle talebin esasa girilmeden reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 16/7/2021 tarihinde "itiraza konu kararda usul ve yasaya aykırı herhangi bir yön bulunmadığından" başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 11/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" kenar başlıklı 67. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir. "

14. 5275 sayılı Kanun'un "Eğitim Programları" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır.

(2) Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar."

15. 5275 sayılı Kanun'un "Öğretimden Yararlanma" başlıklı 76. maddesi şöyledir:

"(1) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ve sınavlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

16. 29/3/2020 tarihli ve 3103 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Eğitim ve öğretim ile eğitim programları" kenar başlıklı 88. maddesi ile "Öğretimden yararlanma" kenar başlıklı 89. maddesi şöyledir:

"MADDE 88- (1) Kurumlarda eğitim ve öğretim; hükümlüye yeni ve olumlu davranışlar kazandırmayı hedefleyen ve bu amacı gerçekleştirmek üzere beden, zihin, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir biçimde gelişmiş bir yapıya, özgür ve bilimsel düşünceye, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan hakları ve onuruna saygılı, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, bilgi, yetenek, beceri ve davranışlarını geliştirmek, birlikte çalışma ve iş görme alışkanlığı kazandırarak yaşama hazırlamak, kendilerinin geçim ve mutluluklarını sağlayacak faaliyetleri içeren hizmetlerin bütünüdür.

(2) Hükümlüye, kurumda bulunduğu süre içinde, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve

salıverilme sonrasına hazırlayacak eğitim programları uygulanır.

(3) Eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar.

(4) Eğitim programları, hükümlünün, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, ceza süresi, yetenekleri ve kültür durumuna uygun olarak hazırlanır.

MADDE 89- (1) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır."

17. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından 5275 sayılı Kanun gereğince ceza infaz kurumlarında genç ve yetişkin hükümlü ve tutuklulara uygulanacak eğitim ve iyileştirme çalışmalarına ilişkin usul ve esasları göstermek, mevzuatın uygulanmasını kolaylaştırmak, uygulamada ortaya çıkan sorunları gidermek amacıyla hazırlanan 27/7/2007 tarihli ve 46/1 sayılı Genelge'nin (Genelge) "Eğitim ve Öğretim Çalışmaları" başlıklı Dördüncü Bölümü'nde ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların yararlanabileceği eğitim öğretim imkânlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı ile Bakanlık arasında imzalanan protokol uyarınca ceza infaz kurumlarında kadrolu öğretmenler tarafından okuma yazma bilmeyen tutuklu ve hükümlülere "Yetişkin I. ve II. Kademe Eğitimi Başarı Kursları" verileceği öngörülmüştür. Aynı bölümde ayrıca tutuklu ve hükümlülerin açık ilköğretim okulu, açık öğretim lisesi ve açık öğretim fakültelerine de kayıt yaptırarak buradaki öğretim imkânlarından yararlanabilecekleri, bu kapsamdaki sınavların ise belli ceza infaz kurumlarında oluşturulan sınav merkezlerinde yüz yüze gerçekleştirileceği öngörülmüş ve sınav merkezi olmayan kurumlarda kalan tutuklu ve hükümlülerin sınav için nakledilmeleri de düzenlenmiştir.

18. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (u) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

" u) Yükseköğretim Eğitim Türleri: Yükseköğretimde eğitim - öğretim türleri örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitimdir.

(1) Örgün Eğitim: Öğrencilerin, eğitim - öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim - öğretim türüdür.

(2) Açık Eğitim: Öğrencilere radyo, televizyon ve eğitim araçları vasıtasıyla yapılan bir eğitim - öğretim türüdür.

(3) Dışarıdan Eğitim (Ekstern Eğitim): Yükseköğretimin belirli dallarında, devam zorunluluğu olmaksızın sadece yarı yıl içi ve sonu sınavlarına katılma zorunluluğu bulunan bir eğitim - öğretim türüdür. Bu eğitimi izleyen öğrenciler ortak zorunlu dersler ile gerekli görülen bazı dersleri, ilgili yükseköğretim kurumlarınca mesai saatleri dışındaki uygun saatlerde düzenlenecek derslerde alırlar.

(4) Yaygın Eğitim: Toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir eğitim - öğretim türüdür. "

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11/1/2006 tarihli ve (2006)2 sayılı Avrupa Ceza İnfaz Kurumu Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı'nın 1/7/2020 tarihinde gözden geçirilmiş hâlinin "Eğitim" kenar başlıklı ilgili kısmı şöyledir:

"28. 1 Her ceza infaz kurumu, mahpusların beklentilerini de dikkate alarak, bireysel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere onlara mümkün olabildiğince kapsayıcı eğitim programları sağlamaya çalışmalıdır.

28. 2 Okuma yazma bilmeyen veya dört işlem yapamayanlar ile temel ya da mesleki eğitim almamış mahpuslara öncelik verilmelidir.

28. 3 Genç ve özel ihtiyaç sahibi mahpusların eğitimine özel dikkat gösterilmelidir.

28. 4 Ceza infaz kurumlarında sağlanan eğitimlerden yararlanan mahpuslar, buralarda çalışanlardan daha düşük bir statüye sahip olmamalı ve eğitim faaliyetlerine katılmaları nedeniyle malî yönden veya başka bir konuda dezavantajlı duruma düşürülmemelidirler.

28. 5 Her kurumda mahpusların yararlanması için eğlendirici ve eğitsel kaynak, kitap ve diğer materyallerle yeterli bir biçimde donatılmış bir kütüphane bulunmalıdır.

28. 6 Mümkün olabilen her durumda, ceza infaz kurumu kütüphanesi toplumdaki kütüphane hizmetleriyle işbirliği yapılarak düzenlenmelidir.

28. 7 Uygulanabildiği ölçüde mahpusların eğitimi;

a. Tahliyelerinden sonra da herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın öğrenim ve mesleki eğitimlerine devam edebilmeleri amacıyla ülkenin öğretim ve meslekî eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde gerçekleştirilmeli ve

b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının himayesinde olmalıdır."

20. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 18/1/1989 tarihli ve (89)12 sayılı “Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim” konulu tavsiye kararında üye ülkelerce benimsenmesi önerilen temel ilkeler şu şekilde belirlenmiştir:

"1. Bütün hükümlü ve tutukluların, meslekî eğitim, yaratıcı ve kültürel faaliyetler, bedensel eğitim, spor, sosyal eğitim ve kütüphane tesislerini ihtiva edecek şekilde tasarlanmış bir eğitime sahip olması sağlanacaktır.

2. Hükümlü ve tutuklulara verilecek eğitimin, dış dünyada aynı yaş gruplarına sağlanan eğitimle aynı olması sağlanacak ve öğrenme fırsatlarının alanı olabildiğince geniş tutulacaktır.

3. Ceza infaz kurumlarında eğitim; kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarını akılda tutarak onu bir bütün hâlinde geliştirmeyi hedefleyecektir.

4. Ceza infaz kurumları sisteminin yönetimine katılanların ve ceza infaz kurumlarını yönetenlerin hepsi eğitimi mümkün olabildiğince daha fazla destekleyecek ve kolaylaştıracaktır.

5. Hükümlü ve tutukluların, eğitimin bütün yönlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmek için her türlü çaba gösterilecektir.

6. Ceza infaz kurumları eğitimcilerinin, uygun yetişkin eğitim metotlarını benimsemelerinin sağlanması için geliştirme programları temin edilecektir.

7. Özel zorlukları olan hükümlü ve tutuklulara ve özellikle okuma yazma problemi olanlara özel itina gösterilecektir.

8. Meslekî eğitim, bireyin daha geniş olarak geliştirilmesine olduğu kadar, iş piyasasındaki ihtiyaçlar da dikkate alınarak düzenlenecektir.

9. Hükümlü ve tutuklular haftada en az bir kez, iyi düzenlenmiş bir kütüphaneye gidebilmelidir.

10. Hükümlü ve tutukluların beden eğitimi çalışmaları yapmaları ve spor faaliyetlerine katılmaları teşvik edilmelidir.

11. Yaratıcı ve kültürel faaliyetlere önemli bir rol verilecektir. Çünkü bu faaliyetler hükümlü ve tutukluların kendilerini ifade etmelerinde ve geliştirmelerinde özel bir potansiyele sahiptir.

12. Sosyal eğitim, topluma geri dönmesini kolaylaştırmak amacıyla, hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarındaki günlük yaşamını idare etmesini sağlayacak uygulanabilir unsurları içine almalıdır.

13. Mümkün olan her durumda hükümlülerin ceza infaz kurumları dışında eğitime katılmasına izin verilmelidir.

14. Eğitimin ceza infaz kurumları içerisinde verilmesi gereken hâllerde, kurum dışından da destek alınmalıdır.

15. Hükümlü ve tutukluların salıverilme sonrasında da eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

16. Hükümlü ve tutukluların uygun eğitim almalarını sağlayacak malî kaynak, alet, donanım ve öğretim personeli hazır bulundurulmalıdır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

22. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

23. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkıyla Bağlantılı Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, öğrencisi olduğu Fakültenin 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren basılı materyal uygulamasını bırakarak e-öğrenme sistemine geçtiğini ve e-kampüs isimli bir sistem kullandığını belirtmiştir. Devamında başvurucu; ders videolarının, ders kaynaklarının, çıkmış sınav sorularının ve diğer materyallerin söz konusu sistem üzerinden takip edildiğini ve bu nedenle anılan sistemden yararlanmak amacıyla Ceza İnfaz Kurumuna birden çok kez başvuru yaptığını belirtmiştir. Taleplerine herhangi bir şekilde cevap verilmediğini, akabinde ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunması üzerine 7 ay önce alınmış bir kararın kendisine tebliğ edildiğini belirten başvurucu, tebliğ edilen karar üzerine hem kararın geç tebliğ edilmesi hem de karar gereği internetten yararlanma imkânı verilmemesi nedeniyle şikâyette bulunduğunu ancak İnfaz Hâkimliğince şikâyetinin yalnızca kararın geç tebliğ edilmesi yönünden ve eksik incelemeyle reddedildiğini belirterek eğitim

hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddiaları tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

26. Başvurucunun iddialarının özü, AÖF'deki öğrenimini devam ettirmek amacıyla üniversite tarafından sunulan internet platformuna erişimi olan bir bilgisayara ulaşma talebinin değerlendirilmemesine yöneliktir. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ile bağlantılı Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/750, 15/12/2015, § 77).

27. Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

29. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583,10/12/2014 § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

30. Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

31. Yine Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde mahpuslar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahpusların topluma kazandırılmasındaki öneminin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin mahpuslara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72). Bu kapsamda kamu

otoritelerinin ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve öğrenim almasını keyfî olarak engellememe şeklinde negatif bir ödevi vardır.

32. Söz konusu bu ödev bireylerin eğitim hakkını etkin bir şekilde kullanmalarını garanti altına almalı ve oluşan zararların tazmin edilmesi için kamu makamlarınca gerçekleştirilen işlemler, yapılan eylemler ve ihmaller konusunda kişilere etkili bir karşı çıkma ve telafi imkânı tanımalıdır. Bu imkân ise ancak etkili bir başvuru yolu tanınması ile sağlanabilir (özel hayata saygı hakkı bağlamında bkz. Meral Danış Beştaş (3), B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 36; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 53).

33. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

34. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen şartlar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, şartların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49). Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, ilgililerin başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir.

35. Bu bağlamda açık öğretim sisteminden yararlanmaya ilişkin Ceza İnfaz Kurumu kararına karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunma imkânının, diğer bir ifadeyle etkili başvuru hakkının sağlanması Anayasa'nın 40. maddesinin gereğidir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda AÖF'de öğrenci olan başvurucu; Fakültenin eğitim için gerekli olan materyalleri e-kampüs adı verilen bir sistem üzerinden elektronik ortamda sunduğunu, ayrıca basılı kitap vermediğini ve bu nedenle öğrenimini devam ettirmek için anılan sistemden yararlanması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle internet erişimli bir bilgisayardan yararlanmak istediğine dair birden çok kez talepte bulunduğunu fakat Ceza İnfaz Kurumunca bu talebinin aylar sonra ve hukuka aykırı şekilde reddedildiğini ifade etmiştir. Yine başvurucu, İnfaz Hâkimliğince bilgisayara erişme talebi yönünden bir değerlendirme yapılmadığını belirterek eğitim hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

37. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nda ceza infaz kurumlarınca tutuklu ve hükümlüler hakkında tesis edilen idari işlemlere ilişkin şikâyetlerin infaz hâkimliklerince sonuca bağlanması öngörülmüştür. Bu bağlamda infaz hâkimliğinin yetki ve sorumluluğu altında bulunan bir meselenin öncelikle bu hâkimlik tarafından

değerlendirilmesinin tutuklu veya hükümlülerin anayasal haklarının korunması bakımından daha işlevsel niteliğe sahip olduğu açıktır.

38. Somut olayda başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda e-kampüs sisteminden yararlanmaya ilişkin talebini içeren dilekçelerini Ceza İnfaz Kurumuna iletmiştir. Ceza İnfaz Kurumunca talebinin reddedilmesi üzerine başvurucu tarafından İnfaz Hâkimliğine başvurulmuş, İnfaz Hâkimliği ise şikâyet başvurusunu yalnızca ceza infaz kurumu kararının geç tebliğ edilmesi yönünden incelemiştir.

39. Başvurucunun şikâyet konusu taleplerine karşı Ceza İnfaz Kurumu tarafından ret kararı verilmesiyle gerçekleşen işlemlerin 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında İnfaz Hâkimliği tarafından denetlenebilir nitelikte olduğu açıktır. Başvuruya konu sürece bakıldığında İnfaz Hâkimliğince yalnızca ceza infaz kurumu kararının geç tebliğ edilmesi yönünden bir değerlendirme yapıldığı, başvurucunun talebi bulunmasına karşın e-öğrenme sistemine erişimi için bilgisayardan yararlanma talebi hakkında ise herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Ağır Ceza Mahkemesi de benzer şekilde herhangi bir değerlendirme yapmaksızın başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bu durumda İnfaz Hâkimliğinin kendi görev ve yetki alanında bir işlem hakkında ileri sürülen şikâyetleri incelemediği anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliğinin anılan yaklaşımı, başvurucunun savunulabilir nitelikteki iddialarının incelenmesine ve etkili bir hukuk yolunun işletilmesine engel olmuş; başvurucunun eğitim hakkı kapsamındaki şikâyetlerine yönelik başvurabileceği kanun yolunu etkisiz hâle getirmiştir.

40. Bu itibarla İnfaz Hâkimliğinin kendi görev alanında bulunan başvurucunun eğitim hakkı çerçevesindeki talebinin reddine ilişkin Ceza İnfaz Kurumu kararına yapılan şikâyeti incelememesi nedeniyle eğitim hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin istemin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin eğitim hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/4946, K.2021/4966) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, fazlaya ilişkin istemin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ GÜNDÜZ

B. No: 2021/61126 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ GÜNDÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61126)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Ali GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım ve yorumdan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye'de mahalli idarelerin karar organlarının belirlenmesi için 31/3/2019 tarihinde yerel seçimler yapılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde Adalet ve Kalkınma Partisinin (AK Parti) adayı B.Y. ile Cumhuriyet Halk Partisinin adayı E.İ. ön plana çıkmıştır. Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) açıkladığı verilere göre bu seçimde kullanılan geçerli oyların %48,8'ini E.İ., %48,6'sını ise B.Y. almıştır. Toplam 8.865.072 kişinin oy kullandığı seçimde E.İ. rakibinden 13.629 fazla oy almıştır.

3. AK Parti 16/4/2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptali için YSK'ya başvurmuştur. 17/4/2019 tarihinde ise İstanbul İl Seçim Kurulu, göreve seçildiğine dair mazbatayı E.İ.ye vermiştir. Bununla birlikte YSK 6/5/2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilmesine ve 23/6/2019 tarihinde yenilenmesine karar vermiştir. Seçimin iptal edilmesi kamuoyunda uzun süre tartışılmıştır. Seçimin yenilenmesi kararıyla birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi başkanlığı seçimi medyanın gündemine yerleşmiş ve yenilenen seçim sonuçlanıncaya kadar güncelliğini

korumuştur.

4. Siyaset bilimci sıfatıyla bazı televizyon kanallarında yorumlar yapan Ö.T., yenilenen seçimin yapılmasından bir gün önce 22/6/2019 tarihinde Twitter hesabından "Kesin bir bilgi vereyim size; Ülkücü kardeşlerimizin en az % 90'ı [B.Y.ye] oy vermeyecek, bir kısmı [E.İ.ye] oy verecek, önemli bir kısmı ise ya sandığa gitmeyecek ya da boş atacak ama [B.Y.ye] oy vermeyecek, AK Parti pirince giderken bulgurdan oldu." içerikli bir paylaşımda bulunmuştur.

5. Kendisini devlete ve millî değerlere bağlı bir gazeteci, yazar ve şair olarak tanıtan başvurucu da Ö.T.nin iletisine karşılık olarak "Ö. [T.] gibi aptal insanları takip etmeyin lütfen sinirim bozuluyor." şeklinde bir ileti paylaşmıştır.

6. Başvurucunun paylaşımı ile kendisine hakaret ettiğini ileri süren Ö.T. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) hitaben yazdığı 25/11/2019 tarihli dilekçeyle şikâyetçi olmuştur. Ö.T. şikâyet dilekçesinde kendisini yazar ve ulusal yayın yapan televizyon kanallarında programlara katılan siyasi bir yorumcu olarak tanıtmıştır. Buna ek olarak Ö.T. 22/6/2019 tarihli iletisine karşı başvurucunun ihtilaflı iletiyi paylaştığını ileri sürmüş ve cezalandırılmasını talep etmiştir.

7. Başsavcılıkta tespit edilen savunmasında başvurucu, paylaşımı kendisinin yaptığını, müştekiye hakaret etme kastının olmadığını, paylaşımı eleştiri amacıyla yaptığını ifade etmiştir. Başvurucu, hakaret suçunu işlediğinden bahisle hazırlanan iddianame kapsamında Ankara 11. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) yargılanmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi, hakaret suçunu işlediğini kabul ettiği başvurucunun 1.780 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir.

8. Asliye Ceza Mahkemesi gerekçesinde, sosyal medya paylaşımını başvurucunun yaptığının ve paylaşımın müşteki hakkında olduğunun sabit olduğunu belirtmiş; hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluştuğunu kabul etmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık soruşturma aşamasında alınan beyanında; suça konu yorumu kendisinin yazdığını beyan etmiştir.

Kolluk araştırmasında suça konu tweeter hesabının sanık tarafından kullanıldığının tespit edildiği anlaşılmıştır.

Böylece iddia, sanığın ikrara dayanan savunması, dosya kapsamında bulunan internet çıktıları, kolluk araştırması ve tüm dosya kapsamına göre olay tarihinde sanığın katılanın bir tweetinin altına ismini de kullanarak 'Ö.[T.] gibi aptal insanları takip etmeyin lütfen sinirim bozuluyor' şeklinde yorum yazdığı anlaşılmış...[tır.]"

9. Mahkûmiyet kararı 17/11/2021 tarihinde başvurucunun huzurunda verilmiştir. Bununla birlikte gerekçeli kararın başvuruya tebliğ edildiğine dair bir tespit yapılamamıştır.

10. Başvurucu 22/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, on dört kitabı olan yazar, gazeteci ve şair olduğunu belirtmiş; bu kapsamda Twitter hesabından paylaştığı iletinin eleştiri hakkı sınırları içinde ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna ek olarak yargılandığı davada Ö.T.nin Twitter paylaşımının kendisine verilmediğini, mahkûmiyet kararının kesin olması

nedeniyle bir üst mahkemeye itiraz etme hakkını kullanamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiş, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenecektir.

14. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadeleri kimin dile getirdiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük önceki davranışları yanında katlanması gereken bir eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânı olup olmadığı(Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamdan koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin kendisi üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

15. Bu kapsamda somut olayda başvuru konusu ifadelerin bağlamı, hedef alınan kişinin kimliği, derece mahkemelerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır.

16. Anayasa Mahkemesi maddi olgular ile değer yargıları arasında dikkatli bir ayrıma gidilmesi, maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığının dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (İlhan Cihaner (2), § 64).

17. Ceza soruşturması kapsamında yaptığı savunmada başvurucu, ihtilaf konusu "Ö.[T.] gibi aptal insanları takip etmeyin lütfen, sinirim bozuluyor." şeklindeki iletiyi müştekiyi eleştirmek amacıyla paylaştığını ifade etmiştir. Anılan iletinin Ö.T.nin bir değerlendirmesine karşılık paylaşılması, iletide geçen "...takip etmeyin..." ifadesi ve başvurucunun savunmasındaki eleştiri vurgusu dikkate alındığında başvurucunun esasen müştekiyi değil müştekinin paylaştığı iletideki bilgi, yorum ve değerlendirmeleri hedef aldığı anlaşılmıştır. Şikâyetçi, hararetli bir seçim ortamında adayların birbirlerine üstünlük sağlamaya çalıştıkları bir sırada son derece iddialı değerlendirmelerde bulunmuştur. Kesin nitelikteki bilgiye dayandığını açıklayan müşteki, kamuoyunda Milliyetçi Hareket Partisinin (MHP) tabanını oluşturduğu kabul edilen ülkücü grupların MHP'nin desteklediği aday yerine sol görüşlü bir partinin adayına oy vereceklerini ileri sürmüştür. Müştekinin bahse konu iletiyle belirli bir grup seçmeni seçime katılmama ya da belli bir adaya oy verme konusunda ikna etmeye çalıştığı söylenebilir. Buna karşılık aktarılan bilginin akla yatkın olmadığını düşünen başvurucu, müştekinin değerlendirmelerinin doğru ve tutarlı olmadığını ifade etmek için "aptal" kelimesini kullanmıştır. Ateşli tartışmaların yaşandığı çekişmeli bir seçim atmosferinde belirli bir bağlamda kullanılan ihtilaflı ifadeyi, müştekinin iletisindeki anlatının makul olmadığının sert bir ifadesi olarak kabul etmek gerekir. Dolayısıyla başvurucunun değer yargılarını açıklamak için kullandığı sözlerin keyfî bir saldırı oluşturduğunu kabul etmek için sebep bulunmamaktadır.

18. Öte yandan Anayasa Mahkemesi ihtilaflı iletide geçen "Ö. [T.] gibi aptal insanlar" şeklindeki ifadenin rahatsız edici, kaba ve kışkırtıcı olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini de ifade etmiştir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102). Ayrıca her kaba ve kırıcı sözün bir cürüm oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu kapsamda sözün sahibine adli bir ceza ile müdahale edilmesi beklenmemelidir. İnsanlar ilişkilerinde iletişime geçtikleri kişilerin dünya görüşü, eylemleri ya da iletişimin konusuna bağlı olarak nazik davranmayı tercih edebilecekleri gibi kırıcı ya da kaba eylemlerde de bulunabilir. Her söz kendisini var eden durumla birlikte değerlendirilmelidir. Belirli bir durumda kaba olarak kabul edilebilecek bir söz ve bilhassa sövme olarak

nitelendirilebilecek bir kelime başka bir durumun yarattığı duygu ve düşüncenin en güçlü ifadesi olarak ortaya çıkabilir. Eldeki somut olayda olduğu gibi derinliğine bir anlam iletişimini gerektirmeyen gündelik ilişkilerde kaba yahut kırıcı olduğu değerlendirilen ifadeleri kullanan herkes hakkında otomatik olarak ceza mahkûmiyetine karar verilmesi iletişimi olanaksızlaştırır ve bu durum demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsuru olan ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğurur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kerim Karabıçak, B. No: 2021/61944, 20/12/2023, § 13).

19. Toplumsal hayatta kullanılan ve dilin anlam dairesinde olan sözcüklerin adli cezalandırmaya konu edilebilmesi için söylendiği bağlama göre sebepsiz bir saldırı oluşturmasının yanında hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisinin de gözetilmesi gerekir (bkz. § 14/vi). Müşteki, bizzat neden olduğu yahut içinde yer aldığı polemikler nedeniyle kendisine yöneltilen kaba sözlerden sonra da tartışmaların odağında yer almaya devam etmiştir. Kaldı ki basın yayın organlarını ve sosyal medyayı sık kullanan müştekinin yüz binden fazla takipçisi olan bir Twitter kullanıcısı olduğu da gözetildiğinde kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının mevcut bulunduğu açıktır (bkz. § 14/v).

20. Asliye Ceza Mahkemesi başvurucu aleyhine adli para cezasına hükmettiği kararının gerekçesinde herhangi bir açıklama yapmaksızın sadece davaya konu paylaşımı başvurucunun yaptığını tespit etmiştir. Mahkeme, başvurucunun paylaşımında kullandığı ifadelerin bağlamını ve sebepsiz bir saldırı niteliğinde olup olmadığını değerlendirmemiştir. Bunun yanında müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağı olup olmadığını yeterince tartışmadan sosyal medya paylaşımında kullandığı ifade nedeniyle başvurucunun adli para cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir.

21. Sonuç olarak ilk derece mahkemesinin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği, Mahkemenin gerekçesinin başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale yönünden ilgili ve yeterli olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 11. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/953, K.2021/894) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERAY KILIÇARSLAN

B. No: 2021/65390 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65390

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERAY KILIÇARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65390)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Eray KILIÇARSLAN

Vekili : Av. Abdülhakim GİDER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia iddiasına ilişkindir. Başvurucu, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurucunun masumiyet karinesi ve eşitlik ilkesine ilişkin ihlal iddiaları hakkında kabul edilemezlik kararı verildikten sonra makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu

tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN KARADAŞ

B. No: 2022/1471 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/1471

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN KARADAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/1471

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Erkan KARADAŞ

Vekili : Av. Ayşe ALTINÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına yöneliktir.

2. Birinci Bölüm Birinci Komisyon 23/12/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde

derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (4)

B. No: 2022/15111 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2022/15111)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Adem Tamer KAYA

: 2. Aydın KAYA

: 3. Bayram Ahmet KAYA

: 4. Doğan Bahri KAYA

: 5. Hatice KARAATA KAYA

: 6. Nahide KAYA

: 7. Ogün KAYA

: 8. Ömer Lütfi KAYA

: 9. Özgün KAYA

: 10. Vahide ALTAY

Vekili : Av. Atiye ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına

yöneliktir.

2. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 13/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER GÜRLER

B. No: 2022/15209 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15209

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER GÜRLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/15209)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ömer GÜRLER

Vekili : Av. İsmail DUYGULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının, makul sürede yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına yöneliktir.

2. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 16/6/2023 tarihinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanmasının Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma

Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (5)

B. No: 2022/15663 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15663

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2022/15663)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Adem Tamer KAYA

: 2. Aydın KAYA

: 3. Bayram Ahmet KAYA

: 4. Doğan Bahri KAYA

: 5. Hatice KARAATA KAYA

: 6. Nahide KAYA

: 7. Ogün KAYA

: 8. Ömer Lütfi KAYA

: 9. Özgün KAYA

: 10.Vahide ALTAY

Vekili : Av. Atiye ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına

yöneliktir.

2. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 8/11/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına. 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (17)

B. No: 2022/18523 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (17)

(Başvuru Numarası: 2022/18523

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 16/6/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna; adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasınınkabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499

sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZCAN ŞAHANOĞLU

B. No: 2022/19234 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/19234

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZCAN ŞAHANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/19234)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Özcan ŞAHANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziyaret gününün öğrenim gören çocuğuyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. Hükümlü olarak Tekirdağ 2 Numaralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucu, kızının eğitim durumu nedeniyle hafta içi olarak belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması için 7/9/2021 tarihinde ceza infaz kurumuna (Kurum) müracaat etmiştir. Kurum, İdare ve Gözlem Kurulu (Kurul) 7/10/2021 tarihli kararıyla başvurucunun talebini COVID-19 pandemi tedbirleri ve pandemi sürecinde başlayan izole çalışma şekli ve personel durumu, kurum güvenliği ve kapasitesini dikkate aldığını belirterek hafta sonu ziyaret yapılmasının mevcut şartlarda uygun olmayacağı gerekçesiyle reddetmiştir.

3. Başvurucu, hafta sonu görüş yapma hakkı verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik

12/12/2021 tarihinde şikayeti reddetmiş ve kararının gerekçesinde Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 9/11/2021 tarihli yazısı ile 15/11/2021 tarihinden itibaren ceza infaz kurumlarındaki personel izolasyon uygulamasının kaldırılarak normal çalışma düzenine geçilmesinin istendiğini ve Kurul kararının karar tarihi itibarıyla yerinde olduğu anlaşılmışsa da başvurucunun talebinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hâkimlik, belirtilen gerekçelerle şikâyet başvurusunun reddine ve başvurucunun talebinin idare ve gözlem kurulunca yeniden değerlendirilmek üzere kararın ve başvurucunun dilekçesinin bir suretinin gereği için Kuruma gönderilmesine karar vermiştir.

4. Başvurucu, karara karşı Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itirazda bulunmuş; Mahkeme 6/1/2022 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir. Mahkeme karar gerekçesinde Kurulun 7/10/2021 tarihli kararının Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 9/11/2021 tarihli yazısından (bkz. § 3) önce alındığını, o tarih itibarıyla hâlen pandemi tedbirleri uygulanmakta olduğundan kararın verildiği tarih itibarıyla usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Bu karar, başvurucuya 19/1/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 8/2/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

5. Bakanlık görüşü ve ekindeki belgeler ile başvurucunun bu görüşe karşı beyanlarından şu tespitler yapılmıştır: Başvurucu ile diğer hükümlü ve tutukluların hafta sonu görüş yapma talepleri üzerine Kurul 1/12/2021 tarihli karar ile personel durumu, kurum güvenliği ve kapasitesini gerekçe göstererek hafta sonu ziyaret yapma taleplerinin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine (2. İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. 2. İnfaz Hâkimliği 17/1/2022 tarihinde şikâyet başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu, Hâkimliğin kararına karşı Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi 15/2/2022 tarihinde idarenin kararını iptal etmiş ve 2. İnfaz Hâkimliğinin kararının ortadan kaldırılmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun eğitim gören çocukları ile hafta sonu görüş yapması yönünden talebinin aile hayatı bütünlüğü kapsamındaki anayasal hakla ilgili olduğunu, bu hususlar kapsamında daha evvelden Anayasa mahkemesinin ihlal kararları bulunduğunu, her ne kadar COVID-19 salgın tedbirleri nedeniyle yeterli personelin olmadığı şeklindeki Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün görüşü dikkate alınmak sureti ile İnfaz Hâkimliği tarafından ret kararı verilmişse de ceza infaz kurumlarında normal kapalı ve açık görüşlerin 1/12/2021 tarihinde başlamış olması karşısında bu hususun hafta sonu görüşlerini tamamen ortadan kaldıracak şekilde yorumlanamayacağını, duruma göre ve durumu gerektiren hükümlüler yönünden belli aralıklarla bazı görüşlerin hafta sonu yapılması gerektiğini belirtmiştir.

7. Bunun üzerine Kurul 1/3/2022 tarihli kararı ile; başvurucunun çocuğu ile görüşebilmesi için salı günleri 13.00-14.00 saatleri arasındaki ziyaretinin, ara dönem ve yaz tatili dönemleri haricindeki haftalarda tüm ziyaretçileri ile cumartesi günleri 9.30-10.30 saatleri arasında yaptırılmasına, ara dönem tatili ve yaz tatili dönemlerinde hafta sonu yerine normal ziyaret gününde ziyaret yaptırılmasına karar vermiştir.

8. Öğrenim dönemi boyunca uygulamanın bu yönde tesis edildiği, yeni öğretim dönemi başlangıcında tekrardan talepte bulunan başvurucu yönünden Kurulun 3/10/2022 tarihli

kararı ile başvurucunun salı günleri 15.15-16.30 saatleri arasındaki ziyaretinin, ara dönem ve yaz tatili dönemleri haricindeki haftalarda tüm ziyaretçileri ile cumartesi günleri 9.00-10.15 saatleri arasında yaptırılmasına karar verilmiştir. Uygulamanın hâlen bu şekliyle devam ettiği Adalet Bakanlığının görüş yazısından anlaşılmıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu, kızının örgün eğitime (ilkokul 4. sınıf) devam etmesi nedeniyle hafta içi görüşe gelemediğini, hafta sonu görüş yapılmasına ilişkin talebinin haksız şekilde reddedildiğini belirterek özel hayata saygı hakkı, eğitim hakkı ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu 7/9/2021 tarihinden bireysel başvuru tarihine kadar eğitim görmekte olan kızıyla hafta içi görüş yapmak zorunda bırakıldığını, kızının hafta içi gelemediği günler görüşemediklerini, geldiği günlerde ise kızının eğitiminden mahrum kaldığını belirtmiştir.

12. Bakanlık görüşünde, öncelikle başvurucunun halihazırda tüm ziyaretçileri ile cumartesi günleri görüşebildiği, bu nedenle başvurucunun hâlen mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüşte, iddiaların aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği, eğitim hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılması hâlinde başvurucunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak nedeniyle kişisel olarak ve doğrudan etkilenip etkilenmediği, kızının söz konusu hak nedeniyle kişisel olarak ve doğrudan etkilendiği düşünülüyorsa da doğrudan bireysel başvuruda bulunması gerekip gerekmediği yahut somut olayın koşulları ve hakkın niteliği itibarıyla dolaylı bir mağduriyet bulunup bulunmadığı hususlarının başvurucunun mağdur sıfatı yönünden yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

13. Görüşte, başvurucunun bireysel başvuru formunda soyut şekilde eğitim hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia ettiği, söz konusu hakların hangi somut olay ve olgularla, ne şekilde ihlal edilmiş olduğunu ve kendisi üzerinde ne şekilde olumsuz bir etkisinin bulunduğunu yeterli bir biçimde açıklamadığı belirtilerek başvurucunun iddialarının temellendirilmemiş şikâyet niteliğinde olup olmadığı hususunun yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde devamla başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkı ile Kurumun güvenliği ve disiplini sağlama amacı arasında adil bir denge sağlanıp sağlanmadığı hususu incelenirken olay tarihi ve öncesindeki pandemi koşullarına ilişkin bilgilerin gözönünde bulundurulmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

14. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu kabul edilebilirlik yönünden Bakanlık görüşünde belirtilen hususlara cevaben Kurumun, İnfaz Hâkimliğinin yeniden değerlendirme yapılması yönündeki kararı üzerine yeniden yaptığı başvuruyu reddettiğini; COVID-19 pandemi önlemleri alındığı, personelin izole ve vardiyalı sisteme geçerek çalıştığı ve dünya genelinde aşının bulunmadığı dönemde dahi çocuğuyla hafta sonu görüşebildiğini ve mağduriyetinin devam ettiğini belirterek iddialarını temellendirdiğini ifade etmiştir. Başvurucu talebinin reddine ilişkin Kurul'un 7/10/2021 tarihli kararından itibaren kızının

ziyaretine geldiği günleri gösterir belgeleri dilekçesi ekinde sunmuş ve bireysel başvuru formundaki ifadelerini tekrar etmiştir.

15. Başvuru konusu özü itibarıyla başvurucunun örgün eğitime devam eden kızıyla hafta içi belirlenen saatlerde görüşememesine ilişkin olduğundan iddialar bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Hakimlik kararında (bkz. § 3), Kurul kararının karar tarihi itibarıyla yerinde olduğu belirtilmiş, başvurucunun talebinin yeniden değerlendirilmesi için kararın ve başvurucunun dilekçesinin bir suretinin gereği için kuruma gönderilmesine hükmedilmiştir. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından uygun bulunan İnfaz Hâkimliğinin verdiği söz konusu karar ile başvurucunun talebinin değerlendirilmesi yeniden Kurumun takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla bahse konu karar başvurucunun mağduriyetini ortadan kaldıran bir sonuç doğurmamıştır.

17. Ayrıca başvurucunun Kuruma başvuru tarihi olan 7/9/2021 tarihinden çocuğu ile hafta sonu görüşebilmesine imkân tanıyan Kurul'un karar tarihi olan 1/3/2022 tarihine kadar öğrenim gören çocuğuyla hafta içi görüşmek zorunda kaldığı ya da çocuğunun öğrenimi nedeniyle görüşemediği anlaşılmış olup 1/3/2022'den itibaren bu konudaki mağduriyeti giderilmiş olsa bile söz konusu dönemde aile hayatına saygı hakkı bakımından başvurucunun güncel bir hakkının muhtel olduğu ve bundan dolayı başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilendiği anlaşıldığından başvurucunun mağdur statüsünün bulunduğu kabul edilmelidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ilgili ve yeterli gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir.

20. Başvurucunun çocuğunun örgün eğitime devam ettiği ve ziyaret hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuğun başvurucuyla eğitimini aksatmaksızın görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

21. Başvurucunun talebi Kurul tarafından pandemi tedbirleri ve pandemi süreciyle başlayan izole ve vardiyalı çalışma sistemi, personel yetersizliği, güvenlik zaafı gibi nedenlerle

reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözeten ilgili ve yeterli bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir veri ortaya konulamamıştır. Ziyaret gününün hafta sonuna denk gelecek şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği, ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmamıştır.

22. Ayrıca pandemi süreciyle başlayan tedbirler yönünden Kurul'un gerekçesine ilişkin olarak belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle Ceza İnfaz Kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiş (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42) ve ilgili kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

23. Yukarıdaki bilgiler ışığında, idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda söz konusu kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuş ayrıca her bir hak ihlal için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

26. Başvurucu 1/3/2022 tarihinden itibaren Kurul kararıyla yapılan düzenleme sonucu çocuğuyla hafta sonu görüşme imkânına kavuştuğundan başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında başvurucuya talebiyle bağlı olmak üzere net 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliğine (E. 2021/3441, K.2021/3992), Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2022/7 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAZLI BİBER VE HÜSEYİN ODABAŞ

B. No: 2022/23039 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/23039

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAZLI BİBER VE HÜSEYİN ODABAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/23039)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Fazlı BİBER

2. Hüseyin ODABAŞ

Vekilleri : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/28006 numaralı dosya konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/23039 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvuruculardan Hüseyin Odabaş'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet

Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvurucu Hüseyin Odabaş'ın adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA YILIKYILMAZ

B. No: 2022/28933 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/28933

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA YILIKYILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/28933)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Fatma YILIKYILMAZ

Vekili : Av. Reyhan Huriye KIRAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 2/2/2022 tarihinde öğrenmiş ve 24/2/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek-Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesine (E.2018/2209, K.2020/1409) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN AKYILDIZ

B. No: 2022/34331 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/34331

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN AKYILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/34331)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Abdurrahman AKYILDIZ

Vekili : Av. Ceyda ÇELİK AKSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 8/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 6/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması içinteorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasınındeğerlendirilmesiancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesine (E.2018/1977, K.2020/1531) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucaya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN TAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/36982 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36982

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN TAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36982)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Hüseyin TAŞ ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Seval EYYÜPOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/36982 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına

alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti, maddi ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMETTİN TUZLALI VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/37957 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMETTİN TUZLALI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37957)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Necmettin TUZLALI ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Acun PAPAKÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/37957 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucu Acun Papakçı'nın İhlal İddiaları

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

4. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarına konu dava dosyalarına taraf olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü işlemden kişisel olarak etkilenmediği ve mağdur sıfatının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvuruculların İhlal İddiaları

1. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Şerife Şahin, Ummuhan Uzdilli, Rafet Bakışkan, Semiya Bakışkan ve Murat Katırcı'nın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

10. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucu Acun Papakçı yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Şerife Şahin, Ummuhan Uzdilli, Rafet Bakışkan, Semiya Bakışkan ve Murat Katırcı'nın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucu Acun Papakçı dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÖĞÜTEN VE ÖMER RIZA ÖĞÜTEN

B. No: 2022/42510 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42510

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÖĞÜTEN VE ÖMER RIZA ÖĞÜTEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42510)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Ali ÖĞÜTEN

2. Ömer Rıza ÖĞÜTEN

Vekili : Av. Yalçın KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Komisyonca, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/49495 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/42510 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından

mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR KARA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/43084 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43084

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR KARA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43084)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Yaşar KARA ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Gani Cengiz ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, muhtelif tarihlerde süresi içinde yapılmıştır. Komisyon tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/43084 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına

alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yeniden yargılama yapılması yeterli bir giderim sağlayacağından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDE CANITEZ

B. No: 2022/43909 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43909

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDE CANITEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43909)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Feride CANITEZ

Vekili : Av. Gürsel GÜLDEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 28/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/450, K.2020/166)GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ÇINAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/46333 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/46333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ÇINAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/46333)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Abdullah ÇINAR ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Mustafa ELAGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/46333 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına

alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından madditazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİLE YİĞİT

B. No: 2022/49620 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/49620

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİLE YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/49620)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Cemile YİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 6/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2020/205, K.2020/744) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN DURMAZ

B. No: 2022/55372 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55372

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN DURMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55372)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ramazan DURMAZ

Vekili : Av. Soner CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 18/5/2022 tarihinde öğrenmiş ve aynı gün başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/702, K.2020/41) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerinkararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEHRA KOZAN VE ABDURRAHMAN KOÇAK

B. No: 2022/58081 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/58081

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEHRA KOZAN VE ABDURRAHMAN KOÇAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/58081)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Zehra KOZAN

2. Abdurrahman KOÇAK

Vekilleri : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/75705 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/58081 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucu Abdurrahman Koçak'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet

Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Abdurrahman Koçak'ın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KASIM ÖZKAN

B. No: 2022/73511 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/73511

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KASIM ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/73511)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ahmet Kasım ÖZKAN

Vekili : Av. Bekir Latif GEREZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız tutuklama nedeniyle açılan tazminat davasında hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/7/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/12/2015 tarihli kararıyla başvurucu, dolandırıcılık suçundan 2 yıl 6 ay hapisve 40.840 TL adli para cezasıyla cezalandırılmıştır. Bu karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. İlamın infazı devam ederken başvurucu eski hâle getirme talep etmiş ve dosya Yargıtaya gönderilmiştir.

6. Akyurt Asliye Ceza Mahkemesi hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçundan başvurucunun 10 ay hapis ve 80 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu hüküm 16/9/2015 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, hakkında verilen 40.840 TL adli para cezasını kanuni süresi içinde ödemediğinden adli para cezasının 1.095 gün hapis cezasına çevrilmesine, iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere başvurucunun toplam 2.190 saat kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilmiştir.

8. Aynı şekilde başvurucu 80 TL adli para cezasını kanuni süresi içinde ödemediğinden adli para cezasının 4 gün hapis cezasına çevrilmesine, iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere başvurucunun toplam 8 saat kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilmiştir.

9. Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesi 31/7/2017 tarihinde başvurucu hakkında verilen hapis cezalarının toplam 2 yıl 16 ay olarak içtima edilmesine, ilgili kanun gereği adli para cezasından çevrilen hapis cezaları doğrudan verilen hapis cezalarıyla içtima ettirilemeyeceğinden adli para cezalarının içtimaya dâhil edilmemesine karar vermiştir.

10. 3/7/2017 tarihinde kapalı ceza infaz kurumuna alınan başvurucu 11/8/2017 tarihinde açık ceza infaz kurumuna ayrılmıştır.

11. Ankara 1. İnfaz Hâkimliği 18/8/2017 tarihinde başvurucunun denetimli serbestlikle tahliye talebinin reddine karar vermiştir. Hâkimlik, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilenlerin denetimli serbestlikten yararlanamayacağını, adli para cezasının infaz edilmemesi nedeniyle hapis cezasına denetimli serbestlik uygulanamadığından ilk para cezası infaza alınarak para cezasının infazından sonra sıradaki hapis cezasına denetimli serbestlik tedbiri uygulanıp uygulanmayacağı yönünde karar verilebileceğini belirtmiştir. Hâkimlik bu nedenle başvurucunun adli para cezasının infazına kadar açık ceza infaz kurumunda kalacağını ve bu cezası infaz edilene kadar denetimli serbestlik tedbirinin uygulanamayacağını ifade etmiştir.

12. Başvurucu 18/9/2017 tarihinde adli para cezalarını ödemiştir. Ancak 2 yıl 16 ay hapis cezası bulunduğundan tahliye edilmemiştir.

13. Ankara İnfaz Hâkimliği 20/9/2017 tarihinde şartları oluştuğundan başvurucunun denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak tahliyesine karar vermiştir.

14. Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmü Yargıtay 15. Ceza Dairesince 12/12/2017 tarihinde bozulmuştur. Yargıtay; müdafii yerine gerekçeli kararın başvurucuya tebliğ edildiğini, başvurucuya yapılan tebligatın usulüne uygun olmadığını belirterek temyiz talebini kabul etmiştir.

15. Bozma kararı üzerine 16/3/2018 tarihinde başvurucunun beraatine ve adli para cezasının iadesine karar verilmiştir. Bu hüküm 24/4/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Başvurucu 31/7/2018 tarihinde haksız yere tutuklu kaldığı süre için tazminat davası açmıştır. Dilekçesinde başvurucu, hakkında verilen hapis cezalarının içtima edilerek infaz edildiğini, Akyurt Asliye Ceza Mahkemesince verilen ceza nedeniyle açık ceza infaz

kurumuna gönderilmesi ve 3-4 gün içinde denetimli serbestlikten yararlandırılması söz konusu olduğu hâlde 41 gün kapalı ceza infaz kurumunda, 37 gün açık ceza infaz kurumunda olmak üzere toplam 78 gün tutulduğunu, bu kadar süre ceza infaz kurumunda tutulmasının nedeninin sonradan beraat kararı verilen dava olduğunu belirterek 10.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminatın faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir.

17. Mahkeme 11/12/2018 tarihinde tazminat miktarının tayin ve tespiti hususunda raportanzimi için dosyanın bilirkişiye tevdiine karar vermiştir.

18. Bilirkişi, başvurucunun çalıştığına dair bir delil bulunmadığından asgari ücret üzerinden hesaplama yaparak 78 gün için başvurucunun (evli ve bir çocuklu olmasını nazara alarak) 3.772 TL maddi kaybının olduğunu belirtmiştir.

19. Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi 23/1/2020 tarihinde başvurucuya 1.000 TL maddi, 1.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının, Bakırköy 15.Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/19 esas sayılı dosyası ile verilen mahkumiyet ilamının infazına başlanmasıyla 3/7/2017 tarihinden 12/8/2017 tarihine kadar kapalı ceza infaz kurumunda kaldığı, 12/8/2017 tarihinde Açık Cezaevine nakledildiği, Açık cezaevinden 18/09/2017 tarihinde adli para cezasının infazı üzerine salıverildiği, bu şekilde beraat ettiği karardan dolayı cezaevinde kaldığı anlaşılmıştır. Ayrıca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2/8/2019 tarihli cevabi yazısından anlaşıldığı üzere davacının, kapalı cezaevinde geçirdiği 3/7/2017-11/8/2017 tarihleri arasındaki sürenin başka bir cezadan mahsup edildiği, yine davacının açık cezaevinde geçirdiği 11/8/2017-18/9/2017 tarihleri arasındaki sürenin de adli para cezasından mahsup edildiği bu şekilde davacının haksız yere tutuklulukta geçirdiği sürelerin başka bir cezasından mahsup edildiği anlaşılmıştır.

Davacının maddi tazminat talebine yönelik olarak aldırılan … bilirkişi raporundan davacının asgari ücret üzerinden kaybının 3.772.08 TL olduğu belirtilmiş ise de Ankara Bölge Adliyesi Mahkemesinin 12.Ceza Dairesinin 2018/3075 esas sayılı ilamında belirtildiği üzere davacı hakkındaki mahsup durumunun tazminata engel oluşturmayacağı, haklarında mahsup işlemi yapılmayanlar ile tutukluluğu başka mahkumiyetinden mahsup edilenler arasındaki dengenin, hak ve nasafetin sağlanması gerektiği de gözönüne alınarak, davacı yararına mahsup edilen süre de gözetilip tutuklu kaldığı dönem için makul bir oranda maddi ve manevi tazminata hükmolunmasının gerektiği bu haliyle dosyamız davacısı yararına mahsup işlemi yapıldığı sabit olduğundan hak ve nesafet kurallarına göre davacıya 1.000 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Davacının manevi tazminat talebine yönelik olarak yapılan değerlendirmede … Yargıtay'ın manevi tazminat miktarının belirlenmesinde göz önünde tutulmasını istediği kriterler birlikte ele alınarak, 1.500 TL manevi tazminata hükmedilmiştir."

20. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Ceza Dairesi 26/5/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

21. Bu karar 6/6/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; hakkında verilen 2 yıl 6 ay hapis cezasına ilişkin kararın usulsüz tebliğ edildiğini, usulsüz tebligat nedeniyle hükmün kesinleştiğini ve infaza başlandığını, mahkûmiyet kararının açıkça hatalı bir şekilde kesinleştirilmesi nedeniyle işlemediği bir suçtan 78 gün ceza infaz kurumunda kaldığını, daha sonra temyiz talebi kabul edilerek beraat ettiğini, haksız tutuklama nedeniyle açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, bilirkişi raporunda belirlenenden bile az miktarda maddi tazminata hükmedildiğini, hükmedilen manevi tazminatın da mağduriyetini karşılamaktan uzak olduğunu belirterek adil yargılanma, mülkiyet ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, haksız tutuklama nedeniyle açılan tazminat davasının kısmen kabul edilmesi olduğundan iddianın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

28. Somut olayda başvurucunun ceza infaz kurumunda geçirdiği tutma hâli Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında mahkûmiyete bağlı tutma niteliğindedir. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden ilk sekiz fıkrada yer alan güvenceleri tamamlayan ve onlara riayet edilmemesi sonucunda ilgililere tazminat ödenmesini zorunlu kılan bir işleve sahiptir. Dolayısıyla mahkûmiyete bağlı tutuklamalar yönünden de tazminat hakkının bulunduğu açıktır. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasındaki tazminat hakkının uygulanabilmesi için kişinin anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulduğunun derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Mahkûmiyete bağlı tutuklama kapsamında hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı cezanın kapsamını ve süresini aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40). Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu derece mahkemeleri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin

yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

29. Somut olayda derece mahkemesi esasında başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunması gereken süreden kaldığını kabul etmiştir. Mahkeme başvurucunun ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin 10 aylık hapis cezasından ve adli para cezasından mahsup edildiğini dikkate alarak bir tazminata hükmetmiştir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

30. Bu tespitten sonra geriye hükmedilen tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yeterli olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

31. Somut olayda derece mahkemesi tazminata hükmederken başvurucunun ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin 10 aylık hapis cezasından ve adli para cezasından mahsup edilmesini gözönünde bulundurmuştur.

32. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yeterli tazminin mutlaka parasal tazminat anlamına gelmeyeceği, bunun başka şekillerde de mümkün olabileceği ve bu tazminin yeterliliğinin her davanın özel koşullarına göre değerlendirileceği ihtimalinin gözardı edilmemesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kişilerin uğradıkları zararlar tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödenecektir. Bu çerçevede mahsup kurumunun tazminat hukukunun genel prensipleri içinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin belirlenmesi gerekir.

33. Mahsup, bir hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve kişi hürriyetini sınırlama sonucu doğuran hâller sebebiyle geçirilmiş sürelerin hapis cezasından indirilmesidir. Bir suç nedeniyle de olsa henüz hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmayan bir kimsenin hürriyetinden mahrum edilmek suretiyle ortaya çıkan haksızlığı telafi etmek amacıyla mahsup müessesesine başvurulmaktadır. Özgürlükten yoksun kalınan sürelerin mahkûmiyetten indirilmesiyle bu haksızlık giderilmektedir. Mahsup kurumu, adalet ve hakkaniyet duygusunun gereği olarak özgürlüğü kısıtlanmış bir kişi bakımından denkleştirme görevi görmektedir (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 41).

34. Mahsup kurumunun bu denkleştirici işlevi gözönünde bulundurulduğunda kişinin daha önce tutuklulukta geçirdiği sürelerin hapis cezasından indirilmesi tazminat hukukunun genel prensipleri çerçevesinde bir tazmin olarak görülebilir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de mahsup kararı ile açıkça kişi hürriyeti hakkının ihlali için tazmin sağlamak amaçlanmışsa ve bunun ilgili kişinin çektiği ceza üzerinde ölçülebilir bir etkisi olmuşsa mahsubun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesi anlamında tazmin teşkil edebileceğine karar vermiştir (Porchet/İsviçre, B. No: 36391/16, 8/10/2019, §§ 18-25). Bu kapsamda mahsup işlemiyle açıkça söz konusu ihlal için tazmin sağlamak amaçlanmışsa ve bunun ilgili kişinin çektiği ceza üzerinde ölçülebilir ve orantılı bir etkisi olmuşsa mahsubun Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında tazmin teşkil edebileceği sonucuna varılmıştır.

35. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi mahsup yapılmasını başvurucunun zararının tazminini sağlamak amacıyla gözönünde bulundurmuştur. Bu kapsamda başvurucunun kapalı ceza infaz kurumunda 3/7/2017-11/8/2017 tarihleri arasında geçirdiği sürenin başka bir cezadan (10 ay hapis cezası) mahsup edildiğini, yine başvurucunun açık ceza infaz kurumunda 11/8/2017-18/9/2017 tarihleri arasında geçirdiği sürenin de adli para cezasından mahsup edildiğini belirtmiştir. Ancak kapalı ceza infaz kurumunda kaldığı

sürelerin düşüldüğü belirtilen 10 ay hapis cezası kapsamında başvurucunun ne kadar ceza infaz kurumunda kaldığı, bu hapis cezasının 3/7/2017-11/8/2017 arasındaki süreleri gerçekten karşılayıp karşılamadığı anlaşılamamıştır. Aynı şekilde başvurucunun açık ceza infaz kurumunda 11/8/2017-18/9/2017 tarihleri arasında geçirdiği sürenin hangi adli para cezasından düşüldüğü, bu para cezasının 11/8/2017-18/9/2017 tarihleri arasındaki süreyi karşılayıp karşılamadığı anlaşılamamıştır. Ayrıca mahsup edilen süre gözetildikten sonra hükmedilen tazminatın nasıl belirlendiği de ortaya konulamamıştır. Bu durumda somut olayın şartlarında ceza infaz kurumunda kaldığı süre için başvurucu lehine hükmedilen tazminatın yeterli olduğu sonucuna varılamamıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu, açtığı tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

38. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

40. Başvurucu; yeniden yargılama yapılmasına, bu talebin kabul görmemesi hâlinde 100.000 TL maddi, 200.000 TL manevi tazminatın tutuklandığı tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/425, K.2020/32) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR ÇEPER VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2022/77805 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR ÇEPER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/77805)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucular : 1. Bekir ÇEPER

2. Hilal Nur YAVUZ

3. Sevgi ÇEPER

Vekili : Av. Mesut ÖZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya platformunda sarf edilen ifadeler sebebiyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların murisi Mustafa Çeper (muris) 1962 doğumlu olup 6/1/2022 tarihinde vefat etmiştir. Muris, Facebook isimli sosyal medya platformunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan adına açılmış bir sayfada, başka bir kullanıcı tarafından yapılan linkli paylaşımın altına kendi yorumunu eklemiştir. Bahsi geçen üçüncü kişinin yaptığı paylaşımda, davacı A.Ş.nin görseline ve davacıya ait olduğu iddia edilen bazı sözlere kendi yorumuyla yer verilmiştir. Anılan paylaşıma göre davacı A.Ş., hükûmet politikalarına destek veren bir partinin genel başkanını şu sözlerle eleştirmiştir:

"Çok genel başkan gördük ama 2 yıl sonraki seçim için partisini iktidara teslim eden, tüm

iddialarını terkeden, siyasi müflis D.B. gibisini görmedik... (A.Ş.)

- Paylaşıma ek yorum ise şöyledir:

"Biz de çok siyasetçi gördük ama k... tekmeyi yiyerek bu kadar anıranını ilk defa gördük!!!"

- Başvuruculaların murisi ise mezkûr paylaşımın altına 11/1/2018 tarihinde şu şekilde bir yorum yapmıştır:

"Çok insanlar gördük senin gibi satılmış siyonist görmedik"

3. Söz konusu paylaşımla kendisine hakaret edildiğini ileri süren A.Ş. (davacı), iktidar partisi kurucularından olup 2002-2007 yılları arasında milletvekilliği ve başbakan yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. İlerleyen süreçte iktidar partisinden ayrılarak kendi partisini kurmuş ve 2012 yılına kadar siyasi hayatına parti başkanı olarak devam etmiştir. Davacı 2012-2018 yılları arasından bağımsız bir şekilde siyaset hayatına devam etmiş; 24/6/2018 tarihli Genel Seçim'de (Genel Seçim) ana muhalefet partisinden milletvekili seçilmiştir.

4. Başvuruya konu olayla ilgili ceza yargılaması hakkında detaylı bilgi için bkz. Bekir Çeper ve diğerleri, B. No: 2019/21707, 14/2/2024, §§ 8-9.

5. Davacı, kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 5.000 TL meblağında manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında, somut olaya ilişkin ceza yargılamasında hakaret suçunun sübuta erdiği kabulüyle murisin mahkûmiyetine karar verildiğini dikkate almış; sert eleştirilerin doğal olmakla birlikte yapılan eleştirilerin sınırlar içerisinde kalması ve kişilik haklarını ihlal eder nitelikte olmaması gerektiğini vurgulamıştır. Davacının kişilik haklarının ihlal edilmesi nedeniyle manevi tazminatın koşullarının oluştuğunu kabul eden derece mahkemesi, 1.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

6. Bahsi geçen kararın istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf isteminin reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "satılmış siyonist" ibaresinin hakaret teşkil ettiğini, kaba, değer yargısı veya eleştiri olarak kabul edilemeyeceğini, kamuya mal olmuş kişiler ile ilgili yapılan eleştirilerin de bir sınırının olması gerektiğini, bir siyasi partinin milletvekiline yönelik hakaret içerikli paylaşımda bulunulmasını kanunun himaye etmeyeceğini, kamu menfaatinin davacının kişisel itibarının korunmasından yana olduğunu değerlendirmiştir. Ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı ile ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru sonucunun beklenmesini zorunlu görmeyen istinaf mahkemesi; "satılmış siyonist" ibaresi ile davacının bazı devletlere hizmet eden bir kişi olarak sunulduğunu, eleştiriden ziyade küçük düşürülerek kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu kabul etmiştir.

7. Başvurucular nihai karardan 22/7/2022 tarihinde haberdar olmuş, 12/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; murislerinin ifadelerinin sert eleştiri olarak değerlendirilmesi gerektiği, sosyal medya paylaşımı sebebiyle manevi tazminat ödemek zorunda bırakılmasının ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasındadır.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık

görüşüne cevap verilmemiştir.

10. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda inceleme yaparken ifade özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın, B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No:2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

12. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu' un 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

13. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], §§ 70-72; AYM, E. 2018/69, K. 2018/47, 31/5/2018, § 15; AYM, E. 2017/130, K. 2017/165, 29/11/2017, § 18). Buna göre ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

14. Bu bağlamda somut olayda başvurucuların murisinin ifade özgürlüğü ile siyasetçi olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir

Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Davacının kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Tazminata konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

15. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvuruculların murisinin sosyal medya paylaşımı sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

16. Başvuruculların murisi, ülke çapında tanınan bir siyasetçi hakkında yaptığı yorum sebebiyle hem adli para cezasıyla cezalandırılmış hem de manevi tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Derece mahkemelerinin gerekçeli kararları incelendiğinde, ihtilaflı yorumun paylaşıldığı bağlam gözetilmeksizin "satılmış siyonist" ifadesinin bağlamından kopartılarak hakaret niteliğinde aşağılayıcı bir nitelendirme olduğunun kabul edildiği görülmektedir.

17. Oysa Anayasa Mahkemesi daha önce Bekir Çeper ve diğerleri (B. No: 2019/21707, 14/2/2024) kararında, murisin desteklediği partinin bir zamanlar önde gelen siyasetçilerinden olan davacının, ilk önce kurucusu olduğu partiden ayrılmasına, daha sonra da siyasi hayatını başka bir partide ve nihayet ana muhalefet partisinde devam ettirmesine duyduğu öfkeyi dile getirmek amacıyla "satılmış siyonist" ifadesini kullandığını değerlendirmiştir (Bekir Çeper ve diğerleri, § 28). Bu kapsamda Anayasa Mahkemesine göre, mezkûr ifade değer yargısı niteliğinde olup somut olayda davacının sebepsiz bir şekilde hedef alındığını söylemek mümkün değildir.

18. Her ne kadar davacı kişilik haklarına saldırıldığını iddia etmişse de Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği üzere demokratik bir toplumun zorunlu

temellerinden olan ve toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Anayasa Mahkemesi yine pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102). Şu hâlde bir ifadenin kaba ve rahatsız edici olması hukuk sisteminde ceza veya tazminat şeklinde bir müeyyideye bağlanmasının tek başına haklı gerekçesi olamaz (Bekir Çeper ve diğerleri, § 29).

19. Üstelik davacı siyasi kariyerinde önemli görevlerde bulunmuş, kamu tarafından yakından tanınan ve takip edilen tecrübeli bir siyasetçidir. Davacının, seçmenlerinin sıkı ve yakın denetimi altında olması son derece doğaldır. Davacı hâlen iktidarda bulunan partinin önde gelen bir üyesiyken kurucusu olduğu partiden ayrılarak önce muhalif bir siyasetçi sonra ana muhalefet partisinin milletvekili olmuştur. Başvuruculara murisine göre siyasi çizgisi değişen davacının bu kapsamda, kendisine daha önce destek veren seçmenin eleştirilerine daha fazla tahammül göstermesi gerekir (siyasetçilerin sıradan bireylere göre eleştirilere daha fazla katlanma yükümlülüğüne ilişkin değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 61; Nihat Zeybekçi, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 38; Bekir Çeper ve diğerleri, § 30).

20. Bütün bu açıklananlar ışığında, somut olayda derece mahkemelerinin başvuruculara murisinin ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında Anayasa Mahkemesinin koyduğu ölçütleri dikkate alarak bir değerlendirme yaptığını söylemek mümkün görünmemektedir. Şu hâlde, manevi tazminat ödenmesine karar veren mahkemenin ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyduğu söylenemez.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile birlikte her bir başvurucu için 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Başvuruculara toplam 30.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/405, K.2021/400) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara toplam net 30.000 TL manevi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASLAN GÜNAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/82421 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82421

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASLAN GÜNAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82421)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : 1 . Aslan GÜNAY

2 . Ömer GÜNAY

3 . Recep GÜNAY

Başvurucular Vekili : Av. Raşit SARIKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, muris aleyhine açılan paydaşlığın giderilmesi davasında murisin vefatı üzerine mirasçılara davanın ihbar edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/8/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucuların mahkemeye erişim hakkına ilişkin iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular murisi aleyhine İstanbul 14. Sulh Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) paylı mülkiyete dayalı ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkeme 16/1/2020 tarihli karar ile taşınmaz üzerinde ortaklığın açık artırma yoluyla satış yapılarak giderilmesine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde kat mülkiyetine geçiş suretiyle ortaklığın giderilmesini isteyen aynen taksim talebinde bulunan başvurucular murisi vekiline yetki ve yeterli süre verildiğini ifade etmiştir. Ancak vekilin dava konusu taşınmazda kat mülkiyeti kurulması ile ilgili işlemleri, ilgili kurumlara başvuruları tamamlamaması nedeniyle kat mülkiyeti kurulması suretiyle dava konusu taşınmazın aynen taksiminin mümkün olmadığını vurgulamıştır. Bu durumda davanın 2014 yılında açılması ve Mahkemece defaten kat mülkiyeti kurulması yönünde süreler verilmesine rağmen işlemlerin tamamlanmaması dikkate alınarak bilirkişi raporuna ve davaya konu taşınmazın korunması gerekli eski eser tescilli yapı olmasına, imar durumuna, hissedar sayısına ve hisse oranlarına göre taksimin mümkün olmadığını belirtmiştir. Taşınmazın satışı yoluyla ortaklığın giderilmesinin davacının talebi doğrultusunda ve ekonomik açıdan daha uygun olacağı kanaatine varıldığını ifade etmiştir.

7. Başvurucular murisi 14/8/2020 tarihli dilekçeyle istinaf talebinde bulunmuş, 24/5/2022 tarihinde vefat etmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesi 21/6/2022 tarihli kararla esastan ret kararı vermiştir.

8. Nihai karar başvuruculara 28/7/2022 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 29/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

9. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir;

"Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer."

10. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 50. maddesi şöyledir;

"Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir."

11. 6100 sayılı Kanun'un 55. maddesi şöyledir:

"Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir."

12. 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir;

"(1) Dava şartları şunlardır:

...

d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.

..."

13. 6100 sayılı Kanun'un 115. maddesinin birinci fıkrası şöyledir;

"1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler."

B. Yargıtay Kararları

14. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 19/10/2021 tarihli ve E.2017/11-3008, K.2021/1264 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

16. Davanın açıldığı sırada mevcut olmasına rağmen yargılama sırasında taraflardan birinin ölümüyle taraf ehliyetinin sona ermesi durumunda HMK'nın 55. maddesi uygulama alanı bulur. Bu doğrultuda HMK'nın 55. maddesi "Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir." hükmünü haiz olup anılan maddenin uygulanabilmesi için dava konusunun ölen tarafın varislerine miras yoluyla intikali mümkün malvarlığına ilişkin olması gerekir. Eş söyleyişle dava konusunun sadece ölen tarafı ilgilendirdiği, miras yoluyla intikali mümkün olmayan bir hakka ilişkin olduğu hâllerde taraflardan birinin ölümü sonrasında mirasçılarla davaya devam edilemeyeceğinden HMK'nın 55. maddesi uygulama alanı bulmaz (Kuru: s. 907, 914; Pekcanıtez, Hakan/Özekes Muhammet/Akkan, Mine/ Korkmaz, Hülya Taş: Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku C. I, İstanbul 2017, s. 578).

17. Miras yoluyla intikali mümkün hakların konusunu oluşturduğu bir davada davacının ölümü hâlinde HMK'nın 55. maddesi gereğince mahkemece, davacının mirasçılarının tamamı tespit edilerek davadan haberdar edilmeleri gerekir. Davacının tek bir mirasçısının bulunması hâlinde bu mirasçı, birden fazla mirasçısının bulunması hâlinde de TMK'nın 640. maddesi uyarınca terekeye elbirliğiyle malik olmaları sonucu aralarında HMK'nın 59. maddesi gereği mecburi dava arkadaşlığı bulunan mirasçıların tamamı davadan haberdar edilerek murisleri tarafından açılan davaya devam etme iradesinde olup olmadıkları belirlenmelidir. Bu doğrultuda yapılacak tebligatlar sonrasında mirasçıların terekeyi kabul veya red etmemiş olmaları hâlinde TMK'nın 606. maddesinde belirlenen üç aylık mirasın reddine dair süre beklenerek mirasçıların tamamının davaya katılımı ile taraf teşkili sağlandıktan sonra yargılamaya devam edilir. Ayrıca gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mahkemece, davayı takip için kayyım tayin edebilecektir. Ancak her hâlükarda davacının vefatından sonra yargılamaya devam edilebilmesi için mahkemece mirasçıların tamamının davaya katılımının sağlanması veya terekeye temsilci atanması yoluyla taraf teşkilinin sağlanarak yargılamaya devam edilip hüküm kurulması gerekir.

18. Bu genel açıklamaların ışığında ön sorun değerlendirildiğinde; davacı nüfus kayıtlarına göre bozma ve direnme kararları öncesinde 02.02.2012 tarihinde vefat ederek dava açıldığı sırada sahip olduğu taraf ehliyetini kaybetmiştir. Ancak mahkemece, davacının vefatı sonrasında taraf teşkilinin sağlanması için herhangi bir usul işlemi yapılmaksızın esas hakkında karar verildiği anlaşılmaktadır.

19. Dava konusunun, müteveffa davacının mirasçılarının haklarını etkileyecek nitelikte ve miras yoluyla intikali mümkün bir malvarlığına ilişkin hakkın kapsamı içerisinde olması nazara alındığında; davacının yargılama sırasında vefatı üzerine HMK'nın 55. maddesinde belirtildiği üzere davacının mirasçıları davadan haberdar edilip taraf teşkili sağlanmaksızın

esas hakkında karar verilemez. O hâlde mahkemece, HMK'nın 55. maddesinde gösterilen şekilde müteveffa davacının mirasçılarını tebligat yoluyla davadan haberdar ederek mirasçıların tamamının davaya katılımının sağlanması, bunun mümkün olmaması hâlinde tüm mirasçılardan izin alınması veya terekeye temsilci atanması yoluyla taraf teşkilinin sağlanması sonrasında yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması gerekir.

20. O hâlde, açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler gözetilerek usulüne uygun şekilde taraf teşkili sağlandıktan sonra hâsıl olacak sonuca göre bir karar verilmek üzere direnme kararının usulden bozulması gerekir."

15. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6/6/2024 tarihli ve E.2023/12-684, K.2024/318 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

15. İstinaf incelemesinin öncelikle kanun yolu olarak bir denetim fonksiyonu olduğu, gerekiyorsa yargılama da yapılacağı unutulmamalıdır. Denetim yönünden, maddi vakıa ve hukuki değerlendirme yönünden denetim yapıldığından temyizden daha geniş bir denetim yapılmaktadır. Yargılama bakımından ise ilk derecenin tekrarı olmamakla birlikte, eksik veya yanlış olan noktalarda, onun devamını sağlayacak şekilde Kanun'da belirtilen sınırlar içinde ilk derece yargılamasının adeta ikâmesidir. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 360 ıncı maddesinde de aksine hüküm bulunmayan hâllerde ilk derecede o yargılama için uygulanan yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede Kanun'daki sınırlar ve özel hükümler dikkate alınarak ilk derecede yapılan işlemler ve ve tahkikatın şekli istinaf aşamasında da gerçekleştirilir (Pekcanıtez vd., C. 3., s.2257).

...

20. Bu aşamada belirtmek gerekir ki 6100 sayılı Kanun'un 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca taraf ehliyeti dava (itiraz ve şikâyet) şartlarından olup aynı Kanun'un 50 nci maddesinde taraf ehliyeti; "Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre taraf ehliyeti, bir davada (itiraz veya şikâyette) taraf olabilme yeteneği olup 4721 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinde düzenlenen "hak ehliyeti" kavramın yargılama usul hukukundaki karşılığıdır (Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, İstanbul 2001, s.887). Bu bağlamda taraf ehliyetine sahip olma ölçütleri 4721 sayılı Kanun'da düzenlenen hak ehliyetine sahip olma ölçütlerine göre belirlenir.

21. Hak ehliyetine ilişkin olarak 4721 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi "Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler" düzenlemesini içermekle her gerçek kişi, hak ehliyetine ve dolayısıyla taraf ehliyetine sahiptir. Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer (4721 sayılı Kanun md. 28/1). Bu doğrultuda ölüm hâlinde de ölen kişinin hak ehliyeti ve dolayısıyla taraf ehliyeti sona erecektir.

22. 6100 sayılı Kanun'un 114 üncü maddesinde sayılan dava şartlarından biri olarak sayılması sebebiyle taraf ehliyeti, aynı Kanun'un 115 inci maddesinin birinci fıkrası gereğince yargılamanın her aşamasında mahkemece resen gözetileceği gibi taraflar da davanın sona ermesine kadar bu eksikliği ileri sürebilir. Ancak taraf ehliyetinin dava açıldığı sırada mevcut olmaması ile dava açıldığı sırada var olmasına rağmen yargılama sırasında son bulması hâlinde uygulanacak hükümler farklılık arz etmektedir.

23. Davanın açıldığı sırada mevcut olmasına rağmen yargılama sırasında taraflardan birinin ölümüyle taraf ehliyetinin sona ermesi durumunda 6100 sayılı Kanun'un 55 inci maddesi uygulama alanı bulur. Bu doğrultuda 6100 sayılı Kanun'un 55 inci maddesi “Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir” hükmünü haiz olup anılan maddenin uygulanabilmesi için dava konusunun ölen tarafın varislerine miras yoluyla intikali mümkün malvarlığına ilişkin olması gerekir. Başka bir anlatımla, dava konusunun sadece ölen tarafı ilgilendirdiği, miras yoluyla intikali mümkün olmayan bir hakka ilişkin olduğu hâllerde taraflardan birinin ölümü sonrasında mirasçılarla davaya devam edilemeyeceğinden 6100 sayılı Kanun'un 55 inci maddesi uygulama alanı bulmaz (Kuru, s.907, 914; Pekcanıtez vd., C. 1., s.578).

24. Miras yoluyla intikali mümkün hakların konusunu oluşturduğu bir davada davacının ölümü hâlinde 6100 sayılı Kanun'un 55 inci maddesi gereğince mahkemece, davacının mirasçılarının tamamı tespit edilerek davadan haberdar edilmeleri gerekir. Davacının tek bir mirasçısının bulunması hâlinde bu mirasçı, birden fazla mirasçısının bulunması hâlinde de 4721 sayılı Kanun'un 640 ıncı maddesi uyarınca terekeye elbirliğiyle malik olmaları sonucu aralarında 6100 sayılı Kanun'un 59 uncu maddesi gereği mecburi dava arkadaşlığı bulunan mirasçıların tamamı davadan haberdar edilerek murisleri tarafından açılan davaya devam etme iradesinde olup olmadıkları belirlenmelidir. Bu doğrultuda yapılacak tebligatlar sonrasında mirasçıların terekeyi kabul veya ret etmemiş olmaları hâlinde 6100 sayılı Kanun'un 606 ncı maddesinde belirlenen üç aylık mirasın reddine dair süre beklenerek mirasçıların tamamının davaya katılımı ile taraf teşkili sağlandıktan sonra yargılamaya devam edilir. Ayrıca gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mahkemece, davayı takip için kayyım tayin edilebilecektir. Ancak her hâlükarda davacının vefatından sonra yargılamaya devam edilebilmesi için mahkemece mirasçıların tamamının davaya katılımının sağlanması veya terekeye temsilci atanması yoluyla taraf teşkilinin sağlanarak yargılamaya devam edilip hüküm kurulması gerekir.

25. Bu genel açıklamalardan sonra somut olaya gelince; alacaklı vekili tarafından borçlu ... aleyhine başlatılan kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe karşı borçlu vekili borca itirazını ileri sürerek icra mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesince verilen istemin reddine ilişkin ... karar borçlu vekili tarafından yasal süresinde ... istinaf edilmiş, 14.04.2021 tarihinde gerekçeli istinaf dilekçesi sunulmuştur. Borçlu istinaf başvurusundan sonra 05.06.2021 tarihinde vefat etmiş, icra mahkemesine başvuru sırasında sahip olduğu taraf ehliyetini kaybetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince borçlunun vefatı sonrasında mirasçılar dahil edilmeden, taraf teşkili sağlanmaksızın dosya üzerinden istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Özel Dairece Bölge Adliye Mahkemesince taraf teşkilinin sağlanması için karar bozularak dosya Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir.

...İstinaf, bir kanun yolu olmakla birlikte temyiz yolundan farklı olarak ilk derece mahkemesi kararının denetlenmesi yanında aynı zamanda gerektiğinde yeni bir yargılama yapılması ve hüküm mahkemesi gibi karar verilmesi söz konusudur. Bu durumda Bölge Adliye Mahkemesince öncelikle taraf teşkili sağlanmalıdır. Bu aşamada ilk derece mahkemesi kararının denetlenmesi veya gerekiyorsa yargılama da yapılarak hüküm mahkemesi gibi karar verilip verilmeyeceği belirli olmadığından taraf teşkili sağlanmaksızın esastan inceleme yapılamaz.

27. Somut olayda icra mahkemesinde görülen borca itirazın borçlunun mirasçılarının haklarını etkileyecek nitelikte ve miras yoluyla intikali mümkün bir malvarlığına ilişkin hakkın kapsamı içerisinde olması dikkate alındığında, borçlunun kararın istinaf edilmesinden sonra ancak istinaf incelemesi yapılmasından önce vefatı üzerine 6100 sayılı Kanun'un 55 inci maddesinde belirtildiği üzere borçlunun mirasçılarına tebligat yapılıp taraf teşkili sağlanmaksızın esas hakkında karar verilemez.

28. O hâlde, açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler gözetilerek Bölge Adliye Mahkemesince borçlunun mirasçıları dahil edilerek taraf teşkili sağlandıktan sonra inceleme yapılarak bir karar verilmesi gerekir."

16. Davanın ihbarıyla ilgili mevzuat ve kararlar için bkz. Yusuf Bilin, B. No: 2014/14498, 26/12/2017, §§ 21-33; Saffet Öksüz, B. No: 2021/16758, 7/3/2024,§§ 17-21.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, başvuru konusu ortaklığın giderilmesine ilişkin dosya istinaf aşamasındayken murislerinin vefat ettiğini ancak mahkemece kendilerine haber verilmeden karar verildiğini ileri sürerek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetlerinin özü, murislerinin tarafı olduğu davadan, vefatı üzerine haberdar edilmeyerek yargılamaya katılımlarının sağlanmamış olmasıdır. Bu nedenle başvuruculların belirtilen şikâyetleri bağlamındaki ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:

2014/13156, 20/4/2017,§ 34).

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

24. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

25. Bireylere menfaatlerini etkileyen işlemlere karşı dava açabilmelerinin yanı sıra üçüncü şahıslarca açılmış ve doğrudan taraf olmadıkları ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını dile getirebilmeleri amacıyla davaya katılma imkânının sağlanması da mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken güvencelerden biridir. Bu itibarla bir davanın sonucundan menfaati etkilenecek olan kişilerin bu yargılama hakkında bilgi sahibi olabilmelerine, uyuşmazlığın çözümü için gerekli ve sonuca etkili olduğunu düşündükleri hususlarda açıklamada bulunabilmelerine, iddialarını ispata yönelik delil sunabilmelerine imkân sağlanması gerekir. Bu husus aynı zamanda yargı mercilerinin tüm verileri dikkate alıp değerlendirme yaptıktan sonra gerekçeli karar vermesini sağlayacağından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi ile de ilgilidir. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 27. maddesinde, mahkemeye erişim hakkının güvenceleriyle örtüşür nitelikte bir düzenleme getirilerek davanın taraflarının yanı sıra müdahiller ve yargılamanın diğer ilgililerinin de kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkeme; davanın taraflarına, müdahillere, yargılamanın diğer ilgililerine savunma hakkını kullanma imkânı vermeden davanın esasıyla ilgili değerlendirme yapamayacaktır (Yusuf Bilin, § 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Ali Bedir ve Tevfik Günay, B. No:2013/4073, 21/1/2016, § 35).

26. Bireyin sonucu itibarıyla menfaatini etkileyen bir davadan haberdar edilmeyerek davaya katılımının sağlanmaması ve mahkeme önünde argümanlarını öne sürme imkânından yoksun bırakılması mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder.

27. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucular murisinin ortağı olduğu taşınmaza yönelik ortaklığın giderilmesine ilişkin dava açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda taşınmaz üzerindeki ortaklığın açık artırma yolu satış yapılarak giderilmesine karar verilmiştir. Başvurucular murisi istinaf talebinde bulunmuş ancak dosya istinaf incelemesindeyken vefat etmiştir. Başvurucular, murislerinin istinaf talebinin reddine dair kararın tebliği ile davadan haberdar olduklarını belirtmiştir. Anılan kararın sonucu mirasçıların mal varlığı üzerinde değişiklik yaratabileceğinden başvurucuların doğrudan etkilendiği görülmektedir. Bu itibarla başvurucuların mirasçı olarak sonucundan doğrudan etkilendiği bir yargılama sürecine katılımlarının sağlanmaması nedeniyle mahkemeye erişim haklarına yönelik bir müdahalenin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

29. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

30. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

31. Başvuru konusu olayda başvurucular murisi, yargılamaya ilişkin istinaf talebinden sonra ancak istinaf incelemesi yapılmasından önce vefat etmiştir. İstinaf Mahkemesince başvuruculara dava ihbar edilmeyerek, katılımları sağlanmadan esas inceleme yapılarak karar verilmesi nedeniyle başvurucuların mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

32. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

33. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda başvurucular murisi aleyhine paylı mülkiyete dayalı ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkeme, taşınmaz üzerinde ortaklığın, açık artırma yoluyla satış yapılarak giderilmesine hükmetmiştir. Başvurucular murisi 14/8/2020 tarihli dilekçeyle istinaf isteminde bulunmuş, 24/5/2022 tarihinde vefat etmiştir. İstinaf Mahkemesince21/6/2022 tarihinde esastan ret kararı verilmiştir. Başvurucular yargılamadan haberdar edilmemiş, istinaf kararının tebliğiyle davadan haberdar olmuştur.

35. 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde tarafların,

taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Öte yandan aynı Kanun'un 115. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını yargılamanın her aşamasında resen araştıracağı hükme bağlanmıştır.

36. Taraf ehliyeti ise 6100 sayılı Kanun'un 50. maddesinde medeni haklardan yararlanma ehliyeti olarak tanımlanmıştır. Buna göre taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olabilme yeteneği olup medeni hukuktaki hak ehliyeti kavramın yargılama usul hukukundaki karşılığını oluşturmaktadır. 4721 sayılı Kanun'un 28. maddesi gereği hak ehliyeti, ölümle sona erdiğinden taraf ehliyeti de ölümle sona ermektedir. Dava şartı olduğundan yargılamanın her aşamasında resen gözetilmektedir. Dava açıldığında mevcut olan ancak açıldıktan sonra taraflardan birinin ölümüyle taraf ehliyetinin sona ermesi durumunda 6100 sayılı Kanun'un 55. maddesi gereği mahkemece mirasçılarının tamamı tespit edilerek davadan haberdar edilmeleri gerekir. Bu hükmün uygulanabilmesi için dava konusunun ölen tarafın varislerine miras yoluyla intikali mümkün mal varlığına ilişkin olması gerekmektedir. Her hâlükârda yargılamada taraflarının birinin ölümü hâlinde taraf teşkili sağlandıktan sonra yargılamaya devam edilip esas hakkında hüküm kurulması gerekir (İlgili Yargıtay kararları için bkz. §§ 14,15)

37. Başvuruya konu olayda başvurucular murisinin 1/2 oranında paydaş olduğu taşınmaza ilişkin diğer paydaş tarafından ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkeme, yargılama neticesinde taşınmaz üzerindeki ortaklığın açık artırma yoluyla satış suretiyle giderilmesine karar vermiştir. Başvurucular murisi istinaf kanun yoluna başvurmuş daha sonra 24/5/2022 tarihinde vefat etmiştir. İstinaf Mahkemesince mirasçılara dava ihbar edilmeden 21/6/2022 tarihinde esastan ret kararı verildiği anlaşılmaktadır.

38. İstinaf kanun yolu incelemesindeyken taraflardan birinin ölümü halinde taraf teşkilinin sağlanmasına ilişkin Yargıtay kararları incelendiğinde istinafın bir kanun yolu olmakla birlikte temyiz yolundan farklı olduğunun vurgulandığı görülmektedir. İstinaf mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını denetlemesi yanında gerektiğinde yeni bir yargılama yapabilmesi ve verilen kararı kaldırarak yeni bir hüküm tesis edebilmesi nedeniyle istinaf kanun yolunda taraf teşkilinin sağlanmasının önemli bir husus olduğu kararlarda ifade edilmiştir (bkz. §§ 14,15).

39. Anılan ilkeler çerçevesinde somut olay incelendiğinde başvurucular murisinin Mahkemece verilen karar hakkında istinaf talebinde bulunduğu ancak istinaf incelemesi yapılmadan vefat ettiği açıktır. Başvuruya konu paylı mülkiyete dayalı ortaklığın giderilmesi davasının sadece başvurucular murisini ilgilendirmediği, miras yoluyla intikali mümkün mal varlığına ilişkin olduğu da görülmektedir. Bu durumda Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere başvurucuları davadan haberdar edip yargılamaya katılımları sağlanarak karar verilmesi gerekirken neden taraf teşkili sağlanmadan karar verildiği anlaşılamamıştır. İstinaf mercinin, dava şartı olması nedeniyle taraf teşkilini resen sağlayarak başvuruculaın davaya katılımlarını sağlaması gerekirken başvurucular yargılamaya dâhil edilmeden esas hakkında karar verilmesi nedeniyle başvuruculaın mahkeme huzurunda argümanlarını öne sürme imkânından yoksun bırakıldığı anlaşılmaktadır.

40. Bu hâliyle İstinaf Mahkemesinin taraf teşkili sağlamadan ölmüş kişi adına karar vermesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucular, yeniden yargılama ve toplam 1.500.000 TL maddi ile 600.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama -istinaf incelemesi- yapılmak amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesine (E.2020/2155-K.2022/1787) iletilmek üzere İstanbul 14. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2014/471, K.2020/51) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderlerinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZİYA TOYOĞLU VE MELTEM ÇOLAK

B. No: 2022/82847 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZİYA TOYOĞLU VE MELTEM ÇOLAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82847)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Ziya TOYOĞLU

2. Meltem ÇOLAK

Vekilleri : Av. Mehmet Akın OKYAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/103081 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/82847 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ FARİS

B. No: 2022/100687 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100687

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ FARİS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100687)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Abdulaziz FARİS

Vekili : Av. Erhan KENDİRCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı edilme kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşı olan başvurucunun hakkında hakaret ve tehdit suçlarından adli soruşturma bulunması nedeniyle kamu düzeni, güvenliği ve sağlığı açısından ülkede kalmasının sakıncalı olduğu değerlendirilmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında gidebileceği güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının yapılmasına ilişkin Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 12/5/2022 tarihinde işlem tesis edilmiştir. Başvurucu, bu işlemin iptali için Gaziantep 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Dava dilekçesinde başvurucunun yaklaşık on yıldır Türkiye'de yaşadığı, düğünlerde şarkıcılık ve düğün organize işi yaparak geçimini sağladığı, hakkında tehdit ve hakaret suç isnadı nedeniyle dava konusu işlemin tesis edildiği, kendisini şikâyet eden kişilerin ise akrabası olduğu ifade edilmiştir. Ticari iş yaptığı bu akrabalarıyla arasında borç ilişkisinden

kaynaklı anlaşmazlık yaşandığını ve kendisinin de onlar hakkında şikâyetçi olduğunu vurgulayan başvurucu, hakkındaki soruşturmanın da hâlen derdest olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun üzerine atılı suçların hakaret ve tehdit suçları olduğunun gözönüne alınması ile başvurucuya yönelik ağır bir yaptırım içerdiği ileri sürülen sınır dışı kararının iptaline karar verilmesi talep edilmiştir.

4. Mahkeme 22/9/2022 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde yabancı uyruklu bir kişinin sınır dışı edilmesi için mutlaka suç niteliği taşıyan ve yargı kararıyla belirlenmiş bir eyleminin olması zorunluluğu bulunmadığını; kamu düzenini bozmak niyeti, kamu düzenini bozanlara katılmak ya da yardım etmek amacıyla geldiğinin sezilmesi gibi durumlarda idareye geniş takdir yetkisi tanındığını ifade etmiştir. Bunun yanında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (6458 sayılı Kanun) öngördüğü koruma modellerinden faydalanan yabancının, anılan Kanun gereği toplumun düzeni, güvenliği ve sağlığı yönünden tehdit oluşturabilecek hâl ve hareketler içinde bulunmaması gerektiğini vurgulamıştır. Sonuç olarak işlemin gerekçesini oluşturan olayın tek başına kamu düzenini bozucu nitelikte olduğu, sınır dışı işleminin devletin hükümranlık hakkı kapsamında kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla tesis edildiği kanaatine ulaşıldığını belirtmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 4/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu dokuz yıldır ailesiyle Türkiye'de yaşadığını, üzerine atılı hakaret suçlaması nedeniyle ve ilgili soruşturma dosyası devam ederken hakkında sınır dışı işlemi tesis edildiğini, bu işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun şikâyetine ilişkin inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Somut olayda başvurucu ailesiyle birlikte uzun süredir Türkiye'de yaşadığını, akrabalarıyla arasında oluşan anlaşmazlık nedeniyle karşılıklı olarak şikâyetçi olduklarını, hakkındaki tehdit ve hakaret suçlaması içeren soruşturma hâlen devam ederken tesis edilen sınır dışı edilme kararı neticesinde ailesinden ayrılmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Böylelikle başvurucunun Türkiye ile aile hayatına saygı hakkı kapsamında gözetilmesi gereken güçlü bağları olduğuna dair açıklamaları bulunduğu görülmüştür. Bununla birlikte başvurucunun hakkındaki sınır dışı edilme kararının özel hayatını nasıl ve neden etkilediğine dair yeterli düzeyde açıklama yaptığı görülmekle ileri sürülen iddiaların mahiyeti gereği başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Peri Kırık, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, §§ 32-36; Nargıza Gulamova, B. No: 2020/33373, 30/3/2023, § 19-20).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Hakkındaki sınır dışı edilme kararı nedeniyle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Gulnura Toktomambetova, B. No: 2018/29906, 15/3/2022, §§ 62, 63; Demet Hussen Najem, B. No: 2019/438, 27/7/2022, §§ 41, 42; A.A.A., B. No: 2018/36516, 15/3/2022, §§ 48-53).

12. Devletlerin uluslararası hukuktan kaynaklanan yabancıların ülkeye giriş yapmasını ve ikamet etmesini kontrol etme ve gerektiğinde ülkedeki yabancıları sınır dışı etme konusunda geniş takdir yetkileri bulunmaktadır. Bununla birlikte sınır dışı edilen yabancının ülkede güçlü ailevi bağlara sahip olduğu durumlarda aile hayatı ile sınır dışı işleminin uygulanması bağlamında gözetilen kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (Peri Kırık, § 47-48).

13. Bunun yanında bir yabancının terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin korunması amacıyla sınır dışı edilmesinde veya ülkeye girişinin yasaklanmasında kamu makamlarının mutlaka somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması gerekir. Yargı makamlarının temel hak ve özgürlüklerin keyfîliğe karşı gerçekten ve etkili şekilde korunmasını sağlama görevleri gereği kamu makamlarınca müdahale ile ilgili olarak ileri sürülen sebepleri inceleyerek konuyla ilgili beyanların neden kabul edildiği veya reddedildiğine dair gerekçelerini kararlarında göstermeleri zorunludur (Nargıza Gulamova, § 22; A.G., B. No: 2018/6143, 16/12/2020, §§ 50-54; A.A.A., §§ 50-57).

14. Somut olayda hakkındaki sınır dışı edilme kararı nedeniyle başvurucunun aile hayatına yönelik müdahalenin 6458 sayılı Kanun hükümlerine dayandığı anlaşılmıştır. Düzenlemenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve millî güvenliğin sağlanmasına yönelik meşru amacının bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Başvurucunun hakaret ve tehdit suçlarından hakkında adli soruşturma bulunması nedeniyle kamu düzeni, güvenliği ve sağlığı açısından ülkede kalmasının sakıncalı olduğu değerlendirilerek sınır dışı işlemi uygulandığı görülmektedir. Mahkeme kararında ise; başvurucunun ailesiyle uzun yıllardır Türkiye'de yaşadığı ve üzerine atılı suçlamaların akrabalarıyla arasında çıkan anlaşmazlık sonucunda ileri sürüldüğü şeklindeki itirazlar değerlendirilmeksizin anılan işlemin başvurucunun aile hayatı üzerinde doğuracağı etkiler bakımından da bir inceleme ve dengelemenin yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında başvurucunun belirtilen hususlaki talep ve itirazlarının karşılanmadığı ve aile hayatına saygı hakkı ile ilgili hiçbir gerekçeye yer verilmediğine işaret etmek gerekir.

16. Ayrıca somut olayın koşulları içinde kişinin eyleminin kamu güvenliğini tehlikeye atacak nitelikte olup olmadığı yönünde ilgili ve yeterli gerekçeye kararlarda yer verildiğini söylemek mümkün değildir. Sonuç olarak sınır dışı edilme ile ilgili idari ve yargısal süreçte kararlarda yer verilen gerekçelerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında yeterli olmadığı, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması hususundaki kamusal menfaat ile başvurucunun aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapılmadığı gibi kararlarda yer verilen unsurların da bu dengelemeye imkân verecek ayrıntı ve açıklıkta olmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına

saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. İdare Mahkemesine (E.2022/1014, K.2022/1574) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEJDET ÇELEBİ

B. No: 2023/84809 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/84809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEJDET ÇELEBİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/84809)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Nejdet ÇELEBİ

Vekili : Av. Semra ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 3/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/8/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyanın ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzereKonya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E:2020/1800, K:2021/1928) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HACI KESKİN

B. No: 2023/106852 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/106852

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HACI KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/106852)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hacı KESKİN

Vekili : Av. Salih EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B.

No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucuların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

3. Somut olayda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede nihai karar olan Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 11/9/2023 tarihli onama ilamının; tebligatın yapıldığı tarihte başvurucunun vekili sıfatı bulunan avukata 30/10/2023 tarihinde elektronik tebligat yoluyla iletildiği, avukatın da aynı tarihte tebligatı açarak karardan haberdar olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla nihai kararın öğrenildiği 30/10/2023 tarihinden itibaren başlayan otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 4/12/2023 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİFE BİNBİR

B. No: 2018/23477 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/23477

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİFE BİNBİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/23477)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Şerife BİNBİR

Vekili : Av. Mustafa KILIÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu; Dicle Belediyesi (Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette (işveren), taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Belediye tarafından başvurucunun terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde işverene bildirimde bulunulmuştur. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle Dicle Asliye Hukuk

Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 19/10/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Belediye tarafından işverene gönderilen listede başvurucunun da isminin bulunduğunu, 23/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) kapsamında gerçekleştirilen feshin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucu hakkında PKK silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçundan yürütülen soruşturma sonucunda fezleke düzenlendiğini ifade etmiştir. Başvurucu hakkında suçu ve suçluyu övme, terör örgütü propagandası yapma, toplantı ve yürüyüşlere silahla katılma suçlarından yürütülen başka bir yargılama sonucunda beraat kararı verildiğini vurgulamıştır. Son olarak başvurucunun çalıştığı bölgede terörist faaliyetlerin yoğun şekilde gerçekleştiği, belediye başkanlığı vekilliğine kayyım olarak ilçe kaymakamının görevlendirildiği, daha önce Derik İlçe Kaymakamı'nın en yakınında çalışan kişi tarafından saldırıya uğradığı, bu nedenle iş ilişkisinin devamı için gerekli güven olgusunun sarsıldığı ifadelerine yer vermiştir.

5. Başvurucu anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/1/2018 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucu hakkında düzenlenen fezlekeye konu suçlar ile hakkında beraat kararı verilen suçların birbirinden farklı içerikte olduğunu, mahkeme kararının gerekçesinde ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmediğini belirtmiştir. Anılan karara karşı başvurucunun temyiz talebini, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 22/5/2018 tarihinde reddetmiş ve kararın onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan ve Elâzığ 2. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılaması sonucunda başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşe katılma, suçu ve suçluyu övme suçlarından 29/3/2017 tarihinde beraatine karar verilmiş olup anılan karar temyiz edilmeden 29/4/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Yine mahkeme kararında yer verilen başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda PKK terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçlarından kamu davası açıldığı anlaşılmıştır. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen yargılama sonucunda başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan ceza verilmesine yer olmadığına, terör örgütü propagandası yapma ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçlarından ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup anılan kararlar 14/10/2015 tarihinde kesinleşmiştir. Belirtilen kararda başvurucunun esnafa kepenklerin kapattırılması eylemlerine iştirak ettiği, örgütün propagandasını yapmak amacıyla düzenlenen kanunsuz gösteri ve yürüyüşe katıldığı, düzenlenen bu eylemde PKK terör örgütünü övücü mahiyette slogan attığı, öldürülen teröristler için saygı duruşunda bulunduğu ifadelerine yer verildiği görülmüştür.

7. Başvurucu, nihai hükmü 3/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 31/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

11. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; Mahkeme kararının hukuka aykırı olduğunu, başka bir yerdeki kayyıma yapılan saldırıdan hareketle fesih işleminin gerçekleştirilmesinin hiçbir hukuki temeli bulunmadığını, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca iş akdinin 667 sayılı KHK esas alınarak feshedilmesi nedeniyle kamuda bir daha çalışmasının engellendiğini, ekonomik alandan dışlandığını, bu nedenle çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi benzer başvurularda, derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde özellikle de ilgili kişinin beraatine ya da ilgili kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiği takdirde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi gerektiğini kabul etmiştir (Süleyman Duman ve Diğerleri, B. No: 2019/14039, 20/9/2023, § 29).

17. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin PKK terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma, kanunsuz olarak toplantıya ve gösteri yürüyüşüne katılma suçlarından başvurucu hakkındaki soruşturmaya ve yargılamaya dayandırıldığı anlaşılmaktadır.

18. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce, başvurucu hakkındaki birtakım soruşturma ve yargılamalardan bahsedilmekle yetinilmiş ancak başvurucunun terör örgütüyle iltisaklı olabileceğine dair gösterilen delillerin somut olarak neler olduğuna ve feshe ne şekilde dayanak teşkil edebileceğine dair olgusal bir değerlendirmeye vebir gerekçeye yer verilmemiştir.

19. Bu itibarla terör örgütleri ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin kişiselleştirilmiş ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dicle Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/47, K.2017/122) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu iş akdinin 667 sayılı KHK esas alınarak feshedilmesinin hiçbir hukuki temeli bulunmadığını, kamuda bir daha çalışmasının engellendiğini, ekonomik alandan dışlandığını, bu nedenle anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Başvurucu, Belediye bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette taşeron işçi olarak çalışmaktadır. İşveren, başvurucunun terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğunu belirterek güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

3. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle dava açmıştır. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu anılan karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. BAM istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Kararların gerekçesinde; Belediye tarafından işverene gönderilen listede başvurucunun da isminin bulunduğu, 667 sayılı KHK kapsamında gerçekleştirilen feshin hukuka uygun olduğu, PKK silahlı terör örgütüne üye olmak, terör örgütü propagandası yapmak ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçundan yürütülen soruşturma sonucunda fezleke düzenlendiği ifade edilmiştir. Başvurucu hakkında suçu ve suçluyu övmek, terör örgütü propagandası yapmak, toplantı ve yürüyüşlere silahla katılmak suçlarından yürütülen başka bir yargılama sonucunda beraat kararı verildiği vurgulanmıştır. Kararlarda ayrıca başvurucunun çalıştığı bölgede terörist faaliyetlerin yoğun bir şekilde gerçekleştiği, Belediye başkanlığı vekilliğine kayyum olarak ilçe kaymakamının görevlendirildiği, daha önce Derik İlçe Kaymakamının en yakınında çalışan kişi tarafından saldırıya uğradığı, bu nedenle iş ilişkisinin devamı için gerekli güven olgusunun sarsıldığı ifadelerine yer verilmiştir.

6. BAM kararına karşı başvurucunun temyiz talebi Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından reddedilmiş ve kararın onanmasına kesin olarak karar verilmiştir.

7. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılaması sonucunda başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşe katılma,

suçu ve suçluyu övme suçlarından beraatına karar verilmiş olup anılan karar temyiz edilmeden 29/4/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Yine Mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda PKK terör örgütüne üye olmak, terör örgütü propagandası yapmak ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçlarından kamu davası açıldığı ve yargılama sonucunda başvurucu hakkında terör örgütüne üye olmak suçundan ceza verilmesine yer olmadığına, terör örgütü propagandası yapmak ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçlarından ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup anılan kararlar 14/10/2015 tarihinde kesinleşmiştir. Söz konusu karar gerekçesinde ise, başvurucunun esnafa kepenklerin kapattırılması eylemlerinde bulunduğu, örgütün propagandasını yapmak amacıyla düzenlenen kanunsuz gösteri ve yürüyüşe katıldığı, düzenlenen bu eylemde PKK terör örgütünü övücü mahiyette slogan attığı, öldürülen teröristler için saygı duruşunda bulunduğu ifadelerine yer verildiği görülmüştür.

8. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri göz önüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160).

9. Genel olarak çalışanların ve kamu görevlilerinin işverenlerine ve Devlete olan sadakat borçlarının ihlal edildiği durumlarda, AİHM ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleleri gerekli ve orantılı bulmaktadır. (AİHM Langner/Almanya kararı; B. No: 14464/11,17/09/2015)

10. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin, PKK terör örgütüne üye olmak, terör örgütü propagandası yapmak ve kanunsuz olarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçlarından yargılanan başvurucunun eylemlerine dayandığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda PKK terör örgütüne üye olmak, terör örgütü propagandası yapmak ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçlarından kamu davası açıldığı ve yargılama sonucunda başvurucu hakkında terör örgütüne üye olmak suçundan ceza verilmesine yer olmadığına, terör örgütü propagandası yapmak ve kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak suçlarından ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup söz konusu kararlar 14/10/2015 tarihinde kesinleşmiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun eylemlerine ilişkin somut verilere dayanıldığı

anlaşılmaktadır (bkz. §§ 4-6).

11. Somut olayda başvurucunun PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu yönünde elde edilen ve derece mahkemelerince açıklanan bilgiler dikkate alındığında güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif bir şüphe olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda tedbirin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun koşullarında benimsenen yaklaşımın kamu gücüyle donatılan Belediyenin takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfilik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı değerlendirilmektedir.

12. Bu açıklamalar doğrultusunda başvurucunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olan PKK terör örgütü ile irtibatlı veya iltisaklı olma olgusunun işçi-işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul eden idari ve yargısal kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içerdiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamadığı söylenemeyecektir.

13. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacın olduğu açık olsa da alınan tedbirin amaçla ölçülü olması şarttır. Bu hususta başvurucunun mesleğinin niteliği, başka bir işte çalışma imkânının bulunup bulunmadığı ve başvurucuya düşen fedakârlığın ağırlığı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

14. Somut olayda başvurucu bir kariyer mesleği niteliğinde olan mesleki faaliyetten alıkonulmadığı gibi özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla ölçülü şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil dengenin kurulduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle başvurucu ile Belediye arasında doğan uyuşmazlığın çözümüne olanak sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir. Yine başvuruya konu edilen yargılama süreci incelendiğinde başvurucunun derece mahkemeleri önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

ZAFER FEHMİ YÖRÜK

B. No: 2019/3226 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAFER FEHMİ YÖRÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3226)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Zafer Fehmi YÖRÜK

Vekili : Av. Ercan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, doçentlik müracaatının durdurulması işlemine karşı açılan iptal davasının yargılama sonucuna tesir eden esaslı iddiaların incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Ekonomi Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapan başvurucu, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına (Kurul) hitaben yazdığı dilekçeyle 2016 Nisan döneminde doçentlik başvurusunda bulunmuştur.

3. Kurul 16/5/2017 tarihinde başvurucu hakkında adli soruşturma/kovuşturma bulunması sebebiyle 2/1/2017 tarihli ve 683 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (683 sayılı KHK) 4. maddesi uyarınca başvurucunun doçentlik başvurusunun durdurulmasına karar vermiştir [olağanüstü hâl (OHAL) ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 47-66].

4. Başvurucu, doçentlik başvurusunun durdurulmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle dava

açmıştır. Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 28/6/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme; 683 sayılı KHK'nın 4. maddesinde hakkında adli soruşturma ya da kovuşturma bulunanların doçentlik başvurularının adli soruşturma ya da kovuşturma sonuçlanıncaya kadar durdurulacağına ilişkin açık düzenleme bulunması karşısında idareye bu konuda takdir yetkisi tanınmadığını, diğer bir ifadeyle idarenin bağlı yetki içinde olduğunu belirterek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucu, anılan mahkeme kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf talebini inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire), 7/11/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusuna konu edilen kararın usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğunu ifade etmiş ve istinaf başvurusunu reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 25/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Bireysel başvuru yapılması sonrasında 11/11/2020 tarihli ve 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 41. maddesiyle, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşan 23/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye bir madde eklenmiştir. Söz konusu düzenleme ile OHAL kapsamında kabul edilen ve daha sonra kanunlaşan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan ilave tedbirlere karşı bir başvuru yolu getirilmiştir.

8. Başvurucu 18/10/2023 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu ek beyan dilekçesi ile 29/12/2022 tarihinde doçentlik başvurusunun değerlendirildiğini ve başarılı sayıldığını bildirmiştir.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; hakkında adli soruşturma olması sebebiyle doçentlik başvurusunun durmasına karar verildiğini, bununla birlikte söz konusu adli soruşturmaya ilişkin esas bilgisinin kendisiyle paylaşılmadığını ifade etmiştir. Hakkında tesis edilen durdurma kararına karşı savunmasının dahi alınmadığını belirten başvurucu, iptal davasına konu edilen işlemin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadan tesis edilmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini iddia etmektedir. Durdurma işleminin disiplin mevzuatındaki karşılığının kademe ilerlemesinin durdurulması olduğuna dikkat çeken başvurucu, ilgili disiplin yaptırımının 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. maddesinde düzenlendiğini ve bu yaptırımın tesis edileceği hâller arasında kişi hakkında adli ya da idari soruşturma başlatılmasının yer almadığını belirtmiştir. Başvurucu, tüm bu iddialarına ilave olarak mahkeme kararında hakkındaki adli sürecin 683 sayılı KHK'nın 4. maddesinde sayılan hâllerden olup olmadığının dahi tartışılmadığını ve idare tarafından tesis edilen işlemin bağlı yetki çerçevesinde gerçekleştirildiği dışında bir gerekçeye yer verilmediğini belirterek gerekçeli karar ve etkili başvuruda bulunma haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

12. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

13. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bir hakkın ihlaline karar verilebilmesi için mağdurluk statüsünün ve/veya başvuruya konu olan kamu gücü kullanımına dayalı temel nedenlerin başvuru hakkında karar verileceği zamana kadar devam etmesi gerekir. Mağdurluk statüsünün devamı konusunda değerlendirme yapılırken başvurucunun şikâyet ettiği hususların mevcut olup olmadığı ve muhtemel hak ihlalinin etkilerinin giderilip giderilmediği incelenmelidir (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 41).

14. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

15. Somut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyeti temel olarak başvurucunun doçentlik başvurusunun durdurulması kararına karşı açtığı davada yargılama sonucuna tesir edebilecek esaslı iddialarının Mahkeme tarafından incelemeye tabi tutulmaksızın davanın aleyhine sonuçlanması nedenine dayanmaktadır.

16. Başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği yargılamada iptalini istediği işleme ilişkin talebinin bireysel başvuru yaptıktan sonra ilave tedbirlere karşı öngörülen yeni bir başvuru yoluna müracaat etmesi neticesinde Kurul tarafından tekrar ele alındığı ve 29/12/2022 tarihinde başvurucunun doçentlik başvurusunun başarılı sayıldığı anlaşılmaktadır.

17. Sonuç olarak başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin mağduriyetine konu ettiği işlemin ilave tedbirlere karşı sonradan öngörülen bir başvuru yolu neticesinde ortadan kalktığı anlaşıldığından başvurucunun mağdurluk statüsünün de aynı tarihte sona erdiği ve başvuruya konu ihlal iddiası açısından ihlal ve sonuçlarının da aynı tarihte ortadan kalktığı kanaatine ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması nedeniyle başvurunun

düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENT KATI ATIK TEMİZLİK TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/13250 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13250

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENT KATI ATIK TEMİZLİK TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13250)

Karar Tarihi: 10/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Kent Katı Atık Temizlik Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Yahya TUNÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Sosyal Güvenlik Kurumu İzmit Sosyal Güvenlik Merkezine kayıtlı işveren olarak faaliyet gösteren bir şirkettir. Başvurucu ile İzmit Belediye Başkanlığı arasında 1/10/2009 ila 31/1/2010 tarihlerinde geçerli olmak üzere temizlik hizmet alım sözleşmesi imzalanmıştır.

9. Başvurucu tarafından sözleşmenin imzalandığı tarihte yürürlükte olan 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 81. maddesine göre Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK/Kurum) ödenmesi gereken primlerden işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarın Hazine tarafından karşılanması gerektiği hâlde kendisi tarafından ödendiği belirtilerek ödenen bedelin iadesi talep edilmiştir.

10. Başvurucunun talebi üzerine SGK tarafından daha önce başvurucunun ödediği bedele ilişkin olarak 2009/10, 11, 12 ve 2010/1 aylarına ait primlerde düzeltme yapılmış; bu kapsamda ödenen 58.668,48 TL başvurucuya iade edilmiştir. Ancak daha sonra Kurum tarafından bu iadenin sehven yapıldığı belirtilerek başvurucudan bu bedel talep edilmiş, başvurucu 10/4/2013 tarihinde talep edilen ücreti tekrar yatırmıştır.

11. Başvurucu, Kocaeli 2. İş Mahkemesinde (Mahkeme) SGK aleyhine açtığı davada 5510 sayılı Kanun hükmü gereği yararlanması gereken Hazine desteğinden yararlanamadığını belirtmiş; ilgili mevzuat hükmü uyarınca söz konusu prim ödemesini yapmaması gerektiği hâlde idarenin talebi üzerine Kuruma ödenen 58.668,40 TL'nin faiziyle SGK'dan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

12. Mahkeme 17/3/2015 tarihli kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

13. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 10/12/2015 tarihli kararıyla davada pasif husumet (davalı sıfatı) yokluğu nedeni ile mahkeme hükmünü bozmuştur.

14. Yargıtay, bozma kararının gerekçesinde 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı çalıştıran işverenlerce ödenecek primin işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarın Hazine tarafından karşılanacağını vurgulamıştır. Olayda bu tutarın Hazinece karşılanmadığını, işverenin bu tutarı SGK'ya ödediğini, diğer yandan sigorta priminin işveren hissesinin %5 puanlık muafiyet indirimi yapılmadan tümüyle kesilmesi durumunda sebepsiz zenginleşenin Hazine olacağını, davada husumetin Hazineye yöneltilmesi gerektiğini, davada SGK'nın davalı sıfatının bulunmadığını belirtmiştir.

15. Mahkemece Yargıtayın bozma kararına uyularak verilen 1/3/2016 tarihli kararla, davanın Hazineye karşı açılması gerektiği gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine hükmedilmiştir. Mahkeme hükmü taraflarca temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

16. Bu defa başvurucu 24/3/2016 tarihli dilekçeyle Maliye Bakanlığını hasım göstererek aynı taleple dava açmıştır.

17. Kocaeli 1. İş Mahkemesi 21/12/2017 tarihli kararıyla davanın SGK Başkanlığına karşı açılması gerektiğini belirterek davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir.

18. Mahkeme kararının gerekçesinde, emsal Yargıtay kararları değerlendirilmiştir. Mahkemece prim borcunun doğumu ve prim teşvikinden kimlerin yararlanacağı konusunda şartları denetleyecek ve denetleme sonucuna göre işverenlerin beş puanlık indirimden yararlanıp yararlanmayacağına karar verecek idarenin primleri tahsil etmekle yükümlü SGK

olduğu belirtilmiştir.

19. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesinin 14/2/2019 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun reddine kesin olmak üzere karar verilmiştir.

20. Nihai karar başvurucuya 26/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 19/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun Hükümleri

21. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Taraf ehliyeti" başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir."

22. 6100 sayılı Kanun'un "Dava şartları" başlıklı 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"(1) Dava şartları şunlardır:

...

d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları..."

23. 6100 sayılı Kanun'un "Dava şartlarının incelenmesi" başlıklı 115. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır...

(2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir..."

B. Yargıtay Kararları

24. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 26/11/2015 tarihli ve E.2015/7419, K.2015/21208 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

Somut olayda 5510 sayılı Kanun'un 81/1-(ı) bendindeki düzenlemeye göre; aynı yasanın 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştıran işverenlerce ödenecek primin işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarı Hazine tarafından karşılanacağından, gerek bu tutarın Hazinece karşılanmaması, gerek işverenin bu tutarı davalı Kuruma ödemiş olması, gerekse de ihale makamınca işveren şirketin hak edişlerinden, sigorta primi işveren hissesinin, %5 puanlık muafiyet indirimi yapılmadan tümüyle kesilmesi durumunda sebepsiz zenginleşen Hazine olacaktır. Bu durumda husumetin Hazineye yöneltilmesi gerekir.

Hal böyle olunca mahkemece, davanın pasif husumet (davalı sıfatı) yokluğu nedeni ile reddi gerekirken bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin yanılgılı değerlendirme ile işin esasına yönelik olarak yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

...''

25. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 27/11/2017 tarihli ve E.2017/85, K.2017/9796 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

Dava, yersiz olarak tahsil edildiği iddia olunan işveren hissesi sigorta priminin %5 puanlık Hazine teşvikinin yasal faiziyle birlikte davalı Kurum ve davalı Maliye hazinesinden tahsili istemine ilişkindir.

Mahkemece, davalı SGK hakkındaki davanın taraf ehliyeti yokluğundan dolayı, davalı Maliye Hazinesi hakkındaki davanın mahkemesinin görevsizliği nedeniyle usulden reddine karar verilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 05.04.2017 tarih ve 2017/21-387 Esas - 2017/657 Karar, 05.04.2017 tarih ve 2016/21-2693 Esas - 2017/656 Karar, 05.04.2017 tarih ve 2016/21-2075 Esas 2017/655 Karar, 05.04.2017 tarih ve 2016/21-972 Esas - 2017/653 Karar sayılı 'prim borcunun doğumu ve prim teşvikinden kimlerin yararlanacağı konusunda şartları denetleyecek ve denetleme sonucuna göre işverenlerin beş puanlık indirimden yararlanıp yararlanmayacağına karar verecek olan primleri tahsil etmekle yükümlü Sosyal Güvenlik Kurumu olduğu, davacı şirketin %5 puanlık teşvik indirimden yararlanıp yararlanmayacağının belirlenmesi ve bu kapsamda ödemiş olduğu primlerin iadesini isterken davalı Kuruma husumet yöneltilmesi isabetli olduğu gibi söz konusu uyuşmazlığın 5510 sayılı Kanundan kaynaklanması nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu'nun %5 puanlık teşvik indiriminden yararlanma davasında taraf sıfatı bulunmaktadır' kararları ile dahili davalı Maliye Bakanlığı yönünden husumet yokluğu nedeni ile reddine, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ise davada taraf sıfatı olduğundan işin esasına girerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

..."

26. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi önüne gelen davalarda başvuru konusu olayda olduğu gibi %5'lik Hazine yardımı ile ilgili olarak yersiz tahsil edildiği ileri sürülen sigorta primlerinin geri alınmasına ilişkin olarak SGK'ya karşı açılan ve kabul ile sonuçlanan yerel mahkeme kararlarının onanmasına karar vermiştir (E.2014/20839, K.2015/8924, 7/5/2015; E.2014/20833, K.2015/8923, 7/5/2015; E.2014/20840, K.2015/8925 7/5/2015 sayılı kararlar).

27. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 1/11/2016 tarihli ve E.2016/12631, K.2016/13219 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Anılan Kanunun 79. maddesinde Kurumun prim alma zorunluluğu ve ilgililerin de prim ödeme zorunluluğu hüküm altına alınmıştır. Taraflar arasındaki ihtilaf konusu olan prim tutarını davacıdan Kurum'un tahsil ettiğine dair çekişmenin bulunmaması, yersiz tahsil edilen primlerin iade yükümlülüğünün primi tahsil eden Kurum olması karşısında, davalı Maliye Bakanlığına husumet yöneltilmesi mümkün değildir.

O halde davalı Kurum yönünden işin esasına girilerek, davacının, yukarıda belirtilen yasal düzenleme kapsamında beş puanlık Hazine yardımından yararlanma şartlarını taşıyıp taşımadığı irdelenerek, varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme sonucu, yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

..."

28. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 14/11/2017 tarihli ve E.2015/23110, K.2017/7849 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

5510 sayılı Kanunun 79 uncu maddesine göre primleri tahsil etmekle yükümlü Sosyal Güvenlik Kurumudur. SGK, inceleme sonucu işverenin teşvikten yararlanamayacağına karar verdiğinde %5 lik primi de işverenden tahsil edecek aksi takdirde bu miktarı Hazineden yani genel bütçeden alacaktır.

Prim borcunun doğup doğmadığı hususu işveren ile SGK arasındaki ihtilaftır. Maliye Bakanlığının prim borcunun doğumu ile ilgisi ve görevi yoktur. Aksi halde 5510 sayılı Kanun ile Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen görevler Maliye Bakanlığınca yerine getirilmesi gerekecektir. İşverenlerin prim borçlarına ilişkin ihtilaflar ve prim teşvikini düzenleyen 81. maddenin (ı) bendi 5510 sayılı Kanunda düzenlenmiş olup yine 101 inci madde gereğince "bu kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülmektedir." Hukuk Genel Kurulunun 05.04.2017 tarih, 2016/21-972 E, 2017/653 sayılı kararı da aynı doğrultudadır.

Somut olayda davacı tarafından Kurumca fazla prim tahsilâtı yapıldığı iddia edildiği, yersiz tahsil edilen primlerin iade yükümlülüğünün ve yasal hasımın, primi tahsil eden Kurum olduğu gözetilerek, işin esasına girilerek, davacının, yukarıda belirtilen yasal düzenleme kapsamında beş puanlık Hazine yardımından yararlanma şartlarını taşıyıp taşımadığı irdelenerek, varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme sonucu, yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

...''

29. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 5/4/2017 tarihli ve E.2016/21-972, K.2017/653 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

Tüm bu açıklamalar ışığı altında... davacı şirketin %5 puanlık teşvik indiriminden yararlanıp yararlanmayacağını belirlenmesi ve bu kapsamda ödemiş olduğu primlerin iadesini isterken davalı SGK'ya husumet yöneltilmesi isabetli olduğu gibi söz konusu uyuşmazlığın 5510 sayılı kanundan kaynaklanması nedeniyle SGK'nın %5 puanlık teşvik indiriminden yararlanması davasında taraf sıfatı bulunmaktadır.

...''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 10/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, başvuru konusu dava ile benzer nitelikteki davalar kabul ile sonuçlanırken davanın Hazine yerine SGK'ya karşı açılması gerektiğinden bahisle husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

32. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının bir unsuru olan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

37. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

38. Prim teşvik alacağı talebiyle açılan davada husumetin SGK'ya yöneltilmesi gerekirken taraf sıfatı olmayan Hazineye yöneltildiği gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

39. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere

bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

40. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

41. Başvurucunun davasının husumet yokluğu nedeniyle reddine dair kararın 6100 sayılı Kanun'un 114. ve 115. maddelerine dayandığı görülmektedir. Bu itibarla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

42. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Maddede, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir (AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

43. Prim borcunun ortaya çıkışı ve prim teşvikinden kimlerin yararlanacağı konusunda şartları denetleyecek ve denetleme sonucuna göre işverenlerin beş puanlık indirimden yararlanıp yararlanmayacağına karar verecek idarenin primleri tahsil etmekle yükümlü SGK olduğu ve Hazinenin davalı sıfatı olmadığı Mahkemece belirtilerek davanın husumet nedeniyle reddine karar verilmiştir. Davanın husumetten reddine ilişkin kuralın amacı, davanın doğru hasıma açılmasını sağlamak ve bu suretle yargılamanın gereksiz yere sürüncemede kalmasını önlemektir. Diğer yandan husumetin bir dava şartı olarak öngörülmesi ve bu şartın yokluğu hâlinde davanın usulden reddedilmesine ilişkin düzenlemenin yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasını temine yönelik bir çare olduğu açıktır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Halil Güler, B. No: 2015/11002, 3/7/2018, § 37).

iii. Ölçülülük

44. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

45. Somut olayda başvurucunun SGK aleyhine açtığı ilk dava Hazine aleyhine açılması

gerektiği gerekçesiyle husumet nedeniyle reddedilerek hüküm kesinleşmiştir. Başvurucunun anılan karar doğrultusunda Maliye Bakanlığını hasım göstermek suretiyle açtığı davada bu defa Mahkeme, başvurucunun dava konusu prim indirimden yararlanıp yararlanmayacağına karar verecek idarenin SGK olduğu gerekçesiyle yine davanın husumetten reddine karar vermiştir. Davanın husumetten reddine ilişkin kararın yargılamanın sürüncemede bırakılmasının önlenmesi ve doğru taraf aleyhine dava açılmasının sağlanarak hukuki istikrarın temin edilmesi amacına ulaşma bakımından elverişlilik ve gereklilik unsurlarını sağladığı hususunda bir tartışma bulunmamaktadır. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla verilen kararla başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekir.

46. 5510 sayılı Kanun'un 81. maddesi kapsamında %5'lik Hazine katkı payından yararlanma koşulları ve bu kapsamda davacılar tarafından ödenen katkı payının iadesi talebiyle açılan davalar ile ilgili olarak Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin davanın SGK aleyhine açılması gerektiğini içtihat hâline getirerek bu konuda yerel mahkemelerce verilen kararları onadığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 28, 29). Buna karşılık Yargıtay 21. Hukuk Dairesi başvuru konusu somut davanın ilk karara bağlandığı tarihi de içine alan dönemde bu tür davaların Hazine aleyhine açılması gerektiğini belirterek SGK aleyhine açılan davalarda husumet yokluğu nedeniyle bozma kararları vermiştir (bkz. § 25). Dolayısıyla anılan dönemde aynı ya da farklı mahkemelere aynı nedenden açılan davaların temyiz incelemesini yapan Yargıtay Dairelerine göre SGK ya da Hazine aleyhine sonuçlanabildiği anlaşılmıştır.

47. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu davaların SGK'ya karşı açılması gerektiğine ilişkin içtihadı üzerine somut davanın temyiz incelemesini yapan Yargıtay 21. Hukuk Dairesi daha önce husumetin Hazineye yöneltilmesi gerektiğine ilişkin görüşünü değiştirmiş ve yerel mahkemelerce SGK'ya karşı açılan davaları onamış, Hazine aleyhine açılan davalarla ilgili bozma kararları vermiştir. Başvuru konusu davanın da karara bağlandığı dönem için davaların bu şekilde kesinleşmesi sebebiyle benzer durumda bulunan kişiler açısından yargısal sistemin işleyişinden kaynaklanan nedenlerle farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

48. Bu durumda başvurucunun SGK aleyhine açtığı ilk davada verilen kararın davanın Hazine aleyhine açılması gerektiği gerekçesiyle Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından bozularak husumet yönünden hükmün kesinleştirildiği ancak akabinde 21. Hukuk Dairesinin de Hukuk Genel Kurulu kararı ile aynı doğrultuda görüş değiştirerek davanın SGK aleyhine açılması gerektiği yönündeki içtihat gelişim süreci sonucunda başvurucunun Hazine aleyhine açtığı davanında da husumet nedeniyle reddi sonucu davanın esasının incelenme olanağı kalmadığı gözetildiğinde başvurucunun gerek Hazine gerekse SGK aleyhine açacağı sonraki bir davanın başarı şansının olmayabileceği yönünde şüpheye düşmesinin makul ve anlaşılabilir olduğu görülmüştür. Başka deyişle içtihat farklılığının derinleştiği söylenemeyecek ise de başvuruya konu olayın somut koşullarında husumete ilişkin kararların niteliği gereği farklı kararların başvurucu açısından hukuken belirsizlik doğurduğu anlaşılmıştır.

49. Konusu ve sebebi aynı olan davalarda mahkemelerce verilen kararların Yargıtay 10. ve 21. Hukuk Dairelerinin pasif husumet ehliyeti ile ilgili olarak farklı değerlendirmeleri sonucu davaların farklı kurumlar aleyhine sonuçlandığı gibi oluşan belirsizlikte kişilerin yanlış hasıma dava açmalarının birtakım hukuki sonuçlarına (zamanaşımı, kesin hüküm vs.) katlanmak zorunda bırakıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

50. Başvurucuların davalarının ne şekilde sonuçlanması gerektiğine dair herhangi bir çıkarım yapmak, Anayasa Mahkemesinin değerlendirme yetkisi dışında kalmakla birlikte nihai yargılama makamını oluşturan Yargıtay Daireleri arasındaki yorum farklılıklarının benzer nitelikteki davaların karara bağlanması sürecinde hukuki belirsizliğe yol açtığı ve başvurucu için öngörülemez nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

51. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde başvurucunun uyuşmazlığın esasını mahkeme önüne taşıyamamasının başvurucu üzerinde aşırı bir külfet meydana getirdiği, mahkemeye ulaşma imkânını ortadan kaldırdığı, bu suretle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Alp Sosyal Hizm. İnş. Day. Tük. Mal. Otom. Nak. Temizlik Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. B.No:2017/16292, 23/6/2020 § 52).

52. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminata hükmedilmesi taleplerinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İş Mahkemesine (E.2017/323, K.2017/366) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVAL GENÇ

B. No: 2019/18391 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18391

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVAL GENÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18391)

Karar Tarihi:10/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 28/7/2025 - 32969

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Seval GENÇ

Vekili : Av. Yurdagül DENİZHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davanın aynı işyerinde çalışan işçilerin açtığı işe iade davalarının aksi yönünde bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Davayla İlgili Süreç

2. Başvurucu 11/4/2017 tarihinde işe iade davası açmıştır. Davayı inceleyen İstanbul 25. İş Mahkemesi (Mahkeme) 22/3/2018 tarihli kararıyla davayı kabul etmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu halde iş akdinin davalı işverence sona erdirildiği kabul edilmiş olup, işverenin ileri sürdüğü sebepler incelenmelidir. Bu halde de davalı tanıklarının beyanlarında davalı iş verene ait bilgilerin eski genel müdür Ender Gök'e gönderildiğine ilişkin verilerin Gülşah

Keleş ve Serkan Bekar´ ın bilgisayarından çıktığının belirtilmiş olması, davacının bilgisayarında buna ilişkin bir verinin bulunmadığını ancak tüm bilgilerin silinmesi ve aynı departmanda çalışmaları nedeniyle şüphelendiklerini belirtmeleri nazara alındığında bu bilgileri davacının gönderdiğine ve sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığına ilişkin yeterli delil sunulamamıştır. Her ne kadar davalı vekili tarafından davacının bilgisayarında inceleme yapılması talep edilmiş ise de davacının bilgisayarının davalı şirkette bulunduğu, aradan geçen zaman nazara alındığında objektif bir incelemenin yapılamayacağı değerlendirilmiştir.

Yapılan yargılama, tanık beyanları ve diğer tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davalı işveren tarafınca yapılan feshin geçerli nedene dayalı olarak yapıldığının ispat edilemediği kabul ve kanaatine varıldığından, davalı işverence yapılan feshin geçersizliğine ve davacının işe iadesine, davacının yasal süre içerisinde başvurusuna rağmen işverence süresi içinde işe başlatılmaması halinde, ödenmesi gereken tazminat miktarının davacının kıdemi, fesih nedeni dikkate alınarak, takdiren 4 aylık ücreti tutarı olarak belirlenmesine, davacının işe iadesi için süresi içinde işverene başvurması halinde, kararın kesinleşmesine kadar en çok 4 aylık ücret ve diğer haklarının davalıdan alınarak, davacıya ödenmesi gerektiğinin tespitine, davacının işe başlatılması halinde varsa ödenen ihbar ve kıdem tazminatının bu alacaktan mahsubuna karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

..."

3. Anılan karara karşı davalı işveren, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesi 3/4/2019 tarihli kararla istinaf talebini kabul etmiş, kararı kaldırmış ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, feshin haklı veya geçerli nedene dayanıp dayanmadığı noktasında toplanmaktadır.

4857 sayılı Kanun'un25. maddesinin II.bendinde, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller sıralanmış ve belirtilen durumlar ile benzerlerinin varlığında işverenin haklı fesihin kanının olduğu açıklanmıştır. Yine aynı maddenin II. bendinin (e) alt bendinde, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan işçi davranışlarının da işverene haklı fesih imkanı verdiği ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere kanundaki haller sınırlı sayıda olmayıp, genel olarak işçinin sadakat borcuna aykırılık oluşturan söz ve davranışları işverene fesih imkanı tanımaktadır.

Somut olayda şüphe feshi söz konusudur. Bu tür fesihte, işverenin işçisine karşı duyduğu şüphe, aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açmaktadır. İşverenden katlanması beklenemeyecek bir şüpheden dolayı, işçinin iş ilişkisinin devamı için gerekli olan uygunluğu ortadan kalktığından, güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphe, işçinin kişiliğinde bulunan bir sebeptir. Ciddi, önemli ve somut olayların haklı kıldığı şüphe, güven potansiyeline sahip olmaksızın ifa edilemeyecek iş için işçinin uygunluğunu ortadan kaldırdığından, şüphe feshi, işçinin yeterliliğine ilişkin fesih türü olarak gündeme gelecektir.

Dosya içeriğine göre, laboratuvar sorumlusu olarak 2015 yılından itibaren çalışan davacının iş sözleşmesinin, davalı şirket tarafından yapılan araştırmada gerek 'Colorinas' firmasının

gerekse 'MMKİDS' firmasının, davalı şirketin 'Soobe' markasına ait tekstil tasarımlarını birebir kullandığı ve bu tasarımlarla üretim yaptırarak bu ürünlerin satış ve pazarlamasını yaptığının tespit edilmesi üzerine, ticari sır ve gizli bilgi niteliğindeki bu tasarımların şirket içerisinden dışarıya sızdırıldığının anlaşıldığı, bu kapsamda şirket bilgisayarları üzerinden ayrıntılı bir inceleme ve araştırma yapıldığı, davalı şirkete ait tekstil ürünleri tasarımlarının 'üretim' ve 'tasarım' departmanında görev yapan personeller tarafından şirket eski Genel Müdürü ve Operasyon Müdürü ile paylaşıldığının ve şirkete ait ticari sırların mail paylaşımı yoluyla bu kişilere aktarıldığının tespit edildiği ile4857 sayılı Kanun'un 25/II–(e) bendi gereği tazminatsız ve bildirimsiz feshedildiği anlaşılmaktadır. İş sözleşmesinin devamı konusunda davacının fesih sebebi yapılan davranışı kesin şekilde kanıtlanmamış ise de dosya kapsamı ile ortaya çıkan olgulardan işverenden iş ilişkisini sürdürmesi beklenemez derecede şüphe meydana gelmiş olup bu durumda iş sözleşmesinin feshinin haklı sebebe dayandığı sabit olmasa da geçerli sebebe dayandığının kabulü gerekmektedir. Bu sebeple, davanın reddi yerine yazılı gerekçe ile kabulü hatalı olup, aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

..."

4. Başvurucu, nihai hükmü 29/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvuru Formunda Belirtilen ve Somut Davayla Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreç

6. Başvurucu ile aynı işyerinde çalışan ve iş akitleri feshedilen A.Y., Ç.A, G.A, A.Y., H.S., M.G., M.Ç., N.A. ayrı ayrı işe iade davası açmış; davaları inceleyen İstanbul 13. İş Mahkemesi 30/1/2018 tarihinde davalı işveren tarafından yapılan feshin geçerli nedene dayanılarak yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davaların kabulüne karar vermiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi 20/12/2018 tarihinde davalı işverenin istinaf taleplerini aynı gerekçeyle reddetmiştir.

7. Başvurucu ile aynı işyerinde çalışan A.Ç., N.A. işe iade davası açmış; davayı inceleyen İstanbul 25. İş Mahkemesi 22/3/2018 tarihinde davalı işveren tarafından yapılan feshin geçerli nedene dayanılarak yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi 27/6/2019 tarihinde davalı işverenin istinaf talebini aynı gerekçeyle reddetmiştir.

8. Başvurucu ile aynı işyerinde çalışan B.Ç. ve M.M. işe iade davası açmış; davayı inceleyen İstanbul 25. İş Mahkemesi 22/3/2018 tarihinde davalı işveren tarafından yapılan feshin geçerli nedene dayanılarak yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davaların kabulüne karar vermiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi ve 31. Hukuk Dairesi, davalı işverenin istinaf talebini kabul etmiş; bilgisayar kayıtlarında bir oynama olup olmadığının tespiti için davacıların bilgisayarında bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini belirterek hükümleri kaldırmış, dosyaları incelenmesi için mahkemesine göndermiştir.

9. Başvurucu ile aynı işyerinde çalışan İ.K. işe iade davası açmış, davayı inceleyen İstanbul 25. İş Mahkemesi 22/3/2018 tarihinde davalı işveren tarafından yapılan feshin geçerli nedene dayanılarak yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesi 13/3/2019 tarihinde davalı

işverenin istinaf talebini aynı gerekçeyle reddetmiştir.

10. Başvurucu ile aynı işyerinde çalışan D.Ö. ve B.K. ayrı ayrı işe iade davası açmış, davaları inceleyen İstanbul 25. İş Mahkemesi 22/3/2018 tarihinde davalı işveren tarafından yapılan feshin geçerli nedene dayanılarak yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davaların kabulüne karar vermiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesi 24/4/2019 tarihinde başvurucunun dosyasında belirttiği aynı gerekçelerle davalı işverenin istinaf talebini kabul etmiş, kararları kaldırmış ve davaların reddine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, işe iade talebiyle açtığı davanın aynı işyerinde çalışan işçilerin açtığı işe iade davalarının aksi yönünde bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verilmesine ilişkin olduğundan başvuru hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

14. Somut olayda başvurucunun da aralarında olduğu bazı işçilerin iş akitleri, şirketin S. markasına ait tekstil tasarımlarının rakip firmaya sızdırıldığı gerekçesiyle davalı işveren tarafından feshedilmiştir. Başvurucunun açtığı işe iade davasında Mahkeme; söz konusu olayın başvurucu işçi tarafından gerçekleştirildiğinin kanıtlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. İstinaf Mahkemesi ise söz konusu bilgi sızdırma olayının gerçekleştiğini, bu durumun işverenden iş ilişkisini sürdürmesinin beklenemeyeceği derecede şüphenin meydana gelmesine sebep olduğunu, haklı fesih olmasa da geçerli fesih sebebinin bulunduğunu, bu nedenle işe iade davasının reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

15. Öncelikle adil yargılanma hakkının hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almadığı hatırlatılmalıdır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerince yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevi olmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması

gerekir.

16. Eldeki davada başvurucunun işe iade davasının kabulüne dair verilen kararı inceleyen İstinaf Mahkemesi; davalı işverene ait ticari sır ve gizli bilgi niteliğindeki bu tasarımların şirket içinden dışarıya sızdırıldığının anlaşıldığını, bu kapsamda şirket bilgisayarları üzerinden ayrıntılı bir inceleme ve araştırma yapıldığını, davalı şirkete ait tekstil ürünleri tasarımlarının üretim ve tasarım departmanında görev yapan personeller tarafından şirket eski genel müdürü ve operasyon müdürü ile paylaşıldığının ve şirkete ait ticari sırların e-posta paylaşımı yoluyla bu kişilere aktarıldığının tespit edildiğini, başvurucunun da aynı birimde çalıştığını, bu durumun iş ilişkisini sürdürmesi beklenemez derecede işverende şüphe meydana gelmesine yol açtığını belirterek geçerli feshin olduğuna vurgu yapmıştır. Diğer istinaf mahkemelerinin bir kısmı davalı işverenin feshin haklı sebeple gerçekleştiğini ispat edemediğine işaret etmiştir.

17. Benzer durumda olan kişi veya kişilerle ilgili olarak lehe verilmiş bir veya birkaç kararın mevcudiyetinden yola çıkılarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi bir konuda ortaya çıkan farklı uyuşmazlıkların kaderinin bir mahkemenin kararına bağlanması anlamına gelir. Bu durumda da söz konusu uyuşmazlığa bakan farklı mahkemeler ilgilisi lehine karar veren mahkemenin görüşünü kabul etmeye zorlanmış olur ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu şekilde bir fonksiyonu bulunmamaktadır.

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin görevi istinaf mahkemeleri arasında spesifik belirli bir maddi olay üzerine yaptıkları değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan farklı hukuki yorumlardan birine üstünlük tanınmasını sağlamak değildir. Anayasa Mahkemesinin asıl görevi mevcut hukuki yorumlar yapılırken açıkça keyfî hareket edilip edilmediğinin, bariz takdir hatasında bulunulup bulunulmadığını tespit etmektir. Başvurucunun açtığı davada İstinaf Mahkemesinin iş akdinin feshine ilişkin yorumu yaparken açıkça keyfî hareket etmediği, yorumunda bariz takdir hatasında bulunmadığı anlaşılmıştır.

19. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksun bırakılmadığı, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM AYDİL

B. No: 2019/24622 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24622

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM AYDİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24622)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Adem AYDİL

Vekili : Av. Emine Didem TEZCAN AYDİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı iş yerinde çalışan işçilerin açmış olduğu işçilik alacaklarına ilişkin davada farklı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, istinaf mahkemesinin verdiği kararın kesin olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucunun Açtığı Dava ve Bireysel Başvuruya Konu Davayla İlgili Süreç

2. Başvurucu, 1/7/2011 tarihinde işçilik alacaklarının ödenmesi için dava açmıştır.

3. Davayı inceleyen Ankara 12. İş Mahkemesi (Mahkeme) 1/6/2017 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davalı A. Yapım (Y.A) ile diğer davalıÖ. Tiyatro Ltd.Şti. arasında akdedilen 17.12.2010 günlü sözleşme ile A.Yapım-Y.A tarafından yapımı üstlenilen Vurgun isimli TV dizisinin alt

yapımcılığının Ö. Tiyatro Ltd.Şti.ne verildiği ve dizi çekimi ile ilgili her türlü sorumluluğunun Ö. Tiyatro Ltd.Şti.ne verildiği, dizinin ilk 15 bölümünün sözleşme imzalatılmasından itibaren 85 gün içerisinde teslim edileceğinin kararlaştırıldığı, sözleşme ekinde yapım takvimine göre dizi çekimi hazırlıklarının, montaj işlerinin tamamlanarak teslim edileceğinin belirlendiği dosya kapsamından anlaşılmıştır.

Davacı tarafından Ankara 5. İş Mahkemesinde açılan hizmet tespiti davası sonunda verilen ve Yargıtay 22.Hukuk Dairesince onanarak kesinleşen 12.01.2015 gün 2013/298 Esas sayılı karar ile davacının Ö. Tiyatro Yapım Eğitim Ltd.Şti. nezdinde hizmet akdi kapsamında 21.12.2010-21.03.2011 döneminde çalıştığının tespitine karar verildiği anlaşılmıştır.

Davacı davalılar nezdinde Prodüksiyon Asistanı olarak çalışmıştır.

Davacının aylık 1.500,00 TL ücretle çalıştığı anlaşılmakla, hesaplamada bu miktar nazara alınmıştır.

Davacının iş akdinin işverenlik tarafından feshedildiği anlaşılmakla alacaklarının hesaplanması için dosya bilirkişiye verilmiştir.

Alınan 21/07/2015 tarihli bilirkişi raporu ve 14.12.2016 tarihli bilirkişi ek raporu tarafların iddia ve savunmalarını irdeler mahiyette, dosya kapsamına ve Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına uygun bulunmakla, bilirkişinin yaptığı tespit ve değerlendirmelere aynen iştirak olunarak aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir.

..."

4. Anılan karar davalılar tarafından istinaf edilmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi 30/5/2019 tarihinde kararı kaldırmış, davalı Varlık Anonim Şirketi aleyhine açılan davanın reddine, diğer davalılar hakkında açılan davanın kısmen kabulüne kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dairemizce dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda davacının 22.01.2011-21.03.2011 tarihleri arasında davalılardan Ö. Tiyatro Ltd. Şti. işçisi olarak diğer davalıların film yapımı işinde çalıştığı, iş akdinin dizi çekim işinin iptali sebebiyle işveren tarafından feshedildiğinin, ihbar öneli kullandırılmadığının hafta tatili günlerinde çalışıldığının ve fazla mesai yapıldığının tanık beyanlarıyla ispatlandığı, feshin haklı sebepleyapıldığı davalılar tarafından kanıtlanamadığındandavacının ihbar tazminatı almaya hak kazanacağı, ispat yükü üzerinde olan davalı işverenin davacının hak ettiği ücreti, fazla mesai ve hafta tatili ücretlerinin ödendiğini kanıtlayamadığı, davacının prodüksiyon asistanı olarak çalıştığı S.-S. ve TÜİK'ten bildirilen emsal ücretler, tanık beyanlarıve davacının yaptığı iş birlikte değerlendirildiğinde davacının asgari ücretle çalışmasının hayatın olağan akışına aykırı olacağı, davacının ücret iddiasını kanıtladığı, dosyada mevcut olan T.T Aşnin A.Yapım Ltd. Şti. Yetkililerine gönderdiği fesih ihtarnamesinden, davacının dava açmadan önce alacaklarının ödenmesi için keşide ettiği ihtarnameye verilen cevaptan ve medyada yer alan haberlerin içeriğinden davalı Varlık AŞ(eski adı T.T. AŞ) nin yapımcı olduğu davalılardan Y.A. ile aralarında dizi filmin çekimi hususunda sözleşme yapıldığı, sözleşmede dizi film yapım işinin, işin teslimi suretiyle bütün olarak davalı Y.A. ya bırakıldığı, davacının alacaklarından Varlık AŞ nin sorumlu tutulamayacağı, Y.A.nınyapılan bu sözleşme kapsamında davalılardan Ö. Tiyatro Ltd. Şti. ile dizinin alt yapımcılığı,işçi alımı,dizi çekimi ile ilgili tüm sorumluluğun davalı Ö. Tiyatro Ltd. Şti. ne ait olacağını düzenleyen bir

sözleşme yaptığı, bu sözleşme üzerinedavacı ve diğer çalışanlarla sözleşme yapılarak film çekmeye başlandığı dikkate alındığında Varlık A.Ş dışındaki davalılar arasında asıl-alt işveren ilişkisinin bulunduğunun kabulü gerekeceği, davacının talep ettiği alacaklardan sorumlu olacakları, anlaşılmakla davalı ... AŞ vekilinin istinaf talebinin kabulüne davalı Y.A. vekilinin istinaf talebinin reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur.

..."

5. Başvurucu, nihai hükmü 2/7/2019 tarihinde öğrendikten sonra 23/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvuru Formunda Belirtilen ve Somut Davayla Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreç

6. Başvurucu ile aynı işverene bağlı olarak çalışan C.C. 1/7/2011 tarihinde işçilik alacaklarının ödenmesi için dava açmıştır.

7. Davayı inceleyen Ankara 12. İş Mahkemesi (Mahkeme) 1/6/2017 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davalı A. Yapım (Y. A.) ile diğer davalı Ö. Ltd. Şti. arasında akdedilen 17.12.2010 günlü sözleşme ile A Y.-Y. A. tarafından yapımı üstlenilen Vurgun isimli TV dizisinin alt yapımcılığının Ö. Ltd.Şti.ne verildiği ve dizi çekimi ile ilgili her türlü sorumluluğunun Ö. Ltd.Şti.ne verildiği, dizinin ilk 15 bölümünün sözleşme imzalatılmasından itibaren 85 gün içerisinde teslim edileceğinin kararlaştırıldığı, sözleşme ekinde yapım takvimine göre dizi çekimi hazırlıklarının, montaj işlerinin tamamlanarak teslim edileceğinin belirlendiği dosya kapsamından anlaşılmıştır.

A.Y. Y. A. TV Sinema Reklam ve Müzik Hizmetleri ile Ö. Ltd.Şti. Arasında imzalanan 17.12.2010 tarihinde imzalanan sözleşmenin 22.04.2011 tarihinde feshedildiği anlaşılmıştır.

Davacı tarafından Ankara 5.İş Mahkemesinde açılan hizmet tespiti davası sonunda verilen ve Yargıtay 22.Hukuk Dairesince onanarak kesinleşen 12.01.2015 gün 2013/596 Esas sayılı karar ile davacının Ö. Ltd.Şti. Nezdinde hizmet akdi kapsamında 12.01.2011-21.03.2011 döneminde çalıştığının tespitine karar verildiği anlaşılmıştır.

Davacı davalılar nezdinde Kostüm Asistanı olarak çalışmıştır.

Davacının iş akdinin işverenlik tarafından feshedildiği anlaşılmakla alacaklarının hesaplanması için dosya bilirkişiye verilmiştir.

Davacının akdin feshi tarihinde giydirilmiş aylık 3.382,90 TL ücretle çalıştığı anlaşılmakla, hesaplamada bu miktar nazara alınmıştır.

Alınan 06/07/2015 tarihli bilirkişi raporu tarafların iddia ve savunmalarını irdeler mahiyette, dosya kapsamına ve Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına uygun bulunmakla, bilirkişinin yaptığı tespit ve değerlendirmelere aynen iştirak olunarak aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir.

..."

8. Anılan karar davalılar tarafından istinaf edilmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6.

Hukuk Dairesi 19/12/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Somut olayda, davalılardan T.T. A.Ş. (yeni ünvanı: Varlık A.Ş.) ile Y. A. (A. Y.) arasında akdedilen bir sözleşme dosyada mevcut değil ise de, iş bu davalıların her ikisi de Show TV için çekilecek dizi işinin, davalı Varlık A.Ş. tarafından davalı Y. A. (A. Y.)'a verildiğini kabul etmektedirler. Davalı Y.A. (A. Y.) ile diğer davalı Ö. Ltd. Şti. arasında imzalanan 17.12.2010 tarihli sözleşme dosya içeriğinde mevcuttur. Gerek iş bu dosyada, gerekse hizmet tespitinin yapıldığı Ankara 5. İş Mahkemesi'nin 2013/596 Esas, 2015/11 Karar sayılı dosyasında dinlenen tanıkların beyanlarından, davalı Varlık A.Ş. ile davalı Y. A. (A. Y.)'nın çekilen film üzerinde söz sahibi olduğu anlaşılmakta olup, hatta söz konusu tanıklar tarafından, çekimlerin beğenilmemesi üzerine müdahale ederek teknik düzeltmeler yapabildikleri (tanık T. D.), işçilerin emir ve talimatları davalı Varlık A.Ş. elemanlarından aldıkları (Ankara 5. İş Mahkemesi dosyası tanığı E. E.), davalı Varlık A.Ş. ile davalı Y. A. (A. Y.)'nın birlikte akdi sona erdirdikleri, yani işçilerin özlük hakları üzerinde işlem yetkisine sahip oldukları (tanık A. Y. S.), asıl yapımcının davalı Y. A. (A. Y.) olduğu; davalı Varlık A.Ş.'nin ise pazarlama işlerini yapan şirket olduğu (tanık E. Ç.), davalı Varlık A.Ş. ve Ö. Ltd. şti. tarafından çekilen bölümlerde teknik yetersizlik bulunduğu gerekçesi ile dizinin yayına girmediği (tanık C. Ç.) şeklinde beyanlarda bulunulmuştur. Tüm bu beyan ve dosyadaki diğer delillerin incelenmesinden, davalılar arasındaki sözleşmelerin anahtar teslimi iş olmadığı ve yine eser sözleşmesi niteliğinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu halde, davalılar T.TA.Ş. (yeni ünvanı: Varlık A.Ş.) ve Y. A. (A. Y.) asıl işveren sıfatı ile, diğer davalı Ö. Ltd. Şti. ise, alt işveren sıfatı ile dava konusu tüm alacaklardan tüm dönem ile sorumludurlar.

..."

9. Başvurucu ile aynı işverene bağlı olarak çalışan A.Y. 1/7/2011 tarihinde işçilik alacaklarının ödenmesi için dava açmıştır.

10. Davayı inceleyen Ankara 36. İş Mahkemesi (Mahkeme) 30/11/2018 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacının makyöz olarak çalıştığı dizi çekim işini üstlenen davalı Varkıl A.Ş (Eski Unvanı : T.T A.Ş.) ' nin dizi filmi yapım işini sözleşme ile Y. A. (A. Y.) firmasına verdiği , Y. A. (A. Y.) firmasının üstlendiği yapım işinin uygulayıcı alt yapımcılığını davalı Ö. Ltd. Şti ' nin üstlendiği , buna göre davalılar arasında asıl işveren - alt işveren ilişkisinin bulunduğu kanaatine varılmış olup davacı işçinin işçilik alacaklarından müteselsilen sorumlu oldukları anlaşılmıştır.

Ankara 5. İş Mahkemesinin 2013/334 esas sayılı dosyasının incelenmesinde ; davacının davalı Ö. Ltd. Şti işyerinde 22/01/2011 - 21/03/2011 tarihleri arasında hizmet akdine dayalı olarak çalıştığının tespitine karar verildiği , kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 18/04/2016 tarih 2015/12619 esas 2016/6849 karar sayılı ilamı ile onanarak kesinleştiği anlaşılmıştır.

Davacının 22/01/2011 - 21/03/2011 tarihleri arasında 2 ay hizmet süresinin bulunduğu, son ücretinin 2.500,00 TL olduğu anlaşılmıştır.

Davacının iş akdine dizi yapım işine ait sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle işveren

tarafından son verildiği anlaşılmıştır. Buna göre davacının çalışma süresine göre 2 haftalık ücreti tutarında 1.372,83 TL ihbar tazminatı hesaplanmış ise de taleple bağlı kalınarak 1.372,79 TL ihbar tazminatı alacağının tahsili gerektiği kanaatine varılmıştır.

Davacı tanık beyanları ile haftalık 45 saatten fazla çalışması bulunduğunu ispatladığından takdiri indirim uygulanarak hesaplanan 1.679,83 TL fazla mesai alacağı talebidehaklı bulunmuştur.

Davacı 22/01/2011 - 21/03/2011 tarihleri arasındaki hizmetine ilişkin ücretinin ödenmediğini belirtmiş , işyerinde çalışmasının varlığını ispatlamıştır . Davalı işveren ücretin davacıya ödendiğini ispat edemediğinden 5.000,00 TL ücret alacağın tahsili gerektiği kanaatine varılmış olup davanın kısmen kabulüne dair aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir.

..."

11. Anılan karar davalı Y.A. ve başvurucu tarafından istinaf edilmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesi başvurucunun istinaf talebini 29/6/2021 tarihinde kabul etmiş, kararı kaldırmış, davayı kısmen kabul etmiştir.Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosya kapsamının incelenmesinde; davanın kısmi alacak davası olarak açılıp, kısmi alacak davası olarak görülmesi yerinde olmuştur. Davalılar Varlık A.Ş. ile Y. A. (A. Y.) arasında akdedilen sözleşme dosyada mevcut değil ise de davalılar Y. A. (A. Y.) ile Ö. Ltd. Şti. arasında imzalanan 17.12.2010 tarihli sözleşme dosya içeriğinde mevcut olup, çekilen bölümlerde teknik yetersizlik bulunduğu gerekçesi ile dizinin yayına girmediği anlaşılmıştır. Davacı ve davalı tanık anlatımları ve tüm dosya kapsamına göre, davalılar Varlık A.Ş. ile Y. A. (A. Y.)'nın çekilen yapım üzerinde söz sahibi olduğu, çalışanların emir ve talimatları davalı Varlık A.Ş. elemanlarından aldıkları, davalılar Varlık A.Ş. İle Y. A. (A. Y.)'nın iş akitlerini birlikte sona erdirdikleri, neticeten çalışanların özlük hakları üzerinde işlem yetkisine sahip oldukları anlaşılmakta olup, asıl işveren yapımcının davalı Y. A. (A. Y.) olduğu, davalı VarlıkA.Ş.'nin ise pazarlama işlerini yapan yani işi temin eden şirket olduğu sonucuna varılarak işin anahtar teslim işi olmadığının tespiti yerinde olmuştur. Şu halde; mahkemece 4857 Sayılı İş Kanunun 2/6 maddesine göre davalılar Varlık A.Ş. ve Y. A. (A. Y.)'nın asıl işveren sıfatıyla, diğer davalı Ö. Ltd. Şti.'nin ise alt işveren sıfatı ile dava konusu alacaklardan müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları sonucuna varılması yerinde olmuştur.(Benzer şekilde Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin 19/12/2019 tarih2018/729 Esas,2019/3084 Karar sayılı ilam)

..."

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkinİddia

12. Başvurucu, davalı Varlık A.Ş.'nin asıl işveren olmasına rağmen işçilik alacaklarının ödenmesi noktasında sorumlu tutulmadığını, olayda asıl işveren - alt işveren ilişkisinin bulunduğunu, diğer istinaf mahkemelerinin aynı iş yerinde çalışan işçilerin açmış olduğu davalarda davalı Varlık A.Ş.'yi de müteselsilen sorumlu tuttuğunu aynı durumda olanlar için farklı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma ve çalışma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun şikâyetlerinin özünün açılan davada emsal kararlara aykırı şekilde karar verilmesi nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden başvuru bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

16. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi davalı Varlık A.Ş.'ninişi bir bütün olarak davalı Y.A.'ya bırakması, davalı Y.A'nın da diğer davalı Ö.Ltd.Şti ile asıl işveren alt işveren ilişkisiolacak şekilde sözleşme yapması başvurucunun da davalı Ö. Ltd.Şti ile iş sözleşmesi yapması hatta davalı Ö.Ltd. Şti'ne karşı hizmet tespiti yaptırması başvurucunun davalı Varlık A.Ş ile ilgili bir iş sözleşmesinin ve ilişkisinin olmaması hususlarını gözeterek başvurucunun işçilik alacaklarından davalı Varlık A.Ş.'nin sorumlu olmadığına diğer davalıların sorumlu olduğuna karar vermiştir. Diğer istinaf mahkemeleri ise davalı Varlık A.Ş. ile davalı Y.A. arasında asıl işveren - alt işveren ilişkisinin bulunduğu yorumunu yaparak bütün davalıların davacılara karşı müteselsilen sorumlu olduğuna karar vermiştir. Başvurucu bütün yargılama boyunca davalı şirketler arasında organik bağ olduğunu muvazaa bulunduğunu, kendisinin aslında davalı Varlık A.Ş'nin işçisi olduğunu iddia etmemiştir. Davacıların açmış olduğu davaların farklı sonuçlanmasının nedeni istinaf mahkemelerinin açılan davalara ilişkin hukuki yorumlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

17. Öncelikle adil yargılanma hakkının hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almadığı hatırlatılmalıdır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerince yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevinin bulunmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir.

18. Eldeki davadabaşvurucunun işçilik davasının kabulüne ilişkinkararı inceleyen İstinaf Mahkemesi, davalı Varlık A.Ş.'nin dizi çekimi işini bir bütün olarak diğer davalı Y.A'ya

devrettiği, davalı Y.A'nın da bu işin yapımı ile ilgili olarak davalı Ö.Ltd.Şti ile asıl işveren- alt işveren sözleşmesi yaptığını başvurucunun da davalı Ö.Ltd.Şti'nin işçisi olduğunu davalı Varlık A.Ş. ile ilgili bir ilişkisinin olmadığını davalı Varlık A.Ş. ile başvurucunun işvereni konumunda olan davalı Ö. Ltd.Şti arasında herhangi bir sözleşmealt işveren ilişkisinin bulunmadığını gözeterek davalı Varlık A.Ş.'nin başvurucuya karşı sorumlu olmadığı sonucuna varmıştır. Diğer istinaf mahkemeleri ise farklı işçilerin açtığı davalarda bütün davalıların müteselsilen sorumlu olduğuna karar vermiştir.

19. Başvuru formunda başvurucu istinaf mahkemesinin vermiş olduğu kararın Yargıtay yerleşik kararlarına aykırı olduğunu iddia etmiş ise de başvurucunun sunmuş olduğu kararlar incelendiğinde bu kararlardaki maddi vakıaların farklı olduğu, kararların bir kısmının kamu kurumları tarafından işin bir bölümünün alt işverene verilmesi durumu ile ilgili olduğu, bir kısmının ise işçilerin asıl işverenin muvazaalıolarak işi devretmesi ve işçinin muvazaa iddiasında bulunmasına yönelik olduğu görülmüştür.

20. Bu bağlamda başvurucunun maddi vakasının kamu kurumu niteliğindeki bir kuruluş tarafından işin alt işverene verilmesi olmadığı gibi başvurucunun asıl işverenin işçisi olduğu davalı Varlık A.Ş ile diğer şirketler arasında muvazaalı alt işverenlik ilişkisinin kurulmasına yönelik bir iddiasının bulunmadığı da anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucu istinaf mahkemesinin vermiş olduğu kararın Yargıtay'ın vermiş olduğu yerleşik kararlara aykırı olduğunu da ortaya koyamamıştır.

21. Öte yandan benzer durumda olan kişi veya kişilerle ilgili olarak lehe verilmiş bir veya birkaç kararın mevcudiyetinden yola çıkılarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi bir konuda ortaya çıkan farklı uyuşmazlıkların kaderinin bir mahkemenin kararına bağlanması anlamına gelir. Bu durumda da söz konusu uyuşmazlığa bakan farklı mahkemeler ilgilisi lehine karar veren mahkemenin görüşünü kabul etmeye zorlanmış olur ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu şekilde bir fonksiyonu bulunmamaktadır.

22. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin görevi istinaf mahkemeleri arasındaspesifik belirli bir maddi olay üzerine yapmış oldukları değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan farklı hukuki yorumlardan birine üstünlük tanınmasını sağlamak değildir. Anayasa Mahkemesinin asıl görevi mevcut hukuki yorumlar yapılırken açıkça keyfî hareket edilip edilmediğini,bariz takdir hatasındabulunulup bulunulmadığını tespit etmektir. Başvurucunun açtığı davada İstinafMahkemesinin iş akdinin feshine ilişkin yorumu yaparken açıkça keyfî hareket etmediği, yorumunda bariz takdir hatasında bulunmadığı anlaşılmıştır.

23. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksunbırakılmadığı, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmınınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu istinaf mahkemesinin kararının kesin olduğunu temyiz yoluna

başvuramadığını ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

26. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Şanda (B. No: 2014/3907, 7/12/2016) ve Ayşe Türk ve diğerleri (B. No: 2018/1906, 21/4/2021) kararlarında dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede sonuçlandırılması amacıyla bir kısım mahkeme kararına karşı temyiz yolunun kapalı tutulmasının adalet duygusunu rencide edecek veya hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açacak boyutta bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 10/12/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/25843 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25843

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25843)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Mehmet ARSLAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan idari başvuruların ve sonrasında açılan davaların reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ve hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, terör olayları nedeniyle köylerinden göç etmek zorunda kaldığından bahisle uğradıklarını ileri sürdükleri zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmini istemiyle Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Komisyon boşaltıldığı iddia edilen köylerde kayda değer bir nüfus azalışının olmamasını, yerel ve genel seçimlerin yapılmasını, eğitim öğretim faaliyetlerine devam ediliyor olmasını, anılan köylerin Jandarma Komutanlığınca hazırlanan ve bölgedeki dolu/boş köy ve mezraları gösteren çizelgede yer almamasını gerekçe gösterek muhtelif tarihlerde başvuruları reddetmiştir.

3. Ekli listenin (C) sütununda yer alan başvurucular muhtelif tarihlerde Komisyon

kararlarının iptali için dava açmıştır. Ekli listenin (D) sütununda yer alan Mahkemeler muhtelif tarihlerde davaların reddine karar vermiştir. Mahkemeler kararlarında boşaltıldığı iddia edilen köylerin jandarma tarafından düzenlenen ve boşalan köylere/mezralara ilişkin olan listelerde yer almadığını, 1985 ve 1990 yıllarındaki nüfus ve hane sayıları dikkate alındığında bu köylerin terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılmadığını, geçici köy korucuları ve aileleri dışında da köylerde yaşayanların olduğunu vurgulamıştır.

4. Mahkeme kararları muhtelif tarihlerde Danıştay Onbeşinci Dairesince onanmıştır. Karar düzeltme istemleri de muhtelif tarihlerde Danıştay Onuncu Dairesi tarafından reddedilmiştir.

5. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 22/3/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

6. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/25843 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2019/25843 numaralı dosya üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular; ikamet ettikleri köyde yaşanan terör olayları nedeniyle bu yerleri terk etmek zorunda kaldıklarını ve mal varlıkları ile geçim kaynaklarını kullanmaktan mahrum kaldıklarını, 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvuruların ve açtıkları davaların reddedildiğini, Mahkemelerce verilen ret kararlarının yeterli araştırmaya dayanmadığını,5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurular ve akabinde yürütülen yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuların hakkında başvuru yaptığı köylerin terör ve terörle mücadele faaliyetleri kapsamında boşaltılmadığı, köydeki arazilerden faydalandıkları ve başvurucuların köydeki taşınmazlarına zarar gelmediği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını yinelemiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. 5233 sayılı Kanun’un 2. maddesinde terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararların kapsam dışında olduğu açıkça belirtilmiştir. 5233 sayılı Kanun’un uygulanması bağlamında daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış olan bu taleplere ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde de belirtilen hususlara ilişkin iddiaların maddi olayın ve hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bağlamında mahkemelerce değerlendirilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu belirtilerek açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır

(Sabri Çetin, §§ 45-50; benzer yöndeki karar için bkz. Akbayır/Türkiye, B. No: 30415/08, 28/6/2011, § 88). Bu konudaki takdir mahkemelere ait olmakla beraber mahkeme kararlarının bariz takdir hatası içermesi durumunda anayasal bir temel hak veya özgürlüğün ihlal edilip edilmediğinin tespiti noktasında farklı bir değerlendirme yapılması gerekebilir (Mesude Yaşar, § 93; Cahit Tekin, § 88).

11. Başvuru konusu olayda açılan davalar boşaltıldığı iddia edilen köylerin terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılmadığı gerekçesiyle Mahkemelerce reddedilmiş ve bu kararlar temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir (bkz. § 4, 5).

12. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak (B. No: 2013/3528, 24/3/2016) kararında 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yorumu kapsamında başvuruculaların zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştayın yerleşik içtihatlarının keyfîlik içermediğine karar vermiştir (Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak, § 28). Somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle mahkeme kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içermediği anlaşıldığından adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Öte yandan başvuruculaların mülkiyet hakkı kapsamındaki mal varlıklarını terör ve terörle mücadele faaliyetleri kapsamında terk etmedikleri kesinleşen yargılama süreci sonunda belirlenmiştir. Bu bağlamda başvuruculaların mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun'un kapsamında bir müdahalede bulunulmadığı görülmüştür. Bu sebeple mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılması olanaklı değildir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÖZ

B. No: 2020/5133 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5133

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5133)

Karar Tarihi: 10/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 14/7/2025 - 32956

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Ali ÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihte Akşehir T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmaktadır. Bir başvurusuna istinaden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden (AİHM) başvurucuya gönderilen mektup, Kurum tarafından incelenmiş ve 29/11/2019 tarihinde kendisine teslim edilmiştir. Başvurucu, söz konusu mektubun içinde yer alan ve ek olarak gönderildiğini düşündüğü bir kısım evrakın kendisine teslim edilmediğini ileri sürerek eksik evrakın teslim edilmesi talebiyle Kurum Müdürlüğüne 2/12/2019 ve 10/12/2019 tarihlerinde dilekçeler sunmuştur.

3. Başvurucu, anılan talepleri hakkında Kurum tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı gerekçesiyle Akşehir İnfaz Hâkimliğine 16/12/2019 tarihinde şikâyet dilekçesi vermiştir. Dilekçesinde; ilgili mektubun incelenmesinin hukuka aykırı olduğunu, eksik evrakın

kendisine teslim edilmesi konusunda 2/12/2019, 4/12/2019 ve 13/12/2019 tarihlerinde Kurum idaresine yazılı şekilde talepte bulunduğunu ancak bu konuda herhangi bir işlem tesis edilmediğini iddia etmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği, söz konusu talep hakkında başvurucunun öncelikle bulunduğu infaz kurumuna müracaat etmesi gerektiği ve talebin infaz kurumunca değerlendirilmesinin akabinde infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabileceği gerekçesiyle 25/12/2019 tarihinde şikâyet dilekçesinin görev yönünden reddine karar vermiştir. İtiraz talebi, kararın usule ve mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle Akşehir Ağır Ceza Mahkemesinin 14/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 22/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 7/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla yapılan sorgulamaya göre başvurucu, bireysel başvuru tarihinden sonraki süreçte koşullu salıverilmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

9. Başvurucu; AİHM'den gelen mektubun denetlenmesinin mevzuata aykırı olduğunu, evrakın tam olarak teslim edilmemesinin keyfî olduğunu, bu hususta idareye farklı tarihlerde talepte bulunmasına rağmen bir netice alamadığını, bunun üzerine İnfaz Hâkimliğine şikâyet dilekçesi sunduğunu ileri sürmüştür. Ceza infaz kurumlarındaki hukuka aykırı uygulamaları denetleme ve ortadan kaldırma konusunda görevli olan İnfaz Hâkimliğinin şikâyeti hakkında karar vermekten kaçındığını ve görevsizlik kararı verdiğini, bu suretle güvencenin gözardı edildiğini belirterek haberleşme hürriyetinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden temin edilen görüşün ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiştir. Ayrıca hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucunun temel iddiası, haberleşme hürriyetinin korunması konusunda yaptığı şikâyet başvurusu hakkında ciddi ve sonuç alıcı şekilde bir çözüm imkânı sunulmadığına ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının öncelikle haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekir (Meral Danış Beştaş (3), B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 33).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İnfaz hâkimliklerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usullerini düzenleyen 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 5. maddesinde ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlerin kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Kanun'un 4. maddesinde ise hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliklerinin görevlerinden biri olarak sayılmıştır (Meral Danış Beştaş (3), § 44).

14. Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumu uygulamasına yönelik bir şikâyetin konu edildiği benzer bir başvuruda, şikâyeti hukuka aykırı şekilde incelemeyen ve uygun bir telafi şansı sunmayan yaklaşımın temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik iddianın etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamayacağını belirtmiş ve ihlal sonucuna ulaşmıştır (Meral Danış Beştaş (3), §§ 47-49).

15. Somut olayda başvurucu; İnfaz Hâkimliğine sunduğu şikâyet dilekçesinde, Kurumun hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü bir uygulamasından bahsetmiş ve söz konusu uygulamanın kaldırılması talebiyle Kuruma verdiği dilekçeler hakkında herhangi bir işlem tesis edilmediğini belirtmiştir. Başvurucunun şikâyet ettiği uygulamanın hangi nedenlerle infaz hâkimliklerinin görev alanında değerlendirilmesi gerektiğine dair somut ve ikna edici gerekçeler ileri sürdüğü görülmüştür. Buna rağmen İnfaz Hâkimliğince bu hususların dikkate alınmadığı, Ceza İnfaz Kurumunca -iddia edildiği şekilde- bir uygulama gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Buna ek olarak savunulabilir nitelikteki iddialara dayanan şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve infaz hâkimliklerine mahpusların hak ve hürriyetlerinin korunması adına geniş bir görev alanı tanıyan düzenlemenin kapsamına hangi nedenlerle girmediği hususunda derece mahkemelerince ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı görülmüştür.

16. Başvuruya konu edilen şikâyetin infaz hâkimliğinin görev alanına girmediği gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin olarak verilen kararın bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçeler içermediği, başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmıştır. Derece mahkemelerince ortaya konulan bu yaklaşım, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. Neticede başvurucuya haberleşme hürriyeti kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile lehine 1 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucunun koşullu salıverildiği, dolayısıyla iddialarıyla ilgili olarak yargı mercileri tarafından bir karar verilebilmesinin artık mümkün olmadığı dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan

kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Akşehir İnfaz Hâkimliği (E.2019/1168, K.2019/1179), Akşehir Ağır Ceza Mahkemesi (2020/19 D. İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİYAZİ ALTINDAL

B. No: 2020/6471 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6471

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİYAZİ ALTINDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6471)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Niyazi ALTINDAL

Vekili : Av. Ali ASRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuk mahkemesi kararına karşı yapılan kanun yolu başvurusunun süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kağızman ilçesi ile Taşpınar köyü arasında 9. Piyade Tugay Komutanlığına gelen su isale hattının bakım ve onarım işleri sırasında kullanılan Millî Savunma Bakanlığına ait aracın komutanı olarak görev yapmaktayken aracın kaza yapması sonucu V.K. yaralanmıştır. İş gücü kaybına dayanılarak V.K. tarafından açılan maddi/manevi tazminat davası neticesinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine tazminata hükmedilmiş, Millî Savunma Bakanlığı da bunun üzerine başvurucu ile olaya karışan araç şoförlerine karşı 10/9/2009 tarihinde rücu davası açmıştır.

3. Gelibolu Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde görülmeye başlanan yargılamada, dava dilekçesi ve ilk duruşma gününü bildirir davetiye tabur adresine (2. Kolordu İstihkâm Alayı Köprücü Taburu Gelibolu/Çanakkale) tebliğe çıkarılmıştır. 18/11/2009 tarihli ilk duruşmaya katılan başvurucu, davanın reddini talep etmiştir. Duruşmada, başvurucunun tabur adresinde ikâmet ettiği belirtilmiştir.

4. Toplamda altı celsede tamamlanan yargılamanın ilk duruşması dışında diğer duruşmalara başvurucu katılmamış, kendisini vekil ile de temsil ettirmemiştir. 7/4/2011 tarihli karar duruşmasında 329.340,00 TL'nin yasal faizi ile başvurucudan tahsili ile Bakanlığa ödenmesine hükmedilmiştir.

5. Gerekçeli karar, ilk olarak 24/6/2011 tarihinde başvurucunun tabur adresine tebliğe çıkarılmış; tebliğ memurunun "Adresten soruldu. Tanınmıyor. İADE" şeklinde notuyla bila gelmiştir. Bunun üzerine karar, MERNİS adresine tebliğe çıkarılmış ancak 23/7/2012 tarihinde adrese gidildiğinde başvurucunun adresten ayrılmış olduğu gerekçesiyle 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca kapıya haber kâğıdı yapıştırıldığı belirtilmek suretiyle tebliğ evrakı muhtara teslim edilmiş ve mazbata muhtara imzalatılmıştır.

6. Diğer davalılardan U.B. kararı temyiz etmiş; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 2/5/2014 tarihinde temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanmasına karar vermiştir. Onama ilamı başvurucunun MERNİS'te kayıtlı olduğu belirtilen güncel adresine tebliğe çıkartılmıştır.

7. Mahkeme 20/12/2018 tarihli kesinleşme şerhi düzenlemiş ve onama kararı ile hükmün 2/5/2014 tarihinde kesinleştiğini belirtmiştir.

8. Bakanlık, Mahkeme kararının gereği için 3/2/2019 tarihinde icra takibi başlatmıştır. İcra takibi ile gerekçeli karardan haberdar olduğunu belirten başvurucu, vekili aracılığı ile ibraz ettiği 27/2/2019 tarihli dilekçe ile temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu temyiz dilekçesinde, gerekçeli kararın usulsüz bir şekilde tebliğ edildiğini belirterek yeni haberdar olduğu Mahkeme kararının hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

9. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, başvurucunun dilekçesini karar düzeltme talebi olarak değerlendirmiş; buna göre onama ilamının başvurucuya 9/6/2016 gününde tebliğ edildiğini, karar düzeltme dilekçesinin ise 15 günlük süre geçirildikten sonra 27/2/2019 tarihinde ibraz edildiğini belirterek 26/12/2019 tarihli karar ile talebin reddine hükmetmiştir.

10. Nihai karar, başvurucu vekiline 2/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiş; 19/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, gerekçeli karara ilişkin yapılan her iki tebligatın da usulüne uygun olmadığını iddia etmektedir. İlk tebligatın hiçbir araştırma yapılmadan iade edildiğini, Yargıtay içtihadına göre böyle bir durumda en azından bir komşunun vs. şahit tutulması gerektiğini, mevcut şekliyle tebliğ memurunun adrese gidip gitmediğinin bile anlaşılamadığını belirtmiştir. İkinci tebligatın ise 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebliğ edildiğini ancak muhtara tebliğ yapılabilmesi için öncelikle ilk tebliğin geçerli olması gerektiğini, öte yandan tebliğ mazbatasında adresten ayrıldığı yönünde yapılan tespitin de hatalı olduğunu, tebliğ çıkarılan adresin aile konutu olduğunu ve ailesinin bu evi kullanmaya devam ettiğini, kaldı ki kapıya herhangi bir bildirim de bırakılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak gerekçeli karardan icra emrinin tebliği ile haberdar olduğunu ve hemen temyiz ettiğini ancak temyiz dilekçesinin de hatalı bir şekilde karar düzeltme talebi olarak değerlendirildiğini ve süresinde talepte bulunulmadığı gerekçesiyle incelenmediğini, tebligatların usulsüz olup olmadığı ve bu çerçevede temyiz hakkının bulunup bulunmadığı

hususlarındaki iddialarının incelenmediğini, usulsüz tebligatlar ile kesinleştirilen ve itiraz hakkı elinden alınan karar nedeniyle mağduriyet yaşadığını belirterek mahkemeye erişim hakkı ile gerekçeli karar hakkının ve savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

14. Yargıtay, nihai kararında, onama ilamının 9/6/2016 tarihinde tebliğ edildiğini ve buna göre süresinde karar düzeltme talebinde bulunulmadığını belirtmiş (bkz. § 9); başvurucu ise bireysel başvuru formunda Yargıtayın tespitinin hatalı olduğunu, kendisine tebliğ yapılmadığını, diğer davalılar ile karıştırıldığını ileri sürmüştür. Yargıtayın mevcut tespiti bireysel başvurunun da süresinde yapılıp yapılmadığı hususunda önem arz etmektedir. Bu kapsamda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ve T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) üzerinden tebliğin tespitine ilişkin araştırma yapılmıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede onama ilamının başvurucu ile diğer davalılara tebliğe çıkartıldığı (bkz. § 6)görülmekle birlikte tebliğ mazbatasının UYAP'a kaydedilmediği tespit edilmiş; PTT üzerinden yapılan araştırma neticesinde ise tebliğ evrakının ne zaman ve ne şekilde davalılara teslim edildiğine ilişkin bir sonuca varılamamıştır. Bunun üzerine müzekkere ile Mahkemeden onama ilamı ile gerekçeli karar evrakının tebliğine ilişkin bilgi ve belge istenmiş ise de cevaben gönderilen yazıda sadece 29/1/2020 tarihinde Yargıtay ilamının elektronik posta ile tebliğ edildiğine ilişkin evrak gönderilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde Yargıtayın nihai kararında belirttiği 9/6/2016 tarihli tebliğe ilişkin bir bilgi yahut belgeye ulaşılamadığından başvurucunun beyanına itibar edilmek suretiyle bireysel başvurunun karar düzeltme talebinin reddi kararının tebliğinden itibaren süresi içerisinde yapıldığı değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

17. Başvurucunun, usulsüz tebligatlar nedeniyle geç haberdar olduğunu iddia ederek gerekçeli karara karşı yaptığı temyiz talebinin, Yargıtay tarafından karar düzeltme dilekçesi olarak nitelendirilmek suretiyle süre aşımı gerekçe gösterilerek reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

18. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

19. Somut olayda, açılan rücuen alacak davasında Yargıtay, başvurucunun gerekçeli karara karşı itirazen ileri sürmüş olduğu dilekçeyi 18/6/1927 tarihli 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesine göre karar düzeltme dilekçesinin gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 15 günlük yasal süre geçirildikten sonra ibraz edildiği gerekçesiyle reddetmiştir.

20. Yargıtay Dairesinin bu hükmü esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

21. Öte yandan dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, dava açılmasında süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

22. Başvurucunun gerekçeli karara karşı yaptığı itirazın süresinde olmadığı gerekçesiyle reddinin, hukuki alanda istikrar sağlamak ve hukuk düzenine karşı olan güvenin sarsılmasını önlemek amacıyla vazedildiği, bu açıdan meşru bir amaca yönelik olduğu değerlendirilmiştir.

23. Son olarak ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

24. Mahkemenin, başvurucuya yapılan tebligatların usulüne uygun olduğunu kabul ederek başvurucunun yokluğunda davanın kabulüne karar verdiği, kararın Yargıtay tarafından onandığı, başvurucunun ise mahkeme kararının kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini belirterek temyiz talebinde bulunduğu; Yargıtayın, talebi karar düzeltme istemi niteliğinde değerlendirerek reddettiği anlaşılmıştır.

25. 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasında kendisine tebligat yapılacak kimse veya Kanun'un diğer hükümlerine göre tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbirinin gösterilen adreste bulunmaması veya tebellüğden imtina etmesi hâlinde tebliğ memurunun tebliğ olunacak evrakı o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir ve memurlarına imza mukabilinde teslim edeceği ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber adreste bulunmama hâlinde tebliğ olunacak şahsa keyfîyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirileceği ihbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarihin tebliğ tarihi sayılacağı belirtilmiştir.

26. 25/1/2012 tarihli ve 28184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) 30. maddesinin birinci fıkrasında ise adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresine meşruhat verilerek çıkarılan tebligatlar hariç olmak üzere muhatap veya muhatap adına tebliğ yapılabilecek olanlardan hiçbiri gösterilen adreste sürekli olarak bulunmazsa tebliğ memurunun adreste bulunmama sebebini bilmesi muhtemel komşu, yönetici, kapıcı, muhtar, ihtiyar heyeti veya ihtiyar meclisi üyeleri, kolluk amir ve memurlarından birini araştırarak beyanlarını tebliğ mazbatasına yazıp imzalatması, bu kişilerin imzadan çekinmeleri hâlinde de bu durumu

yazarak imzalaması gerektiği hususu düzenlenmiştir.

27. Somut olayda, gerekçeli karar ilk olarak 24/6/2011 tarihinde daha önce de başvurucuya tebliğ yapılan tabur adresine tebliğe çıkarılmış ancak bu sefer muhatabın tanınmadığı gerekçesiyle karar tebliğ edilmeden Mahkemeye iade edilmiş, bunun üzerine gerekçeli karar başvurucunun MERNİS adresine tebliğe çıkarılmış; bu sefer de adrese gidildiğinde başvurucunun ayrılmış olduğu gerekçesiyle kapıya ihbar kâğıdı yapıştırıldığı da belirtilmek suretiyle tebliğ evrakı muhtara teslim edilmiştir.

28. 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre yapılacak tebligatlara ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun verdiği bir kararda, muhatap veya muhatap adına tebliğ yapılabilecek olanlardan hiçbirinin gösterilen adreste bulunmaması hâlinde tebliğ memurunun adreste bulunmama sebebini bilmesi muhtemel komşu, yönetici, kapıcı, muhtar, ihtiyar kurulu ve meclisi üyeleri, zabıta amiri ve memurlarından tahkik ederek beyanlarını tebliğ tutanağına yazıp altını imzalatması gerektiği belirtilmiştir. Şayet bu kişiler imzadan imtina ederlerse bu durumu da yazarak kendisinin imzalaması gerekeceği ifade edilmiştir. Buna göre tebliğ işleminin geçerliliği, posta memurunun yapacağı tahkikata göre muhatabın bu adreste bulunduğunun tespitine ve bu işlemi tebligat parçasına yazarak maddede belirtilen kişilere imzalatmasına bağlıdır. Son olarak kararda, 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre yapılan tebligatlarda tebliğ tarihinin iki numaralı fişin (ihbarnamenin) kapıya yapıştırıldığı tarih olduğu, tebliğ tarihinin bu şekilde belirlenmesi ve geçerli sayılabilmesinin posta memurunun araştırma yapması ve muhatabın o anda adreste olmamakla birlikte tevziat saatlerinden sonra geldiğinin tevsik edilmesine bağlı olduğu, açıklanan durumu beyan eden ilgililerin imzadan çekinmesi hâlinde posta memurunun çekinme nedeniyle araştırma sonucunu kendisi imzalamakla yetineceği belirtilmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 12/12/2007 tarihli ve E.2007/12-976, K.2007/973 sayılı kararı).

29. Usulsüz tebligat ile ilgili Yargıtayın verdiği kararlarda 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca muhatabın usulsüz tebliği öğrendiği tarih olarak bildirdiği tarihin tebliğ tarihi olarak kabul edilmesinin gerektiğini ve temyiz süresinin buna göre değerlendirileceğini belirtmiştir (Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 6/6/2006 tarihli ve E.2006/1080, K.2006/6071 sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 12/7/2011 tarihli ve E.2011/16738, K.2011/15736 sayılı kararı).

30. Başvurucunun 27/2/2019 tarihli temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü temel iddianın, usulsüz tebligat nedeniyle 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre karardan haberdar olduğunu, öğrenme tarihine göre temyiz süresinin başlatılarak temyiz talebinin esastan incelenmesi gerektiği hususuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Yargıtay kararında ise yukarıda belirtilen mevzuat ve ilgili içtihada göre tebligatın geçerli olup olmadığı, yine 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre başvurucunun kararı öğrendiğini beyan ettiği tarihe göre temyiz talebinin süresinde olup olmadığına ilişkin ayrı ve açık bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Nihai kararda, başvurucu tarafından ibraz edilen dilekçenin karar düzeltme talebi niteliğinde olduğu kabul edilerek süresinde talepte bulunulmadığına dair yapılan yorumun, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde olmadığı ve başvurucunun mahkemeye ulaşmasını aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren nitelikte olduğu; bu suretle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin orantısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu ayrıca yargılamanın esasına ilişkin birtakım iddialarda bulunmuş; bu kapsamda eksik ve yetersiz inceleme ile hüküm kurulduğunu, aynı olaya ilişkin ceza davasının dosyaya getirtilerek rücu davasının incelenmesi gerektiğini, somut olayın ve hukuk kurallarının hatalı değerlendirildiğini hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 4. Hukuk Dairesine (E.2019/1340, K.2019/6294) iletilmesi için Gelibolu Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2009/276, K.2011/88) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK AVCI

B. No: 2020/6524 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6524

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK AVCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6524)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Faruk AVCI

Vekili : Av. Arif Sinan ÜNLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kıdem tazminatı ödenmesine karar verilmesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/6/2007-3/7/2015 tarihleri arasında İstanbul Deniz Otobüsleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.de uzak yol baş mühendisi olarak çalışmış olup 3/7/2015 tarihinde istifa etmiştir.

3. Başvurucu, kıdem tazminatının ödenmediğini belirterek 3/2/2016 tarihinde işveren aleyhine işçilik alacağı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; iş akdini 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca sona erdirdiğini, 20/4/1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu'nun 20. maddesi uyarınca 8 yıl 21 günlük hizmet süresi bulunduğunun dikkate alınarak 27.676,72 TL kıdem tazminatının ödenmesini talep etmiştir.

4. İstanbul 16. İş Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda 3/2/2016 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında; başvurucunun yasal emeklilik hakkına dayanarak işten ayrıldığı, sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısını

tamamlayarak kıdem tazminatı alma hakkının 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında çalışan işçilere tanındığı, başvurucunun ise 854 sayılı Kanun'a tabi olarak çalıştığı, bu sebeple 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen haklardan yaralanamayacağı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu;854 sayılı Kanun'a tabi olmakla birlikte ilk derece mahkemesinden4857 sayılı Kanun'da öngörülen kanun maddelerinin kıyasen kendisine de uygulanmasını talep ettiğini ifade etmiş; hâkimin hukuk yaratma yetkisine işaret ederek dava açtığını ancak deniz işçisi olması nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulduğunu belirterek gerekli görüldüğü takdirde bu uygulamaya sebebiyet veren normların itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine taşınmasını talep etmiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde 5/12/2019 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir. Nihai karar elektronik tebligat yoluyla 10/1/2020 tarihinde başvurucunun vekili tarafından açılıp okunmuştur.

7. Başvurucu 13/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaın bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

11. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen istinaf talebinin reddine ilişkin nihai kararı içeren tebligat, başvurucunun vekili tarafından Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi üzerinden 10/1/2020 tarihinde açılmış ve tebligat içeriği öğrenilmiştir. Bu itibarla başvurucunun elektronik tebligatın yapıldığı 10/1/2020 tarihinden itibaren otuz gün içinde, en geç 10/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 13/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET ALİ SERTTAŞ

B. No: 2020/9307 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9307

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET ALİ SERTTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9307)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Muhammet Ali SERTTAŞ

Vekili : Av. Mehmet ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevine iade edilen başvurucunun atamasının önceki yöneticilik görevine yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Muğla Adliyesinde yazı işleri müdürü olarak görev yapmaktayken 6/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (679 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Muğla Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucu hakkında yürütülen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan 21/4/2017 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Komisyon, başvurucunun talebini kabul ederek kamu görevine iade edilmesine karar vermiştir. Başvurucu, Adalet Bakanlığının (Bakanlık) 13/11/2018 tarihli işlemiyle Tefenni Adliyesine zabıt kâtibi olarak atanmıştır.

3. Başvurucu, zabıt kâtipliği kadrosuna atanmasına ilişkin işlemin iptali ve yoksun kaldığı

parasal haklarının ödenmesi ile 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin iptali için somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulması talebiyle Isparta İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 26/6/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; 7075 Kanun'un 10. maddesi uyarınca Komisyon tarafından kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin atamalarında yöneticilik görevinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınacağının düzenlenmesi karşısında başvurucunun zabıt kâtibi olarak atanmasında mevzuata aykırılık olmadığı vurgulanmıştır.

4. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 31/12/2019 tarihinde kararda hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 15/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; görevde yükselme sınavında başarılı olmak suretiyle 2006 yılından itibaren yazı işleri müdürü olarak görev yaptığını, Komisyon kararıyla terör örgütüyle iltisakı ve irtibatı olmadığı belirlenerek göreve iadesine karar verilmesine rağmen atamasının zabıt kâtibi olarak yapılmasının kazanılmış haklara saygı ilkesine aykırı olduğunu, bahse konu uygulama nedeniyle ömür boyu bir daha yöneticilik görevi yapamayacak olmasının ölçülü olmadığını, eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık; başvurucunun iddialarının kanun yolu şikayeti niteliğinde olduğu, Mahkeme tarafından ilgili ve yeterli gerekçeye yer verildiği, Anayasa'nın 15. maddesinin göz önünde bulundurulması gerektiği görüşünü bildirmiştir Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK] B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Somut olayda, başvurucunun talebinin müdürlük ünvanı ile sosyal, mali ve özlük haklarının iadesine ilişkin olduğu, bu bağlamda iddiaların özünün mesleki hayatına yapılan müdahalenin anayasal güvenceleri ihlal ettiğine yönelik olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu ilkelerden yola çıkılarak somut başvuruda başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesinin 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararıyla, 7075 sayılı Kanun’un 10. maddesinin 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun’un 22. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Düzenlemeyle müdür yardımcısı veya daha üstü ile

bunlara eş değer yöneticilik görevinde bulunmakta iken kamu görevinden çıkarılanların atamalarında söz konusu yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır.

12. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında Komisyon tarafından başvurunun kabulüne karar verildiğinde kamu görevinden çıkarma işleminin sebep unsuru tamamen ortadan kalkmasına rağmen Komisyon kararı sonrasında yeniden kamu görevine dönen kişilerin atanmasında yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınmasını öngören kuralın bu kişilerin üyelik, mensubiyet, aidiyet, iltisak veya irtibatlarına dair şüphelerin tam olarak ortadan kalkmadığı izlenimini oluşturduğu, bu durumun kişilerin meslek hayatlarında kişisel gelişimlerinin, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinin ve itibarlarının olumsuz şekilde etkilenmesine sebep olabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu kişilerin yöneticilik görevlerine atanmamasına neden olabilecek fiilî veya hukuki bir zorunluluk belirtilmeden, kişilerin anılan görevlere atanması yönünde idareye bir takdir yetkisi tanınmadan ve emredici bir hükümle anılan kişilerin zorunlu olarak yöneticilik görevlerinden önceki görevlere atanacağının öngörülmesinin kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacını gerçekleştirmek bakımından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği belirtilmiştir (AYM, E.2018/159, K.2019/93 §§ 29-31).

13. Somut olayda başvurucunun daha önceki görevi olan yazı işleri müdürlüğüne atanma talebini reddeden Mahkeme kararında, yalnızca kanun hükmüne yer verilerek atamanın hukuka uygun olduğunun belirtildiği ve olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, yöneticilik görevine iade edilmesine ilişkin olarak başvurucuya özgü hukuki ve fiilî şartlar değerlendirilmeksizin başvurucunun mesleki hayatına yapılan müdahalenin doğrudan dayanağını oluşturan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığını Abdulkadir Tuncay kararında kabul etmiştir. Kararda; olayın şartları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadığı, başvurucunun kamu görevinden çıkarılmadan önceki görevine iade edilmesine engel teşkil edecek hukuki ve fiilî bir zorunluluk olduğunun da gösterilmediği, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının, OHAL Komisyonu kararıyla görevine iade edilenlerin eski görevine dönmesinin kategorik olarak yasaklanmasını içeren söz konusu yasal düzenlemenin Anayasa'nın 13. maddesi ve özel hayata saygı hakkını düzenleyen 20. maddesine aykırı olduğunu tespit ettiği, yöneticilik görevine iade edilmesine dair başvurucuya özgü hukuki ve fiilî şartların değerlendirilmesi söz konusu olmaksızın başvurucunun mesleki hayatı bakımından gerçekleştirilen müdahalenin doğrudan dayanağını oluşturan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varılmıştır (Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 50).

15. Bu başvuruda da anılan ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Sonuç olarak başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. (Benzer yöndeki kararlar içinden bkz. Mertihan Kurdoğlu, B.No: 2020/5774, 15/11/2023; Cengiz Çetin, B.No: 2019/33156, 19/11/2023; Hulusi Demirkol, 2020/5610, 20/7/2023)

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuru konusu olayda başvurucunun yöneticilik görevine atanmasının engellenmesinin Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan, yöneticilik görevinde bulunmakta iken kamu görevinden çıkarılmış olanların atamalarında yöneticilik görevinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınacağı şeklindeki düzenlemeden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte derece mahkemeleri de ihlali gidememiştir. Bu açıdan ihlalin aynı zamanda mahkeme kararından da kaynaklandığı söylenebilir.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Isparta İdare Mahkemesine (E.2019/114, K.2019/808) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.466,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RUHSAR KESENLİ

B. No: 2020/18989 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18989

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RUHSAR KESENLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/18989)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Ruhsar KESENLİ

Vekili : Av. Hanifi BAYRI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gerekçesi açıklanmayan kararın temyiz süresinin tefhim tarihinden başlatılarak temyiz talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, açtığı itirazın kaldırılması davasında verilen karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Temyiz süresinin ilk derece mahkemesi kararının tefhimi tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle başvurucunun temyiz talebi Yargıtayca süre yönünden reddedilmiştir. Bu karara karşı başvurucunun karar düzeltme talebi Yargıtay tarafından reddedilmiştir. Başvurucu nihai kararın 3/3/2020 tarihinde tebliği üzerine süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Başvurucu, gerekçesi açıklanmayan kararın temyiz süresinin tefhim tarihinden

başlatılarak temyiz talebinin süre aşımından reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca kısa kararda istinaf kanun yoluna başvurulacağının belirtildiği hâlde gerekçeli kararda temyiz kanun yoluna başvurulabileceğinin belirtildiğini ve kanun yolu merciinin de tefhim edilen kısa kararda yanlış gösterildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılamayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararda, başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41,42). Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucu, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve

diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Yargıtay 12.Hukuk Dairesine (E.2019/11499, K.2019/14852) iletilmek üzere İstanbul 22. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2017/914, K.2018/656) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÜNEY

B. No: 2020/27548 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜNEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27548)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Mehmet GÜNEY

Vekili : Av. Remzi ÇİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; komutanının kilitlediği dolaba koyduğu tabancayı ele geçirip öncesinde tartışma yaşadığı asker arkadaşını vurmak için ateş eden erin zorunlu askerlik hizmetini ifa eden diğer bir eri de hayati tehlike geçirmesine neden olacak şekilde yaralaması ve bu olay nedeniyle açılan tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun Çiğli 2. Ana Jet Üs Komutanlığında zorunlu askerlik hizmetini ifa ettiği 29/3/2015 tarihinde saat 08.00 sıralarında başvurucu ile aynı bölükte bulunan askerlerden A.K. ve D.K. bir tartışma yaşamıştır. Hakaret ve yumruklaşmanın söz konusu olduğu hadiseyi aynı koğuştaki başka askerler ayırmıştır. Aynı gün yat içtimasından sonra saat 22.00-23.00 sıralarında Er L.H., A.K.ya H.E.nin kendisini çağırdığını söylemiştir. H.E.nin koğuşuna giden A.K. ile H.E. arasında tartışma çıkmış, H.E.nin halı sahada kapışmaları şeklindeki önerisi üzerine halı sahaya gitmişlerdir. A.K.yı halı sahada bulunan C.Y., L.H., U.Ç. ve H.E. darbetmiştir.

3. A.K.nın lavaboda yüzündeki kanları temizlediği sırada yanına gelen Vardiya Astsubayı R.T., A.K.dan kavga yaşandığını öğrenmiş; Başçavuş M.T. ile Bölük Komutanı H.Ç.yi telefonla aramıştır. Bir süre sonra bölüğe gelen M.T. kendisine ait tabancasını A.K. ve R.T. ile birlikte bulundukları odada kendisine ait dolaba koyarak kilitlemiştir. Yaşanan kavgayla ilgili olarak M.T. ile A.K.nın konuştuğu esnada bölük komutanının emri ile içtima alanında toplanan askerler arasında bağrışmalar olması üzerine M.T. ve R.T. odadan ayrılmıştır. Odada yalnız kalan A.K. zorlayarak açtığı dolaptan M.T.nin tabancasını almıştır.

4. Saat 23.30 sıralarında M.T. içtima alanında bölükteki askerlerle konuşurken A.K., komutanın konuşmasını dinlemek istediğini söyleyerek kapı önünde bekleyen R.T.nin yanına gelmiştir. Dışarı çıkmasını engelleyerek kendisini içeri götüren R.T.nin yanından aniden ayrılan A.K. koşarak odanın açık olan penceresinden atlamıştır. Bu sırada koltuk üzerindeki silah kılıfını fark eden R.T. "Silahı var!" diye bağırarak içtima alanına doğru koşsa da A.K.nın ele geçirdiği silahla H.E.ye ateş etmesine engel olamamıştır. H.E.ye ateş eden A.K.yı engellemeye çalışan M.T.nin A.K.yı ensesinden ve kolundan tutarak yere yatırmaya çalıştığı sırada silahtan çıkan bir kurşun ayakta duran başvurucunun göğsüne isabet etmiştir.

5. Vücudundan beş kurşun çıkarılan H.E. hayatını kaybetmiş, başvurucu ise hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanmıştır. Karşıyaka Devlet Hastanesine kaldırılan başvurucu, bir gece yoğun bakımda tutulduktan sonra beş gün daha tedavi görmüştür. Başvurucu, taburcu edildikten sonra iki aylığına hava değişimine gönderilmiş; kalan askerlik süresi tamamlatılarak 30/6/2015 tarihinde terhis edilmiştir.

6. Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesinin olay nedeniyle yaptığı yargılama sonunda A.K.nın H.E.ye karşı kasten öldürme, üstü M.T.nin eşyasını çalma ve başvurucuyu olası kasıtla nitelikli yaralama suçlarından hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesinin temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu 26/10/2015 tarihinde Millî Savunma Bakanlığına sunduğu dilekçede denetim ve gözetim sorumluluğunu yerine getirmeyen idareye ait silahı kullanan idare personelinin, ağır şekilde yaralanmasına neden olduğunu belirterek uğradığı maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuş; talebinin reddedilmesi üzerine Millî Savunma Bakanlığı aleyhine 8/2/2016 tarihinde tam yargı davası açmıştır.

8. İzmir 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde yürütülen davada başvurucu, dava dilekçesinde içtima emri üzerine içtima alanında komutanının gelmesini beklerken yaralandığını, meydana gelen olayın idarenin denetim ve gözetim sorumluluğunu yerine getirmemesi sonucu gerçekleştiğini, yaralanma nedeniyle sağ akciğerinde mermi parçası kaldığını, ömür boyu vücutta kalma ihtimali olan mermi parçasının ileri yaşlarda sağlık sorunlarına yol açabileceğini ileri sürerek 20.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9. Mahkemece yapılan yargılama sırasında iş gücü kaybı oranında hesap yapılarak zararın belirlenmesi amacıyla iş gücü kaybı ve maluliyet derecesinin tespiti için Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden 28/11/2019 tarihli rapor alınmıştır. Anılan raporda başvurucunun vücudundaki mermi parçasının çıkarıldığı, 3/8/2013 tarihli ve 28727 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'ne göre başvurucunun olaya bağlı kalıcı fonksiyon kaybı olmadığından sakatlık oranına neden olabilecek arızası bulunmadığı ve tıbbi iyileşme süresinin iki ay olarak kabulünün uygun olacağı kanaati bildirilmiştir. Mahkeme maddi tazminat talebinin dayanağını oluşturan bilgi ve belgeleri istemişse de başvurucu, herhangi bir belge sunmaksızın yaklaşık beş ay çalışmadığı yönünde beyanda bulunmuştur.

10. Mahkeme 26/12/2019 tarihli kararıyla maddi tazminat yönünden davayı reddetse de başvurucunun manevi tazminat istemini kısmen kabul ederek başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun yaralanmasının askerlik hizmetinin ifası sırasında meydana geldiği, olayın görülen hizmetle doğrudan doğruya ilgili olup hizmetle sonuç arasında uygun illiyet bağı olduğu, illiyet bağını kesecek bir olgunun bulunmadığı, idarenin oluşan zararda kusuru olduğu belirtilmiştir. Maddi tazminat talebi ise başvurucunun sakatlık oranına neden olabilecek arızasının olmaması ve maddi tazminat talebinin somut verilerle desteklenmemesi gerekçesiyle reddedilmiştir.

11. Tarafların istinaf başvurularını inceleyen İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdari Dava Dairesi (Daire) 10/7/2020 tarihinde, Mahkemenin verdiği kararın manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne ilişkin kısmı yönünden istinaf başvurusunu kabul edip hükmün bu kısmını kaldırarak başvurucunun manevi tazminat talebini kesin olarak reddetmiştir. Diğer istinaf başvurularını reddeden Daire, kararın gerekçesinde; meydana gelen zararla idarenin eylemi arasında nedensellik bağı ile davalı idare görevlilerinin olayda kusuru olmaması nedeniyle idarenin kusura dayalı sorumluluğunun bulunmadığını, olayın askerlik hizmetinin icrasına ilişkin olmadığının açık olması nedeniyle kusursuz sorumluluktan da söz edilemeyeceğini belirtmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 21/7/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 19/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; güvenliği sağlamakla yükümlü idarenin ihmali sonucu ele geçirilen silahla vurulduğunu, kusuru olmamasına rağmen vücudundaki mermi çekirdeği ile bir yıl yaşadığını, olay nedeniyle askerliği bittikten sonra beş ay çalışamayıp manevi çöküntü yaşamasına rağmen tazminat taleplerinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılarak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği, başvurucunun usuli garantilerden yararlanıp itiraz hakkını kullanabildiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, yaşadığı olayın yaşamını çok ağır şekilde tehlikeye soktuğunu, Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesi ile devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen 5. maddesinin devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yüklediğini, devletin yetki alanındaki kişilerin yaşam hakkını korumak için gerekli çabayı göstermekle yükümlü olduğunu, pozitif yükümlülük çerçevesinde bazı koşulların bir araya gelmesi durumunda üçüncü kişilerin gerçekleştirdiği öldürme eylemlerinden devletin sorumlu tutulabileceğini belirterek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. O hâlde başvuruda incelenmesi gereken ilk husus başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceğidir.

16. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin

ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20). Bu değerlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı ve maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları değerlendirilmelidir (Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110).

17. Somut olayda başvurucu, askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada bir başka erin ateşlediği silahtan çıkan kurşunla vurulmuş ve hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanmıştır. Dolayısıyla yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi başvuruya uygulanabilir niteliktedir ve başvuru yaşam hakkı kapsamında incelenmelidir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

20. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., § 136, 137).

21. Anılan değerlendirmeler zorunlu askerlik hizmetini ifade eden kişilerin yaşamının korunması yönünden de geçerli olup sözü edilen askerleri korumak için oluşturulan yasal ve idari düzenlemeler, askerlik yaşamının doğasında var olan tehlikelerle karşı karşıya bulunan askerlerin etkili bir şekilde korunmalarını sağlayan uygulamaya ilişkin tedbirleri ve emir komuta zinciri içerisinde yer alan sorumlular tarafından işlenebilecek kusur ve hataların

tespit edilmesini sağlayacak usulleri öngörmelidir (Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 75).

22. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A. § 134).

23. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

24. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

25. Somut olayda A.K. saat 22.00-23.00 sıralarında C.Y., L.H., U.Ç. ve H.E. tarafından darbedilmiştir. A.K.nın lavaboda yüzünü yıkadığı sırada yanına gelen Vardiya Astsubayı R.T., A.K.dan kavga yaşandığını öğrenmiş ve A.K.yı Başçavuş M.T.nin odasına götürmüştür. Bir süre sonra bölüğe gelen M.T. kendisine ait tabancasını A.K. ve R.T. ile birlikte bulundukları odadaki kendisine ait dolaba koyarak dolabı kilitlemiştir. M.T. ile A.K.nın konuştuğu esnada bölük komutanının emri ile içtima alanında toplanan askerler arasında bağrışlar olmuş, bu nedenle M.T. ile R.T. odadan ayrılmıştır. A.K. bu durumdan yararlanarak kilitli dolabı zorlayarak açmış ve M.T.nin tabancasını ele geçirmiştir. M.T.nin saat 23.30 sıralarında içtima alanında toplanan askerlerle konuştuğu sırada A.K., komutanın konuşmasını dinlemek istediğini söyleyerek kapı önünde bekleyen R.T.nin yanına gitmiştir. Dışarı çıkmasını engelleyerek kendisini içeri götüren R.T.nin yanından aniden ayrılan A.K., koşarak odanın açık olan penceresinden atlamıştır. Koltuk üzerindeki silah kılıfını fark eden R.T. "Silahı var!" diye bağırarak içtima alanına doğru koşsa da A.K.nın ele geçirdiği silahla H.E.ye ateş etmesine engel olamamıştır. H.E.ye ateş eden A.K.yı engellemeye çalışan M.T.nin A.K.yı ensesinden ve kolundan tutarak yere yatırmaya çalıştığı sırada silahtan çıkan kurşun ayakta duran başvurucunun göğsüne isabet etmiştir (bkz. §§ 2-4).

26. Açtığı tam yargı davasında başvurucu, idarenin denetim ve gözetim sorumluluğunu yerine getirmemesi nedeniyle yaralandığını ileri sürmüştür (bkz. § 8).

27. Anayasa Mahkemesi, olayın gerçekleşme şekli ve başvurucunun iddiası dikkate alındığında idarenin olayın meydana gelmesinde kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda sonuca varabilmek için üç temel hususun değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedir:

i. Askerî yetkililerin A.K.nın darbedildiği kavgadan ne zaman haberdar olduğu veya olması gerektiği, kavga olayından önce yaşananlar da dikkate alındığında askerî yetkililerden başvuruya konu hadisenin yaşanmasından önce bazı tedbirler almalarını beklemenin makul olup olmadığı,

ii. M.T.ye ait dolabın gerektiği gibi kilitlenip kilitlenmediği ve silahın muhafazasında ihmal gösterilip gösterilmediği,

iii. M.T.nin A.K.ya yaptığı müdahalenin şeklinin makul olup olmadığı, bu konuda idareye atfedilecek kusur bulunup bulunmadığı.

28. Başvurucunun açtığı tam yargı davasını inceleyen Mahkeme ile istinaf incelemesini yapan Dairenin anılan hususlarla ilgili bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Mahkeme; olayın görülen hizmetle doğrudan doğruya ilgili olup hizmetle sonuç arasında uygun illiyet bağı olduğunu, illiyet bağını kesecek bir olgu bulunmadığını ve idarenin oluşan zararda kusuru olduğunu belirterek manevi tazminat talebini kısmen kabul etmiş ancak idarenin kusurunun ne olduğunu açıklamamıştır (bkz. § 10). Daire ise herhangi bir gerekçe sunmadan olayda idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna varmıştır (bkz. § 11). Bu bakımdan yargılama makamlarının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği titizlikte bir inceleme yaptığı söylenemez.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Yaşam hakkının usul boyutu konusunda varılan sonucun gerekçesi dikkate alınarak yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun bu aşamada incelenmesi mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; tam yargı davası sürecinde verilen yargı kararlarının iptalini ve dava dilekçesinde bildirdiği maddi ve manevi tazminat ile hak ihlali nedeniyle 20.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdare Dava Dairesine (E.2020/767, K.2020/911) iletilmek üzere İzmir 4. İdare Mahkemesine (E.2018/283, K.2019/1416) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHDİN DERNEK

B. No: 2020/28090 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28090

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHDİN DERNEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28090)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mehdin DERNEK

Vekili : Av. Akif ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza ehliyet olmamasına rağmen mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun, Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulunun 27/10/2014 tarihli raporuna göre cezai ehliyetinin tam olduğunun tespit edilmesinden sonra uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan (2/2/2014 tarihli eylem) Sivas Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında kamu davası açılmıştır.

3. Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada 27/1/2015 tarihli duruşmada başvurucu “Adli Tıp kurumu beni tanımaktadır, ben ilaç kullanıyorum, bu kullandığım ilaçları da bilmektedir, olay günü iki ilaç aldım, üzerine de esrar içtim, Ankara'ya uçakla gittiğimde sıkıntı yaşıyorum, bu nedenle arabayla gitmekteydim, uyuşturucu madde ticareti yapmayı bilmem, ben devletten özürlü maaşı alıyorum, devlet hem benim özürlü olduğumu kabul ediyor, hem de hakkımda rapor vermiyor ben bunu kabul etmiyorum.” şeklinde beyanda bulunmuştur.

4. Duruşma Tutanağı'na göre başvurucunun sürekli bağırarak konuştuğunun görülmesi üzerine başvurucudan sakin olması istenmiş; başvurucu, kafasını duvara vurarak kendisine zarar vermeye başlamış; sakinleştirilmek üzere Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odasından çıkarılmıştır.

5. 17/3/2015 tarihli duruşmada zorunlu müdafi yaptığı savunmada ceza ehliyetinin tam olduğu yönünde rapor varsa da başvurucunun rahatsız olduğunun dosyadan da anlaşılacağını belirtmiştir.

6. Yargılama sonucunda Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 4 yıl 2 ay hapis ve 80 TL adli para cezalarıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

7. Başvurucunun müdafii 27/4/2015 tarihli temyiz dilekçesinde, başvurucunun ceza ehliyetinin tam olduğu yönünde rapor varsa da rahatsızlığının yapılan yargılama esnasındaki davranışlarından da anlaşılabileceğini belirtmiştir.

8. Yargıtay 20. Ceza Dairesi 17/6/2020 tarihinde mahkûmiyet kararını onamıştır.

9. Başvurucu 9/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, işlediği suçun anlam ve sonuçlarını anlayamayacak düzeyde akıl hastalığı olduğuna dair2010 tarihli Elâzığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin raporu olduğunu, bu raporun Adli Tıp Kurumunun aksi yönde düzenlediği raporla çeliştiğini, Adli Tıp Kurumu Kanunu gereğince bu çelişkininAdli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor alınarak giderilmesi gerektiğini, bu doğrultuda hüküm kurulması gerekirken eksik araştırma ile cezalandırıldığını belirterek suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile adli yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, değerlendirme yapılırken konuya ilişkin içtihadın ve somut olayın özelliklerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda yer alan iddialarını yinelemiştir.

12. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

13. Bireysel başvuruda bulunmadan önce, yetkili idari ve yargısal makamlara süresi içinde ve usulüne uygun şekilde gerekli özeni göstererek başvuruda bulunulması ve bu çerçevede olağan iç hukuk yollarının tüketilmesi gereklidir, ancak bu yeterli değildir. Söz konusu hukuk yollarında bireysel başvuruya konu olan hak ihlali iddialarının açıkça veya özü itibarıyla dile getirilmiş olması gerekmektedir. Derece mahkemeleri ihlal iddiasından haberdar olabilmeli ve bunu giderebilmelidirler. İhlal iddiası, özü itibarıyla da olsa ilk kez bireysel başvuru sırasında dile getirilmiş olmamalıdır. Bireysel başvuruda ileri sürülen tüm iddiaların öncelikle olağan başvuru yollarında ileri sürülmesi ve derece mahkemelerinin bu iddiaları tartışmasına fırsat verilmesi gerekmektedir. Somut olayda başvurucu ihlale neden

olduğunu ileri sürdüğü iddialara ilişkin olarak yargılama sırasında ve temyiz aşamasında talepte bulunmamış, bu iddiaları ilk defa bireysel başvuruda dile getirmiş ve dolayısıyla yargısal yolları usulünce tüketmemiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurununbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESİN KAVRUK

B. No: 2020/32865 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESİN KAVRUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32865)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Yusuf Enes KAYA Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Esin KAVRUK

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şüphelinin zorla tükürük örneği alınması sırasında yaralanması ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) başlattığı bir soruşturma kapsamında

başvurucu, terör örgütü propagandası yapma suçundan 12/10/2019 tarihinde tutuklanmıştır. Sözü edilen soruşturmada tutuklanmasına karar verilen başka şüpheliler de bulunmaktadır.

6. Başsavcılık 15/10/2019 tarihinde, başvurucu yönünden soruşturmanın ayrılmasına ve başvurucuya isnat edilen terör örgütü propagandası yapma suçu ile halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçu hakkında yürütülen soruşturmanın soruşturma defterinin 2019/171254 sayılı sırasına kaydedilmesine karar vermiştir.

7. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütünün eylemlerine katılıp katılmadığının tespit edilebilmesi için başvurucudan kan veya benzeri biyolojik örnekler ile saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmasına izin verilmesini sulh ceza hâkimliğinden talep etmiştir. Talep yazısında başvurucuya isnat edilen suçun terör örgütü propagandası yapma olduğu belirtilmiştir.

8. İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliği (Hâkimlik) 8/11/2019 tarihli kararıyla Başsavcılığın talebini kabul etmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca PKK/KCK silahlı terör örgütüne yönelik yürütülen soruşturma kapsamında, şüpheli Esin Kavruk hakkında CMK’nun 75, 78, 79 maddesi gereğince şüphelinin daha önceden PKK/KCK silahlı terör örgütünün eylemlerine karışıp karışmadığının tespit edilmesi amacıyla CMK’nun 75. maddesi uyarınca bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmasına izin verilmesine, alınacak örnekler üzerinde CMK 78, 79 maddeleri gereğince incelemenin İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarınca yapılmasına izin verilmesine… karar verildi.”

9. Başvurucu, tükürük örneğinin alınması için anılan karara istinaden ve Başsavcılığın talimatı uyarınca 11/11/2019 tarihinde Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüştür. Başvurucunun işleme rıza göstermemesi üzerine görevli doktor, durumu hastaneye sevk yazısının üzerine yazmış ve başvurucudan tükürük örneği almamıştır. Böylece başvurucu, tutulduğu Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) gönderilmiştir.

10. Başvurucunun müdafii ilgili mahkemeye sunulması amacıyla Başsavcılığa gönderdiği 12/11/2019 tarihli dilekçesinde başvurucuya isnat edilen suça işaret ederek başvurucunun vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamayacağını iddia etmiş ve varsa bu yönde verilen mahkeme kararının kaldırılmasını istemiştir. Yapılan itiraz, İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/11/2019 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucunun müdafii tarafından 18/11/2019 tarihli dilekçeyle yapılan itiraz da 21/11/2019 tarihinde İstanbul 12. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

11. Başsavcılık, İnfaz Kurumuna gönderdiği 13/11/2019 tarihli yazıda tükürük örneğinin alınmasına yönelik hâkimlik kararı olduğunu ve başvurucudan tükürük örneği alınması için gerektiği takdirde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü B Büro Amirliği ile irtibata geçilmesi gerektiğini belirtmiştir.

12. İnfaz Kurumu, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü B Büro Amirliğine hitaben yazdığı 25/11/2019 tarihli yazıda başvurucunun hastaneye götürüldüğünde Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlilerince karşılanması gerektiğini ifade etmiştir.

13. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 26/11/2019 tarihli yazısıyla başvurucunun 28/11/2019

günü saat 11.00'de Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde hazır edilmesini istemiştir.

14. İnfaz Kurumu görevlileri 28/11/2019 tarihinde saat 08.00 sıralarında başvurucunun kaldığı koğuşa giderek başvurucuya hastaneye gitmek üzere hazır olması gerektiğini söylemiş ancak başvurucu bunu kabul etmemiştir. Aynı koğuşta kalan diğer hükümlü ve tutuklular başvurucuyla birlikte hareket etme kararı alıp başvurucunun hastaneye götürülmesine direnmiştir. Bunun üzerine İnfaz Kurumu görevlileri güç kullanarak ve tek tek tutup ayırmak suretiyle diğer tutuklu ve hükümlüleri gözlem odalarına koymuş; başvurucuyu ise gerekli işlemler için hastaneye götürmek üzere jandarmaya teslim etmiştir.

15. Jandarma aracıyla hastaneye götürülen başvurucu, burada Terörle Mücadele Birimine bağlı polislere teslim edilmiştir.

16. Başvurucu; anlatımına göre polislerin ve askerlerin olduğu bir ortamda, elleri kelepçeliyken doktor odasında alınmak istenen örneği vermeye rızası olmadığını söylemiştir. Doktor örnek almamıştır. Başvurucu; örnek vermesi için ikna edilmeye çalışıldığını, kabul etmeyince arkadan dizinin altına vurularak yere düşürüldüğünü, polislerin üzerine kapanıp, boğazını sıkarak ağzını zorla açtıklarını, tükürük örneği alınması için kullanılan nesneyi zorla ağzına soktuklarını ve bu suretle tükürük örneğinin alındığını, anılan işlem neticesinde ağzının çevresinde ve özellikle iç kısmında damarda yırtıklar ve kanamalar meydana geldiğini iddia etmiştir.

17. Polis memurlarının düzenlediği 28/11/2019 tarihli tutanakta ise kendisine hâkimlik kararı okunmasına rağmen başvurucunun tükürük örneği vermeyeceğini beyan ettiği, örnek vermemesi hâlinde kendisine karşı zor kullanılacağının başvurucuya bildirildiği, örnek vermeye rıza göstermemesi üzerine başvurucunun zor kullanılarak yere yatırıldığı, başvurucunun uyarılara rağmen ağzını açmadığı ve bu nedenle zor kullanılarak başvurucunun ağzı açılarak tükürük örneğinin alındığı belirtilmiştir.

18. Başvurucu, tükürük örneği alınması işleminden sonra doktor kontrolüne götürülmüştür. Yapılan muayene sonrasında düzenlenen raporda; başvurucunun boynunun sağında çene arkusunun altında 0,3 cm'lik kanamalı sıyrık, üst damak orta hatta 0,4x0,2 cm dikey seyirli şişlik, saçlı deride frontal bölgede orta hattın sağında 1 cm çapında şişlik bulunduğu, muayene bulgularının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

19. Başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçu yönünden 9/12/2019 tarihinde soruşturmanın tefrikine karar veren Başsavcılık, anılan suç yönünden 26/10/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiş; kararda tükürük örneğinin incelenmesi sonucunda başvurucunun daha önceki olaylarla irtibatı olmadığının anlaşıldığını açıklamıştır.

20. Başsavcılık 9/12/2019 tarihinde düzenlediği iddianamede sosyal medya paylaşımlarına yer verdiği başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu 23/1/2020 tarihinde tahliye edilmiştir. İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda başvurucunun terör örgütü propagandası suçundan 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ancak sözü edilen karar henüz kesinleşmemiştir.

21. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına 17/12/2019 tarihinde şikâyet dilekçesi veren başvurucu; hem İnfaz Kurumunda hem de tükürük örneği alma işlemi sırasında kendisine kötü muamelede bulunulduğunu ileri sürüp beden muayenesi talep eden Cumhuriyet savcısı

ile kararı veren hâkimden, koğuştaki olaylarda yer alan infaz koruma memurlarından, İnfaz Kurumu birinci ve ikinci müdürlerinden, İnfaz Kurumundan sorumlu Cumhuriyet savcısından, infaz koruma başmemurlarından, hastanede zorla tükürük örneği alan polislerden (Polislerden bilinen ikisinin adını vermiştir.) şikâyetçi olmuştur. Başvurucu; dilekçesinde çok sayıda infaz koruma memuru ve jandarma personeli tarafından zor kullanılarak barındırıldığı odadan çıkarıldığını, bu sırada kendisine ve oda arkadaşlarına şiddet uygulandığını, hastanede tükürük örneği vermeyi reddetmesi sebebi ile polis memurları tarafından darbedilmek suretiyle zorla örnek alındığını iddia etmiştir.

22. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 17/1/2020 tarihinde başvurucudan zorla tükürük örneği alan Terörle Mücadele Şubesine bağlı polisler yönünden soruşturmanın tefrikine ve yeni bir soruşturma esasına kaydedilmesine karar vermiş, İnfaz Kurumundaki kötü muamele iddialarıyla ilgili ayrı bir soruşturma yürütmüştür. Bu soruşturmada 12/3/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

23. Başvurucunun karara yaptığı itiraz Bakırköy 3. Sulh Ceza Hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, bu karar üzerine bireysel başvuruda bulunarak (B. No: 2020/33606) soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini, yeterli delil ve bulguya rağmen kamu davası açılmadığını, yargı sürecinde verilen kararların gerekçesiz olduğunu iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi 28/2/2023 tarihinde başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

24. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 23/1/2020 tarihinde, tükürük örneği alma işlemine katılan polislerle ilgili soruşturmayı yürütme yetkisinin Başsavcılığa ait olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verip soruşturma evrakını Başsavcılığa göndermiştir.

25. Başsavcılık, soruşturmaya konu eylemin 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında olduğunu değerlendirerek 10/3/2020 tarihinde kolluk personeli hakkında Vali'den soruşturma izni talep etmiştir.

26. Vali, Emniyet Müdürü S.K.yı ön incelemeci olarak görevlendirmiştir. Ön incelemeci, tükürük örneği alma işlemi için görevlendirilen polislerin ifadesini almış; ön inceleme raporunda polislerin cep telefonu kamerasıyla çektiği 41 saniyelik video kaydına atıf yapmıştır. Ayrıca ilgili polisler hakkında soruşturma açılmasını gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığını, bu nedenle soruşturma izni verilmemesi kanaatine vardığını ifade etmiştir. Vali, ön inceleme raporu doğrultusunda 27/3/2020 tarihinde kolluk personeli hakkında soruşturma izni verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesi şöyledir:

"...

Dosya içerisindeki bilgi ve belgeler incelendiğinde; Konu ile ilgili yürütülen idari tahkikat neticesinde; İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliğinin 8/11/2019 tarih ve 2019/4810 D.İş sayılı kararının ifası adına İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosunun Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna hitaben 13.11.2019 tarih ve 2019/171254 soruşturma sayılı yazısı ile; şüpheli Esin Kavruk'un tükürük örneğini vermekten imtina ettiği bu nedenle gerekli işlemlerin aksaklık yaşanmadan tamamlanması amacı ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü B Büro Amirliği ile irtibata geçilmesi talimatının verildiği, Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü B Büro Amirliğine hitaben 25/11/2019

tarih ve 2019/46933 soruşturma sayılı yazısında tükürük örneğinin alınması kararının ifası için şüpheli şahsın ilgili sağlık kuruluşuna Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı görevlileri tarafından götürüldüğünde, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından karşılanması gerektiği hususunun belirtildiği, İzah edilen karar ve Savcılık makamının talimatına istinaden; Karar ve yazılı talimatların ifası amacı ile halen Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde görev yapmakta olan ... sicil sayılı [M.A.], ... sicil sayılı [İ.G.] ve ... Sicil sayılı [M.T.] isimli polis memurlarının görevlendirildiği, görevli memurların 28/11/2019 günü Saat: 11.00 sıralarında Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde şüpheli Esin Kavruk ile beraber Hastaneye intikal eden Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu memurları ve Jandarma görevlileri ile buluştukları, ardından kararın Esin Kavruk'un yüzüne karşı okunduğu ancak Esin Kavruk'un buna sözlü olarak karşı çıktığı ve fiziki olarak mukavemette bulunduğu, görevli memurların 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 16. maddesinde yer alan 'Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.' ibaresi uyarınca Esin Kavruk'un mukavemetini kırmak amacıyla, kademeli olarak artan şekilde ve mukavemeti kıracak ölçüde zor kullanıldığı, bu durumun, yaşanan olaya ilişkin cep telefonu kamerası vasıtası ile kayda alınan 41 saniyelik video ile sabit olduğu, tükürük örneğinin alınması akabinde herhangi bir şüpheye mahal vermemek adına Esin Kavruk'a gerekli doktor raporunun alındığı, zor kullanıldığına dair tutanak tanzim edilerek altının hazır bulunanlarca imzalandığı, alınan doktor raporunda şüpheli Esin Kavruk'un şiddetli mukavemetinden kaynaklı yüzeysel ve küçük çaplı olarak nitelendirilebilecek yaralanması olduğunun belirtildiği, görevli memurların Esin Kavruk'a 'Zor Kullanma' fiili haricinde herhangi bir fiziki müdahalelerinin olmadığı, ... Polis memurlarının haklarında soruşturma açılabilecek herhangi bir hareketine rastlanmadığı kanaatine varılmıştır."

27. Başvurucu 18/6/2020 tarihinde İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü Hukuk İşleri Müdürlüğüne gönderdiği dilekçede ön inceleme raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, raporu inceleyemediğini, raporu inceleyemediğinden karara etkili şekilde itiraz edemediğini belirtmiştir.

28. İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü Hukuk İşleri Müdürlüğü, istenen belgelerin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamı dışında olduğundan verilemeyeceğini belirtmiştir.

29. Başvurucu, Vali tarafından verilen karara karşı 18/6/2020 tarihinde itiraz yoluna başvurmuş; yaptığı itirazda soruşturma izni verilmesine yer olmadığı kararının ön inceleme raporuna dayanılarak verilmesine rağmen bu raporun kendisine tebliğ edilmediğini, raporda atıf yapılan delillerin de kendisine verilmediğini ileri sürmüştür.

30. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi (Daire) 9/9/2020 tarihli kararıyla başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiş; kararda ön inceleme sonucunda ilgililer hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olmadığını belirtmiştir.

31. Başvurucu, sözü edilen kararı 24/9/2020 tarihinde öğrendiğini bildirerek 20/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

32. Başsavcılık 31/3/2021 tarihinde soruşturma izni verilmemesi kararının kesinleştiğine işaret ederek dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

33. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı, İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 7/6/2021

tarihinde reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

34. 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması" başlıklı 75. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da resen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir...

(2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

..."

35. 5271 sayılı Kanun'un "Moleküler genetik incelemeler" başlıklı 78. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"75 ve 76 ncı maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır."

36. 5271 sayılı Kanun'un "Yönetmelik" başlıklı 82. maddesi şöyledir:

"75 ilâ 81 inci maddelerde öngörülen işlemlerin yapılması ile ilgili usuller yönetmelikte gösterilir."

37. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "Zor ve silah kullanma" başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını,

ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarı yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder...

..."

38. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bir suça ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanığın vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak, gibi örnekler alınabilmesine, Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da resen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir...

Bu müdahaleler ancak tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

Vücuttan örnekler alınabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

Tıbbî müdahaleler, hekimlik sanatının ve tıp biliminin kabul ettiği yöntem ve araçlarla yapılır.

..."

39. Yönetmelik'in "Moleküler genetik incelemeler" başlıklı 12. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Yönetmelikte öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soy bağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır."

40. Yönetmelik'in "İlgilinin rızası" başlıklı 18. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mevzuatta aranan tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına ve şüpheli sanık veya diğer kişilerin bu konuda aydınlatılmış olmalarına rağmen muayene yapılmasına ya da örnek alınmasına rıza vermemeleri hâlinde, kararın infazı için ilgilinin muayenesini veya vücudundan örnek alınmasını sağlamak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli önlemler alınır."

B. Uluslararası Hukuk

41. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre tıbbi gereklilikten kaynaklanmasa bile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi ile 8. maddesi, bir şüphelinin suça karıştığına dair delil elde etmek amacıyla bu kişinin iradesine aykırı olarak tıbbi bir prosedüre başvurulmasını yasaklamamaktadır. Bununla birlikte bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla zorla tıbbi müdahaleye başvurulması, belirli bir vakanın gerçeklerine göre ikna edici bir şekilde gerekçelendirilmelidir. Bu durum, özellikle işlemin kişinin işlediğinden

şüphelenilen suçun gerçek kanıtlarının vücudundan elde edilmesinin amaçlandığı durumlarda geçerlidir. Böyle bir eylemin özellikle müdahaleci niteliği, çevredeki tüm koşulların sıkı bir şekilde incelenmesini gerektirir. Bu bağlamda söz konusu suçun ciddiyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Yetkililer ayrıca delilleri elde etmek için alternatif yöntemleri göz önünde bulundurduklarını göstermelidir. Ayrıca prosedür, şüphelinin sağlığına kalıcı zarar verme riski içermemelidir (Jalloh/Almanya [BD], B. No: 54810/00, 11/7/2006, §§ 70, 71). Ayrıca müdahalenin Sözleşme'nin 3. madde kapsamına girmesini sağlayacak asgari ciddiyet düzeyine ulaşıp ulaşmadığının tespitinde işlemin gerçekleştirilme şekli ile neden olduğu fiziksel acı ve manevi ızdırap, mevcut tıbbi gözetimin derecesi ve şüphelinin sağlığı üzerindeki etkileri de dikkate alınır (Jalloh/Almanya, § 76).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Anayasa Mahkemesinin 10/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

43. Başvurucu; tükürük örneği için hastaneye götürülmeden önce İnfaz Kurumunda kötü muamaleye uğradığını, tükürük örneğinin kanuna aykırı şekilde polis memurlarınca zorla alındığını, kötü muamale iddialarına rağmen Başsavcılığın soruşturma izni için dosyayı Valiliğe gönderdiğini, Vali'nin izin vermemesi nedeniyle araştırma yapılmadan soruşturmanın sonuçlandırıldığını belirterek kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Başvurucu; zorla tükürük örneği alınması işleminin kişisel veri niteliğinde olması nedeniyle özel hayatına müdahale oluşturduğunu, bu işlemin polis memurlarınca kanuna aykırı olarak gerçekleştirildiğini, dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı olmadığını belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür.

45. Başvurucu; soruşturma izni verilmemesi kararına yaptığı itiraz hakkındaki Daire kararının gerekçesiz olduğunu, ayrıntılı iddialarına hiçbir cevap verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının, soruşturma izni verilmemesi kararının dayanağı olan ön inceleme raporunun kendisine verilmediğini, bu raporu görmeden soruşturma izni verilmemesi kararına itiraz etmek zorunda kaldığını belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ile AİHM içtihatlarının, somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

47. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

48. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları özü dikkate alındığında başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerekli ve yeterlidir.

49. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, ...maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”

50. Anayasa’nın “Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”.

51. Başvurucu, İnfaz Kurumunda kötü muameleye uğradığını iddia etse de bu iddia başka bir başvuru kapsamında daha önce incelenmiştir (bkz. § 23). Bu nedenle başvuru; başvurucudan zor kullanılarak tükürük örneği alınması ve bu konuya ilişkin şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi iddiaları bağlamında, kötü muamele yasağının maddi boyutu ile usul boyutu kapsamında ve aynı başlık altında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

52. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

53. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

54. Anayasa’nın 17. maddesi, bir suçun işlenmesine karıştığına dair delil elde etmek amacıyla suç isnadı altındaki kişiye iradesine aykırı olarak tıbbi müdahalede bulunulmasını yasaklamamaktadır. Gerçekten de devletin organize suçlarla veya topraklarındaki terör faaliyetleri ile mücadele için tedbirler alması ve hukuk devleti ilkesi çerçevesinde suçla

mücadele için delil elde etmek amacıyla şüpheli veya sanıktan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınması meşrudur (gerekli değişikliklerle birlikte bkz. Sıtkı Güngör [2. B.], B. No: 2013/5617, 21/4/2016, § 75). Bununla birlikte bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla zorla tıbbi müdahaleye başvurulması, somut olayın koşulları bağlamında ikna edici bir şekilde gerekçelendirilmelidir (gerekli değişikliklerle birlikte Sıtkı Güngör, § 61). Bu hususta kişiye isnat edilen suçun karşılığı olan cezanın ağırlığı gözönünde bulundurulmalıdır. Ayrıca yetkililer delil elde etmek için başka yöntemleri değerlendirdiklerini göstermeli, zorla yapılan müdahale de ilgilinin sağlığına kalıcı bir zarar verme riski taşımamalıdır. Son olarak müdahale Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına girmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmamalıdır. Bu konuda yapılacak değerlendirmede; müdahalenin şekli, ilgilinin ciddi ağrı veya ızdırap çekip çekmediği, doktorların tıbbi müdahaleye karar verip vermediği ve müdahaleyi uygulayıp uygulamadığı, müdahale sürecinde ilgilinin sürekli tıbbi gözetim altında olup olmadığı ve müdahale sonrasında başvurucunun sağlığının kötüye gidip gitmediği dikkate alınmalıdır.

55. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

56. Somut olayda başvurucu hakkında terör örgütü progandasını yapma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında Hâkimliğin verdiği 8/11/2019 tarihli kararla daha önceden PKK/KCK silahlı terör örgütünün eylemlerine karışıp karışmadığının tespit edilmesi amacıyla 5271 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmasına izin verilmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda başvurucu, tükürük örneği alınması amacıyla hastaneye gönderilmiş; başvurucunun tükürük örneği alınmasını kabul etmemesi üzerine kolluk görevlilerince zor kullanmak suretiyle başvurucudan tükürük örneği alınmıştır. Bu işlemden sonra düzenlenen adli raporda; başvurucunun boynunun sağında çene arkusunun altında 0,3 cm'lik kanamalı sıyrık, üst damak orta hatta 0,4x0,2 cm dikey seyirli şişlik, saçlı deride frontal bölgede orta hattın sağında 1 cm çapında şişlik bulunduğu, muayene bulgularının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

57. İhlal iddialarının incelenmesinde öncelikli olarak değerlendirilmesi gereken husus, delil elde etmek amacıyla başvurucuya zorla tıbbi müdahaleye başvurulmasının somut olayın koşulları bağlamında ikna edici bir şekilde gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğidir.

58. 5271 sayılı Kanun'un 75. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre şüpheli veya sanığın vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine karar verilebilmesinin sebebi, suça ilişkin delil elde etmektir. Bu bakımdan anılan tedbire başvurulabilmesi için hakkında delil elde edilmesi amaçlanan suçla ilgili önceden başlatılmış bir soruşturma bulunmalıdır. Herhangi bir suç şüphesi olmadan delil elde etme ihtimaline binaen sözü edilen tedbire başvurulması mümkün değildir.

59. Somut olayda Hâkimlikten talepte bulunulduğu sırada başvurucuya isnat edilen suç, terör örgütü propagandası yapmadır. Nitekim Başsavcılığın konuyla ilgili talebine ilişkin yazıda başvurucuya isnat edilen suçun terör örgütü propagandası yapma olduğu belirtilmiştir (bkz. § 7). Başvurucuya isnat edilen terör örgütü propagandası yapma suçu yönünden başvurucunun vücudundan alınacak örneğin delil olarak kullanılmasına neden ihtiyaç duyulduğu, bu örneğin alınmasının bu suç açısından neden gerekli olduğu, vücuttan örnek alınmasıyla bu suç arasında nasıl bir bağlantı olduğu anlaşılamamaktadır.

60. Başsavcılığın talep yazısından ve Hâkimlikçe verilen karardan sözü edilen tedbire başvurucunun daha önceden PKK/KCK silahlı terör örgütünün eylemlerine karışıp karışmadığının tespit edilmesi amacıyla başvurulmak istendiği anlaşılmıştır. Ne var ki başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan soruşturmaya vücuttan örnek alma tedbirine karar verilmesinden sonra başlanmıştır (bkz. § 19). Dolayısıyla ortada terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yokken ve sadece delil elde etme ihtimaline binaen başvurucunun vücudundan örnek alınmak istenmiştir. Bu durumda delil elde etme amacıyla başvurucuya zorla tıbbi müdahaleye başvurulması, somut olayın koşullarında ikna edici bir şekilde gerekçelendirilmemiştir.

61. Başsavcılık, anılan tedbire başvurmadan önce herhangi bir delil toplamamış; terör örgütüne üye olma suçu yönünden delil elde etmek için başka yöntemler bulunup bulunmadığını değerlendirmemiştir. Yapılacak moleküler genetik incelemeler için gerekli örneğin başka usullerle (tükürük örneği yerine vücuda daha az acı verebilecek saç örneği alınması, başvurucunun vücudundan örnek almak yerine yediği veya içtiği şeylerden örnek alınması ya da başvurucunun tarağından köklü saç teli örneği alınması gibi) temin edilebileceği de dikkate alınmamıştır.

62. Başvurucudan tükürük örneği alınmasının başvurucunun sağlığına kalıcı bir zarar verme riski taşımadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sözü edilen örnek, başvurucunun sürekli olarak tıbbi gözetim altında olmadığı bir sırada polislerce maddi güç kullanılarak alınmıştır. Oysa ilgili mevzuata göre örnek alma işlemi ancak hekim veya hekim gözetiminde sağlık mesleği mensubu bir kişi tarafından yapılabilir (bkz. § 38). Ayrıca güç kullanımı, başvurucunun boynunun sağında çene arkusunun altında 0,3 cm'lik kanamalı sıyrık, üst damak orta hatta 0,4x0,2 cm dikey seyirli şişlik, saçlı deride frontal bölgede orta hattın sağında 1 cm çapında şişlik oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla başvurucu, örnek alınması sırasında kullanılan maddi güç sonucu ciddi acı çekmiştir. Bu sebeple başvurucunun uğradığı muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına girmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Sözü edilen muamele Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak kabul edilebilir (Bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

63. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın değerlendirilmesine gelince soruşturma izni prosedürünün amacı, kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı ileri sürülen iddia ve şikâyetler nedeniyle gereksiz ithamlarla karşılaşmamaları, bu şekilde her türlü korku ve endişeden uzak tutulmaları yoluyla kamu hizmetlerinin aksamaması için iddia olunan suçlar bakımından ceza soruşturmasına geçilmeden önce bir ön inceleme yapılmasıdır. Ön inceleme, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri isnat olunan bir suç konusunun soruşturulması kapsamında yetkili idari merciler tarafından gerçekleştirilen ve sonucunda idari veya adli yönden işlem yapılması için soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı biçiminde bir karara varmak üzere yürütülen idari bir incelemedir. Bu incelemede isnat edilen suç konusu eylemin gerçekliği genel hatları ile kapsam ve niteliği, çerçevesi, delillerinin neler olduğu gibi hususlar araştırılır. Amaç, suçun varlığına ilişkin iddianın ve maddi olayın durumunun ilgili hakkında yargılama yapılmak üzere soruşturma açılmasını gerektirecek nitelikte olup olmadığı konusunda takdir kullanmayı sağlayabilecek bir araştırma yapılmasıdır. Ön inceleme raporunun soruşturma izni vermeye yetkili merciyi bağlayıcı bir niteliği bulunmamakla birlikte bu rapor üzerine verilecek olan soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararlarda gerekçe gösterilmesi kanuni bir zorunluluktur (Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 77).

64. Gerek idari nitelikteki ön incelemenin gerekse soruşturma izni verilmemesi işlemine karşı yapılan itirazları değerlendiren idari yargı organlarınca yapılacak inceleme ve değerlendirmelerin soruşturma izni prosedürünün ceza yargılamasının işleyişini geciktirecek ve soruşturmanın etkili şekilde yürütülmesine engel olacak şekilde uygulanmasına ya da kamu görevlilerinin ceza soruşturmasından muaf tutulduğu izlenimi oluşmasına izin vermeyecek şekilde yapılmasına özen gösterilmesi gerekir (Dilek Genç ve diğerleri, § 78).

65. Vali, tükürük örneği alınmasına başvurucunun direnmesi nedeniyle başvurucuya kademeli olarak artan şekilde ve başvurucunun mukavemetini kıracak ölçüde zor kullanıldığı gerekçesiyle soruşturma izni verilmesine yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 26). Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı da Dairece ilgililer hakkında soruşturma yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir (bkz. § 30). Ne var ki tükürük örneği, başvurucudan mevzuata açıkça aykırı olarak, hekim veya hekim gözetiminde sağlık mesleği mensubunca değil polis memurlarınca ve başvurucunun sürekli olarak tıbbi gözetim altında olmadığı bir sırada alınmıştır. Örneğin alınması sırasında kullanılan güç de başvurucunun yaralanmasına neden olmuştur. Bu hususlar ilgililer hakkında soruşturma yapılmasını sağlayabilecek nitelikte bilgilerdir. Dolayısıyla tükürük örneği alınması amacıyla başvurucuya karşı güç kullanılması hakkında soruşturma yapılmasına müsaade edilmeden adli sürecin sona erdirilmesi etkili soruşturma ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Sonuç olarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

67. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

68. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

69. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

70. İncelenen başvuruda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu yanında Dairenin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda, Dairece yapılan incelemenin niteliği itibarıyla yargılama faaliyeti olmadığı dikkate alınarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre yapılması gerekenlere hükmedilmelidir. Bu sebeple isnat edilen eylem nedeniyle ilgililer hakkında soruşturma yapılması maksadıyla başvurucunun soruşturma izni verilmesine yer olmadığına ilişkin karara yönelik itirazının kabulü ile anılan kararın kaldırılması için işbu kararın bir örneğinin Daireye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

71. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

72. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya talebine bağlı kalınarak manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle :

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının maddi boyutu ile usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekli işlemlerin yapılması amacıyla soruşturma dosyasıyla birlikte İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesine (E.2020/648, K.2020/716) iletilmek üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No:2020/30507) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK GÜNDOĞAN

B. No: 2020/34479 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34479

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK GÜNDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34479)

Karar Tarihi: 10/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 28/7/2025 - 32969

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Burak GÜNDOĞAN

Vekili : Av. Emrullah MANAV

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, daimî işçi kadrosuna geçirilmeme yönündeki idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Etimesgut Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde (İdare) 2017 yılı üç sürücülü aracın akaryakıt hariç yedi aylık kiralama hizmet alımı ihalesi kapsamında işçi sıfatıyla şoför olarak çalışmaktayken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesi ile 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı

KHK) eklenen geçici 23. ve 24. maddelere istinaden sürekli işçi kadrosuna geçmek için İdareye başvurmuştur.

3. İdare tarafından talebi reddedilen başvurucu, Devlet Su İşleri 20. Bölge Müdürlüğü Tespit Komisyonuna başvurmuş; başvurusu olumsuz neticelenince Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde kadroya geçmek için ilgili mevzuatta yer alan %70'lik değer hesabı da dahil olmak üzere tüm şartları sağladığını ileri süren başvurucu, kendisiyle aynı durumda olanların sürekli işçi kadrosuna geçirildiğini belirtmiştir.

4. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde daimî işçi kadrosuna geçirilme ile ilgili şartlar düzenlenmiştir. Anılan maddenin onuncu fıkrası şöyledir:

"Bu maddenin uygulanmasında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı; 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca ihale konusu işte çalıştırılacak personel sayısının ihale dokümanında belirlendiği, bu personelin çalışma saatlerinin tamamının idare için kullanıldığı ve yaklaşık maliyetinin en az %70'lik kısmının asgari işçilik maliyeti ile varsa ayni yemek ve yol giderleri dahil işçilik giderinden oluştuğu, yıl boyunca devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet alımlarını ifade eder. Hizmet alım sözleşmesi kapsamında niteliği birbirinden farklı hizmet türlerinin bulunması halinde personel çalıştırılmasına dayalı olup olmama yönünden yapılacak değerlendirme her hizmet türü için ayrı ayrı yapılır. Danışmanlık hizmetleri, hastane bilgi yönetim sistemi hizmetleri ve çağrı merkezi hizmetlerine ilişkin alımlar personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı olarak kabul edilmez."

5. Tebliğ'in "Hizmet Alımı Sözleşmesi Açısından Kapsamın Belirlenmesi" başlıklı 4. maddesi şu şekildedir:

"1) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye eklenen geçici 23 üncü madde ile tanınan sürekli işçi kadrolarına geçirilme hakkından yararlanılabilmesi için personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesinin anılan maddenin onuncu fıkrasında tanımlanan personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi olması gerekir.

(2) Bir sözleşmenin personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi için;

a) 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca ihale konusu işte çalıştırılacak personel sayısının ihale dokümanında belirlenmiş olması,

b) Bu personelin çalışma saatlerinin tamamının idare için kullanılması,

c) Yaklaşık maliyetin en az %70'lik kısmının asgari işçilik maliyeti ile varsa ayni yemek ve yol giderleri dahil işçilik giderinden oluşması,

ç) Yıl boyunca devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet alımı niteliğinde olması, şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir."

6. Mahkeme, ihale sözleşmesinin bir örneğini, ihaleye ilişkin şartnameyi, birim fiyat teklif cetvelini ve personel gider oranını dosyaya getirtmiş; ayrıca sözleşmenin önceki yıllarda da aynı kapsamda imzalanıp imzalanmadığı ve devam edip etmediği hususu ile buna ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini İdareden talep etmiştir. İlgili mevzuat hükmü ile ihaleye ait dokümanları inceleyen Mahkeme 25/12/2018 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Gerekçeli kararda, 375 sayılı KHK'da belirtilen %70'lik değer hesabının

sağlanması koşulunun yerine getirildiğini, ancak davalı İdare tarafından sözleşmenin yedi aylık süre için imzalandığını, başvurucunun çalıştığı firmayla yeni bir sözleşme de imzalamadığını belirtmiştir. Buna göre 1/1/2018 tarihli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24'üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğ'in (Tebliğ) 4. maddesine atıfta bulunan Mahkeme, başvurucunun yedi aylık hizmet alım sözleşmesi kapsamında çalıştığını, Tebliğ'in 4. maddesine göre ise yıl boyu devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden hizmet alım sözleşmesi kapsamında çalışması gerektiğini belirterek anılan şartı sağlamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

7. Başvurucu, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 11/3/2020 tarihli karar ile istinaf talebinin kesin olarak reddine hükmetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 13/10/2020 tarihinde öğrenmiş; 11/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; daimî işçi kadrosuna geçirilmek üzere mevzuatın aradığı tüm şartları sağladığını, sözleşmenin sadece ismine bakılarak yapılan değerlendirmenin hatalı olduğunu, bu kapsamda %70 şartını sağlayan ihalenin hizmet alımı niteliğinde olduğunu, kendisiyle aynı ya da benzer durumda bulunan kişilerin talebinin kabul edildiğini, yargılama sürecinde iddia ve itirazlarının incelenmediğini belirterek adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkesinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; değerlendirme yapılırken konuya ilişkin mevzuatın, insan hakları yargısı içtihadının ve somut olayın özelliklerinin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru formunda başvurucu, özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik bir şikâyetinin olmadığını, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurucunun ilgili hakkın hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin objektif ve somut gerekçeler belirtilmediği, bu itibarla ihlal iddiasının temellendirilmediği görüldüğünden anılan şikâyet yönünden ayrıca inceleme yapılmamış; iddialar hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında ele alınmıştır.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

13. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması

ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

14. Başvuru konusu davada Mahkemenin ara kararları ile ihaleye ilişkin bilgi ve belgeleri toplayarak ilgili mevzuat kapsamında bir inceleme yaptığı, özellikle İdareden sözleşmenin önceki yıllarda da aynı şekilde imzalanıp imzalanmadığı ve devam edip etmediği hususu ile buna ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini talep ettiği ve gönderilen cevabi yazılar çerçevesinde Tebliğ'in 4. maddesinde yer alan "yıl boyunca devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet alımı" şartının sağlanmadığı sonucuna vardığı görülmüştür.

15. Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahattin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Başvurucu Etimesgut Sosyal Hizmet Müdürlüğünde 2017 Yılı 7 Aylık 3 Adet Sürücülü Aracın Akaryakıt Hariç Kiralama hizmet alımı ihalesi kapsamında işçi olarak çalışmaktayken 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 127. maddesiyle 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye eklenen geçici 23. ve geçici 24. maddeleri uyarınca sürekli işçi kadrosuna geçirilme talebi ile başvurmuştur. Ankara Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü işlemi kabul etmemiştir. Başvurucu işlemin iptali için idare mahkemesine dava açmıştır. İdare Mahkemesi davayı reddetmiştir. Derece mahkemeleri ve karar kesinleştikten sonra Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru için müracaat etmiştir.

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti

değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun şekilde yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

5. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü -kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde- diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

6. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini yeterli bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve yeterli bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

7. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

8. İdare Mahkemesinin gerekçesi "dava konusu olayda kamu kurum ve kuruluşlarında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi kapsamında çalıştırılan işçilerin sürekli kadroya geçirilebilmesi için hizmetin kapsamının belirlenmesine ilişkin dört şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği açık olup davacının 7 aylık hizmet alımı sözleşmesi kapsamında çalıştığı, yıl boyu devam eden niteliği gereği süreklilik arz eden hizmet alım şartını sağlanamadığı görülmüştür. Bu durumda davacının 7 aylık hizmet alımı sözleşmesi kapsamında çalışması dolayısıyla yıl boyu devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet alım niteliğinde olma şartını sağlamadığı görüldüğünden dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır." Şeklindedir.

9. Başvurucu istinaf başvurusunda davalı idarenin savunmasında belirtmediği gerekçenin mahkeme tarafından oluşturulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca işin niteliği gereği yıl boyu devam eden bir iş olduğunu, başvurucunun Etimesgut Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne işe alındığı yıl kurulmuş olması nedeniyle kalan süre olan 7 aylık süre için işe alındığını belirtmiştir. İşin niteliği gereği yıl boyu süren bir iş olduğunu belirtmiştir.

10. Sayın çoğunluk tarafından mahkeme kararında bariz takdir hatası açık bir keyfîlik bulunmadığı belirtilmiş ise de idare mahkemesinin idarenin yerine geçerek gerekçe ikame ettiği anlaşılmaktadır. Mahkeme kararında ve istinaf kararında başvurucunun itirazlarında ileri sürdüğü "yıl boyu devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet

alımı şartını öngörmektedir.” Mevzuatın lafzından yıl boyunca devam edecek nitelikte olması gereken hususun hizmet alımı değil işin niteliği olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu bağlamda mahkemenin somut olayda uygulanan hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yoruma dayanmadığı açıktır. Kabul edilebilir bir yoruma dayanmayan bu husus bariz takdir hatası olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda yukarıda genel ilkeleri Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtilen ve özetlenen kararlar dikkate alındığında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

Üye Selahaddin MENTEŞ

ASEF KOÇ

B. No: 2020/38274 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38274

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASEF KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38274)

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Asef KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklu olan başvurucuya kravat verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında 2018 yılında tutuklanmış ve Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulmuştur. İdare ve Gözlem Kurulunun (Kurul) 17/7/2017 tarihli kararıyla hükümlü ve tutuklular ile kurumun güvenliğinin sağlanması, oda ve eklentiler ile adliye ve hastane sevklerinde asayişin korunması amacıyla mahpusların yakınları tarafından getirilen kravatların kuruma alınmamasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu; duruşmalarda, açık ve kapalı görüşler ile özel günlerde kravat takmak istediğini, ilgili Kurulca verilen kravat yasağına ilişkin kararın hukuka aykırı olduğunu ve ailesinin temin edeceği kravatın kendisine teslim edilmesi gerektiğini ileri sürerek söz konusu uygulamanın kaldırılması talebiyle şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Osmaniye İnfaz Hâkimliği, alınan idari kararda hukuka aykırı bir yönün bulunmadığı gerekçesiyle 23/10/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir. İtiraz talebi, kararda usule ve

kanunaaykırılık olmadığı gerekçesiyle Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/11/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 18/11/2020 tarihinde öğrenmiş ve 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; talep ettiği ve yakınlarının temin edebileceği bir kravatın kendisine verilmemesi nedeniyle duruşmalarda ve görüş günlerinde kravat takamadığını, bu uygulamanın ayrımcı bir tutuma dayandırıldığını ve insanlık dışı muamele teşkil ettiğini, mahkemelerce verilen kararların gerekçesinin yetersiz ve hukuka aykırı olduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının, işkence ve kötü muamele yasağının, eşitlik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata saygı hakkı kapsamında önemli bir zarara uğrayıp uğramadığı ve anılan hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, K.V. [GK] (B. No: 2014/2293, 1/12/2016) ile Seyfeddin Bahar (B. No: 2014/10204, 5/4/2017) başvurularında, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal ve kişisel önemi düşük olan veya bulunmayan başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceğinin hüküm altına alındığını ve anılan düzenlemenin kaynağının hâkimin önemsiz ve küçük işlerle uğraşmaması gerektiğini ifade eden kadim De minimis non curat praetor ilkesi olduğunu vurgulamıştır. Buna göre, Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V., §§ 55-57; Seyfeddin Bahar, § 26).

10. Anayasa Mahkemesi, anayasal önemin temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşıma şeklinde ifade edilebilecek iki unsurunun bulunduğunu kabul etmiştir (K.V., § 61; Seyfeddin Bahar, § 27). Kişisel önemin bulunmaması koşulu ise somut olayın başvurucunun kişisel durumu üzerindeki olumsuz etkisinin derecesiyle ilgilidir. Somut olayda ortaya çıkan kişisel zararın önemli olup olmadığı başvurucunun subjektif algısı belirlemez. Bu husus başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından

değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67; Seyfeddin Bahar, § 30). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, radyo, şalvar, şal, küçük makas, para bandı, kalemlik, keçeli kalem, tırnak makası ve yelek gibi birtakım eşyaların mahpusa güvenlik gerekçesiyle verilmemesi şeklindeki uygulamanın konu edildiği Murat Türk (4) (B. No: 2015/19665, 28/6/2018) başvurusunu anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez nitelikte bulmuştur.

11. Somut olayda başvurucunun iddiası, ailesi tarafından temin edilecek kravatın kendisine teslim edilmesinin ve kravat takma talebinin ceza infaz kurumu tarafından engellenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Bu hususta başvurucu, görüş günlerinde ve duruşmalarda kravat takamadığını belirtmiş; başkaca bir açıklamada bulunmamıştır. Başvuruya konu edilen hususun genel bir soruna işaret etmediği, Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığının ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

12. Öte yandan başvuruya konu edilen eşyanın gerekliliği ve bu eşyanın kullanılamaması durumunda yaşanması muhtemel elem, sıkıntı ya da diğer başka manevi zorluklar konusunda başvurucu tarafından hiçbir subjektif ve somut açıklamada bulunulmadığı görülmektedir. Ayrıca söz konusu eşyanın objektif olarak nitelendirilebilecek nitelikte temel bir ihtiyaç maddesi olmadığı veya yaşamsal bir öneminin bulunmadığı açıktır. Ceza infaz kurumunda tutulmasından dolayı başvurucunun birtakım sınırlamalara maruz kalmasının doğal olduğu ve söz konusu uygulamanın güvenlik kaygısı doğrultusunda sınırlı şekilde uygulandığı da dikkate alındığında, başvurucu açısından ne derece gerekli olduğu hususunda bir herhangi bir açıklamanın yapılmadığı başvuruya konu olan sınırlamanın ölçülülükten uzak olmadığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla söz konusu eşyanın güvenlik gerekçesiyle başvurucuya verilmemesinin kendisi açısından önemli bir zarar doğurmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

13. Bu açıklamalar çerçevesinde Mahkemenin sıklıkla uyguladığı ve açık bir içtihadının bulunduğu özel hayata saygı hakkı kapsamında yapılan başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşıdığı, başvuru formunda ileri sürülen mevcut koşullarda başvurucunun önemli bir zarara uğradığı söylenemeyecektir.

14. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, savcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi, Selahattin Demirtaş (4) (B. No: 2017/27359, 10/6/2020, §§ 33-35) kararında; İnfaz Hâkimliğine şikâyet incelemeleri sırasında alınan savcılık görüşünün şikâyetçilere bildirilmemesinin anayasal önem taşımadığını, içeriğinde başvurucunun cevap vermesini gerektirmeyen ve daha önce ileri sürülmemiş yeni bir olgudan bahsedilmeyen durumlarda savcılık görüşünün başvurucuya bildirilmemesinin önemli bir zarara da neden olmadığını ifade etmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının da anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENVER BAYSAL

B. No: 2020/39768 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39768

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENVER BAYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39768)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Enver BAYSAL

Vekili : Av. Rojhar EROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda verilen yemeği, protesto amacıyla toplu şekilde almama nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucuyla birlikte aynı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan S. A. Adalet Bakanlığına hitaben yazdıkları 17/7/2020 tarihli dilekçeleriyle birtakım taleplerde bulunmuştur. Başvurucu ve S.A. dilekçelerindeki taleplerinin yerine getirilmesi amacıyla Ceza İnfaz Kurumu tarafından verilen öğlen ve akşam yemeklerini protesto ederek yemek almama eylemine başlamıştır.

4. Söz konusu bu durum ceza infaz kurumu personeli tarafından 17/7/2020, 18/7/2020 ve 19/7/2020 tarihli tutanaklarla tespit etmiş; Ceza İnfaz Kurumu idaresi başvurucu ve S. A. hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu), disiplin soruşturması sonucunda başvurucu ve S. A. hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen "protesto amacıyla idarece verilen yemeği topluca almama" eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle "1 ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma" cezası verilmesine 30/7/2020 tarihinde karar vermiştir.

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun itirazını 10/9/2020 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 14/10/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu tarafından itirazın reddi kararı 29/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Ceza infaz kurumu personeli tarafından tanzim edilen tebliğ-tebellüğ belgesini başvurucu imzalamaması nedeniyle "İmtina etti." şeklinde ibare yazılmıştır.

9. Başvuru 18/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu vekili başvuru formunda, itirazın reddi kararını dosyaya 8/12/2020 tarihinde vekâletname sunduktan sonra Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden öğrendiğini belirtmiştir.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; başvurucu ceza infaz kurumundaki sorunlara dikkat çekmek amacıyla diğer bir hükümlü ile öğlen ve akşam yemeklerini almayarak eylem yaptıklarını, bu eylemin bir ifade yöntemi olduğunu ve herhangi bir şiddet çağrısı, nefret söylemi veya terör eylemine destek amacıyla yapılmadığını belirtmiştir. Bu doğrultuda başvurucu, gerçekleştirdikleri eylem nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Öte yandan başvurucu vekili, nihai kararın başvurucuya tebliğ edilmediğini, zira tebliğ-tebellüğ belgesinde başvurucunun imzasının bulunmadığını, bu nedenle nihai kararı dosyaya vekâletname sunduktan sonra UYAP üzerinden öğrendiğini ve akabinde bireysel başvuru yaptığını belirterek başvuru süresi yönünden mazeretinin kabul edilmesini talep etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık görüşü beklenmeden başvurunun incelenmesine karar verilmiştir.

14. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

15. Bununla beraber 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün

64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı mazeret nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde bu durumu delillendiren belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

16. Somut olayda, nihai karar Ceza İnfaz Kurumu tarafından başvurucuya 29/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucu tebliğ-tebellüğ belgesini imzalamaktan imtina etmiştir. Bunun üzerine başvurucu vekili, başvurucunun tebliğ-tebellüğ belgesinde imzasının olmaması nedeniyle nihai kararın tebliğ edilmediğini ve kendisinin de nihai kararı 8/12/2020 tarihinden sonra öğrendiğini ileri sürerek mazeret talebinde bulunmuştur.

17. 6216 sayılı Kanun'da bireysel başvurunun 30 günlük süre içinde yapılamamasına ilişkin haklı bir mazeretin bulunması gerektiği, böyle bir durumda öncelikle mazeretin geçerli görülüp görülmediğinin inceleneceği belirtilmiş ancak haklı mazeretin ne olabileceğinden bahsedilmemiştir. İçtüzük'te ise haklı mazeretin mücbir bir neden veya ağır hastalık gibi hâller olabileceği düzenlenmiştir. Şu hâlde hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün olmadığından Anayasa Mahkemesi, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 21).

18. Başvuru formunun başvuru süresine ilişkin mazeret kısmında; nihai kararın başvurucuya 29/10/2020 tarihinde tebliğ edilmediği, zira başvurucunun imzasının ilgili tebligatta yer almadığı, başvurucunun imzadan imtina ettiğinin not edildiği belirtilmekle yetinilmiş bunun dışında herhangi bir ek açıklamaya yer verilmemiştir. Buna karşın tebligat usulüne uygun şekilde yapılmadığı hâlde ceza infaz kurumu görevlilerince imzadan imtina edildiği şeklinde bir not düşülerek gerçekte başvurucunun bilgilendirilmemesinde ne gibi bir amacın güdüldüğü, benzer uygulamaların daha önce de yapılıp yapılmadığı, bu işlemi yapan görevliler hakkında yasal yollara başvurulup başvurulmadığı gibi birtakım gerekli açıklamaların da başvurucu tarafından yapılması beklenmektedir. Aksi hâlde tebliğ evrakına konu karar öğrenildiği hâlde sadece imzadan imtina etmek suretiyle yasal başvuru süreleri kolaylıkla anlamsız hâle getirilebilecektir ki bu hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleriyle bağdaşmayan bir durum ortaya çıkarır. Bu nedenle başvurucunun yeterli açıklama içermeyen bireysel başvuru süresine ilişkin mazeretinin kabul edilmesi mümkün değildir.

19. Öte yandan, bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcında, ihlalin başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihi esas alınacaktır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

20. Somut olayda, yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurucunun nihai kararı 29/10/2020 tarihinde öğrendiğinin kabul edilmesi gerekir. Bu doğrultuda, başvurunun 29/10/2020 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 18/12/2020 tarihinde yapıldığı ve başvuruda süre aşımı olduğu anlaşılmıştır (nihai kararın asıl ya da vekilden herhangi biri tarafından öğrenilmesiyle bireysel başvuru süresinin başlayacağına ilişkin değerlendirme için bkz. Nurullah Semo, B. No: 2019/5163, 8/6/2021, §§ 23-24).

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRİ BORA

B. No: 2021/443 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRİ BORA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/443)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : 1.Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

2. Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Hayri BORA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üçüncü kişiler tarafından silahlı tehdit ve şiddete maruz kalındığı iddiasına ilişkin olarak yapılan soruşturmanın etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

i. Olay günü 14/6/2020 tarihinde sabah saatlerinde başvurucu, evinin bahçesinde eşi, kızı, kardeşi ve kardeşinin eşiyle otururken 100 metre ileride oturan ve kavgalı olduğu ağabeyinin oğlu M.B. yüksek sesle kendilerine küfredip tehditte bulunmuştur.

ii. Aynı gün evin önüne gelen M.B. silah (tabanca) ile havaya ateş etmiş, silahla başvurucunun üzerine yürümüş, başvurucunun göğsüne yumruk atmıştır. Başvurucu, düşerek dizinden yaralanmıştır. Eve ateş eden M.B. kendisine müdahale etmek isteyen başvurucunun kardeşi T.B.nin üzerine yürümüş ve T.B.yi yumruklayarak başından yaralamıştır.

iii. Mermi kovanlarını toplayan M.B. olay yerinden ayrılmıştır.

3. Kızılcahamam Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) resen başlattığı ceza soruşturması kapsamında kolluk görevlileri düzenledikleri 14/6/2020 tarihli Olay Tutanağı'nda, olay yeri olup başvurucuya ait olan bahçe ve çevresinde yapılan incelemede ev ve sokak arasında 9 mm çapında üç boş kovan ve 9 mm çapında iki mermi bulunduğu belirtilmiştir.

4. Kızılcahamam Devlet Hastanesinin 14/6/2020 tarihli geçici hekim raporunda başvurucunun sol dizinde hassasiyet ve sol diz yüzeyinde nokta şeklinde abrazyon bulunduğu belirtilmiştir. Hastanenin 15/6/2020 tarihli kati raporunda, başvurucunun sol dizinde 0,5 cm'lik, kurutlu (yara kabuğu) dermabrazyon bulunduğu, yaranın etkisinin basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği tespiti yapılmıştır.

5. Olayın gerçekleştiği bina üzerinde 7/9/2020 tarihinde mermi izi araştırması yapılmış, bina üzerinde iki mermi izi olduğu düşünülen ize rastlanmış, duvar malzemesi oyularak yapılan araştırmada ise mermi çekirdeğine rastlanmamıştır.

6. Başsavcılık, M.B. hakkında başvurucu ve T.B.ye yönelik silahla tehdit, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma ya da taşıma veya bulundurma, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve hakaret suçlarından yürüttüğü soruşturmada 7/10/2020 tarihinde yeterli delil bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun karara itirazı Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 19/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Her iki mağdura yönelik olarak şüpheliye isnat olunan eylemler yönünden yürütülen soruşturma kapsamında mağdur T.B.nin kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itirazı Ankara Batı 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 9/12/2020 tarihinde kısmen kabul edilmiştir. Şüpheli M.B. hakkında resen soruşturulan silahla tehdit, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma ya da taşıma veya bulundurma suçları ile şikâyete tabi suçlardan itiraz eden T.B.ye yönelik konut dokunulmazlığını ihlal etme, hakaret suçları yönünden ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar M.B. hakkında kamu davası açılması için kaldırılmıştır.

9. Yeniden yürütülen soruşturma neticesinde M.B. hakkında kamu davası açılmış; 4/11/2021 tarihinde basit yaralama, hakaret ve konut dokunulmazlığını ihlal suçlarından şikâyetten vazgeçme nedeniyle düşme kararı verilmiştir. Silahla tehdit ile 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından verilen hapis ve adli para cezası yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucuya yönelik basit yaralama suçu yönünden ise uzlaşma işlemleri başlatılmış, başvurucu ile şüpheli M.B.nin uzlaşması nedeniyle 12/4/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

11. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; kendisine yönelik silahla tehdit, fiziksel ve sözlü şiddet eylemi hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat

hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önemlidir. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

14. Başvurucunun iddiasına göre M.B. önce başvurucu ile yanındakilere küfredip hakaretlerde bulunarak olay yerinden ayrılmış ancak bir süre sonra olay yerine gelip silahla tehdit edip başvurucunun göğsüne yumrukla vurmuştur. Olayın belirli bir zaman dilimine yayılması, tehditte ateşli silah kullanılması ve M.B.nin eyleminin başvurunun yaralanmasına neden olması birlikte değerlendirilerek başvurucunun maruz kaldığı eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaştığı değerlendirilmiştir. Bu sebeple başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir. Bununla birlikte başvurucuya yönelik basit yaralama suçundan yapılan şikâyetin uzlaşma ile sonuçlandığı dikkate alınarak bu yöndeki ihlal iddiaları inceleme kapsamı dışında bırakılmıştır.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usuli yönü (usul yükümlülüğü), savunulabilir nitelikteki her kötü muamele olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir. Bu soruşturmanın temel amacı, insan onurunu koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin veya diğer bireylerin kötü muamele niteliğindeki filleri nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 110-112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

17. Başvuruya konu olayın kamu makamlarınca öğrenilmesinin akabinde resen soruşturma başlatıldığı, olay yeri incelesi yapılarak kovan ve mermi çekirdeklerinin tespit edildiği görülmüştür. Buna karşılık binada mermi izi olup olmadığına ilişkin araştırma olay tarihinden yaklaşık üç ay sonra gerçekleştirilmiştir.

18. Silahlı tehdit eylemini gerçekleştirdiği ve ateş ettiği ileri sürülen şüpheli M.B.nin evinde

olay günü arama yapıldığı görülmüşse de atış artığının tespiti için şüpheliden örnek alındığına ilişkin olarak soruşturma dosyasında bir belge bulunmadığı anlaşılmıştır.

19. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, olay yerinde bulunan tüm tanıkların müştekilerin yakın akrabaları olması nedeniyle beyanlarına itibar edilemeyeceği değerlendirmesi yapılmışsa da bu beyanların birbiriyle ve diğer maddi delillerle uyumlu olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yoktur. Bunun yanı sıra olaya ilişkin başka tanık olup olmadığının, çevrede kayıt alan kamera bulunup bulunmadığının araştırılmadığı anlaşılmıştır. Nitekim soruşturma sonucunda şüpheli M.B.nin üzerine atılı suçlar yönünden yeterli delilin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Olay yeri incelemesinde ele geçirilen kovan ve mermiler sabit olmasına karşın olası bir şüpheli tespiti için araştırma yapılmadığı, şikâyete konu olaya ilişkin maddi gerçekleşme koşulları aydınlığa kavuşturulmayarak olayın belirsiz bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Soruşturma süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun şikâyetine yönelik etkili bir ceza soruşturması yapılmadığı kanaatine varılmıştır. Nitekim aynı olay nedeniyle diğer mağdur yönünden verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın daha sonra kaldırılarak kamu davası açılması anılan tespiti güçlendiren bir olgu olarak değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerinin yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından ihlalin tespiti ile yeniden soruşturmaya karar verilmesiyle yetinilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Kızılcahamam Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/925) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2020/4421) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ GÜLŞEN

B. No: 2021/4057 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4057

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ GÜLŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4057)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Mehmet Ali GÜLŞEN

Vekili : Av. Mehmet BİÇEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; çöp toplama sahasında bulunan ve askeriyeye ait olan malzemenin patlaması sonucu meydana gelen ağır yaralanmadan doğan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, yargılamanın makul süredesonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun ailesi 4/4/2010 tarihinde Ergani Belediyesine ait çöp toplama sahasındaki geri dönüşümlü atıkları ayrıştırmak üzere evlerinin yanındaki alana getirmiştir. Başvurucunun babası C.G. 5/4/2010 günü bu atıkların içinde bulunan askerî malzemeleri ayıklarken metal kutu şeklindeki el bombası fünyesini açamamış ve yere atmıştır. Bu sırada kendisine yardım eden başvurucunun kutuyu kurcalayıp içindeki yüzük şeklindeki pimi çekmesiyle patlama meydana gelmiştir. Bu patlama sonucu başvurucunun sağ elinin baş ve işaret parmakları kopmuş, yüzünde yaralanma olmuştur. Ayrıca bu alanda oyun oynayan M.Y. de patlamanın etkisiyle yaralanmıştır.

3. Ergani Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olaya ilişkin soruşturma başlatmıştır. Soruşturma dosyasında bulunan ve Ergani İlçe Emniyet Müdürlüğünce hazırlanan 6/4/2010 tarihli olay yeri inceleme raporunda; olay yerinde MKE (Makine ve Kimya Endüstrisi) ibareli çok sayıda askerî mühimmat kutusu, kullanılmış el bombası fünyeleri, fünyelere ait çekilmiş pimler, eski askerî bot ile eski askerî kıyafetlerin olduğu ve patlama riski taşıyan el bombası fünyelerinin olay yerine gelen bomba imha ekibince kontrollü şekilde patlatıldığı ifade edilmiştir.

4. Soruşturma kapsamında, üç kişiden oluşan bilirkişi heyetinden kusur durumuna ilişkin rapor alınmıştır. Raporda kazaya sebep olan el bombası fünyelerinin uygun şekilde imha edilmeden çöpe atılması ve gereği gibi muhafaza edilmemesinden dolayı Millî Savunma Bakanlığının (İdare) hizmet kusuru olduğu tespiti yapılmıştır. Ayrıca eğitimli eleman istihdam etmeyen C.G.nin çocuk yaştaki kazalıların işyerinde çalışmasına ve bulunmasına göz yumarak olayın meydana gelmesinde asli kusurlu olduğu, kazalıların ise kusurlu olmadığı belirtilmiştir.

5. Soruşturmada tarafların uzlaşması üzerine şüpheli C.G. hakkında başvurucu ve M.Y.yi taksirle yaralama suçundan 24/5/2012 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda, olaydaki askerî mühimmat ile ilgili askerî yargıyı ilgilendiren bir durumun ve sorumluluğun olup olmadığı hususunda 7. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığının da soruşturma yürüttüğü açıklanmıştır.

6. Olaydan sonra başvurucu ve başvurucuya velayeten yakınları, 17/12/2010 tarihinde İdareye müracaat ederek olay nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların tazminini talep etmişse de bu talebe herhangi bir cevap verilmeyerek müracaatları zımnen reddedilmiştir.

7. Talebin reddedilmesi üzerine başvurucu ve başvurucuya velayeten yakınları, uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini için Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmış; 28/3/2011 tarihli dava dilekçesinde yaralanmanın askeriyeye ait el bombası fünyelerinin patlaması sonucu meydana geldiğini, fünyelerin etkisiz hâle getirilmeksizin çöplüğe bırakılması nedeniyle davalı İdarenin kusurlu olduğunu ileri sürmüştür. Davalı İdare savunmasında olay akabinde 7. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığınca Ergani Mühimmat Bölük Komutanlığında yapılan araştırma ve sayımda el bombası fünyelerinin eksik olmadığının tespit edildiğini, ilgili mevzuat gereği İdarenin patlamaya hazır el bombası fünyelerini meskûn mahaldeki çöplüğe atması gibi bir prosedürün mevcut olmadığını, meydana gelen patlamayla hizmet işleyişi arasında illiyet bağı bulunmadığını, bu nedenle İdareye ait askerî mühimmatın patlamaya neden olduğu iddiasının dayanaksız olduğunu ileri sürmüştür.

8. İdare Mahkemesi 7/12/2011 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi gerekçesinde başvurucunun anne ve babasının çöp toplama sahasında buldukları askerî malzemelerin tehlikesinin farkında olmalarına rağmen bu malzemeleri evlerinin yanındaki alana getirdiklerini, bakım ve gözetim görevlerini ihmal ederek velayetleri altındaki çocuklarını uyarıp kontrol etmediklerini, olayın meydana gelmesinde asli kusurlu olduklarını, başvurucunun da olay tarihi itibarıyla 14 yıl 6 ay 15 günlük olduğunu, yaşı itibarıyla askerî mühimmatı parçalamaya çalışmanın tehlikeli sonuçlar doğurabileceğinin farkında olduğunu ancak üzerindeki yazılardan askeriyeye ait olduğunu anladığı kutuyu açmaya çalışarak kusurlu eylemde bulunduğunu, davacıların kusurlu eylemlerinin zararın doğumu ile İdarenin kusuru arasındaki illiyet bağını kestiğini, bu nedenlerle davalı İdarenin

tazmin sorumluluğu olmadığını belirtmiştir.

9. İdare Mahkemesinin ret hükmüne karşı kanun yoluna başvuran davacının temyiz talebi Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) tarafından 9/9/2015 tarihinde kararın usul ve hukuka uygun olduğu belirtilerek reddedilmiştir. Daire, karar düzeltme talebini de 29/9/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 17/11/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 7/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; yaralanmasının askeriyeye ait el bombası fünyelerinin patlaması sonucu oluştuğunu, fünyelerin etkisiz hâle getirilmeksizin çöplüğe bırakılması nedeniyle İdarenin hizmet kusuru olduğunu, yaralanması sebebiyle iş gücünü ciddi oranda kaybettiğini, psikolojik sorunlar yaşadığından okula devam edemediğini, yaşadığı bu sıkıntılara rağmen tazminat taleplerinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) başvurucunun iddiaları doğrultusunda kişi özgürlüğü ve güvenliği, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları yönünde görüş bildirmiştir. Bakanlık, görüşünde somut olay süreci ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktararak başvurucunun iddia ve tezlerinin derece mahkemeleri nezdinde tartışıldıktan sonra maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddedildiğini belirtmiş; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda başvurucunun şikâyetlerinin özü yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. O hâlde başvuruda incelenmesi gereken ilk husus başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceğidir.

15. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20). Bu değerlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığının ve maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110).

16. Başvuruya konu olay, askeriyeye ait mühimmatın da içinde olduğu çöplerin ayrıştırılması sırasında el bombası fünyelerinin patlaması sonucu gerçekleşmiştir. Başvurucu, öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu eylem nedeniyle sağ elinin baş ve işaret parmaklarını kaybetmiş ve yüzünden yaralanmıştır. Bu sebeple başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

17. Başvurucu vekilinin 15/12/2020-25/12/2020 tarihleri arasında istirahatli olduğuna ilişkin sunduğu rapor (T.C. Sağlık Bakanlığı Filyasyon Merkezinden alınan istirahat raporu) haklı mazeret olarak kabul edilmiş ve bu nedenle başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

19. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., § 136, 137).

20. Anılan koruma yükümlülüğü niteliği itibarıyla birtakım riskler içeren, ihmal edilmesi hâlinde kişilerin yaşamına yönelik tehlikeli bir durum yaratacağı hususunda tereddüt bulunmayan askerî mühimmatın toplanmasına ve imhasına ilişkin faaliyetler için de geçerlidir (Kadri Ceyhan [GK], B. No: 2014/1924, 17/5/2018, § 90). Bu açıdan bakıldığında devletin yaşamı koruma yükümlülüğü kapsamında anılan hizmeti yerine getirirken kişilerin yaşamı ile vücut bütünlüğünün korunması için gerekli güvenlik tedbirlerini alması, ölüm ve yaralanma olaylarının önüne geçmek için makul ölçüler çerçevesinde gerekenleri yapması bir zorunluluktur (Cemal Kılıç, B. No: 2014/8722, 11/6/2018, § 48).

21. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

22. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

23. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

24. Somut olayda başvurucu, yaralanmasına neden olan patlamanın İdarenin hizmet kusuru neticesinde gerçekleştiği iddiasıyla zararlarının tazmini için tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi ise meydana gelen patlamada başvurucu ve ailesinin kusurunun zararın ortaya çıkışı ile İdarenin kusuru arasındaki illiyet bağını kestiği gerekçesiyle maddi ve manevi tazminat taleplerini reddetmiştir (bkz. § 8). Başvurucunun iddiaları, İdarenin hizmet kusuru neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu hususun gözardı edilerek taleplerinin reddedilmesine ilişkindir.

25. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde İdare Mahkemesinin Başsavcılığın patlama olayına ilişkin yürüttüğü soruşturma dosyası ile 7. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığının soruşturma dosyasını dava dosyasına getirtmediği, ceza soruşturmalarında elde edilen delilleri yargılamaya kazandırmadığı görülmüştür. Özellikle Başsavcılıkça alınan olay yeri inceleme raporu ve bilirkişi raporundaki tespitler İdarenin hizmet işleyişinde kusuru olduğu yönünde tereddüt uyandırmasına rağmen bu deliller değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca İdare Mahkemesi, patlamaya neden olan el bombası fünyelerinin askeriyeye ait olup olmadığı, askerî mühimmatın toplanması ve imha edilmesi faaliyetinin ilgili mevzuata uygun şekilde ve kamusal güvenliğe ilişkin her türlü makul tedbir alınarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği hususlarını araştırmamış; gerekiyorsa keşif yapılması ve bilirkişi raporu alınması gibi delillere de başvurmamıştır.

26. Başvurucunun başvuruya konu tam yargı davasında İdarenin hizmet kusuru nedeniyle yaşamının tehlikeye girdiğine yani olayda yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine dayandığı gözetildiğinde uyuşmazlığın çözümü için bu iddialarının karşılanması gerektiği açıksa da yargı makamları, idari hizmet işleyişinde var olduğu iddia edilen kusurun olayın oluşumundaki etkileri yönünden herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Bu açıdan kamuya açık çöp toplama sahasında atıl hâlde bulunan askerî atıklara başvurucu yakınlarının ulaşabilmesine ve başvuruya konu olayın yaşanmasına İdarenin hizmetinin kötü işlemesinin neden olup olmadığının bahsedilen deliller bağlamında tartışılmaksızın bir karar verilmesinin yapılan yargılama açısından önemli bir eksiklik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

27. İzah edildiği şekilde delillerin toplanması ve değerlendirilmesi sırasındaki eksiklikler dikkate alındığında İdarenin sorumluluğundaki askerî mühimmatın toplanması ve imha edilmesi faaliyetinin kusurlu şekilde yerine getirildiği iddiasının İdare Mahkemesince derinlemesine araştırılmadığı, yaşam hakkını koruyan ilgili hukuk hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasına imkân tanıyacak bir yargılamanın yürütülmediği anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Yaşam hakkının usul boyutu konusunda varılan sonucun gerekçesi dikkate alınarak yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun bu aşamada incelenmesi mümkün görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, tam yargı davası yargılamasının dokuz yıldan fazla sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde somut olay süreci ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarıldıktan sonra yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

31. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 250.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2011/2108, K.2011/3271) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULBAHRİ ÜYSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/9937 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULBAHRİ ÜYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9937)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Abdulbahri ÜYSAL

2. Kumrihan DEMİR

3. Makbule SEVLİ

4. Nazmi UYSAL

5. Necmettin ÜYSAL

6. Nedim UYSAL

7. Rendi ÜYSAL

8. Sinem MENDO

9. Yusuf UYSAL

Vekilleri : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili

başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 10/02/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/02/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu Teto Üysal'ın başvuru tarihinden sonra (19/7/2022 tarihinde) vefat ettiği, başvurucunun mirasçılarının 10/9/2024 tarihli dilekçeyle başvurunun devamı talebinde bulunduğu anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede öncelikle süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespitiyle maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2020/1117, K.2020/2054) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN TUNA BÜYÜKAKIN

B. No: 2021/10961 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10961

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN TUNA BÜYÜKAKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10961)

Karar Tarihi: 10/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Süleyman Tuna BÜYÜKAKIN

Vekili : Av. Serhat KAMAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyet kararının tefhim edilmesinden sonra verilen istinaf kanun yolu başvuru dilekçesi üzerine gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın istinaf incelemesi için kanun yolu denetimi yapan makama gönderilmesi ve bu makama sunulan ayrıntılı istinaf dilekçesi değerlendirilmeden istinaf talebinin incelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Elmalı Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun tehdit ve hakaret suçlarından cezalandırılması talebiyle 25/11/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

3. Elmalı Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 12/11/2020 tarihinde başvurucunun isnat edilen suçlardan mahkûmiyetine karar vermiştir. Soruşturma evresinde ve Mahkemenin iki celsede tamamladığı yargılama sırasında müdafi yardımından yararlanmayan başvurucuya tefhim edilen kararda gerekçeye yer verilmemiştir.

4. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurduğuna ilişkin 19/11/2020 tarihli dilekçesinde, gerekçeli kararın kendisine tebliğinden sonra gerekçeli olarak mahkûmiyet

kararına yönelik istinaf nedenlerini sunacağını bildirmiştir.

5. Gerekçeli karar başvurucuya tebliğ edilmeden Mahkeme, dosyayı istinaf kanun yolu incelemesi için 30/11/2020 tarihli dosya gönderme formuyla Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesine (Daire) göndermiştir. Anılan formda Mahkeme, karara karşı başvurucunun 19/11/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurduğu bilgisine yer vermiştir.

6. 6/5/2019 tarihli vekâletnameye istinaden başvurucuyu temsil eden müdafii, 25/12/2020 tarihinde Daireye gerekçeli olarak istinaf nedenlerini içeren dilekçe sunmuştur. Başvurucu müdafii; dilekçesinde başvurucunun talebine rağmen Mahkemenin gerekçeli kararı başvurucuya tebliğ etmeden dosya gönderme formu düzenleyip dosyayı Daireye gönderdiğini, başvurucunun bu durumu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla öğrendiğini, bu nedenle hak kaybı yaşamamak için istinaf nedenlerini sunduğunu beyan etmiştir.

7. Daire; başvurucunun istinaf talebini hakaret suçu yönünden temyiz kanun yolu açık, tehdit suçu yönünden ise kesin olmak üzere 14/1/2021 tarihli kararıyla esastan reddetmiştir. Daire, kararının "İstinaf Başvurusunda Bulunan" başlıklı kısmında başvurucunun adına ve "19/11/2020" ibaresine yer vermiş; 25/12/2020 tarihli gerekçeli istinaf dilekçesine dair herhangi bir açıklama ya da değerlendirme yapmamıştır. Başvurucu müdafii, hakaret suçuna dair Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş olup inceleme tarihi itibarıyla dosya Yargıtayda derdesttir.

8. Daire kararı, başka bir suçtan hükümlü olarak 30/11/2020 tarihinden itibaren Elmalı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunan başvurucuya 3/2/2021 tarihinde tebliğ edildikten sonra başvurucu tehdit suçundan kesinleşen mahkûmiyet kararı yönünden 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmemesi ve müdafiinin istinaf nedenlerini sunduğu ayrıntılı istinaf dilekçesi değerlendirilmeden istinaf kanun yoluna başvurusunun reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara değindikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken Anayasa hükümlerinin, anılan içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, İbrahim Kaya ([2. B.], B.No:2017/29474, 28/1/2020) ve Batuhan Şengül ([2. B.], B.No:2017/29295, 21/7/2020) kararlarında karar veya hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmaması durumunda gerekçeli kararın suç isnadı altındaki kişiye sonradan

tebliğ edilmesinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki -mahkemeye erişim gibi- diğer güvenceler bakımından da hak ihlaline sebep olabileceğini, kanun yoluna başvuru süresi tefhimle başlayan kişinin gerekçesini bilmediği karar veya hükme karşı kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullandığının söylenemeyeceği gibi kanun yoluna başvurma nedenlerini bilmeyen kanun yolu merciinin de kanun yolu incelemesini sağlıklı bir şekilde yapmasının da olanaklı olmadığını değerlendirmiştir. Dolayısıyla anılan kararlarda, hükmün tefhim edilmesinden sonra verilen istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesi üzerine gerekçeli karar başvurucuya tebliğ edilmeden dosyanın bölge adliye mahkemesine gönderilmesi ve başvurucuya ayrıntılı istinaf dilekçesi verme imkânı sağlanmadan istinaf başvurusunun incelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (İbrahim Kaya, §§ 24-34; Batuhan Şengül, §§ 25-35; hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin itiraz kanun yolu yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Ayşe Eşlik [2. B.], B. No: 2014/15969, 21/6/2017, §§ 24-44). Somut olayda yargılamanın esaslı belgelerinden olan ve cezalandırmanın olgusal ve hukuksal temelini oluşturan gerekçeli kararın başvurucuya tebliğ edilmemesi (bkz. §§ 5,6) ve istinaf nedenlerini içeren ayrıntılı dilekçe müdafii tarafından sunulmuş olmakla birlikte Daire kararına göre anılan dilekçenin kanun yolu denetimi sırasında değerlendirildiğinin anlaşılamaması (bkz. § 7) karşısında bu başvuruda da söz konusu kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Antalya

Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesine (E.2020/2628, K.2021/77) iletilmek üzere Elmalı Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/695, K.2020/325) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAVAŞ KUBAT

B. No: 2021/14208 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14208

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAVAŞ KUBAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14208)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Savaş KUBAT

Vekili : Av. Ömer Faruk AKBIYIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gece vakti alkollü içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

2. Başvurucu, İstanbul'un Kadıköy ilçesinde alkollü içecek satışı yapan bir tekel büfesi işletmektedir.

3. Kolluk kuvvetlerince 10/11/2019 tarihinde saat 00.20'de başvurucunun işlettiği tekel büfesinden alkollü içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle saat 00.55'te düzenlendiği belirtilen tutanak üzerine Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığınca (İdare) 22/1/2020 tarihinde başvurucu aleyhine 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu’nun 6. maddesinin beşinci fıkrasına göre içkilerin 22.00'den sonra satılamayacağı hükmüne dayanılarak 52.060 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezası tutarı 4250 sayılı Kanun'un 7 .maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile aynı hükmün üçüncü fıkrası çerçevesinde 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun’un 8.maddesinin (k) bendine göre belirlenmiştir.

4. Başvurucu, bu idari para cezası kararına karşı 12/2/2020 tarihinde İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvuruda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde kolluk kuvvetlerince düzenlendiği iddia edilen tutanağın tebliğ edilmediğini, olay günü kime hangi marka alkollü içecek satıldığını bilmediğini, soyut iddia üzerine aleyhine idari para cezası uygulandığını, alkollü içecek satışı yaptığına dair herhangi bir yazılı delilin olmadığını, fiş, fatura gibi bir belge sunulmadığını, tek taraflı düzenlenen tutanakla cezalandırılması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını iddia etmiştir.

5. Hâkimlik 24/12/2020 tarihinde başvurunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idari yaptırım kararıyla ilgili düzenlenen tahkikat evrakı ve idari yaptırım kararı onaylı suretlerinin celbedildiği evrak üzerinde yapılan incelemede idarece düzenlenen tutanakla eylemin sabit olduğu, sabit bulunan eylemin oluşturduğu kabahat nedeniyle başvurucu hakkında idari yaptırım kararının düzenlendiği ve düzenlenen idari yaptırımın kanuna ve usule uygun olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu, Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde önceki beyanlarına benzer beyanlarda bulunmuş; tutanak içeriğinde tanık beyanı varsa tanığın dinlenilmesi gerektiğini, içeriğini bilmediği tutanağa itiraz ettiğini belirtmiştir.

7. Başvurucunun itirazını değerlendiren İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliği 20/1/2021 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde Hakimlikçe verilen kararda usule ve kanuna aykırılık ile değiştirilecek husus bulunmadığını ifade etmiştir.

8. Nihai karar başvurucuya 31/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru 16/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kolluk görevlileri tarafından düzenlendiği iddia edilen tutanağın tebliğ edilmediğini, olay günüalkollüiçecek satışı yapmadığı hâlde aleyhine idari para cezasıuygulandığını, görmediği bir tutanağa karşı savunma yapmak zorunda kaldığını, savunma hakkının kısıtlandığını, idari para cezasına itirazının özensiz biçimde basmakalıp ifadelerle gerekçesiz olarak reddedildiğini, dosyada bulunmayan bir tutanağa itibar edildiğini, idari para cezası miktarının çok yüksek olduğunu belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikayeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği, yapılacak incelemede, ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvurucunun iddialarının özünün gece vakti alkollü içecek satışı kabahatinden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğu anlaşıldığından şikâyet mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda İdare tarafından başvurucunun saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı

kabahatinden başvurucuya idari para cezası verilmiştir. İdari para cezasıyla cezalandırma neticesinde başvurucudan tahsil edilen paranın başvurucunun mal varlığına dâhil olduğu ve verilen idari para cezasıyla mal varlığında eksilmeye yol açıldığı kuşkusuz olduğuna göre bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır.

14. Başvurucuya saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı nedeniyle idari para cezası verilmiştir. Buna göre müdahaleyle alkollü içecek satışının belirli koşullar dâhilinde düzenlenerek kontrol edilmesi amaçlanmıştır. Bu durumda başvuru konusu olayda başvurucunun idari para cezasıyla cezalandırılması yoluyla yapılan müdahalenin sonuçları yanında özellikle amacı dikkate alındığında başvurunun mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

15. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

16. Başvuruya konu idari para cezası 4250 sayılı Kanun'un 6. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesi, 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (k) bendi hükümlerine göre verilmiş olup söz konusu kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

17. Başvuruya konu idari para cezasını gerektiren kabahat düzenlemesiyle alkollü içecek satışı yapılması gece vakti belirli saatler dâhilinde yasaklanmış ve cezai yaptırım belirlenmiştir. Kanun koyucunun gece saatlerinde alkollü içkilerin kontrollü ve güvenli bir şekilde tüketimini sağlamak için alınan tedbirler çerçevesinde söz konusu düzenlemeyi yaptığı dikkate alındığında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kabul edilmelidir.

18. Müdahalenin kanuni ve meşru amaca uygun olduğu anlaşılmakla birlikte müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir.

19. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşur. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

20. Somut olayda başvurucunun işlettiği TEKEL büfesinde saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı yaptığı kolluk görevlilerince tespit edilmiş, bu tespit üzerine başvurucuya 4250 sayılı ve 4733 sayılı Kanunların hükümleri uyarınca idari para cezası verilmiştir.

21. İdari para cezası uygulanmak suretiyle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacını gerçekleştirmek bakımından elverişli olduğu ortadadır.Kamu makamlarının kamu yararı amacını gerçekleştirebilmeleri için idari para

cezalarının belirlenmesi şeklindeki müdahalenin gerekli olduğugörülmüştür.

22. Müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından müdahalenin orantılılığı da değerlendirilmelidir. Öngörülen tedbirin maliki olağan dışı ve aşırı bir külfet altına sokması durumunda müdahalenin orantılı, dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu durumda uygulanan tedbir nedeniyle başvuruculara aşırı ve orantısız yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekir.

23. Başvurucu; mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye karşı savunma yapamadığı, itirazını etkin bir biçimde ortaya koyamadığından yakınmıştır. Başvurucu idari para cezasına karşı iddia ve itirazlarını hiç görmediği bir tutanağa karşı yapmak zorunda bırakıldığını ileri sürmüştür.

24. Başvurucu, itirazlarında söz konusu kabahatin işlenmediği hâlde kollukçadüzenlendiği iddia edilen dosyada bulunmayan tutanağa itibar edildiğini iddia etmiştir.Nitekim itiraz değerlendirmesi yapan Hâkimlik, İdarece düzenlenen tutanak ile eylemin sabit olduğunu belirtmiş; kararında sabit bulunan eylemin oluşturduğu kabahat nedeniyle idari yaptırım kararı düzenlendiği ve bu idari yaptırımın kanun ve usule uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddedildiğini değerlendirmiştir. Anılan karara itirazı değerlendiren İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliği de kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir.

25. Somut olayda idari ve yargısal makamlar, kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağı esas alarak başvurucunun söz konusu kabahati işlediği kanaatine varmıştır. Ancak başvurucu; itiraz dilekçelerinde bu tutanağı hiç görmediğini, kime, hangi marka alkollü içecek satıldığını, tutanakta tanık beyanı olup olmadığını bilmediğini ifade etmiştir. Hâkimlik kararında ve anılan karara itirazın değerlendirildiği İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun itirazında ileri sürdüğü hususlara değinilmemiş, başvurucunun eylemiyle kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir bir değerlendirme yapılmamıştır.

26. Başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin ölçülü olabilmesi için Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin sağlanmış olması, bu güvenceler kapsamında öncelikle başvurucuya idari para cezasının hukuka aykırı olarak keyfî veya makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin itiraz ve savunmalarını yetkili makamlar önünde etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması gerekir.

27. Bu bilgiler ışığında başvurucunun itiraz ve savunmalarını etkin biçimde ortaya koyamadığı, Hâkimlik kararlarında söz konusu itiraz ve savunmalarla ilgili ve yeterli gerekçe bulunmadığı, başvurucunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda sağlanmadığı anlaşılmıştır. Gece vakti alkollü içecek satışı nedeniyle idari para cezası verilmesi şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin; kamu yararı amacıyla karşılaştırıldığında başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediği, başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozduğuvesonuç olarak ölçülü olmadığı kanaatine varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar vardır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş; yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/1158 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RIDVAN BİLEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/14663 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14663

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RIDVAN BİLEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14663)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Rıdvan BİLEN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beraat veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanan ceza yargılaması süreçlerinde haklarında uygulanan koruma tedbirleri nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat davası açan başvuruculların söz konusu davalarda yetersiz tazminata hükmedilmesi, bazı tazminat taleplerinin karşılanmaması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculların

başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığının bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulüne ve yargılama giderini ödemekten muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

5. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/14663 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Yakalama, Gözaltı ve Tutuklama Tedbirleri Yönünden

6. Başvurucular özetle haklarındaki ceza muhakemesi sürecinde uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama şeklindeki haksız koruma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davalarında mahkemelerce hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme, tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

8. Somut başvurularda da Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olduğundan başvurularda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

9. Ağır ceza mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

10. Bunun yanında Anayasa Mahkemesince manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat

miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

11. Maddi zarar, zarara uğrayanın mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiri olmasaydı bu mal varlığının olacağı durum arasındaki farktan ibarettir. Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu, lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde ağır ceza mahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz.

12. Somut olayda ağır ceza mahkemelerinin yaptığı değerlendirmeler sonucunda bazı başvuruculaların maddi tazminat taleplerini reddetmesinin keyfî olduğu, açık ve bariz takdir hatası içerdiği söylenemeyecektir. Bazı başvuruculara ödenen maddi tazminat miktarının ise somut olayın koşullarında orantısız olmadığı görülmektedir.

13. Mahkemelerce hükmedilen manevi tazminat miktarının ise Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda hükmedeceği tazminat miktarları için bkz. aşağıdaki tablo).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbiri Yönünden

15. Bazı başvurucular konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamındaki tazminat taleplerinin kabul edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi E.Y. ([GK], B. No: 2018/10482, 14/12/2022) kararında hukuk sisteminde konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri bakımından etkili bir tazminat imkânının bulunmadığı sonucuna varmıştır. Somut olayda da başvuruculların talepleri 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde tazminat talep edilebilecek koruma tedbirleri arasında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri sayılmadığı için reddedilmiştir. Nitekim anılan tedbire ilişkin bir tazminat sebebi olmaması nedeniyle2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına (l) bendi eklenmiştir. Bu bende göre konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol yükümlülükleri uygulandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, devletten isteyebilirler. Ancak 7499 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 6. maddeye bu düzenleme 1/6/2024 tarihinden sonra kesinleşen karar veya hükümler bakımından uygulanacaktır. Dolayısıyla başvurucular bakımından bu yol etkili değildir.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruların yapılması gerekmektedir (Bilent Aktaş ve diğerleri, B. No: 2014/19389, 7/12/2016, § 11). Buna göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin ihlaline neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmale ilişkin otuz günlük bireysel başvuru süresi; söz konusu işlem veya eylem için herhangi bir başvuru yolunun kanunlarda öngörülmüş olması hâlinde bu yolun tüketilmesinden sonra verilen nihai kararın öğrenilmesinden, buna karşılık söz konusu işlem veya eyleme ilişkin olarak kanunlarda herhangi bir başvuru yolunun öngörülmemiş olması durumunda işlemin tesis edildiği ya da eylemin ika edildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır (Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 107).

18. Başvuru konusu olayda, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine yönelik iddiaları inceleyecek herhangi bir hukuksal mekanizmanın mevcut olmadığı yukarıda belirtilmiştir. Buna göre ihlal iddiasına konu edilen işlem veya eyleme ilişkin olarak kanunlarda herhangi bir başvuru yolu bulunmadığından başvurucuların ihlale neden olduğunu iddia ettiği işlemin tesis edildiği veya eylemin ika edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekmektedir. Ancak başvurucular hukuka aykırı adli kontrol tedbiri işlemi nedeniyle yaşanan hak ihlali bakımından etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Etkili olmayan bir yargısal yola başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Bazı başvurucular; konutu terk etmeme dışındaki adli kontrol tedbirleri nedeniyle de tazminat talep etmelerine rağmen mahkemelerce bu talepleri hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, taleplerinin gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi Yahya Çevik (B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Bazı başvurucular ayrıca tazminat davalarının uzun sürdüğünü belirterek makul sürede

yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

24. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Özel Hayata Saygı ve Konut Dokunulmazlığı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Bazı başvurucular; evlerinin hukuka aykırı olarak arandığını, arama tedbirine dayalı tazminat taleplerinin kabul edilmediğini belirterek özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisine imkân veren bir yol olup arama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisi bakımından ise etkili bir başvuru yolu değildir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, B. No: 2019/21704, 20/9/2023, §§ 64, 65).

28. Bu durumda, arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına ya da yargılama neticesinde beraate karar verilmesi hâlinde ise söz konusu bu yargısal yollar neticesinde verilen nihai kararların öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir (Hatice Özyar Karataş, B. No: 2022/5325, 6/6/2024, § 24).

29. Bu bilgiler ışığında ve etkili olmayan bir yargısal yola başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı dikkate alındığında somut başvurudaki özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası yönünden süre aşımı bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira başvurucular, hakkındaki soruşturma kapsamında verilen nihai kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde değil hukuka aykırı arama işlemi nedeniyle yaşanan hak ihlali bakımından etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvuruculardan bir kısmı ayrıca elkoyma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Somut olayda başvurucular; elkoyma tedbirlerinin hukuka aykırı bir şekilde uygulandığını, elkoyma tedbiri nedeniyle oluşan müdahalenin kendilerine aşırı ve olağan

dışı bir külfet yüklediğini ortaya koyamamışlardır. Başvuru konusu koruma tedbirinin türü, süresi, uygulanma tarzı ve kişinin yaşamı üzerindeki etkileri birlikte değerlendirildiğinde başvuruculara uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu veya koruma tedbirinin keyfî uygulandığı değerlendirilmemiştir. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemelerinin tazminat talebini reddetmesinin keyfî olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

F. İfade Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Bazı başvurucular ayrıca ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemleri ile barışçıl bir etkinliğe katılmaları nedenleriyle haklarında koruma tedbiri işlemi gerçekleştirilmesinin söz konusu anayasal haklarını da ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

36. Somut olayda hukuka aykırılığı kanun tarafından kabul edilmiş yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle başvurucu lehine Ceza Mahkemesince manevi tazminata hükmedilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda haksız koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında tazminat miktarı belirlenirken başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkına da müdahale edildiğinin gözetilip gözetilemeyeceği değerlendirilmelidir (Yalçın Düzgün [GK], B.No: 2021/23140, 29/5/2024, § 22).

37. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasında -fıkrada sayılan diğer kişiler yanında- kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen ya da yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirine tabi tutulan kişilerden haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilenlerin manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği belirtilmiştir. Buna göre kanun koyucu, koruma tedbirleri sonucu kişisel hakkın mahrumiyeti hâlinde açılacak manevi tazminat davasında duyulan üzüntünün giderimi için herhangi bir sınırlama öngörmemiştir. Dolayısıyla derece mahkemesi, koruma tedbiri birden fazla hakkın ihlaline sebebiyet vermiş ise meydana gelen tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile hak ihlali ve/veya ihlallerin ağırlığını dikkate alabilecek ve bunu hükmedeceği tazminat miktarına ilişkin takdirinde de gözetebilecektir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davalarında, ilgilinin sosyal ve ekonomik durumu, atılı suçun niteliği, uygulanan koruma tedbirinin süresi ile birlikte koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı ve benzeri hususların da manevi tazminatın tespitinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 13/6/2016 tarihli ve E.2016/5161, K.2016/9967; 25/4/2017 tarihli ve 2016/1098, K.2017/3361; 18/6/2018 tarihli ve E.2018/2302, K.2018/6813; 8/4/2019 tarihli ve E.2019/1577, K.2019/4696 sayılı kararları; Siyami Hıdıroğlu, § 20).

38. Tüm bu açıklamalar kapsamında beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında Ceza Mahkemesinin somut olayda

uygulanan koruma tedbirinin başvuruculların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına yönelik bir müdahale niteliğinde olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapması ve takdir edilecek tazminat miktarında bu durumu da gözetmesi gerekirken bu konuda hiçbir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemesi gerekçelerinin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir (Yalçın Düzgün, § 24).

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 34. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

G. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

40. Başvuruculardan bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 6216 sayılı Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

42. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihi şayet manevi tazminat miktarı bölge adliye mahkemesi kararıyla değiştirilmişse istinaf mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine vereceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılarak uygun tazminatın belirlenmesi gerekir (bkz. aşağıdaki tablo).

43. Kararın, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddi ile yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen Mahkemelere gönderilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan ekli listenin (E) sütununda belirtilen başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirleri yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirleri yönünden süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

7. İfade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

8. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirleri yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Anayasa’nın 26. ve 34. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

2019 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari: 29.700TL, ortalama: 79.200 TL, Azami: 198.000 TL

2020 -2021 yılları için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari: 30.000TL, ortalama: 80.000 TL, azami: 200.000 TL

2022 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.350 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari: 67.500TL, ortalama: 180.000 TL, azami: 450.000 TL

2023 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.800 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari: 90.000TL, ortalama: 240.000 TL, azami: 600.000 TL

2024 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 2.970 TL- - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari: 148.500TL, ortalama 396.000 TL, azami: 990.000 TL

HAYRİ BAŞAR

B. No: 2021/15837 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15837

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRİ BAŞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15837)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Hayri BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1981 doğumlu olan başvurucu, olayın meydana geldiği tarihte Gaziantep'te özel bir şirkete ait fabrikada güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır.

3. Müşteki H.Ç. 3/3/2006 tarihinde akşam saatlerinde kendisinin darp edildiği ve zorla senetlere imza attırıldığı iddiasıyla şikâyetçi olmuştur. Olayı gerçekleştiren şüpheli şahıslardan İ.İ.yi tanıdığını, diğerlerini ise görse tanıyabileceğini ilk ifadesinde beyan etmiştir.

4. Olayla ilgili olarak Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

5. Müşteki H.Ç. 4/4/2006 tarihinde verdiği diğer bir ifadesinde emekli olduktan sonra çeşitli yerlere iş başvurusunda bulunduğunu, olay günü de N. Plastik Fabrikasına iş görüşmesi için gittiğini, orada güvenlik idari amiri olan İ.İ. ile odasında görüştüklerini ve akşam da birlikte yemek yemek üzere sözleştiklerini, akşam birlikte kendisine ait araçla seyir hâlinde iken

başka bir aracın takip etmeye başladığını, bir süre sonra durduklarında arkadaki aracın da durduğunu, İ.İ. ile akrabası olan ve arkadaki araçtan gelen H. isimli kişinin kendisini darp ettiklerini, cep telefonunu aldıklarını ve zorla boş senetleri imzalattıklarını, diğer arabadan gelen şahısların ise "kabadayı gibi kenarda durduklarını" ve kendi imkânlarıyla hastaneye ulaştığını beyan etmiştir.

6. Şikâyet sonrasında olayın faillerinden İ.İ. ve H.D. yakalanarak müşteki tarafından 4/4/2006 tarihinde teşhis edilmiştir. Diğer şahısların araştırılmasına dair soruşturma devam ederken müşteki bu kişilerin iş görüşmesi için gittiği fabrikadaki güvenlik görevlileri olabileceğini anımsadığını Başsavcılığa bildirmiştir.

7. Başsavcılığın talimatı üzerine kimliği belli olmayan faillerin tespiti için anılan şirkette güvenlik görevlisi olarak çalışan 28 kişi teşhis için jandarma karakolunda hazır edilmiştir. 26/4/2006 tarihli teşhis tutanağına göre müşteki hazır edilen şahıslar arasından İ.İ. ile içlerinde başvurucunun da bulunduğu diğer üç kişiyi teşhis etmiştir. Teşhis tutanağı zaptı düzenleyen görevlilerle müşteki ve teşhis edilen şahıslar tarafından imzalanmıştır.

8. Soruşturma sonucunda başvurucu ile toplam altı kişi hakkında yağma ve yaralama suçlarından cezalandırılmaları istemiyle 7/11/2006 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede müştekinin yüzde sabit eser olacak şekilde yaralandığını, olay mahallinde bir adet sopa ile üç adet sigara izmaritin şüpheli H.ye ait olduğunun tespit edildiğini, GSM raporlarına göre H. ile İ.nin aynı baz istasyonunu kullandıklarını, birbirleri ile ve ayrıca T. ile telefon görüşmesi yaptıklarını, ayrıca müştekinin tüm şüphelileri teşhis ettiğini belirtmiştir.

9. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası, Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Müşteki ile -başvurucu dışındaki- dört sanığın hazır olduğu ilk celse müştekinin şikâyeti dinlenmiş, davaya katılan olarak kabulüne karar verilmiştir. Katılan beyanında hazırlık ifadesini tekrarla tüm sanıklardan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. Aynı celse hazır olan diğer sanıkların savunmaları da alınmıştır. Savunmalarında suçlamaları kabul etmemişlerdir.

10. Başvurucu ve müdafiinin hazır olduğu ikinci celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında kollukta verdiği beyanları tekrar ederek suçlamayı kabul etmemiştir. Olay tarihinde eşinin doğum yapacak olması nedeniyle rahatsız olduğunu ve evde onun yanında olduğunu, müştekiyi ilk kez duruşmada gördüğünü beyan etmiştir. Başvurucunun savunmasının alındığı duruşmada katılan H.Ç. de hazır bulunmuştur. Aynı celse bir kısım tanık beyanları da alınmıştır. Beyanı alınan tanıklardan başvurucunun çalıştığı şirkette personelden sorumlu müdür olduğunu beyan eden M.K., kendisine sorulan soru üzerine müştekinin olaydan sonra avukatıyla birlikte gelerek güvenlikçilerden şüphelendiğini belirterek resimlerini istediğini, kendisine resimleri gösterdiklerini, iş yerinde seçtiği kişilerle karakolda seçtiği kişilerin farklı olduğunu beyan etmiştir.

11. Başvurucunun da hazır bulunduğu 30/5/2007 tarihli celsede sanıklar İ.İ. ve H.D.nin yaralama ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından mahkûmiyetine, başvurucuyla diğer sanıkların beraatlerine karar verilmiştir.

12. Anılan hükümlere karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 6. Ceza Dairesi 24/5/2010 tarihli kararıyla yağma, yaralama ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından verilen beraat hükümlerini başvurucuyla birlikte tüm sanıklar yönünden bozmuştur. Kararda katılanın aşamalardaki istikrarlı anlatımları,

teşhis tutanakları, telefon kayıtları, kriminal raporları, doktor raporu ve sanıkların çelişkili savunmalarına göre başvurucunun atılı suçları işlediğinin anlaşılmasına karşın cezalandırılması yerine beraat kararı verilmesini bozma nedeni yapmıştır.

13. Bozma sonrasında başvurucuyla toplam beş sanığın hazır bulunduğu ilk celse olan 20/9/2010 tarihinde tarafların bozmaya karşı diyecekleri sorulmuş, savunmaları alınmıştır. Aynı celse hazır bulunan katılan H.Ç.nin de bozmaya karşı diyecekleri ve şikâyetleri alınmıştır.

14. Mahkemece 10/12/2010 tarihli duruşmada Yargıtay bozma ilamına uyulmasına karar verilmiştir. Başvurucu sonraki duruşmalarda verdiği beyanlarda da suçlamayı kabul etmemiş, olaydan yirmi üç gün sonra yapılan teşhisle sanık durumuna düştüğünü ve bu teşhisin de usulüne uyulmadan yapıldığını savunmuştur.

15. Başvurucu müdafinin hazır bulunduğu 25/5/2012 tarihli celsede sanıklar İ.İ., T.İ. ve H.D.nin yağma ve yaralama suçlarından mahkûmiyetlerine, başvurucuyla diğer üç sanığın ise tüm suçlardan yeniden beraatlerine karar verilmiştir.

16. Anılan hükümlere karşı da temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 6. Ceza Dairesi, bu kez 6/5/2014 tarihli kararıyla mahkûmiyet hükümlerini onamış, başvurucunun da aralarında bulunduğu üç sanık yönünden ise yağma, yaralama ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından verilen beraat hükümlerini önceki gerekçelerle bozmuştur.

17. İkinci kez verilen bozma kararı sonrasında Mahkeme 23/06/2015 tarihli celsede Yargıtay bozma kararına uyulmasına karar vermiştir. Başvurucu ve katılanın hazır bulunduğu 12/4/2018 tarihli celsede başvurucu önceki savunmalarını tekrar ederek suçlamayı kabul etmemiştir.

18. Başvurucu müdafiinin hazır olduğu 12/11/2019 tarihli celsede, başvurucu ile diğer iki şüphelinin yağma suçundan 6 yıl 8 ay hapis, yaralama suçundan 5 yıl hapis vekişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezalarıyla mahkûmiyetlerine dair karar verilmiştir. Mahkemece katılanın aşamalardaki istikrarlı anlatımlarına, teşhis tutanağına, kriminal raporlara ve doktor raporlarına dayanılarak mahkûmiyet sonucuna varılmıştır. Kararda Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda başvurucunun cezalandırılması yönünde hükümler kurulmuştur.

19. Başvurucu anılan kararı temyiz etmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 6. Ceza Dairesi 18/2/2021 tarihli kararı ile hükümleri onanmıştır.

20. Başvurucu 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

22. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu; kollukta yapılan teşhis işleminin usule uygun olarak yapılmadığını, teşhise başlamadan önce faillerin dış görünüşlerinin tarif ettirilmesi ve bu tarifin tutanağa bağlanması gerekirken bu işlem yapılmadan doğrudan teşhis yaptırılarak yapılan teşhis işleminin hukuka aykırı hâle geldiğini ancak mahkemenin bu yöndeki itirazını

yanıtlamadığını, bu delilin belirleyici delil olarak hükme esas alınması suretiyle mahkûmiyetine hükmedildiğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu HTS kayıtlarına ve baz istasyonlarına göre olay yerinde bulunmadığını, ele geçirilen örneklerde kendisine ait DNA örneklerinin çıkmadığını ve dinlettiği tanıklar M. ve Z.nin olay akşamı eşinin yanında olduğunu doğrulaması karşısında aleyhinde tek delil olan teşhis tutanağı içeriği ve düzenlenme koşullarına dair ileri sürdüğü itirazların gerekçeli kararda karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

24. Başvurucunun iddialarının gerekçeli kararda karşılanmaması dolayısıyla başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı uyarınca mahkemelerinin kararlarının davanın temeliyle ilgili olay, olgu ve hukuki sorunlar ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia veya itirazlar hakkında ilgili ve yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı karara atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

27. Başvuru konusu edilen 3/4/2006 tarihinde meydana gelen olaya ilişkin olarak başlatılan soruşturma kapsamında 26/4/2006 tarihinde yapılan teşhis işleminde olay tarihinde yukarıda adı geçen fabrikada çalışan toplam yirmi sekiz güvenlik görevlisi hazır edilerek bu kişilerin müştekiye gösterildiği ve müştekinin de olayın faillerini teşhis ettiği anlaşılmaktadır. Teşhis işlemi öncesinde 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Adli görev ve yetkiler başlıklı ek 6. maddesinin (11) numaralı fıkrasında belirtilen "İşleme başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tarif eden beyanları tutanağa bağlanır." hükmüne karşın, anılan tutanağın düzenlendiğine ilişkin dosya içerisinde bir bulguya rastlanılamamıştır.

28. Başsavcılığın emrine istinaden kolluk görevlilerince yaptırılan teşhis işlemi sonucunda başvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım faillerin kimlik bilgilerine ulaşılmıştır. Müşteki, eyleme karışanlar arasında başvurucunun da bulunduğu şahısları teşhis etmiş; kovuşturma aşamasındaki beyanlarında da başvurucuyla birlikte tüm sanıkların kendisine karşı eylemleri gerçekleştiren kişiler olduğunu beyan etmiştir.

29. Mahkemece yapılan değerlendirmede katılanın aşamalardaki istikrarlı anlatımları, teşhis

tutanağı, kriminal raporlar ve doktor raporlarından hareketle başvurucunun atılı suçlardan mahkûmiyetine hükmedilmiştir (bkz. § 18). Bununla birlikte başvurucunun HTS kayıtlarına ve baz istasyonlarına göre olay yerinde bulunmadığını, ele geçirilen örneklerde kendisine ait DNA örneklerinin çıkmadığını ve dinlettiği tanıklar M. ve Z.nin olay akşamı eşinin yanında olduğunu doğruladığını iddia etmesi karşısında aleyhinde belirleyici delil olan teşhis tutanağı içeriği ve alınma koşullarına dair ileri sürdüğü itirazların ve ayrıca yukarıda anılan savunmalarının gerekçeli kararda karşılanması gerekirken bunun yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü ve davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları hakkında bir tartışma yapılmamıştır. Buna göre Mahkemenin davanın sonucuna etkili olabilecek olguları değerlendirmeden neticeye varmasının gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/250, K.2019/513) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AGİT ERGÜN

B. No: 2021/17364 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AGİT ERGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17364)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Agit ERGÜN

Vekili : Av. Yusuf ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerinin düzenlediği ve başvurucunun imzadan imtina ettiği 24/7/2019 tarihli tutanağa göre Diyarbakır il merkezinde bulunan bir karakola bombalı saldırıda bulunanlar arasında başvurucunun da olduğuna ilişkin bir ihbar üzerine başlatılan çalışmalar esnasında saat 21.10 sıralarında bir sokakta durdurulan başvurucu ile yanındaki M.A.ya kimlik kontrolü yapılmıştır. Şahıslar üst aramaları yapılırken kolluk görevlilerine direnmiş, başvurucunun bir polis memuruna yumruk atmaya çalışması ve "Gidin lan başkasıyla uğraşın, gelmiyorum sizinle. Alabiliyorsanız alın beni, burası bizim mahallemiz" demesi üzerine görevlilerle şahıslar arasında boğuşma yaşanmıştır. Yine tutanağa göre boğuşma esnasında başvurucu, yere düşerek belini kaldırıma vurmuş, şahısların kendilerine ve çevrelerine zarar vermemelerini sağlamak ve dirençlerini kırmak amacıyla kademeli güç uygulanmış ve şahıslar yakalanmıştır.

3. Başvurucu 27/7/2019 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde, yakalandığı esnada kolluk kuvvetlerinin kendisine sert davranması sonucu vücudunda yaranmalar meydana geldiğini belirterek şiddet uygulayan polis memurlarından şikâyetçi olmuştur.

4. Başvurucu vekilinin 1/8/2019 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verdiği şikâyet dilekçesine göre 24/7/2019 tarihinde saat 17.00 sıralarında bir arkadaşıyla birlikte yakalanarak karakola götürülen başvurucu, burada on dakika kadar tutulduktan sonra serbest bırakılmış ancak karakolun önündeki polis memurları başvurucuyu tekrar yakalayarak bir polis aracına bindirmiş; başvurucuyu, Silvan yolu üzerinde bulunan Çamlıca mevkiine götürmüş, Komiser Y. Başvurucuya şiddet uygulamıştır. Başvurucu, Başsavcılığa verdiği 2/8/2019 tarihli şikâyet dilekçesinde ise olay günü saat 17.00 sıralarında yolda yürürken polislerin kendisini durdurduğunu, Şehitlik Semti'ndeki karakola götürüldüğünü, on dakika sonra Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde çalışan (TEM) dört polisin gözlerini kapatarak kendisini bir araca aldığını, araca bindiği gibi fiziksel şiddetin ve tehditlerin başladığını, toprak bir alanda araçtan indirildikten sonra da cop ve silah dipçikleriyle fiziksel şiddet uygulandığını, polislerin "Seni de aileni de artık öldüreceğiz. Burada devlet biziz. Ne yapsak kimse çıt diyemez." diyerek tehdit ettiğini, fiziksel şiddetin beş altı saat boyunca aralıksız devam ettiğini, gördüğü ağır işkence nedeniyle kendisinden geçtiğini ileri sürmüş; kendisine fiziksel şiddet uygulayan polislerin onu aynı araçla hastaneye götürdüklerini, işkencenin izlerinin düzenlenen sağlık raporuna yansıdığını ifade ederek kendisine fiziksel şiddet uygulayan polis memurlarından şikâyetçi olmuştur.

5. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesinden alınan 24/7/2019 tarihli genel adli muayene raporunda "Belinde hassasiyet ...[okunamadı] soltransvers prosesinde [Transvers prosesler vertebra korpusundan yanlara doğru uzanan, lomber bölgede sakruma doğru inildikçe uzayan ve büyüyen kemik yapılardır. Omurgayı destekleyen bu yapılar, özellikle bel bölgesinde kalın ve güçlü olan kasların yapışma ve tutunmasına yarar.] fraktür [kırık] BTM (basit tıbbi müdahale) ile giderilemez. Hayati tehlikesi yoktur." tespitine yer verilmiştir.

ii. Başvurucu için yine aynı hastaneden 25/7/2019 ile 28/7/2019 tarihleri arasında alınan dört genel adli muayene raporunda ise başvurucunun vücudunda herhangi bir darp veya cebir izi olmadığı belirtilmiştir.

iii. Başvurucunun vekili aracılığıyla Başsavcılığa ilettiği şikâyet dilekçesi ekinde ailesine TEM polisleri tarafından verildiği iddia edilen ancak hasta ismi ve tarih kaydı bulunmayan, sadece doktor kaşesi olan iki reçete sunmuştur. Bu reçetelerde ismi bilinmeyen hastaya bir iğne ile lomber (bel) korse yazılmıştır. Başsavcılık bu reçetelerin düzenlendiği Ergani Devlet Hastanesine yazdığı müzekkereye verilen cevap ve ekinde reçetelerin hastanede kullanılan manuel reçetelerden olduğu, Acil Servise başvuran hastaların ilk muayenesinden sonra kayıt birimine yönlendirildikleri, bazı durumlarda reçetelerin manuel yazıldığı ancak reçete edilen korsenin bedelinin Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanmaması nedeniyle meçhul hastanın kayıt yapmadan hastaneden ayrılmış olabileceğinin değerlendirildiği bilgisi verilmiştir.

6. Başsavcılık, soruşturma kapsamında başvurucunun yakalanması ile ilgili yakalama, gözaltı tutanakları ile darp cebir raporlarını dosyaya kazandırmış; 9/12/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık, bu kararına gerekçe olarak başvurucunun yaralanmasının direnme esnasında oluşabilecek türden olduğunu, şüpheli polis memurlarının zor kullanma yetkilerini aşarak başvurucuyu darbettiklerine dair

haklarında kamu davası açılması için yeterli delil elde edilememesini göstermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz Sulh Ceza Hâkimliğince 18/2/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yakalama anında fiziksel şiddete maruz kaldığını, yakalamadan sonra bindirildiği araçta ve götürüldüğü açık arazidekaba dayağa maruz kaldığını, kendisine sözlü şiddet uygulandığını belirterek kötü muamele yasağının, yürütülen soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle de etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

9. BaşvuruAnayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili olarak ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S. D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

12. Başvurucu, kötü muamele gördüğü iddialarını ilk olarak kollukta yaptığı 27/7/2019 tarihli savunmasında ifade etmiştir. Başvurucunun olay günü yapılan muayenesinde yaralanmaları tespit edilmesine rağmen resen soruşturma başlatılmamıştır.

13. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine başlattığı soruşturmayı yaklaşık 1 yıl 2 ayda neticelendirilmiştir. Bu durumda sürecin süratle tamamlanması için gerekli özenin gösterilmediği söylenemeyecektir.

14. Diğer taraftan maddi olayın ortaya çıkarılması için şüphelilerin kimlik bilgileri tespit edilmemiş, ifadeleri alınmamış, başvurucunun olayın tanığı olduğunu ifade ettiği ve

başvurucuyla birlikte yakalanan M.A.nın tanıklığına başvurulmamış, olaya ilişkin herhangi bir kamera kaydı olup olmadığı noktasında bir araştırma yapılmamıştır.

15. Başvurucunun yaralanması olay günü alınan genel adli muayene raporu ile tespit edilmiştir. Başvurucu, olaydan kısa süre sonra (8 gün sonra) şikâyetçi olarak kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğraması neticesinde yaralandığını iddia etmiştir. Olay hakkında kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağa göre ise başvurucu, üst aramasını yapan kolluk görevlilerine direnmiş ve yaşanan arbede sırasında yere düşerek vücudunun arka kısmını kaldırıma vurmuştur. Başsavcılık tespit edilen yaralanmanın sebebine ilişkin olarak başvurucunun iddiası ile kolluk tutanağı arasındaki çelişkinin ve tıbbi raporlar arasındaki tutarsızlığın (bkz. § 5) giderilmesi için bir çaba göstermeden yakalamayı gerçekleştiren kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağa bağlı kalarak sonuca ulaşmıştır.

16. Belirtilen bütün bu eksiklikler (bkz. §§ 14, 15) birlikte değerlendirildiğinde yürütülecek adli sürecin mutlaka bir dava açılması ya da açılan davanın belli bir hükümle sonuçlanması gerektiği anlamına gelmemekle birlikte başvurucuya karşı kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının maddi boyut bakımından ihlal edilip edilmediğinin belirlenebilmesi, devletin etkili soruşturma yükümlülüğünü gerektiği gibi yerine getirip getirmediğinin tespitine bağlıdır. Bu nedenle başvurucunun kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığı iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altında alınan kötü muamele yasağının usul boyutu yönünden incelenmesi yeterli görülmüştür.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen kamu makamlarının eylemlerinden ve soruşturma merciinin kovuşturmaya yer olmadığına dair kararından kaynaklanan hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığı yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/43674) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 10/12/2024 karar verildi.

KARŞIOY

1. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16. maddesinde polisin zor kullanma yetkisi düzenlenmekte ve bu yetkinin bedeni ve maddi güç (basınçlı su ve göz yaşartıcı gaz kullanma halleri dahil) kullanma şeklinde olabileceği, zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarının yapılacağı, ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi gözönünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabileceği hüküm altına alınmaktadır.

2. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu da bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının, sorumluluğunda meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

3. Kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülüklerin usuli boyutunu oluşturan etkin soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü değil, araç yükümlülüğü olduğu hatırda tutulmalıdır. Bu cümleden olarak, Anayasa'nın 17. maddesinin başvurucuya üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı ya da tüm yargılamaları mahkumiyetle veya belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği şeklinde yorumlanamayacağı hususunun dikkate alınması gerekmektedir. (Cezmi Demir ve diğerleri, § 113).

4. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

5. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına dair hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

6. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma; bağımsız, hızlı ve derinlikli bir şekilde yürütülmelidir (Cezmi Demir, § 114; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136).

7. Somut olayda, 24/7/2019 tarihinde, bir karakola bombalı saldırıya ilişkin yapılan ihbara ilişkin başlatılan çalışmalar sırasında M.A. ile birlikte bulunan başvurucunun üzerinin aranması sırasında, güvenlik güçlerine karşı direnç gösterilmesi sırasında bir arbede yaşanmış ve başvurucu gözaltına alınmıştır.

8. Başvurucu, ceza infaz kurumunda verdiği ifadesi ve vekili aracılığı ile 2/8/2019 tarihinde verdiği dilekçesinde, kendisinin güvenlik güçlerince bir araca bindirilerek darp edildiğini öne sürmüş ve ilgili mesul kişilerden şikayetçi olmuştur. Başvurucu, bu dilekçesinde doktor raporunda yaralanmasına dair bulgulara işaret etmiş ve ilgili doktorun ifadesinin alınması talebinde bulunmuştur.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, (Başsavcılık) ileri sürülen iddialara ilişkin olarak derhal bir soruşturma başlatmış ve bu kapsamda başvurucunun olaya ilişkin olarak alınan tüm doktor raporlarının temini noktasında ilgili kamu hastaneleri ile yazışmalar yapmıştır. Başsavcılık ayrıca başvurucunun gözaltına alınmasına dair diğer belgeleri de temin etmiştir.

10. Başsavcılık, başvurucunun 28/7/2019, 27/7/2019, 26/7/2019, 25/7/2019 tarihli Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesinden (Hastane) alınan raporlarında darp cebir izine rastlanmadığı yönünde raporlar düzenlendiğini tespit etmiştir. Başsavcılık, Hastanenin 24/7/2019 tarihli raporuna işaret ederek raporda basit tıbbi müdahale ile giderilemez şeklindeki bulguya işaret ederek söz konusu yaralanmanın 24/7/2019 tarihinde yaşanan ihbar ve şüphe üzerine yapılan gözaltı işlemi sırasında başvurucunun güvenlik güçlerine direnmesi ve tehdit etmesi sırasında, başvurucunun direncinin kırılması amacıyla 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun (PVSK) 16. maddesince verilen hak ve yetkiye istinaden kullanılan gücün kullanımı sırasında meydana geldiğini kabul etmiştir. Başsavcılık, söz konusu müdahalenin PVSK'nın 16. maddesine dayandığını, buna

göre mevzuatın görevlilerin kendilerine yapılan saldırıyı bertaraf etmek için kademeli olarak güç kullanabileceğine izin verdiğini değerlendirmiştir. Başsavcılık, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü gibi, saatlerce işkence ve darp iddiasına dair bulguların var olmadığını, başvurucunun yaralanmasının niteliğinin yaralanmanın direnme esnasında oluşabilecek türden bir yaralanma olduğunu, bunun da ötesine geçen bir güç kullanımının olduğuna dair delil bulunmadığını değerlendirmiştir. Başsavcılık ilgili, ve makul süre içerisinde yürütmüş olduğu soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

11. Başvurucunun, baştan itibaren ileri sürdüğü hususlara ilişkin olarak ifadeler, şikâyet dilekçeleri ve bireysel başvuru formunda ileri sürülen ve birbirini teyit etmeyen itirazlarına dair Diyarbakır 3. Sulh CezaHâkimliği de ilgili ve yeterli gerekçe sunarak itirazların reddine karar vermiştir.

12. Dosyada yer alan tüm bilgi ve belgeler güvenlikgüçlerinin başvurucunun gözaltına alınması sırasında gösterdikleri müdahalesinin yasal zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı, müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu,, bu yetkinin orantısız biçimde aşılmak suretiyle kötü muamele ve işkence yasağının ihlâl edildiği yolundaki soyut iddiayı destekleyici somut bir bulgu ve kanıtın bulunmadığı, soruşturma ve kovuşturma makamlarının kararlarına bakıldığında ilgili ve yeterli gerekçenin bulunduğunu, böylece anılan yasağa ilişkin olarak devletin pozitif yükümlülüğünün somut olayın koşulları bakımından yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar sonrasında, somu olayın koşulları da gözönünde bulundurularak, olaya bir bütün olarak bakıldığında Anayasa’nın 17. maddesinin maddi ve usuli bakımlardan ihlâl edildiğine ilişkin bir sonuca ulaşmanın farazi bir kabule dayanabileceği kanaatine ulaşılmıştır.

13. Açıklanan nedenlerle; Anayasa’nın 17. maddesinin ihlâl iddiası bakımından “ihlâl bulunmadığı” kararı verilmesi gerektiğini değerlendirdiğimden; çoğunluğun aksi yönündeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

ÖZGÜR ÖZMEN

B. No: 2021/17601 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR ÖZMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17601)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Özgür ÖZMEN

Vekili : Av. Burak Kaan KOÇAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun velayetinin değiştirilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun B.Y. ile yaptığı evlilikten 2008 yılında bir erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Taraflar arasında görülen anlaşmalı boşanma davasında tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin annesine verilmesine, velayeti anneye verilen çocuk ile baba arasında kişisel ilişki kurulmasına ve çocuk lehine iştirak nafakasına karar verilmiştir. Anılan karar 27/9/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Velayet sahibi anne 25/5/2018 tarihinde kişisel ilişkinin değiştirilmesi davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucunun müşterek çocuğu kendisinden izinsiz bir şekilde başka bir şehre götürmesi nedeniyle mevcut kişisel ilişkinin sınırlandırılmasını talep etmiştir.

4. Buna karşılık başvurucu 28/5/2018 tarihinde açtığı velayetin değiştirilmesi davasında çocuğuyla arasındaki kişisel ilişkinin anne tarafından engellendiğini ve annenin velayet görevinin gereklerini yerine getirmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca çocuğun psikolojik şiddete

maruz kaldığı ve annenin öfke kontrolü probleminin olduğu iddia edilmiştir. Bununla birlikte annenin şiddete meyilli olduğu, ruh ve beden sağlığının bozuk olduğu, alkol probleminin bulunduğu vurgulanmıştır.

5. Dava dilekçesinde özetle 20/5/2018 günü çocuğun anneye teslimi sırasında annenin çok alkollü olduğu, başvurucuya "Bunca zamandır çocuğa ben bakıyorum, biraz da sen bak." dediği, aşırı alkol kullanımı nedeniyle başvurucunun hastaneye götürüldüğü ancak tedaviyi reddettiği belirtilmiştir. Akabinde yaşanan olaylar üzerine çocuğun babasıyla Ankara'ya gitmek istediğini beyan ettiği, böylelikle başvurucunun mevcut ortamın güvenli olmadığı kanaatiyle çocuğuyla Ankara'ya gittiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak başvurucu, müşterek çocuğun üstün yararı gereğince velayetinin değiştirilerek tarafına verilmesini talep etmiştir. Bu davanın anne tarafından açılan kişisel ilişkinin değiştirilmesi davasıyla birleştirilmesine karar verilmiş olup her iki davanın yargılaması birlikte yapılmıştır.

6. Yapılan yargılamada anne ve çocuğun bulunduğu yerdeki uzman ile babanın bulunduğu yerdeki uzman tarafından düzenlenen iki ayrı sosyal inceleme raporu alınmıştır. Ayrıca bildirilen tanıklar dinlenmiştir. Çocuk ve anne ile ayrı ayrı yapılan görüşmeler sonunda hazırlanan 22/10/2018 tarihli uzman raporunda annenin olumsuz bir yaşam tarzına ya da olumsuz bir alışkanlığa sahip olmadığı, müşterek çocuğun yıllardır bakımını yaptığı ve velayetini alabilecek kişisel sorumlulukta olduğu bildirilmiştir. Bunun yanında küçüğün öğretmenleri ile yapılan telefon görüşmelerinden küçüğün annesi tarafından ihmal edilen bir çocuk olmadığı, aksine sınır koyma odaklı bilinçli bir ebeveyn tutumu sergilendiği izlenimi oluştuğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak annenin küçüğün velayetini almasına engel olabilecek herhangi bir özel durumuna rastlanmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucunun bulunduğu yerdeki uzman tarafından yapılan görüşme sonucunda hazırlanan 8/4/2019 tarihli uzman raporunda ise annenin iddiaları doğrultusunda başvurucunun çalıştığı kurumdan çalışma saatlerine ve vardiya durumuna ilişkin bilgi sorulması, ayrıca başvurucunun bir devlet veya üniversite hastanesinin psikiyatri bölümüne sevki ile psikolojik sağlık durumunun ve çocuğu ile bir araya gelmesine engel bir hâlinin olup olmadığının tespitinin istenmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Belirtilen bu araştırmaların sonucunun olumlu gelmesi hâlinde başvurucunun çocuğun velayetini üstlenmesinin önünde engel bir durumun olmadığı ifade edilmiştir.

8. Bunun yanında Mahkeme, çocuğu bizzat dinlemiştir. Küçük 12/10/2018 tarihli beyanında hem annesini hem babasını sevdiğini, yaz mevsimini babasıyla Ankara'da güzel bir şekilde geçirdiğini, annesinin çalıştığını, annesi çalıştığı zamanlarda evde yalnız kaldığını, İzmir'de hiç arkadaşı olmadığını beyan etmiştir. Ayrıca annesiyle dışarı çıktıkları bazı vakitlerde sabaha karşı eve döndüklerini, evde genelde annesinin yemek yapamadığını, kendisinin pilav veya makarna gibi yemekleri yapmayı bildiğini, evde çoğu zaman yalnız kaldığı için babasıyla yaşamak istediğini ifade etmiştir.

9. Mahkeme, anılan delilleri değerlendirerek 17/1/2020 tarihinde hem kişisel ilişkinin değiştirilmesi davasının hem de velayetin değiştirilmesi davasının reddine karar vermiştir. Başvuruya konu velayetin değiştirilmesi davasının reddine ilişkin kararın gerekçesinde; dinlenen tüm tanıkların ve küçüğün okulunda görev yapan öğretmenlerin, annenin ilgili bir anne olduğu, çocuğun okula temiz ve düzenli bir şekilde gittiği, ihmal edilen bir çocuk olmadığı şeklindeki beyanlarına itibar edildiği belirtilmiştir. Ayrıca bilirkişi raporları gözönüne alınarak velayet hakkı kendisinde bulunan annenin velayet yükümlülüklerine aykırı bir davranış içinde bulunmadığı kanaati ile çocuğun üstün yararı gözetilerek davanın

reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

10. Velayetin değiştirilmesi davasının reddine ilişkin karar başvurucu tarafından istinaf edilmiştir. İstinaf başvuru dilekçesinde yargılama sırasında annenin daha önce psikiyatri kliniğinde yattığını, uzun süreli ilaç kullandığını, şiddet eğilimi olduğunu, öfke nöbeti geçirdiğini belirtmelerine ve bu iddiaya ilişkin medikal ulak kaydı ile hastane kayıtlarının istenmesini talep etmelerine rağmen mahkemece bu yönde araştırma yapılmadığı, annenin psikolojik sorunu olup olmadığının tespit edilmediği ve bu iddiaların gerekçeli kararda karşılanmadığı belirtilmiştir. Bunun yanında annenin alkol bağımlısı olduğu iddiası bakımından ise dosyaya sunulan fotoğraflar bulunmasına rağmen mahkemece araştırma yapılmadığı ileri sürülmüştür. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 22/3/2021 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde velayet hakkı kendisinde olan annenin velayet görevini ihmalinin ya da istismarının ispatlanmadığını, küçüğün üstün yararının alıştığı eğitim ve aile çevresinde olmasını gerektirdiğini, bilirkişi raporlarında da velayetin değişmesi için somut gerekçe bulunmadığı kanaatiyle ilk derece mahkemesi kararının usul ve kanuna uygun olduğunun değerlendirildiğini belirtmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 30/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu 30/4/2024 tarihli dilekçesiyle müşterek çocuğun velayetinin bu bireysel başvurudan sonra açılan davada kendisine verildiğini bildirmiştir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; müşterek çocuğun kendisinin yanında kalmak istediğine dair beyanlarına mahkemece gerekçe sunulmadan itibar edilmemesi, ayrıca anne hakkındaki iddialarına ilişkin delillerin değerlendirilmemesi ve gerekli araştırmaların yapılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ve çocuğun üstün yararı gözetilmediğinden özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir. Bunun yanında bireysel başvuru tarihinden sonra müşterek çocuğun annesi hakkında çeşitli suçlardan şikâyetçi olduğunu, açılan yeni bir velayet davası kapsamında müşterek çocuğun velayetinin kendisine verildiğini, bu nedenle yeniden yargılama yapılmasında hukuki gereklilik bulunmadığını bildirmiştir. Ancak başvuruya konu yargılamada pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiğini belirterek ihlalin tespitine ve yasal faiziyle 120.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

15. Başvurucunun şikâyetinin özü, velayetin değiştirilmesi talepli davada esasa etkili olan deliller değerlendirilmeden karar verilmesine ilişkin olduğu anlaşılmakla başvurucunun iddiaları bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de

dâhil olmak üzere ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

17. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

18. Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri, aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup ebeveyn arasında ortak yaşamın kurulamaması veya hukuken ya da fiilen sona ermiş olması aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının, anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermelerinin ardından da devam edeceği açık olup anne, baba ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir. Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

19. Anayasanın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması, aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

20. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisi ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

21. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde müşterek bir erkek çocuklarının olduğu, tarafların anlaşmalı olarak boşandıkları, aralarındaki anlaşmaya göre çocuğun velayetinin anneye verildiği, baba ile kişisel ilişki tesis edildiği, ancak taraflar arasında yaşanan olaylar nedeniyle başvurucunun, velayetin kendisine verilmesi talepli dava açtığı anlaşılmaktadır.

22. Başvuru konusu velayetin değiştirilmesi davasına ilişkin yargısal süreç incelendiğinde; ilk derece mahkemesinin yargılama sürecinde tarafların tanıklarını ve müşterek çocuğu bizzat dinlediği, konuya ilişkin uzman raporları aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Mahkeme tarafından alınan 22/10/2018 tarihli uzman raporunda annenin olumsuz bir yaşam tarzına ya da olumsuz bir alışkanlığa sahip olmadığı, müşterek çocuğun yıllardır bakımını

yaptığı ve annenin küçüğün velayetini almasına engel olabilecek herhangi bir bulguya rastlanmadığı tespit edilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; bilirkişi raporlarının gözönüne alındığını belirterek velayet hakkı kendisinde bulunan annenin velayet yükümlülüklerine aykırı bir davranış içinde bulunmadığı sonucuna ulaştığını ifade etmiştir. Bunun yanında Bölge Adliye Mahkemesi de kararında; annenin velayet görevini ihmalinin ya da istismarının ispatlanmadığını, küçüğün üstün yararının alıştığı eğitim ve aile çevresinde olmasını gerektirdiğini, bilirkişi raporlarında da velayetin değişmesi için somut gerekçe bulunmadığını vurgulamıştır.

23. Velayetin tespitinde uzman raporu, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir (M.Ö., B. No: 2019/36657, 19/10/2023, § 27). Bu bağlamda somut olayın koşullarında başvurucunun vekil ile kendisini temsil ettirdiği, beyan ve itirazlarını sunabildiği, dolayısıyla yargılamaya katılımının sağlanmış olduğu görülmektedir. Yargılama makamlarınca tarafların hukuki menfaatleri arasında bir dengeleme yapıldığı ve çocuğun üstün yararı dikkate alınmak suretiyle velayet ve kişisel ilişki konusunda yeterli ve ilgili gerekçe sunularak karar verildiği kanaatine ulaşılmıştır.

24. Bu durumda; kararlarda yer verilen tespit ve gerekçe itibarıyla aile hayatına saygı hakkı yönünden yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı, dolayısıyla aile hayatına saygı hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle Anayasa’nın 20. Maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Başvurucu; müşterek çocuğun kendisinin yanında kalmak istediğine dair beyanlarına mahkemece gerekçe sunulmadan itibar edilmemesi, ayrıca anne hakkındaki iddialarına

ilişkin delillerin değerlendirilmemesi ve gerekli araştırmaların yapılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ve çocuğun üstün yararı gözetilmediğinden özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir. Bunun yanında bireysel başvuru tarihinden sonra müşterek çocuğun annesi hakkında çeşitli suçlardan şikâyetçi olduğunu, açılan yeni bir velayet davası kapsamında müşterek çocuğun velayetinin kendisine verildiğini, bu nedenle yeniden yargılama yapılmasında hukuki gereklilik bulunmadığını bildirmiştir. Ancak başvuruya konu yargılamada pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiğini belirterek ihlalin tespitine ve yasal faiziyle 120.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

5. Başvurucunun şikâyetinin özü, velayetin değiştirilmesi talepli davada esasa etkili olan deliller değerlendirilmeden karar verilmesine ilişkindir. Bu açıklamalar kapsamında başvurucunun iddialarının bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

6. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26). Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri; ebeveynin, çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede, her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Serpil Toros, B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 69). Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

8. Şüphesiz çocuğun üstün yararının ne olduğuna ilişkin tespit, bu tür davalarda dikkate alınması gereken en önemli unsurdur (Murat Atılgan, § 45; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 84; N.Ö.n, B. No: 2014/19725, 19/11/2015, § 56). Bununla birlikte derece mahkemelerinin çocukla ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleyen kararlarının gerekçeleri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi konusunda uzman bilirkişiler tarafından hazırlanmış yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar ile hâlen bulunduğu yerdeki yaşantısına ilişkin gerekli araştırma ve incelemeyle elde edilen somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır. Bu konudaki diğer önemli bir husus ise çocuğun beyanlarının alınmasıdır. Çocuğun dinlenebileceği uygun bir yaşa ve olgunluğa eriştiğinin anlaşılması hâlinde kişisel ilişki tesisi ve velayetle ilgili beyanları mahkeme tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır (Bahadır Üney ve Diğerleri, B. No: 2018/4453,10/3/2022, § 58).

9. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisinde ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru

konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte; özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (Bahadır Üney ve Diğerleri, § 59; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 135).

10. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde müşterek bir erkek çocuklarının olduğu, tarafların anlaşmalı olarak boşandıkları, aralarındaki anlaşmaya göre çocuğun velayetinin anneye verildiği, baba ile kişisel ilişki tesis edildiği, ancak taraflar arasında yaşanan olaylar nedeniyle başvurucunun velayetin kendisine verilmesi talepli dava açtığı anlaşılmaktadır.

11. Başvuru konusu velayetin değiştirilmesi davasına ilişkin yargısal süreç incelendiğinde; ilk derece mahkemesinin yargılama sürecinde tarafların tanıklarını ve müşterek çocuğu bizzat dinlediği, konuya ilişkin uzman raporları aldığı görülmektedir. Bu bağlamda mahkeme tarafından alınan 22/10/2018 tarihli uzman raporunda annenin küçüğün velayetini almasına engel olabilecek herhangi bir bulguya rastlanmadığı tespit edilmişse de velayet hakkı sahibi annenin psikolojik sıkıntıları bulunduğu, buna ilişkin tedavi gördüğü iddiasının ileri sürüldüğü ve delil olarak hastane kayıtlarının gösterildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında annenin alkol problemi olduğu ve bu durumun çocukla ilişkisine olumsuz yansımaları olduğu iddiası da ileri sürülmüştür. Ancak yargılama makamlarınca küçüğün velayetinin kime verileceğinin tespiti amacıyla ileri sürülen bu ciddi iddiaların gerçekliğinin araştırılmadığı ve bu iddiaların sübut bulmadığı noktasında da somut, bilimsel ve yeterli gerekçeye dayanan değerlendirmelerin yapılmadığı tespit edilmiştir.

12. Velayetin tespitinde uzman raporu, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir (M.Ö., B. No: 2019/36657, 19/10/2023, § 27). Buna göre yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde; yargılama makamlarının kararlarının gerekçesinin dayandırıldığı tek kişilik uzman raporundaki görüşün annenin psikolojik durumunun tespitine, velayete engel teşkil edebilecek nitelikte bir psikolojik rahatsızlığı veyahut alkol bağımlılığı bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirme yapılmasına elverişli olmadığı görülmektedir. Ayrıca bilirkişi raporlarında tarafların koşullarının tam olarak irdelenmediği, hastane kayıtları olduğu bildirilen psikolojik rahatsızlığın ve hakkında delil sunulan alkol bağımlılığı iddialarının mevcudiyetine ve müşterek çocuğa yansımalarına dair bir araştırma ve değerlendirme sunulmadığı vurgulanmalıdır. Böylelikle başvurucu tarafından aşamalarda ileri sürülen, velayet hakkının gereği gibi kullanımına engel olabilecek ve karar sonucunu etkileyebilecek nitelikteki anılan iddialar hakkında yargılama makamlarınca hiçbir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı gibi başvurucu tarafça sunulan ve bildirilen delillere iddialar çerçevesinde neden itibar edilmediğinin gerekçesinin de somut bir şekilde ortaya konduğundan söz etmek mümkün değildir.

13. Bunun yanında idrak çağında olan çocuğun başvurucunun yanında kalmak istediğine dair beyanlarının ve velayet hususundaki talebinin neden hükme esas alınmadığına ilişkin yargılama makamlarınca uyuşmazlığa özgü yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak somut olay bakımından kamu makamlarının pozitif

yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirdiğinden ve velayete ilişkin uyuşmazlığın çözümünde tarafların koşullarına, yaşam şartlarına ve özellikle psikolojik durumlarına ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerin ileri sürülen iddialar kapsamında yeterli olduğundan söz edilemez. Bu nedenle aile hayatına saygı hakkına ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin ve çocuğun üstün yararı ilkesinin gözetilmediği ve özenli bir yargılama yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Yukarıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

MEHMET TOPRAK VE NAFİYE TOPRAK

B. No: 2021/19541 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET TOPRAK VE NAFİYE TOPRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19541)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Mehmet TOPRAK

2. Nafiye TOPRAK

Vekili : Av. İlhan TEMEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddisına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2021/26616 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/19541 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (F) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AVNİ CUMHUR YAMANOK

B. No: 2021/20445 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20445

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AVNİ CUMHUR YAMANOK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20445)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Avni Cumhur YAMANOK

Vekili : Av. Eda LERMİ ZORER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacaklarına ilişkin açılan davada ıslah talebinin bir kısım alacak yönünden zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; işçi olarak çalışmaktayken 30/9/2011 tarihinde iş akdinin feshedilmesi üzerine fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 1.000 TL kıdem tazminatı, 500 TL ihbar tazminatı, 500 TL fazla çalışma ücreti, 500 TL yıllık izin ücreti, 1.000 TL ücret farkı alacağı, 500 TL seyahat ve harcırah alacağı, 500 TL ikramiye (sosyal haklar) telefon ücreti alacakları olmak üzere toplam 4.500 TL'nin faizleri ile işverenden alınarak tarafına ödenmesi talebiyle İstanbul Anadolu 3. İş Mahkemesinde (Mahkeme) 19/12/2013 tarihinde dava açmıştır.

3. Mahkeme 3/1/2017 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar karar vermiştir. Mahkeme 27.098,64 TL kıdem tazminatının, 258,92 TL ihbar, 5.696,20 TL yıllık izin ücreti alacağının, 49.529,16 TL ücret alacağı talebinin, 4.740,00 TL seyahat ve harcırah

alacağının başvurucuya ödenmesine, diğer alacak istemlerinin reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde somut olaya ilişkin ayrı ayrı bilirkişilerden rapor alındığını, başvurucunun 14/10/2016 harç tarihli ıslah dilekçesiyle alacak taleplerini 82.563,80 TL arttırarak toplam 88.564,00 TL'nin tarafına ödenmesini istediğini belirtmiştir.
Başvurucunun1/8/1997-30/9/2011 tarihleri arasındaki tüm çalışmalarının davalı işveren şirket nezdinde gerçekleştiğini kabul etmiş, bilirkişi tarafından düzenlenen raporlara tarafların ücret yönünden açıkça itiraz etmediklerini ifade etmiştir. Ayrıca aksi yönde de yeterli delil bulunmadığını vurgulamıştır. Başvurucunun ücret farkı talebine ilişkin dosya içine getirtilen kayıtlardan diğer çalışanlara her ay maaşının 1/3 oranında ikramiye ödemesi yapıldığını, ayrıca eşit olarak yakacak yardımı ve bayram harçlığı ödemesi yapıldığı anlaşılmakla başvurucunun ücret bordrolarında bu yönde bir tahakkuk bulunmadığının tespit edildiğini, eşit davranma ilkesi gereği başvurucunun bu alacaklara da hak kazandığını belirtmiştir. İşveren tarafından başvurucuya kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmiş olması ve 30/9/2011 tarihli fesih bildiriminde geçerli nedenle feshe dayanılmış olması nedenleri ile başvurucunun kıdem ve ihbar tazminatlarına hak kazandığının tartışmasız olduğunu ve aksi durumunda işverence ispat edilemediğini vurgulamıştır. Bilirkişi tarafından hesaplanan kıdem ve ihbar tazminatına tarafların açıkça itiraz etmedikleri anlaşıldığından bilirkişinin yaptığı hesaplamaların kabul edildiğini ifade etmiştir.

4. İşveren tarafından istinaf talebinde bulunulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 30/1/2018 tarihinde mahkeme kararını kaldırarak yeniden hüküm kurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi davanın kısmen kabulüne, 27.098,64 TL kıdem tazminatının,258,92 TL ihbar tazminatının, 500 TL yıllık izin ücreti alacağının, 1.000 TL ücret alacağının, 500 TL seyahat ve harcırah alacağının başvurucuya ödenmesine, diğer alacak istemlerinin reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun 30/9/2011 tarihinde sona eren hizmet akdine bağlı alacaklar için 14/10/2016 tarihli ıslah dilekçesiyle alacak taleplerini arttırdığı, işverenin de zamanaşımı definde bulunduğunu belirtmiştir. Somut uyuşmazlıkta başvurucunun talep ettiği kıdem ve ihbar tazminatı alacağının fesih tarihi itibarıyla on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu belirterek dava ve ıslah zamanaşımına uğramadığını vurgulamıştır. Yıllık izin alacağının, seyahat harcamalarının ve ücret farkı alacaklarının beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu belirterek ıslah tarihi itibarıyla beş yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu, bu durumda ıslah dilekçesi ile arttırılan miktarların reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

5. Başvurucu, temyiz talebinde bulunmuş; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 12/1/2021 tarihinde onama kararı vermiştir.

6. Başvurucu vekiline karar 27/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 25/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; vaktinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak belirsiz alacak davası açmışken bilirkişi raporlarının Mahkemece geç alındığını ve alacak miktarlarının belirlenebilmesi için dört farklı bilirkişi raporu alındığını, istinaf kararı nedeniyle 57.965,36 TL hak kaybına

uğradığını, Mahkemenin ihmali nedeniyle alacak miktarlarının geç belirlendiğini, bu nedenle ıslah talebinin zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 34).

11. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

12. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

13. Başvuru konusu olayda başvurucunun iş akdi 30/9/2011 tarihinde sonlandırılmıştır. Başvurucu, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak işçilik alacaklarına ilişkin 19/12/2013 tarihinde dava açmıştır. Mahkeme, başvurucunun alacak taleplerine ilişkin olarak 14/1/2015 tarihli, 31/7/2015 tarihli, 10/12/2015 tarihli ve 19/9/2016 tarihli bilirkişi raporları almış; başvurucu 14/10/2016 tarihinde bilirkişi raporunda belirlenen miktarı dikkate alarak alacak taleplerini toplam 87.063,80 TL'ye çıkardığını belirten ıslah dilekçesi sunmuştur. Mahkeme, başvurucunun ıslah talebini dikkate alarak karar vermiş; Bölge Adliye Mahkemesi ise 30/1/2018 tarihinde mahkeme kararını kaldırmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, kararda 30/9/2011 tarihinde sona eren hizmet akdine bağlı alacaklar için 14/10/2016 tarihli ıslah dilekçesi ile alacak taleplerinin arttırıldığını belirterek kıdem ve ihbar tazminatı alacağının fesih tarihi itibarıyla 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğundan zamanaşımına uğramadığını ancak diğer alacak kalemleri yönünden 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu, bu nedenle ıslah dilekçesi ile arttırılan miktarların reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Karar Yargıtayca karar onanmıştır.

14. Uyuşmazlığın işçilik alacağından kaynaklandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

Başvurucunun iş akdinin feshedildiği tarihte yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre kıdem ve ihbar tazminatı için zamanaşımı süresi 10 yıl, diğer işçilik alacakları için 5 yıl olarak öngörülmüştür.

15. Başvurucu, ıslah ve zamanaşımı konusundaki mevzuat hükümlerinin hatalı yorumlandığını ileri sürmekte ise de bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak ilk derece mahkemesi ve kanun yolu mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus,anılan mahkemelerin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı,Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53). Bu kapsamda başvuru konusu olayda uygulanacak zamanaşımı süresinin hangi tarihte başlayacağını, ıslah ile artırılan kısmın zamanaşımına uğrayıp uğramadığını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, yargı mercilerinin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini inceleyecektir (Hüseyin Berat Şengül, B. No: 2019/22031, 10/7/2024, § 38).

16. Anayasa Mahkemesi zararın tamamının yargılamanın başlangıcında bilinmesinin başvurucudan beklenemeyeceği durumlarda yani davaya konu zararın tespit edilmesinin belli bir uzmanlık gerektirmesi ve mahkemenin de bilirkişi incelemesiyle alacağın miktarını belirleyebildiği uyuşmazlıklarda, zamanaşımı süresinin başlangıcının davanın açıldığı tarih dikkate alınarak davanın ıslah ile arttırılan kısmının reddedilmesininbaşvurucuya ağır bir külfet yüklediğini kararlarında ifade etmiştir. Nitekim bu durumun başvurucunun bilirkişi raporuyla belirlenen tazminat tutarının tamamını talep edebilme imkânını ortadan kaldıran orantısız bir müdahale olduğunu da vurgulamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Akboğa [GK] B. No: 2019/430, 23/3/2023, Hüseyin Berat Şengül, §§ 22-46).

17. Somut olayda başvurucunun iş akdinin feshi nedeniyle açtığı alacak davasında alacak miktarlarının davanın açıldığı tarihte belirli olmadığı, bu hususların yargılama sırasında olaya ilişkin alınan bilirkişi raporları neticesinde öğrenildiği görülmüştür. Nitekim uyuşmazlığa ilişkin üç ayrı bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Teknik hesaplama gerektiren uyuşmazlık konusu alacak miktarı belirlendikten sonra başvurucu ıslah talebinde bulunmuş, dava konusu alacak talebini arttırmıştır. Birçok defa bilirkişi raporunun alındığı davada davaya konu söz konusu alacak kalemlerinin başvurucu tarafından bilinebilir olmamasına rağmen Mahkemenin ıslah ile arttırılan bir kısım alacak yönünden başvurucunun talebini zamanaşımı nedeniyle reddetmesi başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemiştir. Başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair

Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, 57.965,36 TL hak kaybına uğradığını belirterek anılan miktarınödenmesi talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçları bakımından yeterli bir giderim oluşturduğundan başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama (istinaf incelemesi) yapılmak amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesine (E.2017/1197, K.2018/139) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 3. İş Mahkemesine (E.2013/879, K.2017/1) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL YAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/25295 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25295

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL YAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25295)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. İsmail YAMAN

2. Dursun ŞİŞİK

3. Hasan DURAN

4. Ali Rıza ÜLKER

Vekilleri : Av. Davut Emre DİLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yolcu taşımacılığına ilişkin sözleşmenin feshi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Samsun Büyükşehir Belediyesi (Belediye) ile imzaladıkları sözleşme uyarınca aldıkları toplu taşımacılık hizmetlerindeki hat kullanım hakkına istinaden il merkezinde özel halk otobüsü işletmektedir.

3. Aynı yerde faaliyet gösteren bir taşıma kooperatifi 2/8/2012 tarihinde Belediyeye yaptığı başvuruyla özel halk otobüslerinin ihale süresinin bitmiş olmasına rağmen mevzuata aykırı şekilde taşımacılık yaptıklarını belirterek 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında ihale yoluyla kiralanan özel halk otobüslerinden süresi bitenlerin faaliyetlerinin

sona erdirilmesini talep etmiş, talebinin cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine oluşan zımni ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. Samsun 1. İdare Mahkemesi dava konusu işlemi kısmen iptal etmiştir. Kararda 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesi uyarınca, davalı idare ile yüklenici arasında imzalanan sözleşme tarihinden itibaren on yıllık çalışma süresinin başvuru tarihi itibarıyla sona erdiği açıklanmıştır. Bunun üzerine Belediye Encümeni 4/2/2016 tarihinde anılan sözleşmeyi feshetmiştir.

4. Başvurucular, Encümenin on yılını dolduran özel halk otobüslerinin sözleşmesinin tek taraflı feshedildiğinden bahisle oluştuğu belirtilen zararları karşılığı maddi ve manevi tazminatın sözleşmenin feshedildiği tarihten itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi için dava açmıştır. Samsun 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiş; kararda idarece hazırlanan şartnamenin ve imzalanan sözleşmenin dönüşümlü hat kullanım haklarının süresiz şekilde kiraya verilmesi sonucunu doğuracak nitelikte olmadığını, işin süresiz olduğuna yönelik haklı beklenti yaratılmadığını, ayrıca davacı tarafından sözleşmenin süresiz olduğuna güvenilerek hattın yüksek bir değerden satın alındığının somut verilerle ortaya konulamadığını, on yıllık çalışma süresini dolduran özel halk otobüslerinin sözleşmesinin feshine ilişkin işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Davanın reddine yönelik mahkeme kararı istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. 2021/31547, 2021/17472, 2021/17463 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/25295 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular; Belediye ile aralarında imzalanan sözleşmenin hukuki nitelemesinin doğru yapılamadığını, sözleşmelerin bir kamu hizmetinin özel hukuk kişilerince yürütülmesini öngören kamu hizmeti imtiyaz sözleşmesi olduğunu ve bu sözleşmelerin kırk elli yıl gibi uzun vadelerle yapıldığını, hak sahibi oldukları hattın kullanımından ve dolayısıyla ekonomik değerinden yoksun bırakıldıklarını, mülkiyet haklarına yapılan bu müdahalenin yasal dayanağı bulunmadığı gibi aynı zamanda ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgularla iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanmasını, uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri, mevcut başvurularla aynı mahiyetteki bireysel başvuruda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurular, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. İdare tarafından sözleşme akdedilmek suretiyle verilen özel halk otobüsü hat kullanım hakkının ilgililer yönünden ekonomik bir değer ifade ettiği, dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında olduğu açıktır. Dolayısıyla başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ekonomik değer teşkil eden mülkünün var olduğu anlaşılmıştır.

11. Başvuruculaların toplu taşımacılık hizmetindeki hat kullanım haklarının sözleşmenin feshi yoluyla iptal edilmesinin -ücret karşılığı yolcu taşımacılığı yapma imkânını ortadan kaldırdığı dikkate alındığında- ekonomik faaliyetleri üzerinde olumsuz etkileri olacağı ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Yolcu taşımacılığında belli bir standart oluşturabilmek ve bu sektörde faaliyette bulunmak isteyen kişiler için bir rekabet ortamı yaratmak amacıyla mevcut taşımacılık hattı tahsisinin iptaliyle sektörde yer almak isteyenler için ihaleye çıkmak şeklindeki müdahalenin özellikle amacı dikkate alındığında başvurunun mülkten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin üçüncü genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

12. Somut olayda, başvuruculaların hat kullanım hakları 2886 sayılı Kanun'un hükümlerine dayanılarak iptal edildiğinden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu kanaatine varılmıştır. Yolcu taşıma faaliyeti sırasında yolcu, yaya ve diğer araçları meydana gelebilecek tehlikelerden korumak, trafiğin güven içinde akışını sağlamak, beldede yaşayanların ulaşım ihtiyacını düzenli, devamlı şekilde karşılamak amacıyla kural koymak, mevcut kuralları günün gerekliliklerine ve değişen durumlara göre yeniden belirlemek belediyelerin görevinde ve sorumluluğundadır. Öte yandan belediyelerin görev ve yetkileri kapsamında olan ve kanunla üstlendikleri bu görevleri yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları geliri elde etmek amacıyla bedel karşılığı hat kullanımı haklarını kişilere devretmesi de mümkündür. Belediyelerin bu yönde aldığı tedbirler esas itibarıyla belde halkına daha yaşanabilir bir ortam sağlamaya yönelik olup tedbirlerin meşru bir amacı olduğu tartışmasızdır.

13. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit etmiştir. Bu maddede ifade edilen ölçülülük ilkesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

14. Anayasa Mahkemesi Cafer Sezgin ve diğerleri (B. No: 2018/20720, 7/4/2021, § 51) yolcu taşımacılığına ilişkin imtiyazın iptalini ele almıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda kamu makamlarının 1987 yılından beri hat taşımacılığı yapan başvuruculara imtiyazlarının iptaliyle ilgili takdir yetkisini önceden belirlenmiş ve öngörülebilir bir şart veya ölçüt dikkate almadan kullanmasının başvuruculara öngörülemez şekilde şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklediğine karar vermiştir.

15. Somut olayda Mahkeme, başvurucular ile idare arasında akdedilen sözleşme ve ihale şartnamesine göre sözleşmenin açıkça hat kullanma haklarının kiraya verilmesine yönelik olduğunu, şartnamenin 4. maddesinde ruhsatların her yıl yenileneceğine dair hükmün ihaleye giren başvurucular tarafından bilindiği ve kabul edildiğini, 2886 sayılı Kanun'un 64. maddesinde kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresinin on yıldan çok olamayacağının açık olduğunu belirtmiştir. Mahkeme kararında da belirtildiği üzere başvuruculara ve onların külli ve cüzi haleflerinin on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkının olmadığı ve on yıllık sürenin sonunda sözleşmenin sona erme riskinin olduğu açıktır. Bu husus başvurucular ve onların külli, cüzi halefleri tarafından öngörülebilir bir

durumdur. Bu sebeple somut başvuruda Cafer Sezgin ve diğerleri kararından farklı bir sonuca ulaşılmıştır.

16. Bu sebeple başvuruculaın on yıl veya daha fazla süredir hat kullanım hakkından faydalandıkları ve bu hakka istinaden özel halk otobüsü işletmeciliği faaliyetini yürüttükleri dikkate alındığında on yılık çalışma süresini doldurdukları gerekçesiyle sözleşmelerinin feshedilmesinin kendilerine aşırı ve olağanın ötesinde külfet yüklemediği ve ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Nitekim başvuru konusu aynı olayla ilgili olarak AİHM, açıkça işletme hakkının kiralanması niteliğinde olan bir sözleşmenin süresi bittiği için idarece feshedilmesine karşılık kanunda taşınır veya taşınmaz mallara ilişkin kira sözleşmelerinin on yılı aşamayacağı açık ve erişebilir olan unsurlar dikkate alınarak başvurucunun on yıllık sürenin ötesinde ruhsat yenileme hakkının olmadığını ve Belediyenin niyeti ne olursa olsun sözleşmenin on yıllık sürenin sonunda sona erme riskinin açık olduğunun inkâr edilemeyeceğini belirterek bu süreyi aşan bir ruhsatın yenilenmemesinin ve tazminat ödenmemesinin söz konusu diğer menfaatler arasında kurulması gereken adil dengeyi bozmadığına karar vermiştir (Temizişler Madeni Yağ Sanayi Ticaret Limitet Şirketi/Türkiye, B. No: 44159/1818/11/2021, § 17).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİH BAYRAK

B. No: 2021/25844 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25844

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİH BAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25844)

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Salih BAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna ödediği okul kayıt ücretinin kişinin terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle irtibatı veya iltisakı olmasından dolayı kişiye iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 5/4/2016 tarihinde Kayseri'de bulunan Battalgazi Özel Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Ticaret Sanayi Anonim Şirketine ait Özel İstikbal İlköğretim Okuluna iki çocuğunun 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı ücreti olarak 21.000 TL ödeme yapmıştır.

3. Başvurucunun kayıt yaptırdığı eğitim kurumu, 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) tedbirleri kapsamında çıkarılan, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince kapatılmıştır.

4. Başvurucu 3/10/2016 tarihinde, 5/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5.

maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında Kayseri Valiliğine müracaat ederek ödediği okul kayıt ücretinin iadesini talep etmiştir. Valilik 5/3/2020 tarihinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde aranan şartların gerçekleşmediğini belirterek talebi reddetmiştir.

5. Başvurucu, okul ücretine ilişkin ödemenin banka dekontuyla sabit olduğunu belirterek işlemin iptali için dava açmıştır. Kayseri 2. İdare Mahkemesi 30/10/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, 670 sayılı KHK'nın kanunlaşmış hâli olan 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre geri ödemeler için gerçek bir mal ve hizmet alım ilişkisinin yanında terör örgütüne aidiyetin, bu örgütle irtibat veya iltisakın bulunmaması gerektiği belirtilmiştir. Ödediği okul ücretinin iadesini isteyen başvurucunun ise Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûmiyetine karar verildiği ve bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddedildiği kaydedilmiştir. Buna göre ilgili Kanun'da aranan şartların gerçekleşmemesi karşısında kapatılan kurumdan olan alacağın iadesi talebinin reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı açıklanmıştır.

6. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 18/3/2021 tarihinde kararı hukuka uygun bulduğunu belirterek başvurucunun istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 14/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, okul kayıt ücretinin iade edilmemesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği, başvurucunun meşru bir beklentisi bulunmadığı, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın iade edilmemesine bağlı şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği para tutarı mülk teşkil etmektedir. Söz konusu tutarın başvurucunun terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle irtibatı veya iltisakı bulunduğu gerekçesiyle kendisine iade edilmemesi mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Amacı gözetildiğinde müdahalenin mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmelidir.

13. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu

yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Başvuruya konu olayda OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir okula ödediği kayıt ücretinin iadesi talebi başvurucunun terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca reddedilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararı ile 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118).

15. Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik olarak yapılan düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119, 120).

16. OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız (B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda da incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31).

17. Anayasa Mahkemesi, yine OHAL kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair başka bir şikâyeti Ünal Şenel (B. No: 2019/4445, 28/2/2024) başvurusunda incelemiştir. Söz konusu başvuruda, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amacının bulunmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptali dikkate alınarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amacı olmadığı belirtilmiştir (Ünal Şenel, § 44).

18. Bu kapsamda eldeki başvuru yönünden de yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespitini ve 250.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İdare Mahkemesine (E.2020/426, K.2020/763) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİH MURAT ERTEN

B. No: 2021/26254 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26254

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİH MURAT ERTEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26254)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Salih Murat ERTEN

Vekili : Av. Anıl PEKŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tapu iptal ve tescil davasına konu taşınmazın satış bedelinin ödendiğine dair banka dekontunun yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmemesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, inançlı işleme dayalı tapu iptal ve tescil, bunun mümkün olmaması durumunda taşınmaz satış bedelinin tazminine karar verilmesi talebiyle Bodrum 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun tapu devrinin inanç sözleşmesi nedeniyle yapıldığı yönünde yazılı bir delil yahut yazılı delil başlangıcı niteliğinde bir belge sunmadığını belirtmiştir. Başvurucuya yemin deliline dayanıp dayanmadığı hususunda beyanda bulunmak üzere kesin süre verilmesine rağmen başvurucunun yemin deliline dayandığına dair herhangi bir beyanda bulunmadığı dolayısıyla bu delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verildiğini ifade etmiştir. Bazı tanık beyanları başvurucunun iddialarını doğrular nitelikte olsa da bu durumun inanç

sözleşmesine dayanan ilişkiyi ispatlamaya yetmediğini dile getirmiştir. Dava konusu taşınmazın değerinin altında satılmasının da tek başına muvazaa olduğuna dair karine teşkil etmediğini vurgulamıştır.

4. Başvurucu tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına, davanın kabulüne ve taşınmazın tapu kaydının iptal edilerek başvurucu adına tapuya tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Yargıtayın yerleşik uygulamalarında banka kayıtlarının yazılı delil başlangıcı niteliğindeki belgelerden olduğu, başvurucu tarafından ibraz edilen ve banka kayıtları ile de doğrulanan 40.000 euro tutarında "Salih Murat Erten ev satış bedeli" şerhi taşıyan banka dekontunun yazılı delil başlangıcı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Yazılı delil başlangıcı niteliğinde belgenin bulunması durumunda iddianın her türlü delil ile ispatlanabileceğini, bu kapsamda başvurucunun tanıklarının da taşınmazın tekrar devredilmek üzere inanılan kişi olan davalıya tapuda satış gösterilerek bedelsiz olarak devredildiğini beyan ettiklerini ifade etmiştir.

5. Davalı tarafından söz konusu karara yönelik olarak temyiz kanun yoluna başvurulmuş, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi (Daire) Bölge Adliye Mahkemesi kararını bozmuştur. Kararıngerekçesinde; başvurucuya ait olan taşınmazın 18/11/2013 tarihinde satış suretiyle davalıya devredildiğinin ve davalı tarafından 19/11/2013 tarihinde başvurucunun hesabına "Salih Murat Erten ev satış bedeli ... mh. ... sk. No: ... Yalıkavak/Bodrum" açıklamasıyla 40.000 euro para gönderildiğinin sabit olduğunu belirtmiştir. 5/2/1947 tarihli ve 20/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı gereğince inanç sözleşmesi hukuksal nedenine dayalı davalarda iddianın yazılı delille ya da yemin delili ile kanıtlanabileceğini ifade etmiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararının aradığı anlamda başvurucunun yazılı delil sunamadığı gibi yemin delilini de kullanmadığı, Bölge Adliye Mahkemesince delil başlangıcı olarak kabul edilen 40.000 euro tutarındaki banka dekontunun delil başlangıcı sayılmayıp taşınmazın davalıya satıldığına ve satış bedelinin başvurucuya ödendiğine ilişkin bir belge olduğuna işaret etmiştir. Bu durumda başvurucunun inançlı işlem iddiasını kanıtladığının söylenemeyeceği değerlendirmesinde bulunmuştur.

6. Bozma kararına uyan Bölge Adliye Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Bu karara dair başvurucu tarafından temyiz kanun yoluna başvurulmuş, Dairece anılan karar onanarak kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 29/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, Dairenin yazılı delil başlangıcı ile ilgili içtihatlarına aykırı karar verdiğini, yargılama sürecinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa aykırı yürütüldüğünü belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Öte yandan farklı kararların aynı mahkemeden çıkmış olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmeyecektir. Bu kapsamda bireylerin makul güvenlerinin korunması ve hukuki güvenlik ilkesi içtihadın değişmezliği şeklinde bir hak bahşetmemektedir (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, §§ 53,54). Mahkemelerce hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesinde farklılıklar meydana gelmesi ya da önceki çözümün tatminkâr bulunmaması, yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında içtihadın müstakar olması için belli bir zamana ihtiyaç duyulması gibi çeşitli nedenlerle içtihat değişikliğine gidilmesi de tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Mehmet Emin Yılmaz, B. No: 2014/3928, 15/12/2015, § 58).

13. Somut olayda başvurucunun 5/2/1947 tarihli ve 20/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararının aradığı şartlarda inanç sözleşmesine dayalı olarak taşınmaz devrini gerçekleştirdiğini ispatlayamadığı, yemin delilini kullanmadığı, ibraz ettiği banka dekontunun yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davasının reddedildiği anlaşılmıştır.

14. Başvuru konusu olayda meselenin özünü, inançlı işlem iddiasının ispatı için sunulan taşınmaz satış bedeline ilişkin banka dekontunun yazılı delil başlangıcı sayılıp sayılmayacağı hususu oluşturmaktadır.

15. Başvurucunun; bireysel başvuruya konu kararın, Dairenin hangi içtihadına aykırı olduğuna yönelik herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı gibi içtihat aykırılığı iddiasını da somut olarak açıklayamadığı dikkate alındığında ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvuru konusu yargılama süreci incelendiğinde ise olguların ve delillerin değerlendirilmesi suretiyle ve hukuki gerekçe belirtilerek hüküm kurulduğu, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÖZBAĞ

B. No: 2021/29473 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29473

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÖZBAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29473)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mehmet ÖZBAĞ

Vekili : Av. Ayşegül YEĞİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 20/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 4/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A

maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1604, K.2020/882) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKSEL SOYUGÜZEL VE KADİRİYE SOYUGÜZEL

B. No: 2021/29520 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKSEL SOYUGÜZEL VE KADİRİYE SOYUGÜZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29520)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Göksel SOYUGÜZEL

2. Kadiriye SOYUGÜZEL

Vekili : Av. Adem ÖLMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular nihai kararı 3/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan

mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/2129, K.2020/1035) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN ÖZYURT

B. No: 2021/29532 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29532

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN ÖZYURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29532)

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Aydın ÖZYURT

Vekili : Av. Handan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 8/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için- dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1842, K. 2020/875) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NACİYE KUTLU VE ÖMER FARUK KUTLU

B. No: 2021/32759 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32759

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NACİYE KUTLU VE ÖMER FARUK KUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32759)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Naciye KUTLU

2. Ömer Faruk KUTLU

Vekili : Av. Deniz KURUÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 30/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra7/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren

2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyası temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak

Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/2124, K. 2020/1033) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN TÜRK

B. No: 2021/34421 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34421

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN TÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34421

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hüseyin TÜRK

Vekili : Av. Mehmet ELİKÜÇÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 3/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1655, K.2020/855) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN SUNGUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/35217 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35217

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN SUNGUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35217)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Mehmet Emin SUNGUR ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beraat veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanan ceza yargılaması süreçlerinde haklarında uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama gibi koruma tedbirleri nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat davası açan başvuruculaların söz konusu davalarda yetersiz tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculaların

başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığının bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulüne ve yargılama giderini ödemekten muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

5. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/35217 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular özetle haklarındaki ceza muhakemesi sürecinde uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama şeklindeki haksız koruma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davalarında mahkemelerce hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuş; başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

7. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

8. Somut başvurularda da Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olduğundan başvurularda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

9. Ağır ceza mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

10. Bunun yanında Anayasa Mahkemesince manevi tazminat miktarının yeterli olup

olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

11. Maddi zarar, zarara uğrayanın mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiriolmasaydı bumal varlığının olacağı durum arasındaki farktan ibarettir.Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması durumunda, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde ağır cezamahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz.

12. Somut olayda, ağır ceza mahkemelerinin yaptığı değerlendirmeler sonucunda bazı başvurucuların maddi tazminat taleplerini reddetmesinin keyfî olduğu, açık ve bariz takdir hatası içerdiği söylenemeyecektir. Bazı başvuruculara ödenen maddi tazminat miktarının ise somut olayın koşullarında orantısız olmadığı görülmektedir.

13. Mahkemelerce hükmedilen manevi tazminat miktarının ise Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda hükmedeceği tazminat miktarları için bkz. aşağıdaki tablo).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Bazı başvurucular ayrıca tazminat davalarının uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

16. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

18. Başvuruculardan bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihi, şayet manevi tazminat miktarı bölge adliye mahkemesi kararıyla değiştirilmişse istinaf mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine vereceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılarak uygun tazminatın belirlenmesi gerekir (bkz. aşağıdaki tablo).

21. Kararın ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddi ile yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen Mahkemelere gönderilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan ekli listenin (E) sütununda belirtilen başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

2016 yılı için -Bir gün gözaltı için asgari 300 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 15.000TL, Ortalama: 40.000, Azami: 100.000 TL

2017 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 360 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 18.000TL, Ortalama: 48.000 TL, Azami: 120.000 TL

2018 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 400 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 20.000TL, Ortalama: 54.000 TL, Azami: 135.000 TL

2019 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 29.700TL, Ortalama: 79.200 TL, Azami: 198.000 TL

2020 -2021 yılları için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 30.000TL, Ortalama: 80.000 TL, Azami: 200.000 TL

2022 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.350 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 67.500TL, Ortalama: 180.000 TL, Azami: 450.000 TL

2023 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.800 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 90.000TL, Ortalama: 240.000 TL, Azami: 600.000 TL

2024 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 2.970 TL - -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 148.500TL, Ortalama: 396.000 TL, Azami: 990.000 TL

CİHAT ÜNAL

B. No: 2021/36290 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAT ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36290

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Cihat ÜNAL

Vekili : Av. Cafer BAŞODA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 13/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiaları

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A

maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1859, K.2020/891) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL POLAT

B. No: 2021/36601 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36601)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Halil POLAT

Vekili : Av. Ahmet ÇABUKEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, darbe teşebbüsü sonrasında sanığın Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi olduğundan bahisle yürütülen yargılamada tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru konusu olayların geçtiği tarihte Aydın İl Emniyet Müdürlüğü nezdinde 4. sınıf emniyet müdürü olarak görev yapmaktadır. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında Aydın 2. Sulh Ceza Hâkimliği 30/7/2016 tarihinde başvurucu hakkında yakalama kararı vermiştir.

3. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu ile toplam 44 şüpheli hakkında 22/3/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Hazırlanan iddianamede başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

4. Aydın 3. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamada, başvurucu hakkındaki yakalama kararının infaz edilememiş olması nedeniyle başvurucu yönünden dosyanın tefrikine 22/1/2018 tarihinde karar verilmiştir.

5. Başvurucu, Kahramanmaraş'ta 27/9/2019 tarihinde yakalanmıştır. Başvurucunun yakalandığı sürece kadar başvurucu ile ilgili Ö.Y. adlı tanık istinabe yoluyla dinlenilmiştir. Aydın 3. Ağır Ceza Mahkemesi, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla yaptığı duruşma sonunda başvurucunun tutuklanmasına ve yetkisizlik kararı ile Kahramanmaraş Ağır Ceza Mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermiştir.

6. Yetkisizlik kararının kesinleşmesi üzerine yargılamaya Kahramanmaraş 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde devam edilmiştir. 23/10/2019 tarihli Tensip Tutanağı ile dokuz tanığın istinabe yoluyla dinlenilmesi yönünde ara kararı alınmıştır. Ayrıca gizli tanık Garson'dan ele geçirilen ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca incelemesi yapılan Micro SD karta ilişkin soruşturma işlemlerine dair tutanak ve mahkeme kararları ile gizli tanık Garson'un mahkemede tanık olarak verdiği ifadeden birer suretinin dosyaya konulmasına dair ara kararı verilmiştir.

7. 19/12/2019 tarihli ilk celsede başvurucu, savunmasını yapmış ve istinabe yoluyla dinlenen bazı tanık beyanlarına ilişkin olarak okunan belgeleri inceleme fırsatı bulamadığından daha sonra savunma yapacağını belirtmiştir. Başvurucu müdafii ise başvurucu ile ilgili beyanda bulunan kişilerin SEGBİS ile dinlenilmelerini talep etmiş, yüzleştirme yapılarak soru sormak istediklerini beyan etmiştir. Celse sonunda, başvurucu müdafiinin tanıkların SEGBİS yoluyla dinlenilmeleri talebinin reddine ancak başvurucu müdafiinin tanıklara sorulmasını istediği hususları yazılı olarak bildirmesi hâlinde bu hususta değerlendirme yapılarak gerekli işlemlerin yapılmasına karar verilmiştir.

8. İkinci celsede, gelen bilgi ve belgelere ilişkin olarak başvurucu ve müdafiinin beyanları alınmıştır. Başvurucu müdafii; dosyada örgüt üyeliğine ilişkin yeterli ve inandırıcı delil olmadığını, Ö.Y.nin beyanlarının çelişkili ve tutarsız olduğunu, dinlenen diğer tanık beyanlarında da müvekkil aleyhine somut bir anlatım bulunmadığını ileri sürmüştür. Diğer tanıkların büyük bir kısmının, başvurucunun 15 Temmuz gecesi görevi olmamasına rağmen İl Emniyet Müdürlüğüne gece 03.00 sularında geldiğini beyan ettiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte tanık Ö.Y.nin istinabe yoluyla alınan en son beyanı ise şu şekildedir:

" Ben, Aydın'da 4. Sınıf Emniyet Müdürü olarak görev yapıyordum. Bana sorulan Halil POLAT'ı 2012 yıllarında tanıdım. Sohbetlerimiz olurdu. Bu sohbetleri [T.A.] isminde biri düzenlerdi. 2014 yılında Turan'ın Konya'ya ta[y]lini çıktı. Sohbet abiliğini ise daha sonra [Ş.E.] isimli biri yapmaya başladı. Zaten [Ş.E.] geldikten sonra iki gruba ayrıldık her iki gruba da [Ş.E.] bakardı. Toplantılarda namaz kılınır, Kuran okunur, dini sohbetler yapılır, kitap okunur, Fetullah GÜLEN'e ait Cd'ler izlenir dinlenirdi. Halil Polat'ın himmet adı altında para verip vermediğini bizzat görmedim, ama muhtemelen vermiştir...."

9. Üçüncü ve dördünce celselerde gizli tanık Yaprak'ın soruşturma aşamasındaki beyanlarının gönderilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına yazılan müzekkerenin cevabı beklenilmiştir. Gönderilen belgeye göre gizli tanık Yaprak'ın anlatımlarından 1997-2001 yılları arasında Tokat'ta görev yaptığı, daha sonra Erzurum'a ve en son Aydın'a tayin olduğu anlaşılmaktadır. Gizli tanık, örgüt içinde bildiği kişileri anlatmakla beraber başvurucunun ismi ifadesinde yer almamaktadır. Beşinci celsede eksikliğin tamamlanması üzerine Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Son celsede başvurucu müdafii ile başvurucunun beyanları alınmış, başvurucunun son sözü sorularak hüküm

verilmiştir. 2/9/2020 tarihli karara göre başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında neticeten 6 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... tanık [Ö.Y.nin] beyanında Aydın ilinde örgüt kapsamında sanığında içerisinde bulunduğu bir gruplarının olduğu, grupta [B.İ.], [N.K.] ve sonra da Halil Polat'ın katıldığını, 2014 yılından sonra[B.İ.nin] bir devresi olan [N.G.nin] de geldiğini,[N.G.nin] gelmesiyle kolejden birbirlerini tanıdıkları için Halil Polat ile ikisinin ayrı bir grup oluşturduklarını ve gruplarının ayrıldığını, himmet verme ve Bylock kullanma hususunda bir bilgisinin olmadığı, tanık beyanından sanık Halil POLAT'ın 17/25 Aralık sürecinden sonra 2014 yılı içerisinde de örgüt toplantılarına katılmaya devam ettiğinin anlaşıldığı, ..., sanık adına olan veri inceleme raporunda sanığa 'A5' kodunun verildiği, A5 kodunun 'Fetö mensubiyeti olan, teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı en üst seviyede olan kişileri' ifade ettiğini, bu delil kapsamında sanık Halil POLAT'a verilen 'A5' kodunun sanığın örgüt içerisinde önemli bir yerinin olduğunu gösterir nitelikte olduğu,..., sanığın adına kayıtlı 505 351 .. .. numaralı telefon hattında 35329706... ve 35329706... imei numaralı telefon cihazlarında 31/12/2014 tarihli Bylock kaydının tespit edildiği, Bylock içeriklerinin tespit edilemediği, CGNAT kayıtlarında 46.166.160.181 sayılı IP adresine 31/12/2014 - 25/03/2015 tarihleri arasında erişim sağlandığını, ancak Bylock içerikleri elde edilemediğinden Bylock iddialarının ispatlanamadığı ve sanık aleyhine olacak şekilde değerlendirilemediği, dosyada bulunan [D.S.ye] ait bylock içeriklerinde sanığın adının konuşmalarda geçtiği, söz konusu Bylock içerikleri ile sanık Halil POLAT'ın ilişkilendirilemediği, sanık Halil POLAT'ın alınan savunmaların suçtan kurtulmaya yönelik olduğu bu nedenle savunmalarına itibar edilemeyeceği, sanık adına olan aleyhe tanık [Ö.Y.] beyanı ve beyanla örtüşen veri inceleme raporu dikkate alındığında sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü içerisinde yer aldığının anlaşıldığı,..."

10. Başvurucunun istinaf istemi 23/10/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir. Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesi, "...diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın bylock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamıştır." gerekçesiyle hükmün onanmasına karar vermiştir. Bu şekilde hüküm, istinaf ve temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 8/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 3/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 4/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucunun iddiasına göre gizli tanık Yaprak, istinabe yoluyla dinlenen Ö.Y. adlı kişidir. Başvurucu, dosyada tanık olarak beyanı alınan ve daha önce gizli tanık Yaprak adı altında ifade veren Ö.Y.nin beyanlarının gerçeği yansıtmadığını, tanığın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için görev yaptığı yerlerde gördüğü kişilerin adını rastgele verdiğini, beyanlarında çelişki olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, yargılama esnasında aleyhe beyanda bulunan tanıklarla yüzleşmenin veya tanıkların Mahkeme huzurunda bizzat

ifadelerinin alınmasının sağlanmadığından yakınmıştır.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun hazır bulunduğu duruşmada tanık beyanlarının okunduğunu, başvurucunun tanık beyanlarına karşı itirazlarını ileri sürebilme olanağına sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 19/12/2019 tarihli celsede başvurucu müdafiye tanıklara sorulmak istenilen sorular bildirildiği takdirde gerekli işlemlerin yapılacağının belirtildiği, bu konuda mahkemeye herhangi bir bildirimde bulunulmadığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan gerekçeli kararda başvurucu hakkındaki dosya kapsamındaki delillerin değerlendirilerek mahkûmiyet hükmünün tesis edildiği, mahkûmiyet kararında tanık beyanı yanı sıra başvurucu hakkında Garson adlı şahıstan elde edilen SD karta ilişkin veri inceleme raporunda yer alan bilgilere de dayanıldığı hatırlatılmıştır. Bakanlığın görüşüne karşı beyanda, başvurunun bu kısmına ilişkin olarak tanık ifadelerinin çelişkili olduğu belirtilmiştir.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

18. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda

hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).Bundan başka, tanıkların, onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı andases ve görüntü nakleden vasıtalarladinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (bkz. Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

19. Somut olayda Mahkemece, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin mümkün olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamış, tanıkların konutunun yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep sayılmıştır. Başvurucununsöz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlenmediği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

20. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulayamadığı tanık Ö.Y.nin beyanı ile gizli tanık Garson'dan elde edilen Micro SD karttaki veri inceleme raporuna dayanmıştır. Yargıtay kararı da bunu desteklemektedir. Bu kapsamda dosyada yer alan tanık Ö.Y.nin beyanı ile gizli tanık Garson'dan elde edilen veri inceleme raporu dikkate alınmak suretiyle başvurucunun cezalandırıldığı anlaşılmıştır.

21. Yargıtay uygulamasına göre sanıkların Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde "A5" olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir [(kapatılan)Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararı] (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. M.G., B. No: 2020/5305, 11/5/2023, § 32). Bu kapsamda duruşmada dinlenmeyen tanık beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığın başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Aşamalarda tanığın yazılı beyanı duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanık beyanının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanık beyanının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanı belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu, Garson kod adlı gizli tanıktan elde edilen SD karta ilişkin veri inceleme raporuna delil olarak dayanılamayacağını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç ve hükmedilen giderim gözetildiğinde hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair diğer şikâyet hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile birlikte yeniden yargılama yapılmasını istemektedir.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Bununla birlikte belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/292, K. 2020/98) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

STEFAN JOHANNES BRAUER

B. No: 2021/40549 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

STEFAN JOHANNES BRAUER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40549)

Karar Tarihi:10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Stefan Johannes BRAUER

Vekili : Av. Handan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 13/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, yeniden yargılanma vemaddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin eddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1857, K.2020/824) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA ÖZER

B. No: 2021/46829 | Karar tarihi: 10.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46829

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA ÖZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46829)

Karar Tarihi: 10/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : İsa ÖZER

Vekili : Av. Engin YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müdafinin sağlık mazeretinin kabul edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında kasten yaralama suçundan Bozkır Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava üç celsede tamamlanmıştır. Yargılamanın 9/6/2015 tarihli ikinci celsesinde, başka suçtan tutuklu olarak ceza infaz kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunması nedeniyle Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla duruşmaya katılımı sağlanan başvurucuya iddianame ve deliller okunmuş, ayrıca başvurucu ile suçun mağdurunun ifadeleri alınmıştır.

3. İnfaz Kurumundan 12/6/2015 tarihinde salıverilmesi nedeniyle 9/7/2015 tarihli son celsede hazır bulunmayan başvurucunun yokluğunda yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun bu suçtan 2000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiş; bu karar başvurucunun itiraz etmemesi üzerine 8/9/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Kesinleşen HAGB kararı nedeniyle başvurucu hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulandığı sırada tüm dünyayı ve ülkemizi birçok alanda etkileyen ve COVID-19 olarak adlandırılan yeni tip bir virüsün 2019 yılının sonlarında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Vuhan şehrinde görülmesinin ardından 11/3/2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. Türkiye de bu salgından etkilenmiş, Sağlık Bakanlığı tarafından ilk COVID-19 vakasının 11/3/2020 tarihinde teşhis edildiği açıklanmış ve bu tarihten itibaren salgınla mücadele etmek için yetkili makamlar tarafından bazı tedbirlerin uygulanması yoluna gidilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 05/04/2023, § 5). Alınan birçok tedbirin yanı sıra hastalığa yakalanan ve hastalarla temaslı kişilere karantina ve izolasyon gibi tedbirler uygulanmıştır.

5. Salgının etkilerinin devam ettiği dönemde Antalya 18. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucu hakkında kasten yaralama suçundan yaptığı yargılama sonucunda kesinleşen mahkûmiyet kararına dair gerekçeli karar ile kesinleşme şerhini 24/11/2020 tarihinde Mahkemeye göndermiş ve başvurucunun denetimli serbestlik tedbiri süresi içisinde bu karar doğrultusunda yeniden kasıtlı suç işlediğinden bahisle ihbarda bulunmuştur.

6. Mahkeme bu ihbar üzerine 20/12/2020 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda Mahkeme, başvurucunun savunmasının ikamet adresinin bulunduğu Antalya'nın yargı çevresinde görevli mahkemeden istinabe yoluyla alınmasına ve duruşmanın 15/4/2021 tarihinde yapılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda istinabe talep edilen Antalya 13. Asliye Ceza Mahkemesi de başvurucunun savunmasının alınması için 11/3/2021 tarihinde duruşma yapılmasına ve bu tarihte duruşmada hazır bulunması için başvurucunun HAGB kararında belirtilen -aynı zamanda başvurucunun 9/7/2015 tarihli celsede beyan ettiği- adresine çağrı kağıdı gönderilmesine karar vermiştir.

7. Diğer yandan istinabe talep edilen mahkeme; HAGB kararına konu dosyanın Mahkemece yeniden ele alındığına dair açıklama ile başvurucunun bu konuda savunma yapmadığı takdirde yokluğunda yargılamaya devam edilerek karar verileceğine dair ihtarı da içeren çağrı kağıdını, HAGB kararında belirtilen yerine Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) verilerine göre Antalya'da başvurucu adına kayıtlı farklı bir adreste tebliğ edilmek üzere göndermiştir. İstinabe talep edilen mahkeme 11/3/2021 tarihli istinabe duruşmasına dair tutanakta söz konusu tebligatın başvurucuya tebliğ edilmeksizin iade edildiğine ve başvurucunun da duruşmaya gelmediğine dair açıklamalarda bulunduktan sonra istinabe talebinin yerine getirilemediği gerekçesiyle talep yazısı ve eklerini Mahkemeye iade etmiştir.

8. Bununla birlikte, başvurucunun 8/3/2021 tarihli vekâletname uyarınca yetkilendirdiği müdafii Mahkemeye 14/4/2021 tarihinde iki ayrı dilekçe sunmuştur. Müdafi bu dilekçelerinden ilkinde, İzmir Barosuna kayıtlı olarak görev yaptığını, İzmir'den yargılamanın yapılacağı ilçeye seyahat etmesinin COVID-19 virüsünden kaynaklanan salgın nedeniyle sağlığını tehdit ettiği gerekçesiyle 15/4/2021 tarihli celseye katılamayacağını belirtmiş ve mazeretinin kabul edilerek duruşmanın ertelenmesini, belirlenecek yeni duruşma tarihinin de kendisine tebliğ edilmesini talep etmiştir. Müdafi diğer dilekçesinde ise,

i. Antalya 18. Asliye Ceza Mahkemesinin başvurucunun HAGB kararından kaynaklanan denetim süresi içinde kasıtlı suç işlediği gerekçesiyle Mahkemeye ihbarda bulunduğuna, bu nedenle Mahkemenin dosyayı yeniden ele aldığına ve başvurucunun savunmasını almak için istinabe talebinde bulunduğuna dair açıklamalara yer vermiştir.

ii. Başvurucunun ve mağdurun aşamalardaki beyanları ile davaya konu delillere atıfta

bulunarak başvurucu hakkında beraat verilmesi gerektiği konusunda, davanın esasına ilişkin savunmalarını dile getirmiştir.

9. Mahkeme 15/4/2021 tarihinde yaptığı ve başvurucu ile müdafiinin hazır bulunmadığı celseye ilişkin tutanakta duruşmaya gelen olmadığına, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına ve hazır bulunmamaları nedeniyle başvurucu ile müdafiine bu mütalaaya karşı savunmalarının ve başvurucuya son sözünün sorulamadığına dair açıklamalara yer verdikten sonra başvurucu hakkındaki HAGB kararını 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (11) numaralı fıkrasının bu tarihte yürürlükte olan hâli uyarınca kesin olmak üzere açıklamıştır. Mahkeme ayrıca, açıkladığı adli para cezasına dair hükmün de miktar itibarıyla kesin nitelikte olduğunu belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 12/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu; Mahkemenin 15/4/2021 tarihinde yeniden duruşma açılması kararını 3/4/2021 tarihinde öğrendiğini ancak Antalya'da ikamet etmesi, bakmakla yükümlü çocuğunun olması ve küresel salgının etkilerinin devam etmesinden dolayı duruşmaya gidemediğini, ayrıca kendisine çağrı kağıdı tebliğ edilmeden, savunması istinabe yoluyla alınmadan ve müdafiinin mazeret dilekçesi de değerlendirilmeden kendisinin ve müdafiinin yokluğunda yargılama yapılarak mahkûmiyet kararının açıklanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri Ufuk Rifat Çobanoğlu kararında belirlemiştir. Buna göre suç isnadı altındaki kişiye savunma için yeterli zamanın yargılamayı adil olmaktan çıkarmayacak şekilde tanınması, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmasını olumsuz etkilememelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama, savunma için gerekli zamana sahip olma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli; anılan hakkın gerçek anlamda kullanılmasını mümkün kılacak bir süratle sonuçlandırılmalıdır. Bunların yanında yargılama sürecindeki esaslı işlemlere

karşı süre verilmemesi, başvurucunun savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı bir duruma düşmesine sebebiyet verebilir. Yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikteki yeni durumlarda suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması icap eder (Ufuk Rifat Çobanoğlu [2. B.], B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 35-49).

18. Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade etmektedir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (Mahmut Deniz [1. B.], B. No: 2019/3512, 26/5/2021, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 43, 45).

19. Anayasa Mahkemesinin Ali Saçkın başvurusuna konu olayda, istinabe yoluyla savunması alınan sanık duruşmadan bağışık tutulmayı talep etmiş, mahkeme bu talep hakkında bir karar vermemiştir. Tek celsede tamamlanan duruşmadan önce sanık müdafiinin sunduğu meslekî mazeret dilekçesi mahkeme tarafından değerlendirilmemiş, duruşmada açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmaya gerekli zaman ve kolaylıklar tanınmadan sanık ve müdafiinin yokluğunda duruşma bitirilerek mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında; esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olmasına rağmen savunmanın hazırlanması için süre verilmemesi nedeniyle başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Ali Saçkın [1. B.], B. No: 2020/20852, 19/10/2023)

20. Anayasa Mahkemesi muhakeme sürecinin salgın döneminde yürütülmesi yönüyle somut başvurudakine benzer şikâyetleri ise Kadir Toprak başvurusuna ilişkin kararında incelemiştir. Anılan başvuruya konu olayda mahkeme duruşmanın ilk celsesinde müdafii ile birlikte hazır bulunan başvurucunun savunmasını almış, müştekinin zorla getirilmesine karar vererek duruşmayı ertelemiştir. İkinci celseden önce başvurucu müdafii sağlık sorunları sebebiyle duruşmaya katılamayacağını bildirerek mazeretinin kabul edilmesini talep etmiştir. Mahkeme ikinci celsede hazır edilemeyen müştekiyi dinlemekten vazgeçmiş, belgelendirilmediği gerekçesiyle başvurucu müdafiinin mazeretini reddetmiştir. Böylelikle başvurucu ve müdafiinin bu ara kararına karşı diyecekleri de sorulamamıştır. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, Mahkeme başvurucunun kesin olarak mahkûmiyetine karar vermiştir (Kadir Toprak, [GK], B. No: 2022/2407, 9/10/2024, § 30). Anayasa Mahkemesi anılan kararında;

i. Esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olduğu,

ii. Duruşmadan bağışık tutulma talebi olan, ancak bu talebi hakkında herhangi bir karar verilmeyen başvurucunun yokluğunda sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı kendisi veya müdafii aracılığıyla savunma sunmasına imkân tanınmadığı,

iii. Yargılamanın yapıldığı tarihte küresel çapta bir salgın hastalık bulunduğunun, nitekim

başvurucu müdafiinin mazeret dilekçesini sunduğu gün hastaneye başvurarak test verdiğinin, hastalığa yakalandığına ilişkin raporu mazeret sunduğu anda belgelendirmesinin olanaklı olmadığının ve yapılan testin ancak ertesi gün sonuçlandığının da gözden kaçırılmaması gerektiği,

iv. Bir belgeye dayalı olmayan mazeretlerin mahkemelerce kabul edilmemesinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin ihlaline yol açmayabileceği ancak önemli, acil veya ani gelişen durumların söz konusu olabileceği gözetildiğinde özellikle esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda belgelendirilmemiş olsa dahi mazeretlerin kategorik olarak reddedilmemesi gerektiği,

v. Bu kapsamda somut olayda özellikle yargılamanın yapıldığı dönemin özel koşulları dikkate alındığında, Mahkemenin küresel çapta devam eden olağanüstü koşulları gözeterek sağlık mazeretlerini titizlikle incelemesi gerektiği, buna rağmen mahkemenin -başvurucunun maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi için herhangi bir karşı dengeleyici güvenceye de başvurmadan- esas hakkındaki mütalaanın açıklandığı celsede başvurucu müdafinin mazeretini reddettiği, başvurucu ve müdafiine savunma hakkı tanımaksızın kesin nitelikte karar verdiği,

vi. Olayın gerçekleştiği tarih ile kovuşturmanın sonuçlandığı tarih arasında uzun bir zaman geçmediği de gözetilerek yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Kadir Toprak, § 31).

21. Somut olayda başvurucu müdafii, mazeret dilekçesinde salgına neden olan hastalığa yakalandığını söylememiş ya da mazeretini herhangi bir raporla belgelendirmemişse de İzmir Barosuna kayıtlı olarak görev yaptığını, İzmir'den yargılamanın yapılacağı ilçeye seyahat etmesinin COVID-19 virüsünden kaynaklanan salgın nedeniyle sağlığını tehdit ettiğini dilekçesinde açıkça belirtmiştir (bkz. § 8). Ayrıca Mahkemenin ihbar üzerine HAGB kararını açıklayıp açıklamayacağını değerlendirmek için duruşma açılmasına karar verdiği ve yargılamanın yapıldığı tarihlerde de küresel çapta bir salgın hastalık bulunduğu açıktır. Bu kapsamda özellikle yargılamanın yapıldığı dönemin özel koşulları dikkate alındığında, Mahkemenin küresel çapta devam eden olağanüstü koşulları gözeterek mazeretleri titizlikle incelemesi gerektiği hâlde başvurucu müdafiinin ileri sürdüğü mazeret hakkında hiçbir değerlendirme yapmadığı görülmektedir (bkz. §§ 5-6, 9).

22. Diğer yandan, somut olayda Mahkeme 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (11) numaralı fıkrası yönünden yapacağı duruşmalı inceleme sırasında başvurucunun da bu konuda savunmasının alınması gerektiğini değerlendirmiştir (bkz. § 6). Ancak istinabe talep edilen mahkeme başvurucunun muhakeme sürecinde beyan etmediği bir adrese çağrı kağıdı göndermiş ve bu belgenin tebliğ edilememesi nedeniyle çağrıdan haberdar olmayan başvurucunun istinabe yoluyla da savunması alınamamıştır (bkz. § 7). Bu durumda Mahkeme -başvurucunun maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi için herhangi bir karşı dengeleyici güvenceye de başvurmadan- çağrı kağıdının tebliğ edilememesi nedeniyle başvurucunun savunmasının alınmadığını gözetmeden ve esas hakkındaki mütalaanın açıklandığı celsede başvurucu müdafinin mazeretini de değerlendirmeden başvurucu ve müdafiine savunma hakkı tanımaksızın kesin nitelikte karar vermiştir (bkz. § 9). İhbarın yapıldığı tarih ile kovuşturmanın sonuçlandığı tarih arasında uzun bir zaman geçmediği de gözetilerek yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında-

müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucu ayrıca; müdafiinin sunduğu ve davanın esasına dair savunmalarını içeren 14/4/2021 tarihli dilekçe dikkate alınmadan mahkûmiyet kararı verilmesi ve duruşmaya katılmadığından bahisle cezanın bireyselleştirilmesi açısından lehine olan mevzuat hükümlerinin uygulanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden ulaşılan sonuç ve özellikle yeniden yargılama şeklinde hükmedilen giderim gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesi gerekli görülmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

28. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bozkır Asliye Ceza Mahkemesine (E.2020/322, K.2021/226) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.